

พ. ๕-๖

๗๗๗

แบบเรียน
ของ
กระทรวงศึกษาธิการ
หนังสืออ่านกวีนิพนธ์
เรื่อง
มหาเวสสันดรชาดก
ฉบับ ๕ กัณฑ์

341

895.911
๗๕๓ ๘

พ.ร.บ.

๕๕๕

2777

กระทรวงศึกษาธิการ
แบบเรียนวรรณคดีไทย
ม
เรื่อง

มหาเวสสันดรชาดกฉบับ ๕ กัณฑ์

สำหรับ

ประโยคเตรียมอุดมศึกษา

★★★★★

พิมพ์ครั้งที่ ๑๐,๐๐๐ เล่ม

พ.ศ. ๒๕๐๐

ปกกระดาษราคาเล่มละ ๔.๐๐ บาท
(ห้ามขายเกินกว่าราคาที่กำหนดไว้)

พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภา

294.341

ด

เลขห้อง

214

เลขหมู่

895.911

ว 6532

คณะนิติฯ

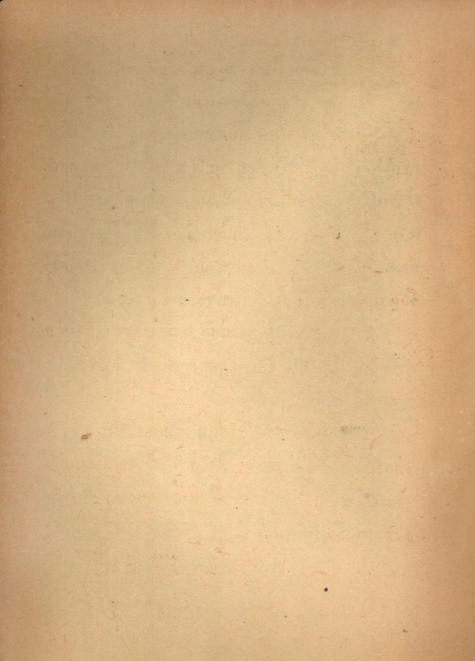
คำนำในการพิมพ์ครั้งที่สาม

ในการพิมพ์หนังสือมหาเวสสันดรชาดกฉบับ ๕ กัณฑ์
ครั้งที่ ๓ นี้ เฉพาะกัณฑ์ยอรวม ๘ กัณฑ์ ใช้ข้อความ
ตามหนังสือมหาเวสสันดรชาดกฉบับ ๕ กัณฑ์พิมพ์ครั้งที่ ๒
พ.ศ. ๒๔๕๑ ส่วนกัณฑ์เทมเนอความเต็ม ๕ กัณฑ์ ได้แก้
กัณฑ์ทานกัณฑ์ ชุชก มหาพน กุมาร และมัทรี นั้น ได้ใช้
ข้อความตามต้นฉบับ ๑๓ กัณฑ์ของเดิมเป็นหลัก

อนึ่ง ในการพิมพ์คราวนี้หลวงศรีอมรญาณ ได้ช่วย
เหลือชำระแก้ไข ข้อความ บางตอน เฉพาะที่ เห็นว่าวิปลาส
คลาดเคลื่อนไปจากการพิมพ์คราวก่อน ๆ โดยอาศัย
หลักฐานจากหนังสือมหาเวสสันดรชาดกฉบับอื่น ๆ เป็น
เครื่องเทียบเคียง อันเป็นการทำให้หนังสือแบบเรียนเล่มนี้
บริบูรณ์ยิ่งขึ้น กรมสามัญศึกษาจึงขอขอบคุณหลวงศรี
อมรญาณไว้ ณ ที่นี้ด้วย.

กรมสามัญศึกษา

มิถุนายน ๒๔๕๓

มหาเวสสันดรชาดก

ทศพร กัณทที ๑

ผู้สัสดี วรพณณาเกติ อิทํ สกฺกา กยฺยิตฺตํ อุนนิส-
สาย นิโครธารามะ วิหรนฺโต โยกุขรวสฺสํ อารพฺภ กเถสฺสึ
ในพุทฺธกาล เมื่อสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัส
พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ และตรัสเทศนาพระธรรม
จักกัปปวัตตนสูตรไปรคเบญจวคคยทั้ง ๕ แล้ว ก็เสด็จไปยัง
กรุงราชคฤหฺ ประทับ ณ เวฬุวนาราม จนสิ้นฤดูหนาว จึงเสด็จ
ไปกรุงกบิลพัสดุ์ พร้อมด้วยพระอรหันตชนาสาฬสงฆมาน
พระบรมวงศานุวงศ์แห่งศากยราชทั้งหลายตรัสสั่งให้แตงนิโคร-
ธารามมหาวีหาร สำหรับเชนที่ประทับ แล้วพากันเสด็จ
ไปเฝ้า แต่บรรดาพระญาติผู้ใหญ่ทรงระอายที่จะถวายบังคม
พระบรมศาสดาผู้มีพระชนมายุคราวโอรสันทคา จึงพากัน
ประทับ ณ เบื้องหลัง ให้พระราชาภุมารหนุ่ม ๆ เฝ้าถวายบังคม
อยู่เบื้องหน้า พระพุทธองค์ทรงทราบพระอัชฌาศัยของพระประยูร
ญาติทั้งหลาย จึงมีพระประสงค์จะทรงมานให้ละจากที่ผู้มีานะ
จึงเสด็จเข้าสู่คฤศณาน ทรงกระทำปาฏิหาริย์ลอยขึ้นสู่อากาศ
เหนือพระเศียรพระญาติทั้งปวง สมเด็จพระเจ้าสิริสุทโธทนะ

ทชพระเนตรเห็นเขนมหัสจรรย์กนกน กษกพระหัตถ์ชนวนาย
 บังคม พลาถกล่าวพรณาดังพุทธานภาพแด่ทรงยงทรง
 พระเขว้าว่า พระองค์ไถ่ถวายบังคมพระศาสดาเป็นครั้งแรกเมื่อ
 คราวพระพลึงเชิญเสด็จไปนมัสการพระกาฬเทวิลดาบส์ และ
 พระบาททรงคุดประคองลอยอยู่เหนือเศียรพระดาบสนน ครองท
 สอง คช ในวันวิปโยคแรกนาขวัญ เมื่อพระพลึงเชิญ
 เสด็จไปบรรทมไถ้คันหว่า เงามไถ้บังกษพระองค์อยู่ประคองพระ
 กลก หาไถ้ย้ายไปคามตะวันตก และทรงนบเป็นครองทสาม
 เมื่อพระราชาถวายบังคมแล้ว พระประยูรญาติทุกพระองค์
 ก็พากันถวายบังคมกวบ พระพุทธเจ้าจึงเสด็จลงมาประทับยัง
 พุทธอาสน์ ชณเรณนงเกศฝนโยกขรพรม* เป็นทมหัสจรรย์
 แก่บรรดาผู้มาประชุมอยู่ ณ ทนน ครนพระบรมวงศานุวงศ์เสด็จ
 กลยแล้ว พระสาวกทั้งหลายกสนทนากนถวเองฝนโยกขรพรม
 เพราะยังไม่เคยเห็น พระศาสดาทรงทราญจึงตรัสว่า แก่
 กาลก่อนก็ได้เคยมีฝนโยกขรพรมเหมือนกน บรรดาพระสาวก
 ปรารณนจะไคร่ทราญ จึงทลอาราธนา พระพุทธองค์ตรัส
 เทศนาอภิกถนทานพระมหาเวสสันดรชาดกกถชไปน

* อันเป็นน้ำฝนที่สี่ดวงบริสุทธิ์ หากผู้ใดไม่ปรารณนจะให้ถูกต้อง
 กายก็จะไปตามความประสงค์ เมื่อตกลงมาแล้วก็ไหลลงสู่ใต้พื้นดิน

ในอภิตกกาล มีพระราชาแห่งสัวิราชบุรีองค์หนึ่งทรง
พระนามว่า พระเจ้าสัวิราช พระองค์มีพระโอรสองค์หนึ่งทรง
พระนามว่า สันนชัย เมื่อทรงพระเจริญวัย พระราชบิดาก็
ทรงมอบราชสมบัติให้และให้อภิเษก กับพระผลดีราชธิดาของ
พระเจ้ามัทราช

อันพระผลดี^๕นั้น ทั้งแต่ภักทรกษัตริย์ถอยหลังลงไปใต้เท้า
สืบแปดกัป ใต้เป็นราชธิดาองค์ใหญ่ของพระเจ้าพันธุมา
ในครั้งนั้นเมืองชนแห่งนครพันธุมาได้ส่งดอกไม้มงคลและแก่น
เงินทนแดงมาถวายเป็นราชบรรณาการ พระราชบิดาประทาน
แก่นเงินทนแดงแก่พระผลดี และประทานดอกไม้มงคลแก่พระ
ราชธิดาองค์น้อย พระราชธิดาทั้งสองต่างนำราชบรรณาการ
ไปถวายเป็นพุทธบูชาแด่พระวิษณุสสิสัมมาสัมพุทธเจ้า พระผลดี
ใต้ทรงตั้ง ปณิธาน ขอให้ใต้เป็น พุทธมารดา ของ พระ พุทธ เจ้า
องค์ใดองค์หนึ่งในอนาคต ส่วนพระกนิษฐาทรงอธิษฐานขอให้
มีลายดอกไม้มงคลเกิดที่พระอุระของพระนาง พระวิษณุสสิสัมมา-
สัมพุทธเจ้าก็ตรัสสอน โมทนาให้สำเร็จตามความปรารถนา

กาลต่อมา พระราชธิดาทั้งสองสิ้นพระชนม์ไปยังเกิดใน
เทวโลก ครั้นจุติจากสวรรค์ก็มาบังเกิดเป็นราชธิดาของพระ
เจ้ากัศราฐ พระพันนางทรงพระนามว่า สัสมมา พระกนิษฐา

ทรงพระนามว่า อรุณาทา เพราะมีลายคอกไม้ทองประดับที่
 พระอุระสมกับคำอธิบาย เมื่อมีพระชนมายุได้ ๑๖ ปี ก็ได้
 บรรลุประสูตผล สิ้นพระชนม์ในศาสนาพระกัสสปสัมมา-
 สัมพุทธเจ้า ส่วนนางสุมิमानันต์สิ้นพระชนม์ไปบังเกิดในสวรรค์
 ชั้นดาวดึงส์ ทรงพระนามว่า ผุสดี เป็นอัครมเหสีของสม-
 เภทพระอมรินทราธิราช เมื่อพระนางจะจุติจากสวรรค์ ได้ขอ
 ประทานพรสิบประการดังนี้

๑. ขอให้พระนางได้ประทับในปราสาทพระเจ้าสวราช
๒. ขอให้ดวงเนตรทั้งสองมีสีดำประดุจตาลูกเนือทราย
๓. ขอให้มพระขนงเขียวดั่งสร้อยคอนกยูง
๔. ขอให้มพระนามว่า ผุสดี
๕. ขอให้มพระโอษฐ์ที่ทรงพระเกียรติยศยิ่งกว่ากษัตริย์
 ทั้งหลาย และมีพระราชศรัทธาในการกุศล
๖. ขออย่าให้พระครรภ์ปรากฏจนถึงศักราชสามัญ
๗. ขออย่าให้พระอุ้งท้องคู้ ในเวลาทรงครรภ์ และ
 เมื่อประสูติแล้วขออย่าให้ห้อยยาน
๘. ขอให้เส้นพระเกศาดำเป็นมันดั่งสีขี้กแมลง ค่อม
 ทอง
๙. ขอให้พระฉวีละเอียกดังทองคำธรรมชาติ

๑๐. ขอให้ทรงมีอำนาจปล่อยนักโทษประหารชีวิตให้พ้น
โทษ

สมเด็จพระอมรินทราบหาราชก็ ประสาท พระพรให้ตั้ง
ประสงค์

จบความย่อถกณทศพร

พระกัมภีร์พระคาถา ๑๘ พระคาถา

มหาเวสสันดรชาดก

หิมพานต์ กัณฑ์ ๒

อิติ ส้า วเร คเหตฺวา ตโต รุตา มหฺตฺรณฺโณ
อคุคมเหสียา กุญฺญิมหิ นิพฺพตฺติ ฯ

สมเด็จพระผู้สละจากสวรรค์ลงมาปฏิสนธิเป็นราชธิดา
ของพระเจ้ามัทราช ครั้นพระชนมายุครบ ๑๖ พรรษา ก็ได้
เป็นอัครมเหสีของพระเจ้ากรุงสุโขทัย เมื่อพระนางทรงพระ
ครรภ์ ถ้วนทศมาสได้เสด็จประพาสพระนคร และประสูติ
พระราชโอรสทศพรอกพ้อคำ พระประยูรญาติจึงถวายพระนามว่า
เวสสันดร พอประสูติจากพระครรภ์ ก็ทูลขอเงินพระมารดา
เพื่อขริบจากทานทนต์ ในวันเขยวถนนนางช้างชากัดทนต์
เชือกหนึ่ง นำลูกมาไว้ในโรงช้างต้น ตนเองกลับไปสู่ย่าตาม
เดิม ลูกช้างนั้นเป็นช้างเผือกขาวบริสุทธิ์ ประชาชนให้ชื่อ
ว่าขัณฑ์นาเคนทร เมื่อพระชนมายุได้ ๔-๕ พรรษา ได้ประ
ทานเครื่องขลิบขนแก่พระสนมกำนัลในถึงแก่กรรม และต่อมา
เมื่อพระชนมายุได้ ๘ พรรษา ก็มีพระทัยใคร่จะขริบจากอัมต
ติกทาน ทำให้บังเกิดอศัรรบต่าง ๆ ท่วมพอง ครั้นพระชนม
ายุได้ ๑๖ ปี พระราชบิดาก็กวเณราชสมบัติให้ และให้อภิเษก

พระมหาราชธิดาแห่งมาถลราชวงศ์ เมื่อพระเวสสันดรได้
ครองกรุงสัพแล้ว ได้สร้างมณฑปศาลาขึ้นเพื่อเป็นที่บรรจกทาน
แก่ข้าจกเข็ญใจทั่วหน้า ต่อมาพระมหาราชธิดาพระโอรส ทรง
พระนามว่า ชาลี และพระธิดาทรงพระนามว่า กัณหา

อนึ่งข้าจกนาเคนทรนเป็นช่างแก้วมหามงคลเลิศ หาก
ขับขีไประเทศใด ก็จะทำให้ฝนตกทั่วประเทศ ในครั้งนั้น
เมื่องกติงคราชภูรเกิดข้าวแพงฝนแล้ง แม่พระเจ้ากติงคราชภูร
จะทรงรักษาสุโธสถศีลครบกกำหนด ๗ วันแล้วก็ตาม ก็ยัง
หามีฝนตกลงมาไม่ — ประชาชนพากันกราบทูลให้มาขอช้าง
ต่อพระเวสสันดร พระเจ้ากติงคราชภูรจึงแต่งพราหมณ์แยกคน
ให้มาทูลขอ พระเวสสันดรก็พระราชทานให้ ชาวเมืองสัพ
ถอว่าข้าจกนาเคนทรเป็นช่างคานคเเมื่อง ควรจะรักษาไว้
สำหรับพระนคร ดังนั้นทางกพากันโกรธเคืองพระเวสสันดร
และทูลขอให้พระเจ้ากรุงสญชัย เนรเทศ พระโอรสเสียจาก
เมือง พระเจ้ากรุงสญชัยจึงตรัสให้เนกการมาทูลความแก่พระ
เวสสันดร นักการได้ทูลแนะนำให้เสด็จไปประทับ ณ เขาวงกต
พระองค์ทรงขอผกเวลาให้เนนคชไปอีก ๒ วัน เพื่อจะได้ทรง
บำเพ็ญสักสคกมหาทานเสียก่อน แล้วพระราชทานโอวาทแก่
พระมหาราชธิดาให้หมั้นนบรรจกทาน ให้บำรุงรักษาพระโอรสธิดา ให้

ขอปฏิบัติพระราชปิตามารดา และทรงอนุญาตให้ชกเฆกกับ
 ฤษัฏริยชนโค แต่พระมัทรีขอพาพระโอรสธิดาโดยเสด็จด้วย
 และไ้ทูลพรรณนาถึงความสนกสนานและความงาม ในป่าหิ-
 มพานต์ อันเป็นททพระราชดำริจะเสด็จไปโดยพิสดาร

จบความย่อถกพิมพานต์

ประคยด้วยพระคาถา ๑๓๔ พระคาถา

มหาเวสสันดรชาดก

ทานกัณฑ์ กัณฑ์ที่ ๓

ผู้สละชีวี ไซ้ เทวี ปุ่กษุสฺส เม กญฺญกสาณัน อากั,
กีนุไซ กโรติ, อหิ คณฺทว ชาณิสฺสามิทธิ ปญฺญิณฺนโยเคน
อาคณฺทว สิริสยณคพฺภทวเร จิตา เทสํ สลฺลาปํ สุกฺวา
ภณฺณํ ปริเทวํ ปริเทวิตี.

ทมฺทนต์ ปกาเสณฺโท สกฺดา อาห

เทสํ ลาลเปกํ สุกฺวา

ภณฺณํ ปริเทเวส

เสยฺโย วิสํ เม ขายิตํ

รชฺชชยา พชฺชณฺมียาหิ

กสฺมา เวสฺสณฺตรํ ปุ่กษุ

อชฺชณฺยาภิกํ ทานปทํ

ปฺปชิตํ ปญฺจิราชฺฐหิ

กสฺมา เวสฺสณฺตรํ ปุ่กษุ

มาตาเปติภรํ ชนฺทํ

กสฺมา เวสฺสณฺตรํ ปุ่กษุ

รณฺโณ หิตํ เทวหิตํ

ปุ่กษุสฺส สฺสณฺธิสา ย

ราชปุ่กษุติ ยสฺสสฺสินิ

ปปาตา ปเปเตยฺยหิ

(มยิ อมรณนฺติยา)

ปพฺพาเสนฺติ อทฺธกํ

ยาจโยคํ อมจฺฉริ

กิตฺติมนฺทํ ยสฺสสฺสินิ

ปพฺพาเสนฺติ อทฺธกํ

กฺเล เชฏฺฐจาปฺกายินิ

ปพฺพาเสนฺติ อทฺธกํ

ณาคินิ สฺชินิ หิตํ

หิโต สัพพสุต รุจสุต . . . . .

กสุมะ เวสสันดร ปุทฺธ ปุพพาเชนฺติ อุตฺตกนฺติ

มุสฺสํคิ ยํ โข เทว ปางเมอสมเด็จพระมุสคิครสุนทร

ราชมารดา กฏกสาสน์ สุตฺวา พระนางไคสคิยสาสนคคิ
ว่าพระมิ่งโมลินฤเบศ ะนินฺรเทศเจ้าเวสสันดรเสียจากวัง

เพียงพระทรงวงเขจรณพันพันทวย พระอัสสชชเนตรเออ

ไหลลงทรงพระโคกกา จินฺตฤวา พระเสาวนย์นงพินิจนิกใน

พระทัย ว่าอกเขยเออถึเป็นกรรมโณน น่าน้อยใจทวยชาว

เมือง มาทำวุ่นขึ้นเคืองน่านคั่นนิก จำจะไปเยี่ยมพระสุกรก

ทงสองศรี สมเด็จพระพนยคาวีพลาง พระนางประจงจับสไบ

พลัน สะพักพระณียัทธเมศ สมเด็จพระอัครเวสสันดร

ราชมารดา เสด็จทรงสิ่วกากร กิริยรรณมาโดยค้วน ตามทอ้ง

ฉนวนหลวงสนามใน บัดเดียวใจก็ถึงซงพระค้ำหนักพระโอรส

รภัยขอสงสาร จปาเปตฺวา นางพระยาประให้ทวยสิ่วกาภาณฺจัน

กัยเกยมาศ พระมุสคิกกลลาคเข้าสู่ห้อง ไคสคิยเสียงสอง

ราชโอรส เขอทรงพระกำสรคโคกกา อยู่ในห้องนิตรานั้นแล

ภิกขเว คุกรสงฆ์ผู้ทรงศีลโอราส ปางเมอสมเด็จพระ

ยํ โยรสราชวรนามมุสคิ พระพนยเห็นพระมัทรีโคกสะอนให้

กลุณฺ พระนางยังทรงอาลัยสวมกอกศวิระโกพลาง พระหัตถ์

ขวาลุยพระปฐมฐานีพระโอรส เขาก็ทรงพระกำสรดสะอนให้
 ว่าโอเจ้าดวงหทัยนิรันดร์เวสสันดรของแม่เอ๋ย ไม่ควรเลย
 พระลูกรักมากต้องโทษ อุตส่าห์เสาะสร้างทางประโยชน์อัน
 ใหญ่ยิ่ง เห็นยากจนจริงไม่นิ่งได้ สักแต่เผื่อใจไปทุกคำเข้า
 เขาก็การอะไรเล่าของชาวเมือง มาทำวันขึ้นแควงกล่าวร้าย
 เพื่อกลั่นว้ายสนั่นวัง พระเจ้าพ่อไม่ทรงช่างเขือถือ มัน
 สอพลอกขอออกไปควยสัน พระลูกเอ๋ยแม่น้ำเจ้าพลัดพรากจาก
 บรินทรรัตนเรือนหลวง แม่จะกมกรขึ้นทรวงให้ไม่วายวัน
 จะผูกพระคอให้อาสน์สนชีวิตร พระลูกข้าไม่มีผิดสักนึกหนึ่ง
 ชวนกันยกไทยโกรธซึ่งท่งเวียงชัย เขาก็จะหาที่ไหนได้ดัง
 พระลูกแก้ว น้ำพระทัยทั้งสองแผ้วในทางทาน อชัญญาก็ ทง
 ไครเพทพิชชาการก็เขี้ยวชาญชำนาญหมก ทงพระเกียรติยศ
 ก็ปรากฏทุกทิศา ปฏิภาณก็ อนึ่งเล่าทั่วพระยาทุกประเทศ
 เกรงพระเคศธรรยอชมถวายเมือง น้อมนำเครื่องบรรณาการ
 มาพร้อมพรอง บ้านเมืองก็มั่งคั่งท่งแต่จะผาสุกทุกตำบล ควร
 แหละหรือประชาชนมารินยา เพื่อกลั่นพระบิดาให้ซึ่งโกรธ แม่
 จะไปกราบทูลขอโทษสักครั้ง เกลือกกว่าจะเห็นแก่แม่มี
 เป็นไร พระลูกเอ๋ยอย่ารังให้ฟังแม่ว่า รณโณ สนธิกัน คนทูลว่า
 สมเด็จพระยาพลอยพระลูกรักแล้วกลีลาศ มาเฝ้าพระยา

บรมราชสามี สัมเด็จพระมุสตีบอพระกรชูลีแลวักไศกา อยู่
 ต่อหน้าพระทนต์ นนแล

มอเนว ปฟิตานี
 เหว หะสฺสติ เท รวฺจ
 หัส นิกฺขิณปคฺโตว
 อปฺปวิญฺโง อมฺเจหิ
 ทํ ทํ พรมฺมิ มหาราช
 มา นํ สิวินํ วจนา
 อมฺมสฺสาปจิติ กุมฺมํ
 ปพฺพาเซมิ สกํ ปุคฺคํ
 ยสฺส ปุพฺเพ อชคฺคานิ
 ขายนตฺมณฺยายนฺติ
 ยสฺส ปุพฺเพ อชคฺคานิ
 ขายนตฺมณฺยายนฺติ
 ยสฺส ปุพฺเพ อนิกานิ
 ขายนตฺมณฺยายนฺติ
 ยสฺส ปุพฺเพ อนิกานิ
 ขายนตฺมณฺยายนฺติ
 อินฺทโคปกวณฺณาภา

อมฺพาเว ปติทา ฉมา
 ปพฺพาเซนฺติ อหุสฺสํ
 ปลฺลลลลลลลลลลลล
 เอโก ราชา วิหณฺณสิ
 อคฺโค เท มา อปฺปชฺชเว
 ปพฺพาเซสิ อหุสฺสํ
 สิวินํ วินยํ อชํ
 ปาณา ปียทโร หิ เม
 กณฺโณการาว ปุปฺพิทา
 สุวาเชโกว คมิสฺสติ
 กณฺโณการา วนานิว
 สุวาเชโกว คมิสฺสติ
 กณฺโณการาว ปุปฺพิทา
 สุวาเชโกว คมิสฺสติ
 กณฺโณการา วนานิว
 สุวาเชโกว คมิสฺสติ
 คนฺธาวา ปณฺฑิตกมฺพลา

ยายนุทมนุชายนุติ	สวาชเชโวกว คมิสฺสติ
โย ปุพเพ หตุตินา ยาทิ	สฺวิกาย รเถน ๑
สวาชช เวสฺสนทโร ราชา	กถํ คจฺฉติ ปทฺธิโก
กถํ จนนถิกทงฺโค	นจฺจคฺคปฺปโพนโน
ชราชินํ ปรสฺสจ	ชาวิกาชณฺจ ทาริติ
กสฺมา นาทิหรียนุติ	กาสาวา อชินานิ ๑
ปวิสนํ พุทธารณฺณ	กสฺมา จิรํ น พชฺฌเร
กถํ นุ จิรํ ชาเรณฺติ	ราชปพฺพชิตา ชนา
กถํ กุสฺมยํ จิรํ	มทฺธิ ปรีทเทสฺสติ
กาสิยานิ ปชาเรทฺวา	โฆมโกทุมพฺรานิ ๑
กุสฺสิจฺฉานิ ชาเรณฺติ	กถํ มทฺธิ กวิสฺสติ
วยฺหาหิ ปรียาบิตฺวา	สฺวิกาย รเถน ๑
สา กถชฺช อนุจฺจกํ	ปถํ คจฺฉติ ปทฺธิกา
ยสฺสา มุทฺตลา หตุตา	จลนาว สฺเช จิตา
สา กถชฺช อนุจฺจกํ	ปถํ คจฺฉติ ปทฺธิกา
ยสฺสา* มุทฺตลา ปาทา	จลนาว สฺเช จิตา
ปาทุกาหิ สฺวณฺณาหิ	ยํพิมานาว คจฺฉติ
สา กถชฺช อนุจฺจกํ	กถํ คจฺฉติ ปทฺธิกา

ยสฺส อิตถิสฺสทสฺส
 ส่า กถชฺช อนุเรจฺจคิ
 ขา ส่า สิวาย สุตฺวาน
 ส่า กถชฺช อนุเรจฺจคิ
 ขา ส่า อินฺทสฺสโคกทสฺส
 สุตฺวาน นทโท ภิกฺขา
 ส่า กถชฺช อนุเรจฺจคิ
 สกฺกณิ หทปฺปทาว
 จิรํ ทุกฺขเณ ฉายิสฺสํ
 สกฺกณิ หทปฺปทาว
 กิสฺสา ปณฺฑิตุ ภาวิสฺสามิ
 สกฺกณิ หทปฺปทาว
 เทน เทน ปชาวิสฺสํ
 กุรุวิว หททฺธปา
 จิรํ ทุกฺขเณ ฉายิสฺสํ
 กุรุวิว หททฺธปา
 กิสฺสา ปณฺฑิตุ ภาวิสฺสามิ
 กุรุวิว หททฺธปา
 เทน เทน ปชาวิสฺสํ

ปรุโท คจฺฉติ มาลินี
 วนํ คจฺฉติ เขกิกกา
 มหํ อุตฺตรสเท ปุเร
 วนํ คจฺฉติ ภิกฺขกา
 อุตฺตรสฺส ปวสฺสโต
 วารุณิว ปเวธติ
 วนํ คจฺฉติ ภิกฺขกา
 สฺสณฺณํ ทิสฺวา กุลาวกํ
 สฺสณฺณํ อากมฺมิมิ ปรํ
 สฺสณฺณํ ทิสฺวา กุลาวกํ
 ยิเย ปฺปทเท อปฺสสฺสคิ
 สฺสณฺณํ ทิสฺวา กุลาวกํ
 ยิเย ปฺปทเท อปฺสสฺสคิ
 สฺสณฺณํ ทิสฺวา กุลาวกํ
 สฺสณฺณํ อากมฺมิมิ ปรํ
 สฺสณฺณํ ทิสฺวา กุลาวกํ
 ยิเย ปฺปทเท อปฺสสฺสคิ
 สฺสณฺณํ ทิสฺวา กุลาวกํ
 ยิเย ปฺปทเท อปฺสสฺสคิ

มั่นกล่าวโทษพลอยโกรธตอบ เลี้ยก้ำแล้วจะเข้ากอบกิริะมังนะ
 พระทูลเกล้า พระคุณเอ๋ย อย่าได้เข้าพระทัยใดไคร้ครวญ ครั้น
 รอดเข้าเมื่อจวนสิ้นใจ อัสตรกฤษณชยันนหรือจะช่วย ลูก
 กษเมียบอกจะม้วยด้วยพระองค์ใด พระคุณเอ๋ย อย่าเพื่อ
 เสร้าเสียพระทัยเร่งร้อนรน ด้วยข้างคนมวงคลขวญเมือง
 บัญหลังยังรุ่งเรืองคงหาได้ จะหาลูกคงดวงใจนยากนัก ทั้ง
 หาดวงวิเชียรจากราช ฝ่าพระบาทจะขับพระเจ้าลูกเสียจำไกล
 คือใครจะต่างพระทัยบนเนตร นบวณนคเรศจะร่างเป็นรงกา
 ด้วยพระองค์ทรงพระชราแล้ว สมบัติของทูลกระหม่อมแก้ว
 ก็ระลาจล อมพาว ปกิตา ฌมา เหมือนหนึ่งไม่มวงอันมผล
 ทรงสุคนธรสอันหอมหาม จะเหลื่องหล่นตกตามกันหย่อย ๆ
 ไม่พิกเงยคอบกขคสอยให้เลี้ยวเส้น ผึงคนมันก็จะเกยกิน
 เล่นไม่หลอหลง เสมือนสมบัติของพระองค์ทรงสวัสดิ์ ด้วย
 ไรัญชาติราชกษัตริย์อนาถา อปยุวิญโจ อนึ่งเล่าพระพทอเจ้าข้า
 เสนาน้อยใหญ่ยากที่จะครองใจที่ตรงจริง มิบุญเขาก็จะวิ่งเข้า
 มาเป็นข้า พึงพระเกษเคศาให้ไซ้สอย เฝ้าย่อยอสอพลอ
 พลอยตกเข้าคำ ยามเมื่อเพลยงพลาเขาก็จะช่วยกันกระหน่ำ
 ช้ำชอมซัก หัโส นิกขินปยุโตว ทั้งราชหงส์ยักหักตก
 ปลักหนอง กาแกก็จะแซ่ซ้องเข้าสาวได้ พระองค์ทรงพระ

วินิจฌยอย่าเชื่อคำชาวเมืองมันยอมย้ายยง พระพุทธเจ้าชา
จะทรงพระกรุณาประการใด หรือจะเชื่อชาวเวียงชัยไม่โปรด
แล้ว เชิญพระทูลกระหม่อมแก้วจงฟาดฟันกระหม่อมฉัน
ให้ม้วยมรณ แล้วจึงขับเจ้าเวสสันดรต่อภายหลัง พระทูล
กระหม่อมเอ๋ย ถึงลูกชั้วจะชิงชัง เกล้ากระหม่อมเมื่อก่อน
ไม่มีโทษ ขอพระองค์ไต่ทรงโปรดปราน ข้าพระผลัด
สามีกัก ประทานโทษพระลูกกร่วมชีวิ แต่ตรงเคียวครา
นเดิก

ปางเมื่อสมเด็จพระผลัด กรายทูลพระราชสามีสักเท่าใด
ท้าวเธอก็มีไต่ตรัสจําพรรษา พระนางถวายเป็นคมลาโคกสะอน
กลยัคคนเข้าสู่คำหนัก สวมกอดพระลูกรักแล้วพนทวอย ว่าโอ
พ่อฉัตรพิชัยเขมร เวสสันดรของแม่เอ๋ย ทังแทนพระชนนจะ
เสวยพระอิศสรุทธารา แม่ไปทูลพระบิดาเธอก็ไม่โปรด แม่
วอนขอโทษเธอก็ไม่ให้ พระลูกเอ๋ย ชะรอยกรรมเจ้าทำไว้แต่
ปางหลัง พ่อจึงพลัดพรากจากวงทนงนอน ปรพเพ แต่ปาง
ก่อนพระลูกเคยประพาสนในราชมรรคา ย่อมทรงอิศวรราเรือง
สนามงามปรากฏ ย่างทักทรงราชรถมรกดแก้วอลงกรณ์
ย่างทักทรงกัญชรช้างระวางใน ทวนธงไสวให้แห่หน้า สห-
ชาติโยธาเดินเคียงข้าง ล้วนแต่ลูกขุนนางล้าอางพิศตร งาม

รูปวิไลลักษณะแลสลอน ประคัม^๕เครื่องสรรพาวรณ์^๕พรรณราย
 ทั้งฝูงเทพนิกายแท้^๕หุ้ม แวดล้อม^๕อิสรระจอมอม^๕เรศในเมือง
 พ้า ภูนิการว ุป^๕พิตา งามทั้งคอกกนิการ^๕กาญจน^๕สรุ^๕ราย
 รคเขิกขาน^๕น่าชมเชย สุธา^๕เชโก พระลูก^๕เอ๋ย พรง^๕น^๕เข้า
 เจ้าจะชวนกัน^๕เกินใน^๕คอง^๕ตง จะละ^๕หม^๕จ^๕กรุง^๕คเสนา^๕ พ่อจะ^๕ไค้
 ชม^๕แต่โค^๕ถก^๕ม^๕ฤคา^๕ใน^๕ป่า^๕ระ^๕หรง^๕ พระลูก^๕เอ๋ย เจ้า^๕เคย^๕สำ^๕อา^๕ง^๕อง^๕ค^๕
 สรง^๕กระ^๕แส^๕สิน^๕ธุ^๕ น้า^๕สุ^๕ร^๕าย^๕ริน^๕จ^๕รง^๕ร^๕น^๕ แทน^๕จะ^๕ชม^๕ชน^๕ไป
 ด้วย^๕น้ำ^๕ค้าง^๕ใน^๕กล^๕าง^๕ป่า^๕ พ่อจะ^๕เส^๕ว^๕ย^๕แต่^๕ม^๕ล^๕ผล^๕ลา^๕ ค่าง^๕เคร^๕อง^๕
 สุ^๕ธา^๕โก^๕ชน^๕ทุก^๕เข้า^๕คำ^๕ ถึง^๕ชม^๕ชน^๕ก็^๕จะ^๕ท^๕อง^๕กล^๕ิน^๕กล^๕า^๕จำ^๕ใจ^๕เส^๕ว^๕ย
 ลุ^๕กร^๕ัก^๕ของ^๕แม่^๕เอ๋ย เจ้า^๕ดี^๕เคย^๕บ^๕รร^๕ท^๕ม^๕ย^๕น^๕แท^๕น^๕ที^๕พ^๕ย^๕ไ^๕ส^๕ย^๕า^๕ส^๕ัน^๕
 พ่อจะ^๕หัก^๕ใบ^๕พ^๕ฤ^๕ก^๕ษ^๕า^๕ชา^๕ติ^๕มา^๕ร^๕อง^๕น^๕อน^๕ไม่^๕อ^๕น^๕อ^๕น^๕ ไม่^๕ท^๕อน^๕จะ^๕เป็น^๕
 หม^๕อน^๕หน^๕น^๕ค่าง^๕เช^๕น^๕ย^๕ท^๕อง^๕ น^๕จ^๕ก^๕ิ^๕ค^๕ป^๕ย^๕ไ^๕พ^๕ร^๕โน^๕ พระ^๕ลูก^๕เอ๋ย
 เจ้า^๕เคย^๕ฟัง^๕เส^๕ียง^๕คุ^๕ริ^๕ย^๕าง^๕ค^๕อง^๕ง^๕ค^๕ำ^๕ง^๕ำ^๕เร^๕อ^๕เร^๕ียง^๕อยู่^๕แ^๕ช^๕ั^๕ง^๕ บ้าง^๕
 ก็^๕ค^๕ิ^๕ค^๕พิ^๕ณ^๕พ^๕า^๕ท^๕ย^๕ระ^๕น^๕า^๕ค^๕ม^๕อ^๕ง^๕ป^๕ระ^๕โค^๕ม^๕ข^๕ัย^๕ ลาง^๕นาง^๕ก็^๕ป^๕ระ^๕จ^๕ง^๕จ^๕ย^๕
 ระ^๕บ^๕ำ^๕ร^๕ำ^๕ถ^๕ว^๕าย^๕กร^๕ ทั้ง^๕ส^๕ร^๕าง^๕ค^๕ำ^๕ว^๕ส^๕ร^๕ร^๕ค^๕ร^๕ำ^๕พ^๕อ^๕น^๕ฉ^๕อ^๕น^๕อง^๕ค^๕
 เจ้า^๕แม่^๕เอ๋ย ๕^๕แทน^๕เจ้า^๕จะ^๕ฟัง^๕แต่^๕เส^๕ียง^๕วิ^๕ห^๕ค^๕ท^๕ง^๕ส^๕ใน^๕หิ^๕ม^๕เว^๕ศ^๕
 ม^๕ย^๕เร^๕ศ^๕ร^๕ำ^๕ร^๕อง^๕ใน^๕กล^๕าง^๕ไ^๕พร^๕ จะ^๕ท^๕ร^๕าย^๕ไ^๕ส^๕ต^๕เส^๕ย^๕ว^๕พ^๕ระ^๕ท^๕ย^๕ทุก^๕ร^๕า^๕ค^๕รี
 ส^๕ง^๕ส^๕าร^๕เจ้า^๕ม^๕ั^๕ท^๕รี^๕จะ^๕ไป^๕ค^๕ว^๕ย^๕ผ^๕ว^๕ แม่^๕ไม่^๕ก^๕ล^๕ว^๕ล^๕ำ^๕ย^๕าก^๕ค^๕ว^๕ย^๕ย^๕ก^๕ย^๕ำ^๕
 พ^๕ระ^๕บ^๕า^๕ท^๕า^๕เจ้า^๕ส^๕ัน^๕ม^๕ัน^๕ม^๕ค^๕ง^๕เ^๕น^๕น^๕ัน^๕ ๕^๕จะ^๕พ^๕ม^๕แ^๕ฝ^๕ก^๕เ^๕ฝ^๕อ^๕ฝ^๕น^๕ก^๕ระ^๕ไ^๕ไ^๕

จะชอกช้ำระกำใจทุกเวลา ยา ส่า สิวาย สุกวาน เจ้าแม่เอ๋ย
 ขวัญเจ้าสีอ่อน ไต่ย็นเสียงสนับมันเท่าหอนในคอนคง แม่
 มทรนิกะรังพระสุรัสวดีอยู่หวดหวาด วนั ภรูกา เออแม่น
 แสนขลาคแสนกลัว จะติดตามพระเจ้าผู้ไปในกลางทาง
 แม่จะไต่ย็นสกุณครวญครวญในป่ารก เจ้ามทรจะคนตกพระ
 ทัยกลัว จะกอดขาทพระเจ้าผู้ทวจะสิ้นคงผืนสิ่ง พระลูกเอ๋ย
 แม่ก็คึกขึงโคกเคร่าสงสารด้วยเจ้าทั้งสองรา กาสิยานี
 ปาเรทว่า เจ้าเคยทรงผ้ากาสิกพัศตร์ โอ้แต่จะกลักใบ
 พาฤกษาทรง จะระคายคันองค์โอ้เวทนา ยามหนาวแม่จะหนาว
 นำฟ้าสยงเย็นทุกเส้นขน ยามร้อนแม่จะนอนระคนปนเหงอ
 ไคล พระลูกเอ๋ย จะร้างไรไครองสคนอันปรุ่งทอง จะมอม
 งามมมัวหมองทงสององค์ ออเอ๋ยไครเลยเล่าเขาจะจักประจง
 ให้สรงด้วย อนิจจานิจจาเจ้าแม่เอ๋ย เจ้าเคยชวนกันไปเฝ้า
 ทุกเข้าเย็น แม่ได้เห็นหน้าเจ้าค่อยชื่นใจ จะชวนกันหนีแม่
 ไปเสียจากวัง พระมารดาอยู่ข้างหลังตั้งแต่จะครวญหา จะ
 เคร่าทรงพระโคกากันแสงให้ไม่วายวัน อยู่ในห้องท่าหนัก
 จันทน์ นแล

คมทุถ์ ปกาเสนโต สตุธา อาห

ทสฺสา ลาลยิตํ สุกวา สพุพา อนนเต ปุเร อหุ

พาหา ปคฺคยห ปกฺกนฺทํ	สีวิณฺณว สมากทา
สาธาว สมฺปมทฺธิทา	มาลฺลเตน ปมทฺธิทา
เสนฺติ ปุทฺธา จ ทารว จ	เวสฺสณฺตรนิเวสเน
โอโรธว จ กุมารว จ	เวสฺยานา จ พุราหมณา
พาหา ปคฺคยห ปกฺกนฺทํ	เวสฺสณฺตรนิเวสเน
หตฺถาโรหา อนิกฺกฺชา	รติกา ปคฺคิการกา
พาหา ปคฺคยห ปกฺกนฺทํ	เวสฺสณฺตรนิเวสเน
ทโต รคฺยา วิวสเน	สุริยสฺสคฺคมนํ ปติ
ธต เวสฺสณฺตรโร ราชว	ทานํ ทาตุํ อฺปาคมิ
วตฺถานํ วตฺถกามาณํ	โสณฺททานํ เทถ วารุณ
โกชนํ โกชนคฺคินํ	สมฺมาเทว ปเวจฺฉล
มา จ กิณฺจิ วณฺพิพฺเพ	เหฏฺฐปิณฑ อธิคเต
คปฺเปถ อนนฺปาเนน	คจฺฉนฺติ ปติปฺปชิตา
เตสุ มคฺคา กิณฺฑาว	สมฺปคฺคนฺติ วณฺพิพฺภา
นิภมฺมเต มหาราเช	สีวันํ ฏฺฐจวทฺถมเน
อจฺเฉจฺฉํ วต โภ รุกฺขํ	นानาผลททํ ทมํ
ยถา เวสฺสณฺตรํ ฏฺฐชา	ปพฺพาเสนฺติ อทฺฐกํ
อจฺเฉจฺฉํ วต โภ รุกฺขํ	นานาผลธรํ ทมํ
ยถา เวสฺสณฺตรํ ฏฺฐชา	ปพฺพาเสนฺติ อทฺฐกํ

อจุเฉฐฉุ วต โภ รุกข์

ยดา เวสสันดร รุจ่า

อจุเฉฐฉุ วต โภ รุกข์

ยดา เวสสันดร รุจ่า

เย วุฑฒา เย จ ทหรา

พาหา ปคฺคยฺห ปกฺกนฺทํ

นิกฺขมนฺเต มหาราเช

อติยกา วสฺสวรา

พาหา ปคฺคยฺห ปกฺกนฺทํ

นิกฺขมนฺเต มหาราเช

ถิโยยี ตตฺถ ปกฺกนฺทํ

นิกฺขมนฺเต มหาราเช

(เย พฺราหฺมณา เย จ สฺมณา

พาหา ปคฺคยฺห ปกฺกนฺทํ

นิกฺขมนฺเต มหาราเช

เย พฺราหฺมณา เย จ สฺมณา

พาหา ปคฺคยฺห ปกฺกนฺทํ

ยดา เวสฺสณฺดร ราชา

สํวณํ วณฺตเกณ

สพฺพกามททํ ทุมํ

ปพฺพาเสนฺติ อทฺธสํ

สพฺพกามรสาหรํ

ปพฺพาเสนฺติ อทฺธสํ

เย จ มชฺฌิมโปริสา

.....

สํวณํ รุจวฑฺฒเน

อิทฺถาคารา จ ราชีโน

.....

สํวณํ รุจวฑฺฒเน

ยา คมฺหิ นคเร อหํ

สํวณํ รุจวฑฺฒเน

อณฺเณ วาปี วณฺิพฺพกา

.....)

สํวณํ รุจวฑฺฒเน

อณฺเณ วาปี วณฺิพฺพกา

อณฺโหม กิร โภ อิติ

ยชฺมาโน สเก ปุเร

สมฺหา รุจ่า นีรชฺชติ

สกุทกถุถิสเท ททว

สวณณกญเ มาตงเค

อารุพฺเห ความฉิบเย

เฮส เวสสันตโร ราชา

สกุทอถุถิสเท ททว

อาชานเเย จ ชาคิเย

อารุพฺเห ความฉิบเย

เฮส เวสสันตโร ราชา

สกุทอถุถิสเท ททว

ทิเป อโถยเ เวยฺยคุเม

อารุพฺเห ความฉิบเย

เฮส เวสสันตโร ราชา

สกุทอถุถิสเท ททว

สนนททา นิภวชชฺชฺหิ

ปิตาลงการว ปิตวตถา

(วิจิตรวาทาภรณา

อาฬารปมฺมุชา หสฺสลา

เฮส เวสสันตโร ราชา

สพฺพาลงการภูสีเท

เหมกปฺปนินวาสเส

โตมรํกุสฺสยาณิ

สมฺหา รุจฺจา นินฺชชฺชติ

สพฺพาลงการภูสีเท

สินฺธุเว สัมพาทเน

อินฺทริยาจาปาริวิ

สมฺหา รุจฺจา นินฺชชฺชติ

สนนทเท อุตฺตสิททชเช

สพฺพาลงการภูสีเท

จาปหฺกเถหิ วมฺมิ

สมฺหา รุจฺจา นินฺชชฺชติ

เอกเมกา รเถ จิตา

สวณณเนน อลงกตา

ปิตาภรณภูสีตา

อามุทฺทมณิกฺกุณฺฑลตา)

สฺสณฺณา ทนฺนชฺชณิมา

สมฺหา รุจฺจา นินฺชชฺชติ

สคฺคเณสฺสเท ททฺวา

เฮส เวสฺสณฺทโร ราชา

สคฺคทาสีสฺสเท ททฺวา

เฮส เวสฺสณฺทโร ราชา

หคฺคิ อสฺสเ รเถ ททฺวา

เฮส เวสฺสณฺทโร ราชา

(หคฺคิ อสฺสเ รเถ กณฺเณ

สคฺค สฺถานิ ฯ สคฺค

ททาสี ยํ ภิสํกํ

มหาทานเ ปทินนฺมฺหิ

ททาสี ยํ ภิสํกํ

ยํ ปณฺชลิกฺโข ราชา

(อเถกฺก วคฺคทฺธิ สทฺโท

ทาเนน ทํ นิหรณฺติ

ทมคฺคิ ปกาเสณฺโท สคฺคตา อาห

เตสฺ มคฺคตา กิลนฺทาว

นิกฺขมณฺเต มหาราเช

ภิกฺขเว กุกรสงฺฆมฺหิทรังคิฉฺฉวิสฺสทฺธิสฺสิกา อนฺเต ปุเร

สพฺพา ฝ่ายพวกหม่อมมาจอมบริรักษ์สาวสุรางค์ ล้วนแต่แม่

สพฺพา กัสฺสปาวรีโน

สมฺหา ฏฺฐา นีรชฺชติ

สคฺคทาสีสฺถานิ ฯ

สมฺหา ฏฺฐา นีรชฺชติ

นารีโย ฯ อลงฺกตา

สมฺหา ฏฺฐา นีรชฺชติ

เณฺ ทาสา ฯ ทาสีโย

ทาสทาสี ปวคฺคยิ)

ททาสี โลมทฺสณํ

เมทนี สมกมฺปถ

ททาสี โลมทฺสณํ

สมฺหา ฏฺฐา นีรชฺชทฺธิ

คฺคฺคโล เภรว มหา

ปฺน ทานํ ททาทิ สฺสทิ)

เจ้าท้าวนางในยวราชวัง ทศสุภา ลาภยัท สุกุวา ไก่สัคย
 พระเสาวนีย์พระผลัดเออทรงพระโคกา ท่าง ๆ ก็ฟ่ายน้ำคา
 ชยหนานิ่ง กิ่งเกลือกเสือกเคียวสยายเกศา บ้างก็ชัชชีย
 กระหยิบตา พากันเข้าห้องแล้วร้องไห้ สาลาว สมปมทุกทีคา
 เปรียบประคองคงว่าน้ำไม่รงอนร้นร่มท้องลมยุคนักวาท หัก
 ฟาตพินาศระเนนกับพสุธว เสนทิ ปุคทา ฯ ทารา ฯ
 เสมือน หนึ่ง ราชกัญญา คณานาง สนม สัม เนรนาค ด้วยอาลัย
 ในพระยวราชวังใน นั้นแล

ทโคทรพยาวิวิธเน ครันธรุณรังสีพิภากร ปางเมื่อพระ
 เวสสันดรยวราชชาดา นหาเปตฺวา ท้าวเธอสระสร้ง
 ทรงสุคนธธรรวรายรณชนนาสา พนังงานเชิญพานผ้าจีบ
 ประจงถวาย โภเชตฺวา เสด็จเข้าที่เสวยสยายพระทัยแล้ว
 พระพิภตรเฝ้าองค์แล้วเพียรจะบำเพ็ญพระโพธิญาณ เสด็จ
 ออกยังโรงทานท้องสนาม อำมาตย์หมอบตามตำแหน่ง
 ระแวกระวัง จึงเผยพระโอบอุโพรคประภาษสั่งสหชาติ
 โยธา ให้เบิกเงินตราอาภรณ์เครื่องประคัยสำหรับแต่ง
 แล้วสั่งวิเสทให้จัดแจงเครื่องกระยาหาร ของคาวหวาน
 สำหรับจะพระราชทานคนเชื้อใจ จนชั้นสราและเมรยไม้
 ควรจะให้เป็นที่าน โสณทานัน เทอ วารุณ กัณโฐนัคนกเสง

สุรายนจะคิดน เธอให้พระราชทานสนทนทุกประการ
 ประจงจิตสักสคกมหาทาน ^{ก็ยก} คุชสารเจ้กรวย
 สัพพาลงภา ^{ให้} ขีอาภรณ์พหุห้อยหูกเล็กหลาย การรา
 ไรไป ^{ให้} ประคนทอง ^{คา} ข่าย กรอง ปก กระ พอง หัก ถ
 ความณเขมิ ^{มี} นายหตถาจารย์ชนขประจำคอ ^{มี} มอถอชอครา
 ต้ามสุวรรณ ^{คช} สารแก่ละทวนนเรวแรงร้ายคำรน มาตงเค
 เกิกแต่กระกลบ้ำตัน ^{ทาง} ปกสนัสมตระกูลหัด ^ส ฤท
 ฤสสเส ^ท ทควา ^{ให้} คุชสารราชพา ^{เล} อกททวค ๆ
 เรืองณรงค์องอา ^{สิน} ธุเว ^{สั} มพาหน ^ม ิกิกแก่ชาทิสินอพ
 ควบขคทลยทะลุไ ^{อยู่} ้นไฟไม่ถอยถก ^{ลาง} ทั่วพิยศ
 ย่างบาชาชอยอยกบท ^{ล้วน} แก่ชาทิพาธีระวางใน ^{เค} ือง
 านใส่ประไฟพร้อมย้อมจำเรณูทา ^ค ามณเขมิ ^{มี} นายม้า
 ถอไม่แล้ทุกคนหมค ^ส ฤท ^ร ฤสเส ^ท ทควา ^{ให้} คุชสารว
 ันบรรจง ^{พร} ้อมไปด้วยคุมกำกงอลงกรณ ^ง อนแอก
 แปรกขงขลลงกสุวรรณ ^{ผล} ุผลลิกเป็นชั้นชอห้อย ^ส พพาลง-
 การภสิเท ^{ประ} ติขด้วยเพชรพลอยย้อยระยบัสลยตี ^{เท} ียม
 ด้วยสินอพพาชทงค ^น ายสารถถอนคเป็นสง่านยนทานน
 กลอกลม ^{ใน} ราชรัตนนางสนมมเงยม ^ย ุคถณนนัก
 ทกเทียมปทุมทอง ^{วิ} มลพิภครักผูกผ่องละอองนวล ^ก ุณ่า
 จะเชยชวณวณวิญญาณ ^{นิ} กขรชชฐิ ^อ ลงกตา ^{ประ} ติข

อมนันท์ ปฏิวสวัตต์

.....

อหิ ปุณณานิ กโรมิ

อนุชานาหิ มํ อมม

โสหิ สเก อภิสสั

สวีนํ วรณกเถน

อมนันท์ ปฏิวสวัตต์

.....

อหิ ปุณณานิ กโรมิ

อนุชานามิ ทํ ปุคฺค

อญฺเญ มทฺทํ กถฺยาณํ

อญฺณํ สห ปุคฺคเทหิ

นาหิ อกามา ทาสีป

สเจ มํ อญฺณํ อญฺเญ

ทมฺมุตํ ปกาสเนโต สทฺธา อาท

ตโต สุนฺทํ มหาราชา

มา จนฺตณสฺมาชาเร

กาสิยานิ ปชาเรทฺวา

ทุกฺโข วาโส อรณฺณสฺมิ

วเน พาฬมิกาภิณฺเณ

ชกฺคทํปนีเสวิตะ

ทุมฺเห ปงฺกมฺหิ สิทฺธาติ

ปพฺพชฺชา มม รุจฺติ

ยชมาโน สเก ปุเร

สมฺหา รุจฺชา นีรชฺชหิ

วเน พาฬมิกาภิณฺเณ

ชกฺคทํปนีเสวิตะ

วงฺกํ กจฺจามิ ปพฺพทนฺติ

ปพฺพชฺชา เท สมิชฺฌนฺตุ

สฺสณฺณา ทนฺนํชฺฌนิมา

กิ อรณฺเณ กริสฺสทํกิ

อรณฺณํ เนทุมฺสฺสเห

สเจ เนญฺณํ อญฺณนฺติ

ยาจิกุํ ปฏฺธิปชฺชถ

รโชชฺชลลํ อธารยิ

กฺุสจฺจิมธารยิ

มา หิ ทฺวํ ลกฺขณํ คมิกิ

ตมพรวิ ราชปฤติ
 นาหนกั สุธมฺมิจฺเจยยํ
 ตมพรวิ มหาราชา
 อิงฆ มทฺธิ นิสํสาเมหิ
 พหุ กิฏฺฐา ปญฺจคา จ
 เทยฺยํ ทํ ทตฺถ หิเสยยํ
 อปเร ปสฺส สนฺตาเส
 สยฺยา อชฺชรา นาม
 เท มนุสฺสํ มิคํ วายี
 ปริกฺขิยิตฺวา โภเคหิ
 อณฺเวยยํ กณฺหาชฺชโน
 น เทหิ ปุริโส ทิฏฺฐโ
 สัมมชฺชยนฺตา สิงฺคานิ
 มหิสฺสา วิจฺรบนฺเตกฺถ
 ทิสฺวา มิคานํ ยฺยูถานํ
 เชนว วรฺณคิฑฺธาว
 (อณฺเวยยํ กวรฺวณฺเฒา
 เอเตหิ ปุริโส ทิฏฺฐโ
 ทิสฺวา สมนฺตคิเต โฆเร

มทฺธิ สพฺพนฺคโสภนา
 ยํ เม เวสฺสณฺดรํ วนาติ
 สิวินํ รุจฺจวทณฺโน
 วเน เย โทณฺติ กุสฺสหา
 มกฺสา มชฺฌมกฺกิกา
 ทนฺเต ทุกฺขทริ สียา
 นทินฺนปฺนิเสวิตะ
 อวิสา เต มหพฺพลา
 อยฺยาสณฺนมากทํ
 วสฺมาเนนฺติ อตฺตโน
 อจฺฉา นาม อมฺมมิกา
 รุกฺขมารุยฺห มุณฺเจติ
 ทิกฺขคฺคานิ ปฬาริโน
 นทํ โสทุมฺพรํ ปติ
 ทวํ สณฺเวยยํ วเน
 กถํ มทฺธิ กริสฺสสสิ
 พุยฺคฆานาม อมฺมมิกา
 ปถายนฺโต น มุณฺเจติ
 ทุมคฺเคสฺส ปถวณฺคเม

อเชตคณณาย เท มททิ
 ยา ทวี ลีวาย สุตวาน
 ส่า ทวี วงกั อนุปยุตทา
 จีเท มชฺฌนุติเก กาเล
 สุตฺตเว พุทธาวณณํ
 ตมพรวี ราชยุตติ
 ยานิ เขตานิ อกฺขาสี
 สัพพานิ อภิสมฺภอสฺส
 กาสํ กุสํ โปตกิลิ
 อรสา ปนฺนทเหตุสํมิ
 พหฺหิ วตฺตจริยาหิ
 อุตฺรสุตฺตปโรเชน
 อคฺคิสฺส ปาริจริยาย
 เวชฺชํ กญฺจํ โลเก
 อภิสฺสา โหติ อปฺปยุโต
 โย นํ หตฺถา คเหตุวาน
 เวชฺชํ กญฺจํ โลเก
 เกสคฺคหณมุกฺเขปา
 ททฺวา ๑ โน ปกฺกมฺติ

ภวฺทนฺเต มหฺพภยํ
 มหฺมํ อุตฺตตสฺสเท ปุเร
 กถํ มทฺธิ กริสฺสสฺสิ
 สนนฺนินฺเนสุ ปกฺกขิสฺส
 ทตฺถ กิ คณฺฑมฺภิสฺส
 มทฺธิ สัพพกฺโถภนา
 วเน ปฏฺภิยานิ เม
 คจฺฉณฺณเวว รเถสภ
 อุตฺตริ มุณฺชปพฺพชํ
 นาสฺส เหตุสํมิ ทฺนฺนยา
 กุมาริ วินฺนทเท ปติ
 โคหนฺนเวจฺจเนน ๑
 อุตฺตกฺกมฺชฺชเนน ๑
 คจฺฉณฺณเวว รเถสภ
 อุตฺตริจฺจํ ปรีกฺขณฺณชิตฺ
 อกามํ ปรีกฺกทฺตมฺติ
 คจฺฉณฺณเวว รเถสภ
 ภูมฺยา ๑ ปรีสฺสุมฺภนา
 พหฺมํ ทฺกฺกขํ อนุปฺปกํ

เวชพูยํ กญฺจํ โลเก
 สุกกญฺจํ เวชเวรา
 ชกามํ ปริกทมนฺติ
 เวชพูยํ กญฺจํ โลเก
 ชยํ ฌาติกุเล ฌิเต
 เนวาทิวากุยํ น สเก
 เวชพูยํ กญฺจํ โลเก
 นคฺคา นทํ อนุทกา
 อิทฺถํ วิชวา นคฺคา
 เวชพูยํ กญฺจํ โลเก
 อไซ รตฺตํ ปรณฺณณํ
 ราชา รุจฺจํ ปรณฺณณํ
 เวชพูยํ กญฺจํ โลเก
 ยา ทลิตฺทํ ทลิตฺทตฺตํ
 ทํ เว เทวา ปตฺตํ สนฺติ
 สามีกํ อนุพนฺธิสฺสํ
 ปจฺจพฺยา ยํ อภิชฺชนคฺคา
 (เวชพูยํ กญฺจํ โลเก
 ชยํ สาคฺรปริยนํ

คจฺฉณฺณเว รเตสฺส
 ททฺวา สุกกฺคฺมานิโน
 ชุตฺตกณฺณเว วายสา
 คจฺฉณฺณเว รเตสฺส
 กตฺตํ ปจฺจชฺชิตฺตเน วสํ
 ภาตฺตํ สยํ เกหิ ๑
 คจฺฉณฺณเว รเตสฺส
 นคฺคํ รุจฺจํ อราชิกํ
 ยตฺตํ ยํ ทส ภาตโร
 คจฺฉณฺณเว รเตสฺส
 ชฺชโม ปรณฺณณมคฺคิโน
 ภาตฺตา ปรณฺณณมิตฺถิยา
 คจฺฉณฺณเว รเตสฺส
 ชกทฺมา ชกทฺมตฺตํ กิตฺติมา
 ทกฺกํ ทิ กโรติ ส
 สทา กาสายวาสนํ
 เวชพูยํ กญฺจํ กิตฺติยา
 คจฺฉณฺณเว รเตสฺส)
 พทฺวิทฺทวํ มหิ

นารทนต์ปรีดิ์

นิจุเณ เวสสันดร วนา

กณนุ คาส์ ทนย์

สุชรา วต อิตฺติโย

ชา สามิเก ทนฺติมิ

สุขมิจฺนติ อตฺตโน

(นาหิ เทว อิจฺฉิสฺสามิ

อิเชว นคเร สฺเช

เยน คจฺฉติ โส ราชา

เตน คจฺฉามิ ติคฺติมา)

นิทฺถมนฺเต มหาราช

สิวิํ ฏฺฐจฺจทฺตฺตฺตฺต

ตมฺหิ อนฺนํ อิตฺตํ

สพฺพกามทโท หิ เมคฺคิ

ภิกฺขเว

คฺฤทฺถํ ฌณฺฑํ ฌณฺฑํ ฌณฺฑํ

ปํงเมอสมเกจ

อภฺยเวสสันดรราชนาถา

ทรงพระราชศรัทธาสมกั

พระทัยคิ

ทรงวินิจฉัยในพระทัยเที่ยงแท้ว่า

เสว วน

พรุ่งนี้แน่แล้วสิ้นอเราจะจากพระพารา

จำจะไปถวายยังคม

ลาพระบิทรศ

ทั้งพระย่นป่กเกิดพระชนน

จึงตรัสชวนพระ

มัทรีศรีสมร

อีกสองข้างอรโอรสราช

เสด็จยังปราสาทพระ

บิทรศ

พระเวสสันดรเชออีกทรงพระโคกา ว่าพระพุทฺธเจ้าข้า

ไม่ทรงพระกรุณาโปรด

กระหม่อมฉันคนโทษต้องเนรเทศ

เป็นเหตุด้วยทำทานการกุศล

เยเกจิ

นรา

กระหม่อมฉัน

เห็นว่ารชนชาติหญิงชาย

ยังหมกมุ่นวุ่นวายด้วยกิเลส

ยมสาธน์

คจฺฉนฺติ

ย่อมทนทวนอยู่ในขุมขังสกลสังเก

ขสมาโน

เกล้ากระหม่อมสังเวชหฤทัยนัก

จึงสละท

ออกทำทาน หวังจะเป็นสะพานข้ามท่านแดนกิเลส โอ้พระ
 ยืนปกเกล้าไม่ปรานี มาเซอคำชาวยุริช่ายยง ไม่ทรงพระ
 กรุณา ลูกจะขอถวายบังคมลาฝ่าพระบาทแล้ว พระทูล
 กระหม่อมแก้วจงเจริญพระชนมพรรษา ครอชครองชันษา-
 สีมาคณานาง สาวสนมแสนสำอางเกษมศรี ลูกขอฝาก
 พระชนนีของลูกด้วย นัยวันแต่ลูกจะม้วยไม่ค้นวัง จะเทร็ก
 เทรเซซังไปในไพรสาณฑ์ กว่าจะสิ้นพระชนมมานอยู่ในป่า
 หิมพานตนนแด

ราชา สดชโย ปางเมอพระทูลกระหม่อมจอมมรา-
 จิยศิริสญชัย ไต่ฟังพระโอรสทูลรำพึงไรพระทัยเธอเรวร้ายอัน
 ทพระหน่งว่าจะผ่อนให้ แล้วจึงฉนพระพักตร์มาครัสปราชัย
 ภัยพระสุณิสาศรีสะโไว้ว่า มัทรีเฮ้ย พาพ่อชาลีมาไย
 จะไปด้วยฉวหรือพระลูกรัก อนิจจานิจจาเฮ้ย ไม่ควรเลยจะ
 ประทักประเทิด คุณเธอเกิดไม่เกรงกลัว เจ้าโอรสพ่อหรือว่า
 ขยฉวจากยุริ มัทรีจะไปด้วยฉวก็เ็นได้ พระลูกเฮ้ย อย่าไป
 เลยฟังพ่อว่า วเน เย โหนกึ ทุสสุหา อนนงข้าพระหิมพานต์
 ประกอบไปด้วยร่านรินจะกินฉด สารีพัตทอนนงอนเนจอนาด
 ไยไม่ลาคนปญพิ แต่จะกินก็ไม่มีคเวทนา แม้จะเสวย
 มุลผลาไต่หรือฉนมัทรี นทินุยนีเสวเต อนิงกระแสดสินธุ

ชโลทร รุ่งเหลื่อมย่อมสนัญจนอนอยู่ริมธาร อวิสา เท
 มหัพพลา ถึงไม่มีพินธุทอหาญกล้า แต่กายานันใหญ่ยิ่ง
 วิชชโลทรท่มทั้งเพียงตลิ่งลุ่ม รุ่งเหลื่อมก็เลื้อยไถ่ลงมกีนกค
 มีจลาเป็นอาหาร พระลูกเอ๋ย แม้นแม่ไปพวยพานในพงพ
 ไทน์เลยมิตรจะมีขวัญ ไซ้แต่เท่านั้นเมื่อไรมี ยังหม่อมหม่อมก
 แร่งร้ายลา กณหาชฎิโน ทวีทรชคำครุเรวแรง แม้น
 แม่พวยเข้าทกกลางแปลงปลอศเปลี่ยวคนจนจนตัว พระเจ้าผ
 วกจะเอาตัวหนี เจ้ามิตรก็จะอยู่เฝ้ากายา ถึงจะขึ้นย้ายขึ้นต้น
 ไม้ไม่ยักพัน จะดยกันไต่ทะกายกักพลักตกลงมา นกคเร
 พระลูกเอ๋ย ริมท่าชลาลัยใกล้ชายทุ่งเข็นที่แจ้ง โสคุมพรา
 กาสรย่อมอนอนแปลงปลอศเปลี่ยวเฉลียว เขานันเสียมเสียว
 ไปปล่แปล้แลแหลมคังชนเม่น แม้นเห็นคนคันเค้นไพร ลอ
 ทะลิ่งไล่โลกโคกโค่นขวิด มัทรจะเอาชีวิตไปทิ้งเสียในไพร
 สณท ยามนกหน้าฝนฝนคนไม่ใคร่เค้น พวกผีกเกร่อเกริ่น
 เค้นผิวปากอยู่ยังมี ถึงค่างข้างชะนีกัโทยให้ เมื่อจวนใกล้
 สันธยาเวลาชมกขมัว พระลูกเอ๋ยเร่งรำพึงถึงตัว จะกักตาม
 พระเจ้าผวไปในกลางป่า บิดานเห็นไม่เป็นผล จะแค้นคย
 อัยจนในกลางไพร พระลูกเอ๋ย ใครชวักชวักไปอย่าเอาใจพะว้า
 พะว้าง แม่เอ๋ยเจ้าเร่งรำพึงคิดว่าเด็กนะมัทรี จงอยู่ในบุรีคัง
 กอนมา เรงพึงคำพ่อวานเด็ก

ปางเมื่อพระมัทรีคร่ำครวญ ไกลศกยสารสุนทรพระวิฑูรย์
 นางน้อมพระเกศเกล้าลงแล้วทูลความ ว่าพระพทธีเจ้าข้า
 ผาพระบาททรสท่ามเกล้ากระหม่อมฉันมัทรี ทงนกเพราะทรง
 พระปรานเป็นที่ยง พระคุณเขย เห็นว่าลูกนเป็นหญิงย่อม
 ทรงพระอาลัย ครันลูกจะไม่ไปก็ไซ้ที่ ค้วยพระราชสามีสี
 ทกไว้ใครเขาจะอินัง ลูกจะนอนลอยบนวลอยู่ในวังมิยังคว
 ประชาชนมันจะชวนกันสรวลแซ่ มัทรีไม่รู้ที่จะแลคุหน้าใคร
 ให้เต็มเนตร จะล้นทนทอวยไปในราวป่า มฤชยพพช อรุสา
 ลูกจะเอาพระกรอุรพางค์ทางพรมัก กรัดทางพันแผกคานในป่า
 พระหิมาวส มีให้ระคายเคืองเขืองบาทพระเจ้าผว ครันจะอย
 เล้ากกลวักวระเป็นม่าย พระคุณเขย เป็นหญิงนยากที่จะ
 ไว้จะวางตัว ครันจะทำขมูกขมัวมอมแมม ชายเห็นจะเขิน
 แยมขริภาให้ขาคีต ครันจะกำรงรูปคักกรัดทำคักกน
 จะผคหน้าทาชมนสนราค คำคนมันก็จะเสียดสีชวนกันค่อน
 ว่าเล่นต่าง ๆ จนชั้นแต่ว่าผมเห่มนส่ายจะเสียดส้างได้น้ำมัน
 กันไรให้สระสวกก็สาร์วอน จะทาแป้งหอมเมื่อยามร้อนก็
 ค่อนว่า ขำรงรูปกริยาเทยวหาผว ครันจะเหลอขมแลมนักจะ
 ว่าสาร์ระแนเล่นตัวและเล่นตา ครันจะเคินเฉยไม่เงยหน้า

บำรุงผจวนตัวยาก ครนสนนทรพยอปลากคยเขากัไม่ยอกอินง
 นำพา พาธพาโลโกธราแล้วคำคั เป็นสตรกัจันจิต กังแต่
 ว่าจะบิยนนำตาคิดไม่วายวัน พระคุณเอ๋ย เกล้ากระหม่อม
 ฉนไคสศตบยอเนอง ฯ ครนจรมผวกเครองจะเคองใจ ครน
 จะอญไปเป็นม่ายกัศรอมจิต เป็นไม่วแห่งที่ระคิระปรของคอง
 เป็นสตรมผวสองไม่ผองแผ้วเป็นราคั ทคนชวักชวณกัว่าคัไม่
 ยคัสใจ คัชวคองหาไคทำไมกยผว แต่งแต่ตัวไว้ให้รวยระรณ
 ชคชมนไว้ให้เบนพนแบงผคหนา กระแจะรณทนนามนทาไม
 ชาคสาย รอนใจอะไรกัชชายจะคอมตาม บำรุงรปไว้ให้งาม
 กัระคองคา พระพทอเจ้าชา หลึงอยางนมทร ไม่เอามาเป็น
 แขนผบย ถึงจะคกรรการะบ้ายชอปลากคย ไม่ให้ผวจาก
 แล้วพระทลกระหม่อม มทรนจะสัถนอมยอมคายกยผ้าพระ
 ขาท จะพทกษโทธิราชทุกเย็นเข้า จะหาผวทไทนไคคองพระทล
 เกล้า คายแล้วเกิดเล้าสักรอยชาคิ จะเหมือนพระเวสสันดร
 จอมปราชญ์นยากน กังแต่เกล้ากระหม่อมมาเป็นจอม
 บรรรคษภกค คำนคหนงกมไคความทรให้อยปยศสัธอมอดโอช
 ธิม ควรลหรือทลกระหม่อมจะให้ลูกนยอมอยู่ในวังไม
 สังเวช จะให้ละพระบิยนปกเกศของลคไปในกลางป่า คอ
 ใครจะปฏิบัติรคยากัหามไค จะให้ลูกนยอมอยู่ในเวียงชัย

ไอศวรรย์ พระองค์จึงฝากพันให้เป็นผี นั้นแหละมทรจะ
 ไม่ได้ไปตามผี จะจงจำทัณฐกรรมพวกคงจะหลบหลีก ขอ
 พระบารมีทูลกระหม่อมจอมพิภพเวียงชัย เป็นกลตักกัน
 ภัยในกลางป่า ผัวเมียก็จะกินหน้ากราบถวายบังคมลาพา
 กันไป อย่าทรงเป็นห่วงห่วงหนักพระทัยลงลูกเลย โอ
 พระทูลเกล้าฯของลูกเอ๋ย มทรนั้นจะนานเห็น ลูกจะตายหรือ
 จะเป็นไม่วรือ ขอพระมิ่งโมลิจงช่วยชัย จงประสาทพระพร
 ให้แก่ข้ามทร แต่ในกาลครั้งเคยว นเด็ก

ทมพรวี महाराजा
 ओमे ते तह्रा पुतुका
 निगुषिप लकुषणे ककु
 तमपुर्वी राजपुतुकी
 यिया मे पुतुतका तेव
 कुयमहं ककुद रमिस्तुनक्ति
 तमपुर्वी महाराजा
 सातिनमोतनं गुतुवा
 रुकुषमलानि गुणुषनुता
 गुतुवा स्तपते गंसे
 रुकुषपकुतेसु गुणुषनुता

มทที สัพพงคโสภณ
 ชาลิต กณหาชินา จุโ
 มยเนเต ไปสยามเส
 มทที สัพพงคโสภณา
 ชาลิต กณหาชินา จุโ
 ชरणเว ชีวโสภินนคติ
 สิวิน รุจวาทมโน
 สุกิมิสูปเตจัน
 กถิ กาหนนติ ทารกา
 โสวณณเส สตราชีเก
 กถิ กาหนนติ ทารกา

กาสิยานิ ปชาเรทฺวา

กุสจฺรานิ อารเณทา

วฺยหาหิ ปฺริยาธิทฺวา

ปฺกฺติกา ปฺริชาวนทา

กฺุฏาการเ สยิทฺวาน

สยันทา รุกฺขมฺลสมิ

ปฺลตฺตเกสุ สยิทฺวาน

สยันทา ทิณฺสนฺถเร

คณฺธิเกน วิลิम्เบทฺวา

รโหฺสธฺลฺลานิ อารเณทา

จามรโมรหฺตเถหิ

ฉฺฎฺชา ทํเสหิ มกฺเสหิ

ทมกถํ ปกาเสนฺโต สทฺถา อาท

ทมพฺรวิ ราชปฺกฺติ

มา เทว ปฺริเทเวสิ

ยถา มยํ ภวิสฺสาม

อิทํ วทฺวาน ปกฺกามิ

สิวิมคฺเคน อเนวสิ

ทโต เวสฺสฺสนฺทโร ราช

โฆมโกทุมฺพฺรานิ ฯ

กถํ กาทนฺติ ทารกา

สิวิกาย รเถน ฯ

กถํ กาทนฺติ ทารกา

นิวาเท ฉุสฺสิตคฺคเพ

กถํ กาทนฺติ ทารกา

โคณเก จิตฺรสนฺธิเก

กถํ กาทนฺติ ทารกา

อคฺคฺลฺลจฺนทเนน ฯ

กถํ กาทนฺติ ทารกา

วิชิตฺตกา สุเข จิตา

กถํ กาทนฺติ ทารกาติ

มทฺธิ สพฺพงฺคโสภนา

มา ฯ ทวํ วิมโน อหุ

ตถา เหสฺสฺสนฺติ ทารกา

มทฺธิ สพฺพงฺคโสภนา

ปฺกฺเต อาทาย ลกฺขณา

ทวํ ททฺวาน ชคฺคิโย

ปัทม มาตุ จ วนทิตฺวา
จกฺวาหิ รณํ ยุกฺตํ
อาทาย ปุทฺกทวารณํ
ทโต เวสฺสํนฺทโร ราชา
อามนฺท โข ทํ กจฺฉาม
นิกฺขมิกฺขวาน นครา
ททายี ปจฺวี กมฺยิ
อิจฺฉ มทฺธิ นิสํเมหิ
อาวาโส สิวิสฺสฺส

กถฺวา จ นํ ปทกฺขิณํ
สัจฺฉมารุยฺห สินฺธวํ
วงฺกํ ปายาสี ปพฺพทนฺติ
เยนาสี พทฺโก ชโน
อโรคา โทโส ฉาตโยติ
นิวทฺทิตฺวา วิโลกิตฺเว
สึเนรวฺนวฏฺฐสกาติ
รมฺมรูปํ ทิสฺสติ
เปตฺติกํ ภวนํ มมนฺติ

ทมกฺคํ ปกาเสนฺโต สทฺธา อาห
ทํ พฺราหฺมณํ อนฺวคฺมํ
ยาจิโต ปฏฺฐิยาเทสึ
อิจฺฉ มทฺธิ นิสํเมหิ
มิกา โรหิตฺวณฺเณน
อเถกฺคํ ปณฺจโม อาคา
ทสฺส ทํ ปฏฺฐิยาเทสึ
ทโต เวสฺสํนฺทโร ราชา
อสฺสสาสยิ อสฺสสรณํ
ทวํ มทฺธิ กณฺหํ คณฺหาหิ

เท ทํ อสฺสเส อยาจิตุํ
จกฺนํ จกฺโร หเยติ
จิตฺตรูปํ ทิสฺสติ
ทกฺขิณสฺสา วหนฺติ มนฺติ
โย นํ รตมยาจถ
น จสฺส ปทโต มโน
โธโรเปทฺวา สกํ ชนํ
พฺราหฺมณสฺส อนฺตโนกิ
สทฺธา เสดา กนิฏฺฐกา

อหิ ชาลี ฅนหิสุสามิ คุรุโก ภาติโก หิ ไสติ
 ทมทุถ ปกาเสนโต สตุถา อาห

ราชา กุมาร อาทาย ราชปุตติ จ ทาริก
 สมไมทมานา ปกุกามุ ฅณณมณณิ ยัย วทาคิ

ราชา สณชโย ปางเมื่อพระเจสมนราชิยกินทรขึ้นนิกร
 ประชาชนศรีสนุชัย ไคสยสารสมเก้จพระมัทรีศรีสะโรเชอ
 ทลลา ในพระอุราท้าวเธอเรารันระริกกระรว จังตรสว่า
 มัทรีเอ๋ย เจ้ารักผัวยิ่งกว่าพ่อแล้วหนอพระลูกแก้ว บิดาห้าม
 ไม่ฟังแล้วก็ถามเด็ก จะพอใจประคักประคักก็ตามที แม่
 จะอยู่ในบุรีสว่าไม่งาม จะยกผ้าผ้านามไปตามผัว มัทรีเอ๋ย
 เจ้าไม่คิดแก่กายเสียกายควเจ้าขางเลย อนิจจานิจจาพระลูก
 เอ๋ย หรือเจ้าเห็นว่าวาสนาบิคนชอนก จะเลียงพระลูกรัก
 นนลาเอียง เจ้าจงทลยบายเขียงเลียงหลกออกจากวง ชะรอย
 ว่าเจ้าจะชิงชิงฟังคำผวจงโกรธพ่อ มัทรีเอ๋ย สุตทจะองงอ
 เจ้าอยู่แล้ว ตามที่เด็กน้พระลูกแก้วพ่อไม่ว่า อีเม เท ทหรา
 ปุตทา พ่อจะขอแค่สองน้คาคางดวงสวาท จะพาไปโยในหิมวาส
 ให้เวทนา จงให้อยู่ในพระพาราจะไคสยกษัตริย์

พระพุททเจ้าข้า ผ้าพระบาททรีสห้ามมาทงน ย่อมทรง
 พระปรานีพระเจ้าหลาน ถลว่าเรตองทุกข์ทรมานในหิมเวศ

พระเดชพระคุณทนต์เป็นทศก ขัยยุคตกา นาม พระพุทธ
 เจ้าข้า ขณชอวายุตรเป็นทศกแสนแสนหา ถึงจะชั่วช้าประการ
 ไทโงสามารถ เป็นหนามเสี้ยนเขียนประชารายภูริควรห้ามเฝ้า
 ระตกจากลูกเท่านั้นไม่ขาด เกลากระหม่อมเหมื่อนผ้าระของ
 ธิลพระบาท ก็คงระตกพระลูกขาดไต่คล้องๆ ไม่รู้หรือว่า
 ช่างเผือกขาวผ่องของพระประสงค จะสอยทาวสาวเคอนลง
 ถวายไค้ แกล้งเสือกส่งจงใจให้ข้าศึก นินทาว่าชาวเมือง
 เขาคคคกจงชวนกันทลความ พระองค์ขบพระเจ้าลกเสือกงาม
 ของคามท พระคุณเอ๋ย อนสอกราชกุมารนโมมผด ระพาด
 โกรธลูกกระจิริทกระไรไค้ ข้ามทริยงมีอาลัยเป็นตนพน กว่
 จะเลียงไค้แต่ละคนๆสุคแสนยาก ทลกระหม่อมจะมาพรากไป
 จากอก คงจะหิยขกเขาควงใจไปจากกาย จะขอลาพระกุมาร
 หลานชายไปชมเซย พระพุทธเจ้าข้า ไค้พระทลเกล้าของ
 ลกเอ๋ย มัทรไไมรู้เลยทจะเอาอินใดมาอ้างอิง เป็นโอรสเล่า
 กิจริงลกจนจิต อนสอกรมารนโมเป็นสัทธแก่เกลากระหม่อม
 มัทธนไไมรู้ทจะยินยอมหิยขกถวาย จะสู้รับสารภาพทายควย
 อาชญา จะขอลาพระยอกฟ้าพาไปเป็นเพื่อนทว ครนจะไค้
 ใจพระเจ้าผวกไค้ท เกลากว่าโรคาไค้สิ่งไค้มิ จะไค้ไค้พ้อชาติ
 แม็กณหา อมบาพันผนยาทาประสาจน พระพุทธเจ้าข้า

ใช้ว่าจะไรรู้วิชาคนเมื่อไร^๕ ลูก^๕น้อย^๕นี้^๕คน^๕หนึ่ง^๕เท่า^๕นั้น^๕
 อะไร^๕ได้^๕ ถึง^๕จะ^๕เลย^๕ยัง^๕ไว้^๕ก็^๕คง^๕จะ^๕ขาย^๕พระ^๕บาทา^๕ สอน^๕หล่อน^๕ก็^๕ยาก^๕
 ปาก^๕ก็^๕กลั^๕ระ^๕อา^๕ใจ^๕ วา^๕สั^๕กร^๕ฤ^๕จะ^๕ไร^๕ซึ่ง^๕พิน^๕เข^๕ยว^๕ ชาว^๕เม^๕อง^๕ก็^๕จะ^๕
 โกร^๕ธ^๕เก^๕ร^๕ย^๕พ^๕า^๕โล^๕เล^๕ย^๕ว^๕ไ^๕่^๕ซั^๕บ^๕ให้^๕อ^๕ป^๕ระ^๕มา^๕ณ^๕ ขั^๕บ^๕พระ^๕เจ้า^๕ลก^๕
 แล้ว^๕สิ^๕มี^๕หน้า^๕ ยัง^๕จะ^๕ซ้^๕า^๕พระ^๕เจ้า^๕หลา^๕น^๕ลง^๕เป็น^๕ส^๕อง^๕ จะ^๕เล^๕อ^๕ง^๕ล^๕อ^๕
 ระ^๕ย^๕อ^๕ก^๕อง^๕ท^๕ก^๕คำ^๕เข้า^๕ ไ^๕้^๕พระ^๕ท^๕ล^๕เก^๕ลา^๕ไ^๕้^๕ค^๕ัก^๕ค^๕ัน^๕แล้ว^๕ก็^๕ไ^๕่^๕ค^๕ัน^๕เจ้า^๕เช^๕ิญ^๕
 ท^๕ง^๕ถ^๕อน^๕ จะ^๕อา^๕ล^๕ย^๕อา^๕ว^๕ร^๕ณ^๕ไป^๕ไ^๕ย^๕มี^๕ พระ^๕เจ้า^๕หลา^๕น^๕ห^๕ร^๕ือ^๕จะ^๕ค^๕ัก^๕ว^๕า^๕
 โอ^๕ร^๕ส^๕ แ^๕่^๕ล^๕ก^๕ใน^๕ไ^๕้^๕ยัง^๕ค^๕ิ^๕ค^๕ค^๕ค^๕เว^๕ท^๕นา^๕ ไ^๕้^๕พ^๕่อ^๕ชา^๕ล^๕ิ^๕ก^๕ณ^๕หา^๕ข^๕อง^๕แม่^๕
 เอ^๕ย^๕ จะ^๕น^๕ี้^๕เฉ^๕ย^๕อ^๕ย^๕ไ^๕ย^๕เ^๕่า^๕พ^๕ัง^๕แม่^๕ว^๕า^๕ จ^๕ง^๕ย^๕ัง^๕ค^๕ม^๕พระ^๕อ^๕ย^๕กา^๕ แม่^๕
 ก^๕ณ^๕หา^๕ท^๕ล^๕า^๕เล^๕ิ^๕จะ^๕ไ^๕้^๕ไป^๕ ท^๕ล^๕เล^๕ิ^๕ท^๕ล^๕เล^๕ิ^๕ค^๕ิน^๕ะ^๕แม่^๕อ^๕ย^๕าร^๕อ^๕ง^๕ไ^๕้^๕จะ^๕
 มี^๕ห^๕ม^๕อง^๕ พ^๕่อ^๕ชา^๕ล^๕ช่วย^๕ท^๕ล^๕แท^๕น^๕พระ^๕น^๕อ^๕ง^๕ที่^๕เล^๕ิ^๕ค^๕ิน^๕ะ^๕พ^๕่อ^๕ จะ^๕
 เชา^๕ช^๕ร^๕ร^๕อ^๕อ^๕ย^๕ว^๕า^๕ไร^๕ เจ้า^๕จะ^๕ย^๕อ^๕ม^๕อ^๕ย^๕ห^๕ร^๕ือ^๕แม่^๕จะ^๕ไ^๕้^๕ไป^๕จ^๕ง^๕ซ^๕ึง^๕ไ^๕้^๕จ^๕ง^๕ก็^๕
 พระ^๕ล^๕ก^๕เอ^๕ย^๕ ไ^๕่^๕คว^๕ร^๕ค^๕ุ^๕ย^๕ย^๕ร^๕แล้ว^๕น^๕ะ^๕พระ^๕ล^๕ก^๕ร^๕ัก^๕ อ^๕ย^๕า^๕ไ^๕้^๕ส^๕่ง^๕ไ^๕้^๕เก^๕ิน^๕
 ค^๕ัก^๕ก็^๕ไ^๕้^๕สุ^๕ริ^๕ย^๕ว^๕ง^๕ค^๕ โก^๕ก^๕ิ^๕ลา^๕ห^๕ร^๕ือ^๕จะ^๕เ^๕่า^๕เ^๕่า^๕พ^๕ง^๕ส^๕ไ^๕้^๕พ^๕ง^๕ค^๕ั^๕พ^๕ณ^๕ั^๕ พระ^๕
 ล^๕ก^๕เอ^๕ย^๕ เ^๕า^๕แ^๕่^๕ย^๕า^๕ไ^๕้^๕ไ^๕พร^๕ว^๕น^๕เป็น^๕เร^๕อ^๕น^๕ท^๕าย^๕ จ^๕ง^๕ส^๕ั^๕จ^๕น^๕ท^๕น^๕อ^๕าย^๕ไป^๕
 ภา^๕ย^๕หน้า^๕ เ^๕็น^๕ว^๕า^๕จะ^๕ค^๕ัก^๕ว^๕า^๕อ^๕ย^๕ใน^๕พระ^๕พ^๕าร^๕า^๕ พ^๕ัง^๕คำ^๕แม่^๕ว^๕า^๕น^๕เล^๕ิ^๕ก^๕

ราชา สณชโย ปางเมื่อพระทลกระหม่อมจอมมราธิบ
 ศิรสณชย ได้สดับสารพระมทศิระโสภีไว้ว่า กวดยถอยคำ
 อันเสียดสัสสุราพน ให้อาองค์ตนพระทณิก แล้วเขื่อนพระ

พักตร์ไม่พจนา ขยิบยิ้มพระนาคาขึ้นไล่ตัก จมพิศพักตร์แล้ว
ทรงพระกันแสงให้ ว่าไอ้สองทราวมวยของอัยกา พ่อจะนิราศ
ร้างพระพาราไปแรมไพร จะรอคอยากลำบากใจในกลางป่า
สาธินโมทน ภูควา พระหลานเอ๋ย เคยเสวยข้าวตำลิมรตหอม
พร้อมด้วยสุปพยุชนะถ้วน ^๕ พระพลึงนางชเชิญให้เสวย
อนิราจาจาพระหลานเอ๋ย จะไปเสวยแต่หมันอันชื่นชม พระ
หลานเอ๋ย เคยบรรทมเหนือพระยภพระอุทอง พระพลึงเคย
ประคองขบกล่อมทุกเวลา รุกขมุลลิม สยันทา ^๕ ทงแท่นพระ
นาคาจะบรรทมไคร่มพุกกษาชาติ จะตองนำคางเย็นกระเช้นสาธ
พระวรกาย กัณหาเอ๋ย แม่เคยสงระกระแด่สายในอ่างแก้ว พระ
พลึงนางเช้นแถวถวายเครื่องพระสุคนธอนปนปรุง ^๕ ไช้แคนพอก
ชาติจะงมอแม่กัณหา สงสระสงคงคาในท้องธารตระหนน
นากเป็นเหมือนกลั่นจอกกระจับ พระวรกายจะย่อยยด้วยเหล้อย
ยง พระหลานเอ๋ย ใครเลยจะบำรุงโยกขัดพักตร์พื่อในกลางป่า
กาสัยานี ปชาเรควา เจ้าสี่เคยทรงผ้ากาสีพัสดร์พรณราย คอก
กระจักกระจายเข็นด้วยลายทอง ^๕ แท่นจะเอาไปไม่มากรองรอง
ทรง จะระคายคันพระองค์ค่อนาถ กัณหาเอ๋ย เคยประพาสนในสวน
ศรี ชมสระโยกขรณในสวนขวัญ หักผักปทุมมาคอบลยาน พระ
ราชทานแก่ฝูงก้าน้ำตามเสด็จสระพรัง พระหลานเอ๋ย เคยเล่น

ในวังของมี ลากโคถึกมฤคบุษย์อันบรรจง ใส่ล่อกลึงวิ่งวง
แล้วทรงพระสรวล พรงันเข้าเจ้าจะชวนกันไปเดินในกองคอน
จะคร่ำฝนทนร้อนทุกเวลา สึงสารสองนัคคาควงสมร เดิน
เห็นอยกจะขอนให้แม่อม จรรว้องให้พักฟุ่มในกลางทุ่ง เขาอม
เห็นอยเขากจะรุ่งไห้เจ้าเดิน จระหกระเหินแม่จะเดินย่นนัย่าง
พระบาทเจ้าก็ขอยขางแต่จะย่างก็ลุลลัม ขุนปรรามณ์ไม่ร่วาย
กึ่งเลศคทาจะตามไหล พระหลานเอ๋ย พระอัยกาอยากจะใคร่ได้
นัคคาไว้เชยชม หม่อมแม่เจ้าเขาก้เอาแต่การมออกทานทัค
พระหลานเอ๋ย ข้เป็นกษัตริย์ตรัสแล้วไม่ค้นได้ ไซ้ว่าอัยกาจะ
ไม่รักไม่ใคร่เมื่อไรมี ตรัสพลางจบพระชาลิกณหาด้วยกพระ-
นัคคาลงจากตก เขอก้ชยพระพิกตรลงทรงพระพิลาป พระ
อัสสุชนันไหลอาบพระพิกตรา มีใครจะคุหน้าพระหลานได้
เขอก้ทรงพระกันแสงให้รำรักสองกุมาร อยู่นบนแท่นไสยา
นนแล

เวศสันตโร ราชา ปาง^A เมื่อพระจอมมกุฏวิสุทธิเทษ
เวศสันดร ออกจากเขากองคัมพิศร์สันทรยชตกลียาหญิง คือพระ
วิมลมังแม่มทร ทงพระชาลแกวณหา ชวนกันถวายเป็นคัม
ลาพระยักระศ เสด็จยงนเวศนพระชนน กษัตริย์ทงสัพพะองค์
ก้ทรงพระโคก้า พระเวศสันดรเขอจงถวายเป็นคัมลาว่าพระพุท

เจ้าข้า ข้าแต่พระจอมมเหสีราเวงศรี พระชนนีของลูกแก้ว ลูก
 ราชธิดาแล้วพระทูลกระหม่อม เคยถนอมลูกมาแต่ทรงพระเยาว์
 หนักยิ่งใหญ๋ หวังพระหฤทัยจะฝากผี ใ้พระชนนีของลูกแก้ว
 นิยมนลูกจะไกลแล้วจากนิเวศน์วัง พระมารดาอยู่ข้างหลังจะ
 ประสวรโรคาไข้ ถึงสู่สวรรคครโลกที่ไหนดจะได้ถวายพระเพลิง
 พระชนนี ลูกจะยกย่ำพนาสีไปไกลเนตร ลูกจะทรงบรรพชา
 เพศบ่าเพณฺณผล จะแผ่เพิ่มกุศลส่งมาทูกำเข้า ใ้พระย่น
 ปกเกล้าของลูกเอ๋ย อย่าเศร้าเสียพระทัยเลยจงลูกแก้ว ได้
 เลียงลูกมาแล้วเขาแต่บุญเกิดนะทูลกระหม่อม ทูลพลางทางก็
 น้อมพระเศียรชบแทยพระบาทพระชนนี ส้มเตีจพระผลสักพนบ
 หลวง เขอกช้อนพระทรวงทรงพระโคก้า จงตรัสว่า อย่าอาวรณ
 เจ้าเวสสันดรของแม่เอ๋ย อย่าท้อแท้พระทัยเลยฟังแม่ว่า ชะรอย
 ว่ากรรมใดทำมาแต่ก่อนแล้ว พระลูกแก้วจงจากอกพระชนนี
 พระลูกเอ๋ย อุตสาห์ถนอมเลี้ยงพ้อชาลแม่กณหาอย่าให้อนาทร
 ทงแตกลมระงมรอนอย่าพาลก้ออนเกินจะเจ็บไข้ เยนย่ำคำอย่า
 ไปงหญุกหย่อน ผลักกันนงนอนรักษาลูกอย่าละเลย อนิจจา
 นิจาพระหลานเอ๋ยไม่เคยยาก มาไ้ความลำยากแต่น้อย ๆ
 กังว่าเลือกตาอย่าจะหยกย้อยลงลามไหล พระหลานเอ๋ย บัง
 น้อยนักทราวมรักไ้ใครไม่ว่ายนม ย่านเคยไ้เซยชมทงสองศรี

จะจากออกพระอภัยไปสู้ป่า กัดหาเอ๋ย เกยหน้าเถิดคนยะจะ
 สอน เจ้าอย่าอ่อนแอเมื่อเขาจะตี พ่อชาติอย่าเฝ้าห้องให้ร้องไห้
 อย่ยมทุกา พ่อเอ๋ย อย่าไ้ไ้ประมาณใจจงทรงพรตตามวิสัยเพศ
 ขรรพชา แม่มีทรีจะศรัทธาช่วยด้วยผิวหรือพระลูกแก้ว เออ
 ค้แล้วพระลูกรัก อุตส่าห์สามีกักตามประเพณี จะไ้ไ้เป็น
 ศรีสวัสดิ์สถิตถาวร จงเจริญพระชนม์ทุกคืนวัน อุตส่าห์ยกบ้อง
 ครองกันอย่าฉันทา จงปราศจากโรคศาถาวร พระพรหมแม่
 ให้จงประสิทธิ์ทั้งสักขีตรีย์ จงเป็นสุขสโมสรโสมนัสทุกเวลา
 ในประเทศรวช้านนแด

จตุทวาร ขตุทียา ปางเมือกษัตริย์ทรงสัพพะองค์ทรงพระ
 โคกาคังแต่ปฐมยาม เสด็จความเวทนาเวลาจนอรุณรังสี
 ทิพากร ฝ่ายพระเวสสันดรจอมกษัตริย์ จังตรัสสั่งชาวพนักงาน
 งานให้เฝ้าถ้อยการแก้วแหวนอันสุกสก ขรรทุกใส่ในราชรถ
 แก้วแล้วให้ประทับกับเกยมาศ สมเด็จพระบาทบรมมพิตร
 พิชิตโมลี ชวนกษัตริย์ทั้งสามพระองค์เข้าสู่ที่สงฆ์เสด็จสรรพ
 ทรงพระบัญชา งามระเบียบอาภรณ์ ทายทักขิประคัม เพชร พรพรรณ ราย
 สองพระฉายฉกพระพักตราทรงพระมหาเมฆ งามพระขรรคา
 วุธดิอานุภาพพระหัตถ์ สักขีตรีย์เสด็จดำเนินลงจากพระตำหนัก
 ฝ่ายนางขีรวิภังคนิก สนม กำนัน พระ ญาทิ ประยูรวงศ์ สังเสดจ์

ย่างก็เดินเข้คหน้าตาชวนกันโคกเคร้าโคกหาให้อาวรณ์ สมเด็จ
 พระเวสสันดรผืนพระพักตร์มาตรัสสั่งว่า อามนุช ไช้ ข้า
 ขอบใจท่านทั้งปวงอย่าเป็นห่วงให้ละอาย ชวนกันหลยคนเข้า
 ทำนบกั้นทนต์อนบรรจง โราชอฝากพระบิคราชมาตรงคอง
 สองศรี สึงแลวภษศรียทงสัพพะองค์ชนทรวงราชรถทอง เทียม
 คุ้มสีนอพรเืองรองผของอย่างอย่างพยศ ชักราชรถออกจาก
 ทวารว้ง เสียงกงก่ากกกงกงกของ กังจะเลือนลยลงด้วย
 กำลังม้า ผ่งสหชาติโยธาดาวายบังคมขรมจักรราชิราช มนตรี
 สือามาตยราชินีกุลสึงเสด็จทุกกระทรวง เหล่ายาจกนึ่งตาม
 ถนนหลวงเนองแน่น ท้าวเธอไพรยแก้วแหวนให้เ็นทานทุก
 ถ้วนหน้า จิงสั่งสหชาติโยธาให้กุลยคนเข้าพระนคร สมเด็จ
 พระเวสสันดรขวรนาธิเบศ จะไคร่ทอภพระเนตรพระพารา
 ผ่ายอัสติรมึงมำกกลยหน้าพชยราชรถค่อพระขริ คุ้มเคช
 พระยารมโไพสัทว หน่อพระชินศรีจิงตรสัว คุกรเจ้ามทริ
 อุตุดโม วาโส พระนังเอ้ย จิงคุทสัถิกแห่งสมเด็จเจยพิตร
 บิครุงค์มาคราช เสียบคายเอ้ย แคปรางค์มาคปราชาสัศวรณ
 อนัสคัสก จตรมขประคัยกวมณิรตนชชวาล รูปครจาทระหังาน
 ทะยานเหยบขวาสักรทงสัทศ เสียบคายเอ้ย แคพระทงกสิทสูง
 อนรุ้งเรือง เราเคยนงแขกเมองหมอบถวายบังคมคัล เสียบคาย

เอ๋ย แต่พระขรรค์เรือนจันทร์พรณราย ทั้งแท่นจะทลายแลด้วย
พระพาราเจ้าเอ๋ย ที่ไหนเลยจะได้กลับมามีเห็น จะส่งก็เอ๋ย
เอ๋ยเย็นเย็นเข้าขวัญ ท้าวเธอตรัสพลางทางซีกพิชัยรดแก้วหัน
กลับมามาทามทาง

จตุตาโร พราหมณา ยังมีพราหมณ์ชราว่างอีกสี่คนวิ่ง
ตามมา ร้องทูลขอขอศักรามามารกต ท้าวเธอก็เปลื้องจากราชรถ
ให้เป็นทาน งอนแตรรถก็ขึ้นศาลไม้คกกลง ฝ่ายเทพเจ้าทั้งสี่
พระองค์ทรงกำลัง นฤมิตเป็นละมั่งทองเข้ารองแอกแบกราชรถ
ไว้ ยังมีพราหมณ์เข้ญใจผู้หนึ่ง ครั้นมาถึงทูลขอรถ ท้าวเธอ
ก็เปลื้องให้หมดทุกสิ่งของ เทพเจ้าละมั่งทองก็อนตรอาน ทน่อ
พระพิชิตมารจึงตรัสว่า คุณกรเจ้ามทร พระอุ้มพ่อชาติ เจ้าจง
อุ้มบุตรแก้วกณหา ลหุภา ชายจะเขากว่าพ่อชาติ ก็ยกบริบททั้งสี่
ก็ทรงโลมนัสสา พากันเสด็จคำนับมา ตามมรรคมรรคนันแด

ทานกณทำ นิจุจิต

ประคบบัวยพระคาถา ๒๐๘ พระคาถา

๒๑๔
๘๙๕.๙๑๑
๖๕๓ ๒

มหาเวสสันดรชาดก

วนปเวสณ กัณทก

เท ปฏิยเถ อากุณเฏ มนุสเส ทิสฺวา ฯ

พระเวสสันดรและพระมเหสี พร้อมด้วยพระโอรสธิดา
เสด็จไปยังเขาวงกต ผ่านตำบลต่าง ๆ มาโดยลำดับ คือจาก
นครสีพนามายังเขาสอสุวรรณคิรทาลบรรพต แม่น้ำโกติมารา
ชาอัญชันบ้านพราหมณ์คุณวิธานลัทธิตตาม และมาสู่
นครแห่งแคว้นเจตราชฎี รวมระยะทาง ๓๐ โยชน์ แต่
เทพยดาช่วยย่นหนทางให้เสด็จ มาถึงมาตุลนครได้ ใน เวลาวัน
เดียว เสด็จเข้าประทับแรมอยู่ ณ ศาลาใกล้ประตูเมือง เข้า
วันรุ่งขึ้นความทราบถึงกษัตริย์เจตราชฎี ต่างก็พากันไปเฝ้า
ทูลถามถึงเหตุที่เสด็จมาโดยลำพัง พระเวสสันดรตรัสเล่าความ
จริงให้ทราบทุกประการ บรรดา กษัตริย์เจตราชฎีก็ทูลว่า จง
ไปเฝ้าพระเจ้ากรุงสุทนต์เพื่อขอพระราชทานไทย ขอให้พระ
เวสสันดรประทับอยู่ ณ แคว้นเจตราชฎีก่อน พระเวสสันดร
ตรัสว่าพระราชบิดาไม่สามารถที่จะ ชักขึ้นคำ ขอร้อง ของชาว
เมืองได้ เพราะชาวสุทนต์มีความแค้นเคืองในเรื่องนี้มาก กษัตริย์
เจตราชฎีจึงทูลขอ ให้พระองค์ ทรง ครอบ ครอบ รักษสมบัติ ใน

มากุลนครแทน แต่พระองค์ทรงปฏิเสธโดยอ้างว่า จะเป็นการ
 ทำให้นครสี่พันและนครเจตราชฎรณิกใจกัน แล้วทรงขอร้องให้ช
 ทางที่จะไปเขาวงกต กษัตริย์เจตราชฎรณิกจึงอนุญาตให้เสด็จเข้า
 ไปประทับในเมืองก่อน แต่พระเวสสันดรก็ทรงปฏิเสธอีก เพียง
 แต่เสด็จประทับอยู่ ณ ศาลานนอกคันทนง ครนรงชนกษัตริย์
 เจตราชฎรณิกตามไปส่งเสด็จจนถึงชายแคว ทูลชี้ทางที่จะเสด็จ
 ต่อไป และคงให้พรานป่าผู้หนึ่งชื่อเจตบุตร เป็นผู้คอยพทักษ
 รัรักษามิให้ใครเข้าไปรบกวนได้ นอกจากการชทุกของพระเจ้า
 กรุงสญชัยหรือกษัตริย์เจตราชฎรณิกเท่านั้น

พระเวสสันดรพระมเหสีและพระโอรสธิดาเสด็จต่อมาจน
 ถึงเขาคันทนง ประทับแรม ณ ทนคันทนง รุ่งชนเสด็จต่อ
 ไปทางทิศเหนือถึงเขาวงกตบรรพต เสด็จเลียบเชิงเขาไปจนถึง
 แม่น้ำเกตุมาติ ประทับไถรมไม้ใกล้ฝั่งแม่น้ำนั้น มีพรานผู้หนึ่ง
 นำเนอมาถวาท พระราชทานพระสุวรรณจุฑามณีแก่นายพราน
 แล้วเสด็จข้ามแม่น้ำเกตุมาติไปจนถึงพญาไม้มีหนามโครชข้างเขา
 สานบรรพต ประทับพักผอน ณ ทนนั้น แล้วเสด็จต่อไปจนถึงเขา
 นาฬิกยบรรพตและระมุขลินีท จนกระทั่งถึงสระจตุรัสโยกขรณ
 จึงให้พระมัทรีและพระโอรสธิดาประทับรออยู่ พระองค์เอง
 เสด็จไปตามทางเอกปักษิมรรคแต่ผู้เดียว

ครั้งนั้นพระเวสสุกรรมเทพบุตร ได้รับเทวบัญชาจากพระ
อินทร์ให้มานิรมิตพระบรรณศาลาไว้สองหลังพร้อมด้วยเครื่อง
บรรพชิตบริวารทุกประการ แล้วเขียนหนังสืออนุญาตให้ผู้ใคร่
ประสงค์จะบรรพชาฟังถือเอาอาศรมสถานและบริวารเหล่านั้นเป็น
ของตน นอกจากนั้นยังนิรมิตไม้ผลไม้มากอนานาพรรณ ทั้ง
กำจืดสัตว์ร้ายและนกอันมีเสียงไม่ไพเราะให้ไปอยู่ที่อื่น กับ
กำชัยเจ้าป่าให้คอยพทักษ์รักษาสักยตรับด้วย

เมื่อพระเวสสันดรเสด็จมาถึงพระอาศรม ก็ผลัดพระภษา
ทรงเครื่องบรรพชาแล้วเสด็จออกไปรับพระมเหสี พระมัทรีและ
พระโอรสธิดาก็เสด็จไปสู่บรรณศาลาอกหลังหนึ่ง ทรงเครื่อง
บรรพชาทั้ง ๓ พระองค์ พระมัทรีทูลขอรับอาสาเป็นผู้ไปเที่ยว
แสวงหาผลอาหารมาถวาย พระเวสสันดรก็ทรงอนุญาต แต่
ทรงขอรองมิให้พระมัทรีมาเฝ้าแต่ลำพังทั้ง ในเวลากลางวันและ
กลางคืน นับแต่นั้นมาทางสักยตรับก็ทรงผนวชเป็นฤๅษีอยู่ ณ
เขาวงกตเป็นเวลา ๗ เดือน และต่างก็ปฏิบัติกิจวัตรตามหน้าที่
คือนอนเฝ้าพระมัทรีทรงเป็นผู้ตักกวาดบรรณศาลาตงนาอน
น้ำใช้ และถวายน้ำสรงพระพักตร์ ต่อจากนั้นก็ทรงนำสอง
กุมารมาอวยว้แก่พระราชบิดา พระนางเสด็จไปแสวงหาผลไม้
ในป่าจนเย็นจึงเสด็จกลับ ส่วนพระเวสสันดรก็ทรงกระทำการ

บูชาไฟและสมาทานเบญจศีล ด้วยอำนาจเมตตาคิจิตแห่งพระองค์
 ทำให้สัตว์ทวิภังขานทั้งหลายที่อยู่ในระยะสามโยชน์โคจรอ
 วงกตมีความปรานีรักใคร่ต่อกันและกัน

จบความย่อถกถ้วนปเวสน

ประทับด้วยพระคาถา ๕๗ พระคาถา

มหาเวสสันดรชาดก

ชูชก กัณฑ์ที่ ๕

ททา กาลิงครฏฐเ ช ทูณวิภูษพราหมณคามวาสี ชูชโก
นาม พราหมโณ ภิกขจาริยาย กหาปณสํ ลภิตฺวา, เอกสฺมิ
พราหมณกุลเ ชเปตฺวา, ปุณ ฌนํ ปริเยสนทฺถาย คโต.
ตสฺมิ จิรายนเต พราหมณกุลํ กหาปณเ วลณฺเชตฺวา, ปจฺณา
อิทเรณ อาคนฺทฺวา โจทียมานํ, กหาปณเ ทาทํ อสฺสโกนุทํ,
อมิตฺตทาศนํ นาม (อตุตฺตโน) อิตฺรํ ตสฺส อทาสี.

ททา กาลเ ในกาลเมือสมเด็จบรมหน่อพระราชินทร
สองกษัตริย์ ผู้เป็นมิ่งมกุฏเชตขัตติยยิ่งบอสดมมทิวศ คือ
สมเด็จพระบรมจักรพรรดิพงศ์ไพศยนตรดวงกสิณเทเวศ อันเป็น
ยอชญาณสยัมภูเพศพุทธางกูรฤทธาภินหาร หนึ่งคือพระมิ่ง
วิมลมาลย์มหิตลยมหิษันทรส้าวสวสดีเทพนารี มหิศรีศก
กษัตริย์ขัตติยวรวงศ์ เจริญพาพระวิสุทธิสวสดีขัตติยทองสอง
องค์อร่อมแอบอกรักราช คือพระชาลศรีครุณวงศ์วิสุทธิชาติ
เลิศกษณภิเษกสร้งพงศ์พิภพพระเจ้าสัพ หนึ่งคือพระกฤษณ
แก้วกณหากุมาร ศรีวรพนิกนิษฐ์อนุชงค์อนงค์นาฏชินานาง
สีกษัตริย์พระองค์เชือกทรงสร้งพรตพรหมจริยา อย่างประเมษฐ์

สิกขาดีวรวรเวท อันเป็นอุกฤษฏ์เพศมหาภิเนกขัมมบรรพชา
 ยารมี สติทณ แห่งห้องนครครครคนราชวงกต โดยสัทมาส
 กำหนดคนยไคตงเจตเคอนกนขมมา

ทณจะกล่าวลงพราหมณพฤตมาเฒ่าทลิตยากรยังยากร อัน
 จะไคไปหยียชกชงพระทานธระ อันพระองค์เรีกร้างละฝั่งไวน
 ชำนาน เอโก พราหมโณ ยังมีพฤตมาจารย์พราหมณเฒ่า
 ยังเกิดแต่ตระกูลล้วนเหล่ายัญหุทฤชงค์ สยสันตानสัมพนธพงค์
 โภวาทิกชลกิ เฒ่ามีสันนิวาสเคหฐานอยู่ในคามเขตละแวกย่าน
 ทุนนวิฐุทกเนองกยเมองกลิงครามฐวรบุรี ธชตะแกเป็นคนจนอปรีย
 ไรญาคยงสฤล ทศตะแค้นเคืองช่นชองเชิญใจ ภิกขารวิยาย
 ตะแกก็เที่ยวภิกขาจารไปป่านด้วยเพศสกลปรก เปรียชควัวนนิพก
 ยากรจนจณทาล เฒ่าค้อยประสมประสานทรพยไวทละนอช
 กหาปณสทํ ลภิตวา ไคตงรชชกษาปณเป็นลาภตามเชิญใจ
 ครนจะเขาไวกยทวกกถลวภย คิคไปเห็นรวนเร เอกสุม
 พราหมณกเล ตะแกจรวรกวเรวรระไวไปหาเกลอแห่งหนึ่ง อัน
 เป็นทชชยพงพอจะไวใจกันมาแต่ก่อน ธชกปรียทุกขรอนทางข้าง
 ชวคมีว่า ขอเฒ่าเอี้ยชชเฒ่า เราคชยมิงคชชนถงเพยงน
 มีกว่าชชเจ้า แต่ว่าควเรานแก่เฒ่าเที่ยวไปคางคิน ประวาค่า

มิดคกคนพอหลบไหล ปะอ้ายคนจนโจรจัญไรเข้าแก้พัก มัน
จะเข้าข่องหีบขยักเขาไปไ้ ก็ระแค้นขี้ตืดใจจนไม่พอ
ที่จะยาก จเปทุว่า เมาที่เฝ้าฝากพราแล้วักพราเล่า ว่าเรามีให้
ท่านเปล่าช่วยการเถิดจะค่อยทศแทนถึงใจท่านค่อเมื่อภายหลัง
ปน อัน ปรีเยสนตุถาย คโค เมาโลโกโลกลาไม่หยกหย่อน
เมาที่เทยวสัจจกระเจอะกระเจิงไปจนจบครบคามเขตน้อยใหญ่
ด้วยว่ามีกระใครไ้ให้จ้งหนักหนา โดยโลภเจตนา นั้นแล

คสุม พุราหุมนเ ในเมื่อพราหุมนเพรหมวงศ์วิณเวท
ผู้เป็นยาจากทลิตเซษฐชาติเชอนาคาหกพราหุมนเ เมาที่เทยว
พยายามภิกขาขอ เข้าทไหนักไ้ ไ้เท่าไ้ไ้ไม่พอผ่อนผัน
ที่จะกลบ จิรายนเต ไป ๆ ก็จนลิลลวงกำหนดเกิน
ขิงเทยวมันก็ขิงไ้ ขิงไปมันก็ขิงเพลนเกินกำหนดคนานแล้ว
ไม่กลบมา ท พุราหุมนกถ์ ส่วนตระกูลพราหุมนเทั้งสอง
ทบริบรองของฝากของขอเมา มันให้เผอิญออคอคคิจิตใจเขา
เของแต่ว่าจะไ้ ไม่รู้ว่าความเขื่องใจยากไร้จะมาถึงตัว จงยก
เขาทองของขอเมาออกมาแล้วกยมหัพคแก่กันอยู่ชช ว่าขอ
เมามันไปนีกหลายย ปานฉะนยงไม่กลบมา ส่วนควอ้ายเมา
ก็แก่ชราตงว่างร้าย นมันจะมีไปชกชมลัมคายเสยแล้วหรือ
หา นะขอเจ้า ของนกกกอกขุกขมอเราทงสองคน อะไรจะมา

นงนงจณนจณนขยขย จะมาเป็นภคเฝ้าทพรพณมนไม้ทองการ
 เมอออเฒ่ามนกลยมาเมื่อใด เราจึงค่อยแก้ไขคดีอ่านผ่อนผัด
 ทอเมอปลายมือ วลณเชตวา เขาออกแจกจ่ายช่อชุกช่นทำ
 ไว้ว อิตเรน ชาคนทวา ส่วนออเฒ่าชราเจ้าของทพรพ
 คคชนมาใดแลวกกลยกลวเกลือกเกลตจะทำวัน หมุนมา
 ขคเคยวกลงองคระนงไปทงขาน ร้องว่าข้าเฮ้อยู่หรือหาไม้ท้าน
 ทงสองคน สองสกลักจวบจนวนจวนเจียนจะเจอะตัว ทกใจอยู่
 รวรว ๆ ทวนก็สั่นอยู่ริก ๆ ทำแต่ท้านนี้ปริบ ๆ ปริบทกซ์ทำ
 หนาขาว ส่วนออเฒ่ากักวชยิกขยนเหยยขยนขนขนใด
 ผวเมยักวุ่นวายใจไม่วีรทจะผ่นผ่น ครนจะชุกจะช่อนักไม้ทันท
 ครนจะหลยหลกหนนนักใช้ ครนจะผ่นผ่นผ่นผ่นไปนนักจวนทว
 จ้งร้องว่าข้า! อยู่กระเจ้าชรวเชยทวท้านขนมานัง ใจทียมานัง
 ส่วนออเฒ่ายังไม่ทันทจะนงลงถึงฟาก จ้งทวงว่าของของเรา
 ทเอามาฝากฝากแก่ท่านไว้ เอามาให้ให้ทันทเอามาเคยวเคยว
 นขมขมน ทาทุ อสกลโกนุท ผวเมยักอกอนอกอกอยู่เป็นคร
 เฒ่ากัครคครอกทะคคอกข้เป็นไรจ้งมาแลคณั่งอยู่เล่า คระคณ
 จ้าชาคณคทาเจ้า ข้าพเจ้าจะชอกทเลาเลอนไปแก้สกลหน้อย เห็น
 ข้าพเจ้าเป็นคนชั่วด้อยหาความคิดไม่ แต่หีย ๆ ยม ๆ ของ
 ของคุณทาเฒ่าไปใช้จนหมดสิ้น จนพ้ออดฉิมเขาโกรธเขาแค้น

ก็ยินยอมพร้อมกันเสร็จแล้วไม่ว่า หวย อชิตานว่ากระไรไม่เข็ด
ขาม จึ่งหนอเข่าว่ามิเงินมิทองนั้นพกได้ มิได้ปลุกเรือน
งาม กระนั้นตามแต่ขอเจ้าเถิดช้ ถ้าเห็นคันทเข้าหากันอย่าง
อย่างนั้นไหนเราจะว่า ตสุต อทาสี สองเฒ่าก็ยกเจ้าอมิตตคา
ทองสว่าง ให้เป็นสีทชชาดแก่พราหมณ์แก่ ทงนเพราะพ่อแม่
มันไม่ค้ มันมักเพิ่มพูนหนี้ให้คคคว จึ่งตระเวนความชั่วไว
ประจักษ์แก่ตาโลก ทงลูกเฒ่าก็พลอยวิโยคระยำยัยยัภักยัยก
เสียเปล่าๆ เพราะว่าใจจิตมันคคคเขาจึงเป็นหนี้ขอเฒ่า นั้นแล

ไธ ชูชโก วันนั้นชูชกเฒ่าชรา คํ ทิสฺวา เมื่อเห็นรูป
เจ้าอมิตตคทายพเฒ่าเร่ร้อนสนทรเค็กครณ หน้าน้อยแน่นวล
ฉวีวรรณเพริศพรงพราย ชะชวยฉาดฉีกฉายโลมฉลา คังว่า
พฤมิโคเคาเฒ่าชราจร ครนและว่าเห็นเหยยอหญ้าอ่อนออก
โธโธชูชก อ่า ละลนละลนแลยเลี้ยชีวหาหาทางระเหิดหนี เฒ่า
ก็มิจกเกษมสันต์ไธมันสยวนยัง จังว่าวาสนากันหนอคคค
คจจจ จังประจวบจวนใจประสงค์เพื่องพชชนกหนา ชะรอย
ว่าชาคาตามมาส่งเสริมเสร็จเมื่อภายแก่ เฒ่าจึงร้องว่าเฮฮออ
นะท่านเอ๋ย อย่าช้านักเลยเร็วเข้าสินะ คํ อาทาย ชูชกก็พา
เจ้าอมิตตคทายมขมน วัชรนเร็วมาถงบ้าน ทเคยนว่าสสสถาน
มาแต่ก่อน เฒ่าก็เทยวสณฺญจรพยายามขอทานมาเลี้ยงกัน

สา อมิตตคาปนา ส่วนว่านางอมิตตคานนั้นเป็นลูก
 เหล่าตระกูลไม่เลืยชาติ ไม่คิดว่าตัวเป็นสาวไค้ฉวแก่แลวก
 เป็นเมียทาส คิดว่าทุกขของพ่อแม่กรรมแลวกตามกรรม
 สมมา ปฏิชคฺคิ เป็นต้นว่าหาหุงคัมคักคำทุกคำเข้าไม่ช่วยเงิน
 ละอายเพื่อน เวลาเข้าเจ้าก็ทำ เวลาค้าเจ้าก็มิให้เทอน ทง
 การเรอนเจ้าก็มิให้ว่า ทงพนเจ้าก็หูกทงผกเจ้าก็หา เผาปฏิยติ
 เมาชราทุกเวลาภาต นั้นแล

อญเญ ตรณพราหมณา อันว่าพราหมณทงหลายหนุ่ม
 ในตะแวงบ้านนั้นสิจระสมฉ่าชายจะมาก ทงผกและผียากน
 นักหนา อาจารย์สมฺปคฺคิ ทิสฺวา ครนเห็นเจ้าอมิตตคาเด็กตรณ
 มีวัชรยาตฺริปฏิบัติ ทุกสิ่งสรรพสารพัตจะบำเรอเมาชรา ครน
 คัดลงทเรอนตนขึ้นมามนิกให้ใหม่มน อ้ายข้างก็ชคฺคฺทุนหัน
 เหมมา ข้างก็เคือคเคินคาคุพิโรธ ต่างคนต่างก็โกรธกรว
 มาสเรอน อของคณงสะเทอนสะถานทวไปทงนนั้น มนให้เกค
 กลตณกวนกนนเขนเหล่าๆ คเมยณฉาวๆ ฉ่าไปทงบ้าน อ้าย
 ข้างก็โกรธงน่งานเงองอศอก ภริยาโย ทชฺเชนคฺคิ อ้ายข้างก็
 ชุตะคอกชชเคยวพน อ้ายข้างก็ห่าวทวนหันทุนขโม อ้าย
 ข้างก็วงเวยนได้แล่นอของคณง ข้างก็มคฺคมิอชิงเชนคชชอ ข้าง

ตา พราหมณ์โย อินว่านางพราหมณ์ทั้งหลาย ทเชน,

อย่างกันกระนั้นมากมายหมดทุกเรือน ครั้นว่าผัวเขาค่อกัน
เขาคงใจว่าจะให้ก็ เกิดโคกหินลอคกลงจากเรือน โรตมานา
ร้องให้ไปหากันทพวกเพนคยกันทุกถ้วนหน้า เกินเข่น้ำตา
สะอนเขาหากัน มั่นให้แคนขยพ่นถกเขมรมั่นหมดทุกคน ย่าง
ก่เทยวเสือกสนสยขาวกนสยขาวกน ว่าข้างเรามั่นเป็นกระนั้น
ข้างท่านม่นเป็นกระนั้น หรือว่าข้างเอ็งม่นคสังขยอยู่ แต่อาัย
ข้างกมนเป็นกระนั้น เอ็งเอือยอ่าว่าไปเลยม่นก่เหมอนกน
ม่นสนนชนแลวขยทงขาน วนนมนรายรุกรานเราเข้ารอมั่น
ไม่กิด เอกกักรอมั่นไม่กิด หรือว่าม่นยคยาพิษกินอะไรเข้าไป
เรามรุมั่นโคม่นจริงรายชนจริง ๆ เราจะนึ่งเสียบหรือหื้อทานะอ
ชาวเรา ทงนกเพราะใครเล่า เพราะอัสวชาสามชคเซข่าน
ม่นให้เกิดความรำคาญแคนถลงเพียงนั้น นท กิดถาที่สุ เราจะ
ประชุมกันทไหนก็ จะข่มช่อนอยทนทนททানা อมิดคคา
ม่นมาเมอเย็นเราจะเล่นเสียบใหญ่ค้ำ ว่าเอาหัวให้สันค้ำรา จะ
ประคังแตกค้ำว่าหัวเสียบให้เจ็บ แม่เสียบจะลงเสียบเล่นเจ้าใน
วนน กูจะพรพไรว่าเอาให้สันโคตร เอาให้สันโคตร ถ้ามัน
โกรธกูจะกรูเข้าค้ำ ถ้ามันค้ำกูจะคอกเข้าค้ำเอง ถ้ามันเอียง

ภูษณเข้าถอง ถ้ามันร้องกระแรวาเข้ารธ ถ้ามันต่ออกจะตามเข้า
 ทบ ถ้ามันสู้เอาหัวเสียให้ขยทบหัวเสียให้มันเป็นแสบเสียด
 ใครเขาจะเอาอย่างเยี่ยงมันชนชก มันอสูรก่อนห้าม มันมา
 อญจนกเคือน มันจะมาเคือนตงกอความขวากไปทงบ้าน เสีย
 เท่าใดก็มีไคคิก ฉีกก็ไปเป็นเมียท่านตระลาการไม่น้อยหน้า
 อิมมहा कामา เมื่อมันทนมือทนเท้าเรามีไค มันก็จะหนีเรา
 ไปเสียจากบ้าน แล้วเราก็จะค่อยสำราญเหมื่อนแต่กาล
 ถอน นนแล

ทมตถุ ปกาเสนโต สตุลา ฮาท

อหุ วาสี กลิงเคสุ

ทสุสาบิ ททรา ภริยา

ทา นั ทตถ คทาไวรุ

ถิโย นั ปริภาสสุ

อมิตฺตา นน เท มาตา

เย ทํ ชินฺณสุส ปาทสุ

อหิทํ วท เท ฌาติ

เย ทํ ชินฺณสุส ปาทสุ

ทุกฺกฏํ วท เท ฌาติ

เย ทํ ชินฺณสุส ปาทสุ

ชฺชโก นาม พุราหุมนโณ

นาเมนามิตฺตคาปนา

นทฺธกททริยา

สมาคนฺทฺวา กุฑฺดลา

อมิตฺตา นน เท อิทา

เฮวํ ททริยํ สก

มนฺทยสุ รโหคทา

เฮวํ ททริยํ สก

มนฺทยสุ รโหคทา

เฮวํ ททริยํ สก

ปาปกำ วก เท ฌาติ
 เป ทํ ชินฺณสฺส ปาทํสฺ
 อมณาปํ วก เท ฌาติ
 เป ทํ ชินฺณสฺส ปาทํสฺ
 อมณาปวาสํ วสสิ

ชา ทวํ วสสิ ชินฺณสฺส
 น หิ นฺนํ คุยฺหํ กลฺยาณิ

อณฺณํ ภาตฺตารํ วินทิสฺ

เป ทํ ชินฺณสฺส ปาทํสฺ
 ทุยฺญฺจฺนเต นวมิยํ

เป ทํ ชินฺณสฺส ปาทํสฺ
 สมณเ พฺรหฺมณเ นน

สา ทวํ โสเก อภิสฺสสิ
 ชา ทวํ วสสิ ชินฺณสฺส

น ทุกฺขํ อหิณา ทฺวํ
 ทณฺจ ทุกฺขณฺจ ทิปปณฺจ

นตฺถิ ชิทฺททา นตฺถิ รติ
 นตฺถิ อลฺลาปสฺสลาไป

ชทา ททโร ททรา จ

มนุคฺยสฺ รโหคทา
 เหวํ ททริยํ สกํ

มนุคฺยสฺ รโหคทา
 เหวํ ททริยํ สกํ

ชินฺณณ ปติณา สท
 มตฺตเต ชีวิกา วรํ

ยิตฺตา มาตา จ โสภเน
 อณฺณํ ภาตฺตารํ วินทิสฺ

เหวํ ททริยํ สกํ
 ชกทํ ชกฺคิหุคฺคทํ

เหวํ ททริยํ สกํ
 พฺรหฺมจริยปรายเน

สึลวณฺเต พหุสฺสฺสเท
 เหวํ ททริยํ สกํ

น ทุกฺขํ สกฺกตฺติยา ทกํ
 ยํ ปสฺสเส ชินฺณกํ ปติ

ชินฺณณ ปติณา สท
 ชกฺคิมิตฺตมฺปิ น โสภติ

มนุคฺยสฺ รโหคทา

สพเพ โสกา วินสฺสนติ เย เกจิ หทยนิสฺสิตา

ทหรา ทวํ รูปวตํ ปุริสาณภิปัตติกา

คณ ฌาติกุเล อณ ก ชินโณ รมยิสฺสัคคิ

ภิกขเว คุกรสังฆศรีวิสุทธีวงศ์อัครชินเรศ ผู้ทรงศีล

สมณเพศพวกบรรพชา พราหมโณ อันว่าเฒ่าชราทึบชาติ

เชื้อพราหมณ์พรหมวงศ์สิโรเวฐน อิศรพงศ์เพศพิสัยใจกล้า

อห วาสี อชัมปกคิอยู่ในบ้านทุนนวิฐ เป็นแวนแคว้นแค้นคึก

เมืองกลิงคราษฎร์ ทหรา ภริยา เฒ่ามีครณนาฏนางหนงน

งามจริง ภริยา เมาะ ปาทปริจาริกา เป็นทาสภริยาอิงสาว

สุคสวาท นามนามิคุตทาปนา นามอนงค์นาฏชื่อนางอมิตตกา

นทิกุเล คทา เจ้าก็ยุรยาตรอย่างมามุ่งจะตักน้ำ ไม่รู้ว่าเขา

จะคอยทำท่าเหย้าเยาะเย้ยให้อาย อิตถิโย อันว่าหญิงทั้งหลาย

ล้วนเหล่าที่ใจร้ายรานรามา นทอทกหาริยา ที่คอยท่าหาเจ้า

ชยททานา ครันเห็นเจ้ามาแล้วก็ร่าร่ารุกเร็วแร้เข้ามา ร้องว่า

เข้าเถิดสิหว่าวังวุ่นวาย สมากนุควา เมาะ สมนตโต ปริก-

ชิปฺทวา เอ็งก็เข้าข้างซ้าย กุกก็เข้าข้างขวา เอ็งก็ลอมข้างหน

กุกก็ลอมข้างหลัง ทำละล้าละลังแล่นละลุกละดอน กุกหลา เมาะ

กุกหลา ซากา เป็นโกธาลลละลนละลนแล้วเลยวลลอมเข้าแห

โหมห้อมหุ้มหุ้มว่าม อุลุกญเว วายสา ทั้งว่าฝูงกาเข้าทัน

ตามคอมมกเคา บ้างก็หิยเหย่เหย่เข้าแย่งแย่ง คา นั ทตถ
คทาไวจ้ มุงเมียงมองแลวกรองประกาศ นั ปริภาสสุ สึง
เสียงบริภาษพศด้วยวาจา บ้างก็เข้าเหย่เข้าเหย่อยู่ฉาว ๆ ว่า
นุน เชนแนะเหวย นัแนะเจ้านางอมิตตคา เช่นขอเจ้า
กระนหนานกัไม่เคยเห็นกัไม่เคยเห็น อะไรจะมาเป็นโคแก่
อย่างนั จะมาเป็นตะกตะกาลีให้เขาเลองลือ นัเจ้าทำแก
ตัวเจ้าเองหรือ หรือว่าใครทำให้แก่ตัวเจ้า หรือว่าญาติโคตร
เค้าเขาซัดใจ เขาจึงแกลงเสือกไล่ส่งมาให้เข็นเมีย แก่ฮ้าย
เฒ่าสรรพเสี้ยเขาะซานสกปรก นัมุงอยู่หาไหนนัมุงไมรู้หรือ
ว่ามันซ้อฮ้ายซุกเสียดโคตรชั่วชาติเชิงจะขอทาน ชินเฉน ปตินา
สท เออกระมังอยู่กระไรไต่ไม่ว่าคาญซัดซ้องเงินช่วยด้วยตัวแก่
ยา ทู วสลิ เมื่อยามสยายเจ้าก็จะซายตาแลดูเล่หึงถึง
หลอกเห็นน้ำซัง มคนเต ชิวตา วร ถ้าเจ้าฮายเห็นม
นฮายหน้า นกคข้างตายเสี้ยเจ็ดคคักกว่าเกิดเป็นคน น หินน
คยหิ กลุยาณ แต่ว่าจะหาผวทคทชอยกลทเป็นคนเขาไม่วเ
ยิดา มาตา จ โสภเน ไหนนัหรือว่าพ่อแม่นัมึง ซ่างจะมา
ตกแต่งตั้งส่งมาให้เข็นเมีย อดุณิ ภคทารุ ไซ้เจ้าอย่าอยู่ค
ยาวหย่าหัวมันเสี้ย ซุกซนหาผวเอาใหม่ฟั่งฟัว ทูยิฐนุเต
นวมิยี่ เมาะ ทูยิฐนุเต นวมิยา หรือว่าเจ้าอมิตตคาไค้ชัว

เชิญโชคชัย ทั้งประทีปอุทัยบนทองทั้งธงไทยถวายนัยฐาน จะ
 เชื้อเชิญเทวดาประเคียงเคย ครอบครองกระยาบวชทิศสังเว
 วางไว้นพรอมเพรียง เป็นทางที่จะแสงสว่างแสงหาผล แต่
 ว่าบาชของเจ้านนช้วนไม่คองตำรา ประเนนวันทฤกษ์พาพาน
 จะไม่สู้คิ นวมียิ เมาะ กาพย์กษेत्र นวมียิ พอเป็นวันกาพย์กษेत्र
 ดิถแรมเกาคำ พอสยวันทกทินทรธกมฤคยยมชัณรัชชโชคชัย
 ยากุณโศ อินวากันข้าวของพลทวางไว้หามายจะเสียดทาย
 ปรจมี คหิโต อ้ายกาแกเข้าโผยฉายฉายฉวยชิงเอาไปได้ ก็
 เสียดพิทเชิงชัยโชคสวามี เพราะอ้ายกาแกยศสินนมนเขากิน
 กอน จึงเป็นนิมิตสังหรณ์หากให้ได้ผลแก่ ถึงว่าตัวเจ้าเล่า
 แผลก็จะกรังๆ ใจ ออกคิ ออกคิทุกคิ ทั้งเครื่องพิชิตคุณชัยชาไฟ
 โกรธก็จะไม่ทำ ทั้งสองโสดเข้าแทรกซำคักคิสทอช้นตามตัว
 ชินณสุส ปาทำสุ จึงเผอิญออกให้ได้ผลเฒ่าชราแล้ว แก่ลิมน
 แก่ไม้น้อยหน่อ แก่แทบจะเป็นบ้อหื้อพ่อเอ็งก็จะไค้กอกสุ
 สมณ พราหมณ นุน หรือว่าเจ้าอมีคตคาได้ประมาท
 บริภาษสมณพราหมณา พรหมจริยปราชเน อันเจริญเรียน
 ภาวนาพรตพฤคิพรหมจรรย์ สัตถวณเต พหุสสุเต ทั้งท่านผู้
 ทรงศีลช้นเป็นพหุสสุตสันกิลสแล้วในสงสาร กรรมอันน
 จึงกำนันทิกคักคักทั้งแต่จะให้ได้ผลแก่ น ทุกข์ อหิณา ทฏฐ

โทษจะบังเกิดมีหมกมุ่นมากอยู่ที่ดวงใจ สัพเพ โสกา สรรพ
 โศกจะซึมเศร้าสักเท่าใด ก็จะต้องเลิกละลายลงเสียได้เพราะ
 ผิดที่ ทหรา ทุว เขอกเจ้ายังระเร่ร่อนกำคึกเต็กดวงครุณี กุมาร
 อภิรป้า ทรงลักษณะราราวรอนเสาวภาคย์ แม้งลวแต่ว่า
 จะหายากหรือที่สามิ รูปชั่ว มีรูปเป็นโลกทรพย์แม้อย่าคิด
 เลยนะที่จะอาภัพพึงพว่า ปุริสถานวิปตฤติกา พักลวแต่ว่าเจ้าเหล่า
 ชายาจะฉาวฉ่าชอไชเจ้าชอไชเจ้า แม้จะมีขึ้นแค้นชอกกับ
 ช้ายโตนเฒ่าทุกขเวทนา แม้ไปเสียนี้ดีกว่าเชอเถิดชนะเจ้า เชอ
 เถิดชนะเจ้า แม้จะมาค้านคอกคงทงโครงเปล้าให้เขาร้องแรรก
 แม้จะมาแยกความละอาย นี้แม้จะไม่ขายหน้าหรือจะมาเป็น
 กระสือเสียพงศ์ จะมารักเหากว่าผมจะมารักลมกว่าน้ำ จะมา
 รักถากว่าเรอนจะมารักเคอนยิ่งกว่าตะวัน แม้จะมารักขอเฒ่า
 นนยิ่งกว่าตัวเล่า คุณก็เป็นโลกเฉาชั่วชงน้ำหน้า ไซ้ชั่วชง
 น้ำหน้า คจฉ ญาติกุเล เจ้าอย่าอยู่พึงพว่าไปเสียในวินัน ไป
 หาญาติกาที่เขามีความเอ็นดู ให้เขาหาผัวหัวเขาใหม่ให้มันแก่
 กว่าอชตาบู่จะได้ประชันด้วยขอเฒ่า อเชอเชอชนะนึ่งจะมาเฉอะ
 และเฉาฉ่าเฉอชอยู่ฉะนี้ ก็ฉิดโง่ ช้ายเฒ่าแก่กากกลักระทาง
 ลาง ยิงมันนี้ใครเขามีบ้างที่เมองคน รบยิสสุตติ กุนน่านชอน้ำ
 ไท้วยอิำใจจำนเภาอยู่ฉะนี้ มันจะมีความคืบมาแต่ไหนนะแล

น เท พราหมณ คุรุฉามี
 ภิโย มั ปริภาตัส
 มา เม ทว อกรา กมม
 อห อตกมาหิสัส
 นาห คมहि กุเล ชาทา
 เขว พราหมณ ชานาห
 สเจ เม ทาส ทาส วา
 เขว พราหมณ ชานาห
 นตติ เม สิปญจัน วา
 กุโทห ทาส ทาส วา
 อห โภก อญจิสัส
 เขหิ เท อหมกขิสัส
 เอส เวตฺสฺสนโร ราชา
 ทํ ทว คนทวาน ยาสัส
 โส เท ทตฺสติ ยาจโก
 ชินฺโณหมสมิ ทพฺพโต
 มา โภกิ ปริเทวสิ
 อห โภกิ อญจิสัส
 ยถา อคนทวา สงคาม

นท อตกหาวิยา
 ทยา ชินฺณณ พราหมณาหิ
 มา เม ทว อตกมาหริ
 มา โภกิ กุปฺยิตา อหุติ
 ยํ ทว อตกมาหเร
 น เท วรฉามีหํ ชเว
 นานยิสัสสิ พราหมณ
 น เท วรฉามี สนฺติเกก
 ชนชณฺณ วา พราหมณิ
 ชานยิสสามิ โภกิยา
 มา โภกิ กุปฺยิตา อหุติ
 ยถา เม วรณํ สก
 วรเก วสฺติ ปพฺพเต
 ทาส ทาสินฺจ พราหมณ
 ทาส ทาสินฺจ ชกฺติโยก
 ทิโฆ จทฺธา สุกฺกโม
 มา โภกิ วิมฺนา อห
 มา โภกิ กุปฺยิตา อหุติ
 อญฺทเวตฺสฺส ปราชิโต

เชวเมว ทูวํ พุทฺธเม
 สเจ เม ทาสํ ทาสํ วา
 เชวํ พุราหุมนฺ ชานาหิ
 อมณาปนฺเต กริสุสํมิ
 นกฺขตฺเต อุตฺตปฺพเพสุ
 ชณฺเณหิ สทฺธิ รมฺมมานํ
 อทสฺสเนน มยฺหนฺเต
 ภียฺโย วรฺกา ปติกา ฯ

ชคนฺทฺวา ว ปราชีโต
 นานยิสฺสสึ พุราหุมน
 น เต วรฺณามิหิ ฌเร
 ทนฺเต ทุกฺขํ ภวิสฺสทิ
 ยทา มํ ทกฺขสิลฺลํกํ
 ทนฺเต ทุกฺขํ ภวิสฺสทิ
 ชินฺณสฺส ปรีเทวโต
 พหุ เหลสฺสนฺติ พุราหุมน

ทมนฺตํ ปกาเสนฺโต สทฺธา อาท

ทโต โส พุราหุมนฺโณ ภโต พุราหุมนฺธิยา วसानฺโต
 อทฺธิโต กามราเคน พุราหุมนฺธิ เชตฺมพฺรวิ
 ปาเลยฺยํ เม กโรหิ ทูวํ สกฺกฺโต สกฺกฺฟานิ ฯ
 มชฺชิณฺจิกา สกฺกฺคาโย สทฺทฺ ภทฺทณฺจ พุราหุมนฺธิ
 ชานยิสฺสํ เมถุนเก อูโภ ทาสกฺกฺมารเก
 เต ทํ ปรีจวิสฺสนฺติ รทฺทินฺทิวมทนฺทิกาทิ

ทมนฺตํ ปกาเสนฺโต สทฺธา อาท

ชิทํ กทฺวา พุทฺธมพนฺธุ ปฏฺฐิมุณฺจิ อูปาหนํ
 ทโต โส มนฺตยิทฺวาน ภริยํ กทฺวา ปทกฺขิณํ
 ปกฺกามิ โส รุณฺณมุโข พุราหุมนฺโณ สทฺธิทพฺพโต
 สิวินํ นครํ ฌิตํ ทาสปรีเยสนนฺจรณฺติ

คมกุด ปกาเสนโต สกดา ขาห

โส กกถ คนทวา อว

กที เวสสนทโร ราชา

โส ชโน ทํ อวจาสิ

คฺมุเหหิ พฺรหฺเม ปกโต

ปพฺพาชิตอ สกา รฏฺฐา

คฺมุเหหิ พฺรหฺเม ปกโต

อาทาย ปุคฺคทาเรน

เย ทกฺกาสํ สมากทา

กกถ ปสฺสเม ชคฺคิยํ

เย ทกฺกาสํ สมากทา

ชคฺคิทาเนน ชคฺคิโย

วงฺเก วสฺติ ปพฺพเท

ชคฺคิทาเนน ชคฺคิโย

วงฺเก วสฺติ ปพฺพเท

คมกุด ปกาเสนโต สกดา ขาห

โส ใจทิโต พฺราหฺมณิยา

พฺราหฺมโณ กามคิทธิมา

อมนํ ปฏฺฐิเสวิตถ

วเน พาฬิมิกากิณฺเณ

ชคฺคิยํ ปฏฺฐิเสวิตถ

อาทาย เวลฺลวํ ทณฺฑํ

ชคฺคิยํ กมฺมจกฺกํ

โส ปาวิสี พฺรหฺมณฺเณ

ชคฺคิยํ สกฺกาสํ กามํ

ทํ ปวฺวิจฺจํ พฺรหฺมณฺเณ

โกกา นํ ปรีวารยํ

วิกนฺทํ โส วิปฺปนญฺโฆ

ทฺวเร ปนฺดา ชปฺกมฺมิ

ทโต โส พฺราหฺมโณ คนทวา

โกคฺคกฺกโฆ ชสฺสณฺโณ

วงฺกสฺสโหเรน นทฺโถ

สุนฺเชหิ ปรีวาริโต

รฺกชสฺสมิณฺเณ นิสฺสินโน ว

อิมํ คาคา อภาสณฺณํ

คาส์ สนฺทิกั ปรีภาสั ลภิตฺวา วนันนํนางอมิตตภาสว
 ศฺร เมธโคพนางพราหมณฺทงหลายมาเขารเหยน นางกัณฑน
 หวกระออมเปล้ากลบแก้กลางหน กระเคียบกระอมนารองให้
 ออกขึ้นเดินชมขมิ้นหมนมมิชเชศนาตา ส่วนขอเฒ่าชราหนึ่งคา
 เคียงบนโค จึ่งร้องทักถามไปแต่ไกลว่า เออเห็นไรๆ นะน้อง
 เจ้าจึ่งร้องให้ละอน หรือว่าเจ้าดูเล่นเล่นเลอจะล้มลง หรือ
 ว่าหมอนามนหนักนกางสงเสือกขึ้นมา หรือจะให้พเฒ่าชราลง
 ไปรีย พะยพยงจึ่งหิ้วปากคนละข้าง นางอมิตตภาสโกโรธ
 โกร้งกร่างกระทยเท้า สะเทอนสะทกสะท้านโกรธองุ่น่านเอา
 ขอเฒ่า จึ่งบอกเล่าเนื้อความพลางว่า น เท พราหมณฺ คุญคามิ
 ออพราหมณฺเฮย ออพราหมณฺเฒ่า ทนสัมนฉาดาวช่นอยแล้ว
 ทันท่า ขอเฒ่าอย่าพักว้าไปเลย กะนังนังเฉิดเฉยมีน้ำพา
 ทงน่านคหนึ่งกกไม้ตก ผกท่นอยทงนกกไม้หาน้ำพาทำ ทงหม้อ
 ข้าวหม้อแกงกกมียกยก ข้าวครกทงนกกไม้คาน้ำกกไม้ตก
 ผกกกไม้หา กไม้หุงข้าวขงปลาไม้หาทงพนไฟ กะทงทกข
 ทำไปโยให้เห่นอยมือ ทงแผนคินคันทาหรือกกมียกเหยยขกราย
 จะมายกข้าแยกความชายนนไปโยมิ กความชอยและความคมัน
 ถิไม่มีขาง ถิโย มี ปรีภาสั นางพราหมณยานนมนหนัก

ทวเป็นภรรยาท่านหรือจะหันไข่สามีเล่นต่างทาส กระทำให้ผิด
 บุราณราษฎรแต่ก่อนเก่า ถ้าแม้ว่าอชฌะมารักเราจะอยู่ไปด้วย
 กัน จงผ่อนผันชวนชวาย หาข้าหญิงชายมาให้กู่ไข่ นั้นแหละ
 จงจะอยู่ไปด้วยกันได้ไม่พังเฟื่อง ถ้าหาไม่ก็จะแค้นเคืองชกใจ
 กันนั้นจริง ๆ นฤติ เม สิบปฐมฐาน วา โอโยโอโยโอโยอมิตตคาเอ๋ย
 ทกวนนพกิจนใจ จนคิดปศาศตรสังโรททงความรุ้ พะระไค้ไป
 ศักษาสำนักครมณกไม่ม่งทจะให้เกิดทอนนังโง่ทงน อน-
 ธณณณ พุราหมณิ อมิตตคาเอ๋ย ทกวนนพเคยชยนกแต่จะ
 เทยวชชทานทงชาวเปลือกชาวสารมณกไม่มีมาก แต่พอทะนาน
 ถ้วยตงหุงใส่ปากทุกคำเข้า บางวันขอเขาไม่ได้ก็จนเจ้าจำใจอด
 ทกสังสรพม้วยหมคมนกไม่มีม่ง ถ้าพองม่งคกงกอนเก่า
 พกไม่พรน อกทงชนนำพานผาสารพนทงมานม่ง พะระบ้ำเรอ
 บำรุงรักเจ้านจริง ๆ พไม่ทงพไม่สลัก จะปฏิบัตินวลนางนัง
 แม่ทงอมิตตคาให้ทกวันทกเวลา นแล

สา เทวทาวิคคหิตา หุทวา วันนนางอมิตตคา เทวทา
 เมาะ ภูมมเทวทา มภูมินทรเทพตามเหศวรคักกัศวรเทเวศ
 เคยอนเควระหพระเพศยันครผุเรองเคชทวงราชรววงศ์ อนม
 มโนปณธิประสังคัศวรชัยสรพชณณอนาคคณฺญาณ อันคอบจะก่ช
 เกอกระทำการพทการก ครวงเมอพระองคทงพระประสาท

เวสสันดร ราชานันว่าสมเ็จพระบรมหน่อ นรารัตนนิเมกสร
 อัครราชเอกองค์อัครพิเชต ผู้ผ่านพิภพพงศ์พิเศษเพียงจุลจักร
 พระเพชยันตรหริกรัณเฑียรของพระเคหา อันเกิดในตระกูลวงศ์
 สดุษยสวัสดิราชกุมาร ท้าวเธอมาทรงพระประสิทธิ์ประสาทคเชนทร
 หัสทิน บัชรยานาคนาครินทร์ค่าควรพระนคร แก่พดุมพิภพที่ชากกร
 ทั้งแปดคน ชาวสกุลพระนครเขารัณนรธำรงทุกขราช ให้ขึ้น
 ขยับพิณมาคองไทยเป็นสองสถาน ทั้งสมเ็จพระจอมจักรพาล
 พระบิตุเรศ จึงเสริมส่งสั่งให้เนรเทศจากพระเวียงชัย ท้าวเธอ
 ไม่ทักขพระหฤทัยโศมนัส ก็พาตระกูลแก้วเกศกษัตริย์ทั้งสาม
 องค์ คือพระยุพยงเยาวดี ทั้งพระนรนาถครุฑทนต์น้อย ๆ ก็
 เสด็จสัญจรค้อยประพาธโพ้นพง วงเฏ เวสทิ ปรพพเท สักกษัตริย์
 พระองค์ลงยังประพาธพัก ทรงหนั่งขึ้นพิศชมจัมมาเพศ ทาง
 ลิกขายทธรเมศปฏิยัติ ยังห้องคิรวรตนบรรพทนคินทรราชวง-
 กตกฏา หนทางที่ท่านจะไปก็จะไม่ไกลหนักหนา ไม่กร้อยกพัน
 จะข้ามคนคางนนไม่ลิกกวนก็จะกลับมา ค่ำค่ำ คุนบุควาน ยาจสุสุ
 ท่านออกสำหไปเสียบหน่อยหน่งนจะคิ ลากจะเกิดมั้นนจริง ๆ ทาส
 ทาสีญ พุราหมณ พราหมณเอย ถึงเข้าแล้วอย่านั่งงทูลขอ
 ชังพระครุฑน้อยหน่อท่งสององค์ ไส้ เตะ ทสสุติ ยาจโก เห็น

ท้าวเธอก็จะอุทิศทานให้ ทาสี ทาสีญะ ขตุทิโย ก็จะไปชกตีย
 ไอรสมาใช้เป็นทาสกลางเรือน ทั้งจะตกจะต่ำก็จะเตือนให้พึ่งหา
 นัน แลละก็จะคอยเก็บมหนังกัยเพอนบ้าน เธอก็นทว่าท่านจะว่า
 กระไรจะไปหรือไม่ไปหาอย่างนี้ ชิน โฉมหมสุมิ โอโอยทนพ
 คายจริงแล้วสินะเจ้า คายจริงแล้วนะเจ้า ทุกวันนพแก่เฒ่า
 ลงรำระ ทพฟูโล ทั้งกำลังพละนกลาเลอย แต่จะชนเรือนนก
 เหนอยให้หิวหอย คายันโคเมียงหมอยม้อยมันอยเป็นคร
 ยกเคยวนพมาชนชอยควยเจ้าแม่เรือน ถึงว่าจะกระงกกระงน
 งมเงอนเหงาห้อยพักไม่คิก แต่ว่าไนชาขายจะจิกคิกอยู่ข้าง
 จะหน่มนอย ถึงว่าเจ้าจะใช้จะสอยเสวรสในกลางเรือน เห็น
 ก็ระชบขยั่นเขยอนยักยาวไม่เหยาแหยง เพราะว่ามันใกล้ ๆ
 แม่แรงเห็นจะไม่ห้อย ทโฆ จทธา แม่เขยหนทางวงกต
 มันไม่นอย ทั้งแต่ห้าหกเจ็ดแปดเก้าร้อยขึ้นไป น้เจ้ารักหรือ
 เจ้ายังแกล้งใช้ไปอย่างนี้ มา โภทิ ปริเทวลี จะรำพันให้
 จะปลอยเจ้าสักเท่าใดก็ไม่หายวายนองน้ำตา มา จ ทวี วิมนา
 เจ้ายังจะชอกควนหน้าทำชกชก จะทุมโนโทมนสน้อยใจไปโย
 นน้องหญิง อหิ โภทิ อပ္ภูจีสุล เอ็นคัพข้างเกิดสินะแม่ ทวี
 พนกแกดงเพยงน ยอมแล้วว่าจะเป็นทาสทาสีและทาสา มา
 โภทิ กุပ္ยิกา เจ้ายังจะหันหน้าหันหลัง หายโกรธเสียข้างเกิด

สีนะแม่ หายเสียข้างเด็กนะแม่ ยัมเสียหน้อยหน่งแล้วกัแลแล
 มาข้างนั้นกเด็กสินะเจ้า แต่พอละ ๆ ให้พ่เฒ่าเฒ่าเฒ่าเฒ่าเฒ่า
 น้ำใจ ยดา อคนทว่า หาหา ว่ากระไรหา อ้ายเฒ่าจัญไร
 จะไม่ไปหรือ จึงมาครวญคร่ำครั้นครอเคล้าละอ้อน ทำเป็น
 อิกอออกอ้อนพระเน้าพระนง ออกมาคำหนึ่งก็ว่าแก่เฒ่า สองคำ
 ซ้ำเล่าว่าทางไกล กลัวกระไรไปกลัวนัก ทะละว่ายังชินยคำ
 ยักยัมมันจะหักเขาคอไป น้อเฒ่าไ้ไปเมื่อไรจึงรอรู หาน
 เอ็งไปเมื่อไรจึงรอรู สงคามม์ อยทุโฮว ปราชิตो कुकुङ्ग
 สงครามโยธา เป็นภิกษุชาติไม่กล้ากลัวชยาบ ขกพลชวร
 อักวราชทรงคั พรหมก้วยสรวพาวุธบุททอง ยังอยู่อิกครุคร
 ทาง ไ้ยินแก่เสียงคัพทบนตึงผิงผิงผางพวกพหลพลทพหน้า
 อยทุโฮว ยังมีทันจะไ้ยทอนการเข้าชิงชัย ปราชิตो ร้องว่า
 โอเรือนจะปราศัยแพเขาแล้วนนชยชัย ชวนกันดอयरาล่าทัพ
 กลยเสียเด็กนะชาวเรา เออเมว ทูพรหม เลห์กระไร
 ออเฒ่าชลาคนกระไรไปสิ้นหมด หกนกระไรไปสิ้นอย่างยัง
 ไม่ทันไปแก่สักย่าง ทำหน้าเป็นหน้า้งห้อยเหงาโง่ คนทว่า
 ปราชิตो ร้องว่าโอหันทางไกล เกียจกระไรไปเกียจเหลือใคร
 เขาจะช่างเชอเฒ่าจัญไร ใครเขาจะตามใจเฒ่าไว้ไว้ สเจ
 เม ทาส ทาสี ภา แม่้อเฒ่ามิไปขอข้าหญิงชายมาให้กัไ้

ก็อย่าสงสัยทักจะอยุ่สนนิวาสหรืออย่าสำคัญ อ้ายทไหนดทน
 ทอเฒ่าไม่ชอบใจ ทมนแคนจนเลอกทาไหลไถวันยังค่ำ กุก
 จะรีบเร่งกระทำให้ให้หลายเล่ห์ นกขตเค ถึงยามทรมยาม
 สงกรานต์ คนทงยานเขาเล่นนกขตกฤษอยู่มีฉาว ทงหนุ่ม ๆ
 สาว ๆ อยู่พร้อมหน้า กูจะแก่งทวทวขึ้นข้างให้รำรวย จะนุ่ง
 ห่มให้สะสวยสมทรงสะอาดเอี่ยม กูกจะทำเป็นและเลยมตาม
 หลอกลงเล่นให้เล่นเอนเอนกับเพื่อนบ้าน ทนขอเฒ่าก็จะโกรธ
 งุ่นง่านทงมเหงามงายลงทุกที ทน้ามักจะชกลงเป็นหน้าผ
 ฉายผอมทรอมไคตาย เพราะขอเฒ่ามีทามใจกู นั้นแล

ภิกขเว กูกระสงฆ์รัตนวงศ์วิสุทธิชาติ ผู้มีญาณวิมุก
 ยิงแหลมปราชญ์ประหาณหักกิเลส โส พราหมโณ อันว่าเฒ่า
 พฤคพิเศศัมพันธ์พงศ์พราหมณ์ ภโต พราหมณียา อ้ายจิตไ
 นันให้ครนคร้ามเกรงกลัวภรรยา วสานุโค เมาะ วส อุนคโค
 เฒ่าชราสาคมิตรแสนชลาศ ละเลิงหลงล่ออำนาจอมิตตกา
 อททิโต กามราเคน เมาะ ยพิโต กามราเคน อันกามราค
 คณหาหากจะมาเบียดเบียน ในจิตใจนั้นให้แปลกเปลี่ยนไปร่ง
 เปล่าเฒ่าพณเพื่อน เฒ่ากลัวนกกกลัวหนากลัวนางอมิตตกาจะ
 จากเรือนเร็วไปก้วยชาย เฒ่าก็ทำเป็นละเลิงละลายเลอนเสีย
 จากถ้อยถอยคำชวนพูดว่า ใครไคว่หาว่าจะไม่ไป ถึงเจ้าจะใช้

ใฝ่ไปพักไม่พริ้ว ทำไมก็ยเขาวงกตเท่านั้นทางสถกพนกรอย
 แท่งก่อนร่อนอะไรพักเคยไปอยู่บ่อย ๆ ถึงว่าจะให้เกินเขาวงกต
 ออกไปอีกสักหน่อยพักไปไ้ ถึงเจ้าจะใช้ใฝ่ไปถึงไหน ๆ พ
 ก็จะไปไ้ไปไ้ไ้จริง ๆ • พุราหมณ์ เอตมพรวี ตะแกล
 ว่าเร็วเข้าเถิดอย่านิ่งเจ้าอมิตตดา ไว ๆ เข้าเถิดสินะอย่านิ่ง
 ปาเถยยี่ เม กโรหิ ทุว เจ้าจงตกแต่งเสียบยงกรังกระทำให้ชักไข
 สกฏโต เมาะ คีเลน กตชชชกั ทังขนมแข็งเป็นกอนกั ทัง
 ข้าวตอกควัดวงาคักและแกลงา สกศุฟานี เมาะ ขทโทน
 ยัสสัควา กตปุเว ทังขนมร่ำเรเรฉ่า ทังขนมเทียนท่าทวทุกสัง
 มอญุณทิกา เมาะ สกขรมรึก โยเชทวา อักทังขนมผิงหิง
 ฝนทองเป็นเสียบยงของค่างไ้ไ้นาน ไ้้นำผิงนำตาลเกมิน้ำ
 อ้อยเหลว สกตาโย กระทำให้เร็ว ๆ ล้วนแต่หลาก ๆ สกท
 ภาคัก ทังข้าวกุข้าวกากแต่งให้ต่าง ๆ เป็นของข้ามคนค่าง
 เกรองเสียบยงกรัง อานยัสสั พักจะเทยวเซซังชกชนไปแสงหา
 พระเวสสันดรชกตียาเข้าแคนซอ เมลุนเก ชังพระครุณน้อย
 หน่อเจ้าทงคั อุโภ ทาสกุมาระ คือพระจอมจุ้ยรูกน้อย ๆ
 นำเอนคมาเป็นทาส รททินทิวมนทิกา จะใช้สอยไ้มีนวิาศ
 หลยล ทุททิวราครมีไ้ไ้เลนเล่อ ปวิริยัสสนกั ก็จะได้บำรุง
 บำเรอชกิตตามเจ้า จะไ้ไ้งามหน้าพเฒ่าทุกเวลา ทอหญิงปาก

กล้าใจสามานย์ ที่มันแก้งแตกค่าประจานเขาเย้ยเจ้า ก็
 ประสมประสานกลยคนเขาซอกด้วย เจ้าก็จะระริกระริกกระซิก
 กระชวยรวระเว็ดเพริศพรัง จะไคเป็นเจ้าจอมหม่อมแม่ผู้หญิง
 อย่างมีบุญ เจ้าก็จะลือเรียกชื่อว่าแม่หม่อมจอมครุฑคุณแม่
 อมิตตคา เพราะมีทาสทาสา นั้นแล

สา ขิปปิ ปาณยัม ปฏิยาเททวา วันนั้นนางอมิตตคาสาว
 ศรี เมื่อจะตกแต่งเสียบยให้แก่อชีไปทางไกล ขอเฒ่าส่งสิ่งใด
 เจ้าก็ทำไต่สิ่งนั้น ทุกสิ่งสรรพเสร็จสรรพสำหรับจะเดินทาง ทั้ง
 ลูกเคือบข้าวฟ่างต่าง ๆ ไม่อย่างเดียว ข้าวเหนียวข้าวเจ้าข้าวมา
 ข้าวพองเป็นของเดินทาง ถังวาสาคข้าวคั่วข้าวตากหลากหลาย ๆ ไม่
 น้อย ที่ใส่ข้าวอ้อยออยคด้า นาสงหวานฉานาตาลหวานเผือก
 เห็นชอบ ๆ แก้วอันผ่นลงถึงใจ ยักไต่ยามละวันกำหนดชั
 ช้อน อ้ายทไหนดินกล่นผ่นไวย้างบน ที่ไหนเมื่อจนจะ
 ไคกินนาน ๆ จักลงไวย้างล่างต่าง ๆ สรรพพิศ พราหมณ์ผู้
 อาไรเจสึ จึงบอกแก่ท่านคาวราหมณ์ว่าเสียบยเครื่องยามก็พร้อม
 เสร็จอยู่แล้วถวนถ จะไปก็ไปเสียบยเดยวันอย่าอช้อย อ้ายคนอน
 มัณรมันจะไปเสียบยก่อน จะเสียบยทุ่นเตยรอนข้าวของ เครื่อง
 เสรียบยกินสิ้นเสียบยเปล่า ๆ ไส เกศทพพณฺญาณํ ถิรํ กตฺวา
 ส่วนขอเฒ่าพฤฒาภลิตทล ให้อีกออกวิคกพะว้าพะวัง ด้วย

อมิตกตาสีระยังทวิสีระไป อชัมมิไวไวทวียเคหาเก่าคร่ำคร่า
 ชวนไชเช อ่อนโอ้อ้อเอียงโอนเอน กลัวว่าจะคร่ำครนครน
 ไครมลง โยให้ทรงกรานไผ่ยัน ค้ำจันจันจ้องไว เกลากกลอน
 ไล่ชักครุกระ มุงจะระจากปรุโปร่ง แลทะละโล่งลอคเห็นฟ้า
 ชนหลังคาครอยจากหลบ โกงโค้งกนกชักรกชบ ผ่าไม้
 ครอบคร่อมอกไก่ ไผ่ข้างควายแขวะเป็นรู สอดเสียบหนแน่น
 ชนชิต ชนลมคึกเคาะหักห้อย กบทย้อยแบกแครกคราก จั่ว
 จากหักห่าง ๆ ผาหน้าต่างแต่างให้มิด ล่องหลวมยักปกขัฟาก
 ทรายครากเคียวครวรีค่อมอชิตค้ำขงขง ทวาร ปฏิสงขริทวา
 จักตอกมาชมวดเป็นเกลียว ผูกแน่นเห็นขวหน่วงประคุด ห่วง
 หวสวดยชักชิต ชักมิดมิดไม่เห็นห่าง ไล่กลอนกลางกลัด
 เห็นขแนม ล้มเสียดแซมซ้ำให้ชิต ไม่เคยชิตอย่าพักเบ็ด
 เทาถยเถิกถุกไม้ลั่น ชนไถลงชนชั้นชนะนารมนเหมาะเจาะจ้อง
 จันชาน ทำตณลานโน้นน้เสร์จ กอบกำสะเก็ดกวาดขัดแล้ว
 ทำเรือนแล้วแล่นเข้าป่า ทารนิ อahrti ทวา เทยหักหาหอย
 พนแห่ง มัดพอแรงรวบรวกเกยว แยกทอดเกยวเค้นคอกง
 อดทอดทงแทยเตาไฟ จักแรงให้ไม่หยุคยง วนแวน อุกก
 อahrti ทวา ลวพหม้อมาผลุนตักน้ำ เกินผลิผลตามพลันพล้อย ๆ
 สัพพภาชนานิ ปุเรทวา ไล่ภาชนะน้อย ๆ นอกในเรือน ไม่ไ้

เทอนของหยกพิก เต็มเต็มตกจนสนทมก คายสเวส สมห-
 ธิควา แปลงคายสเบียงบายเพศ โยคิเวศหวังพันภย เกินทาง
 ไกลเกลือกอันตราย เฝียงบ่าซ้ายสอศสังวาล เกรียมครยการ
 เครองไสยศาสตร์ พุราหมณ โอวทิกวา เมา้งให้โอวาท
 สักซอนอนงค์นาฏนวนถ้องนางอมิตตคา ว่า ฤทธ เทกรเจ้าผู้
 มีพรณฉิวหน้าอันเจริญ อิทอ ปญจาย แม่เอียงตงแทนพระ
 ห้างเหินไปจากเจ้า แม่จงอยู่กับเหี้ยเฝ้าอยู่กับเรือน อย่าเที่ยว
 พกคยเพื่อนจะเสียตัว ซาคเชอชวยชวมนจะหยอกเอน ถ้ามัน
 จะกรกทรายเกรนเข้ามาเกยวพาน แม่อย่าได้สามานย์ควยวาจา
 มันจะตามถ้อยคำเข้ามาประสมประฐาน เกลือกว่าเหยอมน
 สาธารณแม่จะออกส ค่อยกัมหนากัมทาอยู่แต่ในเคหา วิกาเส
 มา นิภขมิ ค่ำมคกตกคนฉีกเวลาอย่าลงล่าง ยักประทุหน้าต่าง
 เข่นขันโต ทงลุมกลอนลงสลักใส่ให้แน่นแพ้น ถ้ามันจะเกรน
 กรายกระโอกระแอมแอยเข้ามา แม่อย่าได้พุดจาตกทาย มัน
 จะรู้แยะคายว่าพไม่อยู่ อนันักเสงเล่นชุนนนะแยะคายมันมีมาก
 ที่จะพดแล้วักหวานแตรากตลอดปลาย ทำเป็นประเปรยปราย
 เข้ามาแอยอิง เป็นทางเล่นทางจริงไม่ยอมแยม ทำเป็นสนิท
 สนมเห็นยแณมนัสมตัวเข้าไป ใครมีวัเชิงชายักทายใจหลงไป
 กล้วย เจ้าจะระระระวิกกระทิกกระทวยระวระวนจนสนตัว อัน

เมื่อย่างมากว่าฉนวนนะมิกทำให้เคอครัน เจ้าจงฟังคำพัสสนสิ่ง
 โอวาท อุปปมุตตา แม่เอ๋ยจงอย่าไค้ประมาณหมิ่นระวงศ์เจ้า
 ยาว มม อาคมนา ครายเท่าพเคมาจะกลั้มมา แต่อย่าโน้นแล
 ภิภุชเว ทกกรสังขมัยมภูณณพคัพทเวไนย ผู้
 อุกฤษฏญาณอุปนิสัยสกลันเสร้างเลศสังคราม พราหมณพนช
 อันว่าเคมาพฤคิทรามพราหมณพนชเพศ ผู้สืบสัมพนชโคทร
 เคาโคสทระกตทวิชาเชอชาติชชชก นิกาทกพราหมณช อทิ
 วทวา เมอชชมิโอวาทสังสนอนงคณาฏนวลนังนางอมิตตกา
 ทุกสิ่งสรรพ เคมาชราจะร่ำร่ำพัสสน พรพโรละอั้นร่ำร่ำพ
 วั กัสสกลันสคิยญญาค้วยความรักกลัวมิตตกาจะหนี ชชก
 ทำเป็นคกคกขงขงแฉ่งน่าใจ ยสัพพก เคมาก็ยกยามใหญ่ได้
 สรรพพนแลบขง ทวส่ายสอศสะพักพาคเฉวียงระวามวตพระรุ่ง
 พระรัง ปฏิมุณจิ อุปาหน ยังเท่าที่เคมาทงสองสวมใส่เกอชกกัน
 รอรกรเรยจะรัยหนาม กระทำค้วยหนังนอย ๆ นนขาง ๆ เขา ๆ
 แทะขันเคยว เชอชกกระหวคิรคแน้นเห่นยวหน่วงเน่นให้ฉันท ฉง
 จะวังเท่าวังก็ไม่พลคัพลาคลัมไม่หลุดหาย เคมาก็ชคคคคว่นวาย
 แต่งทวพระว่าพระวัง โส อามนคยิตวา กรีย จึงเรียกนางอมิตตกา
 ว่ามาเถิกมา มาเถอะหนาแม่มา แก่พอให้พไค้เห่นหน้าเสีย
 ยังแล้ว แก่พอนาจิตพนผองแล้วกริรมยรนระงับโคก ค้วยจะ

วิปัสสิโยจจากเจ้าไปทั้งรัก กตฺวา ปทกฺขิณฺ เหมากัยังมิตถคา
 ทรเณศ ให้นั่งในทักษิณประเทศสืบสายสำเนียง จึงกระทำประ
 ทักษิณวนเวียนวงไ้สามรอบ ตามฉับระบอบไสยศาสตร์เพทว่า
 ทั้งผู้อยู่ก็ระไม้มักย ทั้งผู้ไปก็ระไม้มืดเหตุ หากให้สัตว์ดิเรกญูทง
 สดงข้าง ก็เป็นจารคเยี่ยงอย่างว่าเกิดคุณ ไส รุณณมุโข โธ
 โอ้ออกอเมวชรามันแก่น้ำตาไม่หยดยิง ไหลคละคลอคลึงคลุ้ม
 คล้าน้ำใจตน ให้สยดสยองจนคนสิ้นประพจน์กลัว ให้ป่วย ๆ
 ยั่วคว้างเวียนหัวมัวมืดทั้งหน้าตา คงว่าจะดับแก้ดวงชีวาร-
 ชีวาคมจะม้วยมรณ บั่มประหนึ่งว่าชีวิตเฒ่าจะจรจรจากร่าง
 ก็เป็นนิมิตกลางกลางล้วนแต่อัปรีย์ ทงเหงอกาฟักไหลระรลง
 ไชมกาย ก็ส่อเหตุเห็นว่าชีวิตจะไปตายจะไปตายจะมีไ้ใคร
 กลับ สัททิพพุโต เหมาก็ประดิษฐ์ประกายกายเป็นปะขาวคายส
 เมื่อนช่วยจำแดงเพศ สำหรับที่ระโกเกินคั่นคงทุเรศทางไกล
 สำคัญว่านิราศลยบียา เหมาก็ลงจากเคหาพระว่าพระวัง เหลือบ
 แลมาดูเรือนรงทเคยอยู่ ว่าโอ้ออกกุในครองนี้ นมนจะเป็น
 คนหรือเป็นผีไม่รู้เลย โอ้อเรือนกูเคยอาศัยเรือนกูทุกเคยอยู่
 นมนจะเป็นเรือนกูหรือเรือนเขา ยิ่งคิดก็ยิ่งเศร้าโศกสลคระทด
 ถอย ห็นหนาเห็นหลังละล้าละดังขยับกลับย่อย ๆ ถอยไปแล้ว
 ก็ถอยมา คุณก็เวทน่านาลำบาก อหุติโต กามราเคน ทงน

ก็เพราะว่าไฟรakahกรุมเร่งเอาตัวมา เมาจึงมีจิตนึกกลัว
 เซซังไม่ยังกลัว มรณนทีเกิน วา อนึ่งว่าไซ้คชาตาตัวของขอเมา
 ชรานันมี เป็นมรณไซ้คราคีมรณนทีกลาญ จวบจนชีวมรณ-
 ภาพใกล้ตายจะมีบุญ จึงเผอิญให้อาญหวนหวนมุ่มมามะราระรวย
 ทงไฟรakahกว่าทงชาตากเป็นทวย จึงรวยระเร่เร้นเค้นไค้ในทาง
 เป็ลยว ละถนละถานหลักเลยวละถลัดมา สิ้น นคว ฝึก เร้ว ๆ
 วรรเรอຍมายงสั้วราชธานี ฝึก เมาะ หิริญญสั้วญญ ชนมังคัง
 ทวยทพยัสสมยติ ทุกสิ่งสรรพสารพัคชะบริบริณ ทงสั้วรัตนะกั
 พนอยมนมอง ทงอลงกรณวัคถพัคและเงินทองกันของเนอง
 ชนนทอเนกทวยเครองสรคัฎงการ ทงคชรดพลพาหนยานอเนกา
 ทงชัชกโกชนากัททาหารอเนกนง ทาสปริเยสนญจรั ชัชก
 เทยวเซซังสั้วเสาะหาขยลเหตุ จะไควรู้ว่าพระศรีวิสุทธิเมธบรม
 มังมาคั ยังค้อยเสั้วจัสสนั้วาสหรืออนิราคัแรมไกล ถ้ายังอຍ
 กัจะจุเข้าไปเสั้วนอชอชงสั้วงกุมารนั้วยหน่อไม้สั้วกั เบ คฤถาสั
 สมากคา เห็นนรชาคัททไทนกลุ่สนั้วนียาคประสมชวณกันพคจา
 ไล้ คฤถ คนทว ชัชกัแอยอ้อมเค้นคัคัมคัมค้อมเข้ามัทาเมยง
 ม่าย ประสมประสวณทักทายทางทงะประกษาว่า กุห เวสสันดร
 ราชา ว่าชั ๆ นะชาวเจ้า ทกวนนอณว่าสัเมคัเจพระบรมชน
 เกล้าเจ้าชริณชริณมิกุชเยคั ผู้ผ่านพิภพพงคัเวยงวเชคเคอชัคร-

นครเล็กโลกเห็นล้นเล่ห์ กตถุ ปัสสัสมุ ชกตียัม ยังอยู่เป็น
 ขรมสขหรือทกขแคนเคองพระทัย ยังเสด็จประทับทางทิศทิศ
 ยังจะรู้มั่ง ว่าให้แจ้งจริงจริงอย่าเท็จโทษ โส ชโน ทํ อวาสี
 สันยรรคาคนทงนนั้นเขากโกธรเช่นเขี้ยวเคี้ยวฟันคำรามร้องว่า
 เหม่ ๆ คุมเหตี พุทธเม คุหรอ้ายเจ้าเล่ห์ทำเสแสร้งพคงาน
 แอขนแฝงเป็นแอขนคาย ใครเขาจะไปรู้เชิงชายชากิอ้ายชชอ
 ล้วนเหล่าอ้ายขกยออ้ายยามใหญ่ มั่งนสัคแท้แท้ว่าใครเขา
 ยิงให้กียังไปเขียน ยาจเนน อปททโท แต่มันชวนกันเขียน
 เขียนชอนทกอย่าง ชกิทาเนน ชกตียโย ยามเข้าชชอเขาข้างแก้ว
 กุณฺชรชาติไปได้ ปพพาชโก จนชาวเมืองเขาชกใจจำเนียรเทศ
 สกา ภูชา พระองค์กจากนิเวศน์เวียงวัง อาทาย ปุคคทาวํ ทัง
 พระเจ้าหน่อเนอมเหส สู่เซซงสพระองค์เสด็จสญฺจรประพาธ
 พงพนัส วงเก วสติ ปพเพเต ก็เนรนาถประพาธพคยังเขา
 สึงขรวรวงกต ก็ทรงเพศเป็นคายนสวชอยู่ตามเข็ญ เลททท-
 ทณฺฑาททททตา ข้าเขี้ยวชชอชาวเราเอาให้พอแรง บ้างก็
 ควบไค้ไม้ค้อนกันคันทเชิงแข็งเช่นเขี้ยวชชอชกตาม พุทธมณ
 ชนพนธัส บ้างก็ทอทงวังวะวามตามคิคร้องว่าเฮวอว บ้างก็
 ร้องว่าหะเขี้ยวชชอเฒ่าชรากลั้มมาก่อนอย่าเพ่อไป พรุ่งนี้ทาวเธอ
 จะแจกทานให้ทงหญิงชาย บ้างก็วงเกอยเก็นสกกิกายกนเป็น

พวกพวณ ย่างก็ไล่แซงเลียบสวนสักัดหน้า เมากร้องว่า

ขอเจ้าอย่าเข้ามามิใช่การ ช่างมาที่ไหนก็ได้ไปขอทานจริง ๆ

หรือพาผัว เขาก็เหวี่ยงวงถกตบตบแกงขา เมาชราหกลมลง

นอนกลิ้ง เมากลิ้งขยนิพนธ์ร้องว่า มึงจะลองหรือเขาจริง หรือ

ว่าทางทางที่จะหยอกเล่น ถ้าจะเล่นก็เล่นกัน ใครก็ใครขยัน

สรรพกันเข้ามาทีละคน เมากว้างระเหระเหินหันไม่เท่าจริง ทำท่า

ทางที่พลองเพลงสามเส้า จึงร้องว่าข้าเขยขอเจ้าจากกันเข้ามาที่

ตึก จะเล่นกันทางกระของกระขยดไม้สนไม้ยาว หรือจะชักซ้อม

สามเส้าสอยกันด้วยมวยหมัก อันกุนดงแตกแกกหัก หักกันลง

แก่สักตัง หรือจะเล่นกันทางเสโลโตคงคายเคียวคมงเขามา

แต่อย่าปากนินกล่าว่าไม่กลัว แต่อย่าใจนินระวี ๆ ทวิกันอยู่

จริง ๆ อย่าค้นพาวังรงไม่อยู่ เมาถ้คอบคะเนคเณเกินขะไขว่เขว

คะเนไคคะเนเสียพหหมายมัน เมาถ้กว้างพลาตผละพลาตผลันผละ

ผลันผลคอกองนอก ผินหน้ามาแล้วก็แลยลนหลอกขอกว่า

กษัตริณอยู่ เขาก็แล่นไล่สะพรังพรพรวดเคียวก็เข้า

ไล่ เทวท้าวคึกคึกโต ฝ่ายเทพเจ้าเขาสังขร แกล้งขัน

ตาลนำสังหรณ์พาขอเมาไป จึงนำแนวเข้าสู่พงไพรพนัสพระหา

ไล่ โจทิตโต พราหมณียา ทงนิกเพราะว่านางอมิตตคา จึง

ทะโพงไถ่เข้าเข้าไค้ภูเวทนา กามราเคน คิทธิกา เหตุกระพิก

โย ยาทํ ปทิจฺจาสิ
 ธรณฺยุปมํ มหาราชํ
 โย ยาทํ คคิ อาสิ
 อุตฺตฺยุปมํ มหาราชํ
 กถฺยาณทิกถํ สุขีวํ
 ปุณฺหริเกหิ สฉณฺณํ
 รหฺตฺยุปมํ มหาราชํ
 อสฺสทถํว ปเถ ชาทํ
 สนฺตานํ วิสเมตานํ
 ทถฺยุปมํ มหาราชํ
 นิโครธํว ปเถ ชาทํ
 สนฺตานํ วิสเมตานํ
 ทถฺยุปมํ มหาราชํ
 อมพํ วิเย ปเถ ชาทํ
 สนฺตานํ วิสเมตานํ
 ทถฺยุปมํ มหาราชํ
 สาลํ วิย ปเถ ชาทํ
 สนฺตานํ วิสเมตานํ
 ทถฺยุปมํ มหาราชํ

ภูตานํ ธรณีรว
 โก เม เวสฺสณฺดรํ วิท
 สวณฺตํว สาคโร
 โก เม เวสฺสณฺดรํ วิท
 สิตฺตฺยํ มโนรมํ
 ยุทํ กิณฺชกฺขเวณฺณา
 โก เม เวสฺสณฺดรํ วิท
 สิตฺตฺยํ มโนรมํ
 กิณฺชกฺขเวณฺณา
 โก เม เวสฺสณฺดรํ วิท
 สิตฺตฺยํ มโนรมํ
 กิณฺชกฺขเวณฺณา
 โก เม เวสฺสณฺดรํ วิท
 สิตฺตฺยํ มโนรมํ
 กิณฺชกฺขเวณฺณา
 โก เม เวสฺสณฺดรํ วิท
 สิตฺตฺยํ มโนรมํ
 กิณฺชกฺขเวณฺณา
 โก เม เวสฺสณฺดรํ วิท
 สิตฺตฺยํ มโนรมํ
 กิณฺชกฺขเวณฺณา

ทุม วิย ปเถ ชาค์
 สมนุทาน์ วิสเมทาน์
 ทณฺฐมัม มหาราช
 เหวณฺจ เม วิสยโต
 อหัม ชานนฺติ โย วชฺชา
 เหวณฺจ เม วิสยโต
 อหัม ชานนฺติ โย วชฺชา
 ทาย โส เขกวาจา

สัทธาณํ มโนรม
 กิลนฺทานํ ปฏิกุคฺคํ
 โก เม เวสฺสณฺทรว ิฏฺฐ
 ปวิฏฺฐสฺส พุทฺธาเว
 นนฺทํ โส ชนเย มม
 ปวิฏฺฐสฺส พุทฺธาเว
 เวสฺสณฺทรวนิวาสนํ
 ปสเว ญฺณณํ อนญฺญกนฺติ

ทมฺทณฺ ปกาเสณฺโต สทฺธา อาท

ทสฺส เจโต ปฏิสฺสโสสิ
 ทุมฺเหหิ พุทฺธเม ปกโต
 ปพฺพาชิตो สกา ฐฐา
 ทุมฺเหหิ พุทฺธเม ปกโต
 อาทาย ปตฺตทวารณฺจ
 อภิรจการี ทุมฺเมโธ
 ราชปฺกทํ คเวสฺสณฺโต
 ทสฺส ทฺยาคํ น ทสฺสํ
 อยํ หิ เท มยา นฺนโน
 สโร เท วชฺชณฺติวณ

อณฺเณ ลุทฺทโก าวโร
 อธิทานน ชคฺคิโย
 วงฺเก วสฺติ ปพฺพเท
 อธิทานน ชคฺคิโย
 วงฺเก วสฺติ ปพฺพเท
 ฐฐา วิวณฺมาคโต
 พโก มจฺฉมิไวทเก
 ชีวิตํ อธิ พุทฺธมณ
 สโร ปาสฺสทฺธิ โสหิตํ
 ททํ เณทฺวา สพนฺธนํ

ปณฺธสฺส กุณฺโณ ยชิตฺสํสามิ

คฺยหํ มํเสณ เมเทณ

อาหุํ ปคฺคเหสฺสํสามิ

กํ เม สยฺยวํ สหุํ

น จ ทวํ ราชปฺปคฺคสฺส

อวชฺโณ พฺราหฺมโณ ทูโถ

ทสฺสมา ทฺวํ น หนฺนํ

นิชฺฌนฺตฺวา สิวิโย สพฺเพ

มาตา จ ทพฺพลา ทสฺส

เทสาหํ ปหิโต ทูโถ

ราชปฺปคฺคํ นยิสฺสํสามิ

คฺยหํ มํเสณ พฺราหฺมณ

มคฺคณฺณเคน พฺราหฺมณ

เฉทฺวาน หทยํ ทว

คฺยหํ มํเสณ พฺราหฺมณ

ภริยํ ปคฺคเต จ เนสฺสํสํสิ

เจตปฺปคฺคํ สฺสโณหิ เม

เฮส อมฺโม สนนฺคโน

ปีตา นํ ทวฺยํมิชฺฌนํ

อจิรา จกฺขุณิ ชีเย

เจตปฺปคฺคํ สฺสโณหิ เม

ยถิ ชานาสิ สํส เมติ

โอพระเวสสันดรพุทธพงศ์ผู้ทรงพระปรีชา เป็นนิสภ-
 ชิตกตบวราเรืองพระยศ ชยนคมปราสาท ข้าศึกยอมมรดก
 ทวประเทศ สะท้านสะเทือนทั่วทุกขอบเขตอันทสฺสมา ทรง
 พระราชศรัทธาอันล้นพ้น ปกฏฐาสิ ภูพาน เป็นที่พึ่งแก่อกสํทว
 ฌชิตสน ธรณิวิว ทั้งพลสุภาคลกีนกาน เห็นที่ประคิยฐานแก่
 ฝงสํทวยอมอาศัยสํยกันมา สาคโรว ทั้งสายสินธุสาครคงคา
 อันมีคุณคณนานันมิไ้ อสฺสทถวํ ปเถ ชาทํ กังว่ากันโพธิ
 และกันไทรเป็นทอาศัยแก่มหาชนอันเกินมาเมื่อยามร้อน อัน

ว่าครุฑาของพระพุทธองค์สว่างไสวแวววาวไม่มัวหมอง ทำ
 ทานนสนธิไม่เลอกล้ำหน้า จะหาไหนมาเทียบเทียมประเสริฐสอง
 ฝั่งไม่มีเลย เสด็จ เม วิมลโต โอ้ท้าวอาตมาเอ๋ย มาอยู่
 ในพนัสนิคมพระหาวนะพงไพร ก็มีแต่จะร้องไห้ใครเขาจะปรานี
 เห็นก็เป็นทุกข์แท้ทั่วจะตาย โย ปุคฺคโล ถ้าและว่าบุคคล
 ผู้ใดใครเขาเกินมา วชฺชา เมระ วเทยฺย จะพังก้าววาช
 มาเกรนกราย ที่ประหนึ่งว่าจะรู้จักทักทายถามถึงทุกข์เรา
 ทางที่จะปรานีชี้แจงมาทักขัง ว่า อหิ ชานํ ท่านเอ๋ยอย่า
 ร้องไห้ไปเลยไม่ต้องการ เราจะบอกแก่ท้าวท่านให้แจ้งใจ อัน
 หนทางที่จะไปเรารู้จัก ยังอริยวินัยการวาทพระคำหนักเรารู้จักไม่
 เนื่อนาน สู่สำนักพระจอมจักรพาลอิศรราชฐาน นนฺท โส ชนเย
 มมํ จะร่ำไปโยทักขณฺณ เสด็จอันหนึ่งจะเกิดเป็นกองบุญบุคคล
 ผู้หนึ่ง เพราะว่ายังความเกษมสันต์สักทักขณฺณ ให้ชื่นชมดังเกิด
 มีแก่อาตมา ปสเว ปุณฺณ เมระ ปสเว ปุณฺณผลํ ก็จะได้โดย
 ผลานิสงส์บุญในมัจจุเทศคุณกันการ อนุปปํ เมระ อนุปปมาณํ
 จะนัยจะประมาณมิได้ล้ำ เพราะวิจิตรกรรมชกยัตติยว ทาย โส
 เขกวาจาบ ทักขณฺณคำอันเคยวนแล้วแล

ภิกษุเว กุณฺธสงฆ์มาทานอุคฺคํอริยวินัยการวาท ผู้สัน
 เสด็จอันโดยทักขณฺณโพธิ์ของขมมาคควรรจะคำนึง เอโก วนจรโก

ยังมีกระทาชายพนายหนึ่งหน้มนนอรุณจวบเจนนจร ทงนำไฉน
 ก้เหยมท้าวหาญทักท้างนอนแนวนั้นช้านาญย่า ลุทุโท เมาะ
 • มิกุลทุทุโก จโร เพื่อนนั้นอวคเก้งกักขฬะพยายช้ำทารณ
 หน้หน้ลวนร้ายกาจ แก่เพื่อนฆ่าเสียชงมฤคชาตนิมิไคนอย
 ทงนำไค้ไ้ไม่ระทดคถลอยทนสัคาย ศัทรุสัสันไม่ระคายเคือง
 สะคัง ทงรูปร่างก้เยยมใหญ่สูงทรงทหารเห็นสมทัว ทงนำไจ
 ก้คอกันคูกกระไม่คิกกลวแกลวกล่าหน้าขมทง ทงอกไ้หลก
 ผายผงผงาดเงอมเขมมขยั้น ควเขยวขอยช้ายชวาคาเ็นมน
 เขม้นม่งมะเมียงมอง ใฝ่และหนวกคังลวทงทะเลมมะไม่
 คิกไคโร ทงคางเควากักรกระชนร่าโรกย่นชนเขยวชคแซง
 ทงผมเผากย่งยงหยุกหียกยะหยของแหยงแคงงงอเงยวเหมื่อน
 เขยวงงงองงอน ฉ่าประเจียคประจ้งจยชอนสวมเคียบแสร้ง
 ตะแบงบิกโพกพน สักกระสันเป็นสามรวครักกระหวักกระหมค
 กระหมคชีกคชกชกชายน้อยห้อยหุกระค้าย ทงเรยวแรงก้แซง
 ชนอยทงกาย แซงขอมอฉฉหน้าไม่ลกเหลาเหลม ลานพย
 สลัยแซมสันไ้เป็นโยบิก ปลายกัชมชายชายก้วยยาพิษสะพัก
 สะพายแล่ง ฉ่าคาตพงผกพนขยั้นตะแบงแซย่งเช่นฆ่าพรวัก
 เหว ทงเ็นเ็นนนกรวดเร็วว่าชร้องตะเวนค่าน เจโต เมาะ

แยกปุกโต เพอนนนเป็นลูกของชาวบ้านเจตราษฎร์นคร เป็น
 โคตรเผ่าสัมพันธพเนจรเนืองมาแต่บิดา จึงชื่อว่าเจตบุตร
 พรานบ้านามบุญญะ อารกชนกถาย จัปโต อินกรงกษัตริย์
 เจตราษฎร์ทรงหกลมนสระพรหม ประมาเสร็จแล้วยกยอ
 มอชชาณาสัตถ์ ให้พ่อนชยคอบผจญปัจจามิตรหมู่รัตนราช
 ถำพยแล้วอย่าว่างเว้นเช่นพิฆาตคอบตะเวนไพร อรณเณ
 ลุทโทโก จโร เมื่อพ่อนเทยวสัจจรไปปะเข้าที่นั่น สทท
 ปฏิสโสสี ไคยบเสียงอ้ายเฒ่ามันครวญครนครนสนนไปทงไพร
 ะชะ จะเป็นอะไรฟังไปก็ไมไ่ค้พิท คอบเอียงเอียงงะย
 ลงสคยัคเห็นหลาก ใครมาทำอะไรเสียงร้องให้ช้อยาก ๆ
 หว่างพงทตรงน จ่าจะเกินเข้าไปคุสลับที่ข้างแค่ค้อย ๆ ย่อง
 เข้าไปที่ละนคชิตเข้าไปที่ละหน่อถอยเข้าไปให้ใกล้ เห็นแล้ว
 ษชชช กุณนกว่าใครหรือมีรุกอ้ายจัญไรอ้ายพราหมณ์เฒ่า
 มันมาร้องให้หาพระจอมจักรพรรดิพระลูกเจ้าเจตนาอันใดหนอ
 อออ้ายพรรณนคแต่ว่าจะขอคนไม่ร้อาย ถ้ากนึ่งให้เข้าไปหา
 เห็นจะวุ่นวายเกิตกการกล ถ้าไม่พระโอรสศักดิ์พระมเหสีศักดิ์
 จริง ถ้ากเนนนานนึ่งให้ชวคความผิดจะมีมาถงก เหม่!
 อายนคครแล้วสันท่า ถ้ากไม่พิฆาตฆ่าผิดตัวบรยสัง คสส
 สนิทกั คณคจจา ถกเขมรจรงมจรงรคชคกระเบณเขมมันมุง

เขาแค้นเคืองขบไล่ สกา รัชชา จนพระองค์ต้องจากพระ
เวียงชัยไว้ในราชยศ อาทาบ ปุคตทาร์ เขาก็พาพระโอรส
และพระมเหสี วรเก วสกี ปพพเท ไปทรงพรตพิศิตายสเพศ
ในห้องพระหิมเวศเวงวงกต ทมเมโอ ทุกอ้ายเฒ่าหิธรโอโศก
หาบุญญามีได้ อภิรการี จะไปรู้เอาใจใส่ทำนาไร่ก็ไม่มี
ก็แต่จะเที่ยวชอทาน รัชชา วิวณมากโต นีใครบอกแกม่งจึง
ถึงคนชมชานเชอะเชิงออกมาถึงน ใครเขาจะปรานีข้าชชาติ
ข้า ราชปุกต์ คเวสนโต ยังจะมาทำโอโศกโรทนาร้องให้
หาจอมกษัตริย์แสร้งพิไร นม่งจะทำอะไรหรือ มิ่งนัสกแท้แท้
ว่าใครเขายังให้ก็จะไปซื้อแหไหมเอาให้สน อ้ายเลื้อเฒ่าจำคิด
ใครเลยจะรู้เล่ห์ พโก มจุมมิโวทเก ทำแสร้งชนชอกก
ว่านกายกรอกชอกชิมเขา เท้าเที่ยวแห่ของสับปลา ทสส
ทยาห์ น ทสสามิ กุเอาเด็กหรืออะไรนั้นน่ม่งจะเป็นคน ท
เองจะหนักไปพันช่าพงคค อธิ ชีวิต กุกลัวแต่ว่าอ้ายหวมง
จะขาดกระเด็นตึกดินคนระท้าว ๆ เขาตงทกลางคินพอสันใจ
อภัย หิ เท ทังฮาวุธของกุนไชร์ใส่อย่างน่อง มยา นุนโน เมาะ
มยา วิสสุโจ กุระลัดลันตองเล่นกุสัลณัย ขยับยกยิงกุ
สัลเบ็ง กลัวแต่ว่าจะไม่ผางผิตละหรืออย่าชวคอา สโร
ปาสุสทิ โลหิต อ้ายลูกศรมันจะคอดายกมเอาโลหิต สโร เท

รัชสมัยปัตตาน ข้ายักระจะกระเด็นเค็ดคักคกตามไม้คันทาน
 ทั่งกระโหลกตูกतालหล่นลงจากขั้ว หทัย เดชะวา สพนอนน์ กุระ
 ฝ่าออกอกให้ทัวแตกเถื่อถึงหัวใจ ทั่งเนอหนึ่งพุงเพาะและคัยโค
 ไล่สนัขาว กัระคุลการขย้าเข้ากัยเครองปรุง คุยห่ม มัเสน
 เมเทน มกุดลงเคน กุระประกัยประกัยประภังคุให้มันย่อง
 กัยเนอชีกสันมันสมองในทัวมึง กุระไล่คัยคัยคายนกพะแนง
 นังให้สูกเสีจ อากุค ปุคคเหตุสามิ กุระสร้างศาลสี่เสาไล่
 ตระเวต วางเครองพลกรรมกระทำทชายป่า ปนุสสุกณ
 ขยิสสามิ กุระร้องเสเทวอากรักษ์ประกาศ ถวายแก่ขันถสูกณ
 เทวราชวิมราวทาง อันตึงสถิตที่ข่านกลางพระไพโรพฤกษ์ เห็น
 กัระสำเรจมนในนัใจคะเน ทม เม สยิฏจ สหท กัเห็นว่าจะเป้น
 เลห์เล่นกันในวันนั เทพเจ้ากัจะยนคด้วยเครองกระยาสังเว
 อันญวงสรวงเสวยคักคสิทชัชนทุกวัน น จ ทัว เห็นเองนัจะ
 ตายเป้นแม่นมันไม่สมคิก อันจะให้ชีวิตอย่าสงสัย เอาเถิกน
 เอาให้ส่าใจอ้ายไว้วั ภาริย์ ปุคเต จ เนสสุสสิ แล้วมึงจงค้อย
 โขเซชกชนออกไปชอนงค์นางนอยหน่อเมื่อเป้นผั กุเอาเถิกหนา
 เอาเคยวนเนนชนไปคูลักขวย เอาให้ทัวนั้นหันกลัยหัวลงคำคิน
 คณชนชฟ้า เอาละนะสัักผางเอาให้คว้าง ๆ คว่ำลงมาทักกลางคิน
 ตันระท้าว ๆ กุเอาให้ท่ายท่ายนอากาศซาทใจลงมากักกลางทาว

หันลงมาทกกลางย่าน นันแหละม่งจจะรูกกผมอกผุชอเจตบุตร
พราน อันไต่ถยทางตระเวนค่านันแล

โส ทสฺสํ ตํ ผรฺสฺวานํ สฺทฺวา วันนํ เมาชราทิจาซงค
เมื่อไต่พงเจตบุตรพรานพงเพอนหมายมัน กล่าวแต่คำสาบานย์
กักขพัวท ล้วนแต่ทะคอกขู่ทว่าทว่าสารพัด มรณภยทชฺชิโต
พ่นแต่พาโลโลวักท้วงว่าจะยิงให้ตาย เมาทักทกอกใจหาย
เห็นจะตายเสียทน เนอตัวก็สนระริกกระรตะครนคราว ทนมิอ
ก็สนระทกระท้าวแทยจะพลัดตก เมาจึงเอนเอียงเอาอกเข้า
แอบอิงกัยกั้งไม่ให้ฉนค เขาแต่มีอออกข้อยยักโยกไม้เท้า กุระ
ปคอายนแต่สักคราวเอาทัวรอกแต่สักครัง เมากรอง มา เม
กโรหิ ทวํ อย่างะอย่างเห็นอย่างเพื่อลั่นโก กระไรไม่ยั้ง
หยุก เจตปฺกุต สฺโณหิ เม เอ๊ะเอ๊ะ เจ้าเจตบุตรจงหยุกก่อน
จะมากุณเคอครันทาร์องแรก ขยัวหาวนิกมันมิกแตกท้อไม่
คิก เอ็งกระไรนะช่างไม่พินิจคิกคะเนคหน้าตา นี่จะเป็นหน้า
นายหรือหน้าข้าคิกคิกให้มาก นคนมิหรือคนยากยากหรือมิใช่
กุนมิใช่พราหมณ์ไพร่พลคแพลงมาขอทาน พราหมโณ
ทโต กุเป็นพราหมณ์มหาศาลปโรหิต ทัง เป็นเสวกทต
ล้าเรกกิจการทงพระนคร อวชฺโณ เมาะ อวชฺณรูปไป เอ็งรู้
หรือหาไม่แต่ก่อนไรใครเขาควรวมา น้เอ็งกระไรไปบุกบัน

ขันขำข่มขำความผางโง่ง ไม่รู้จักความฉิบหายตายโหงห้า
 หาญชกชกไป มิ่งมั่งแต่หน้าไม้มะม่นไม่เห็นผิด ตสุมา
 ทกั น หนนที ถ้าใครมากให้สิ้นชีวิตวายชีวาตม์ เจ็ดชว
 โคตรญาติยั้งทั้งนนิ เอส, รมโม สนนกโน อนนนักเที่ยง
 ธรรม์ทางบรรณราช ไม่มีผู้มาพิฆาตม์แต่จะนยถอ นม่ง
 จะยิ่งกเข้าจริงเจียวหรือ หรือว่าทางที่จะสัพยอก เข็ ๗ อ้าย
 ชาวขำหน้าขำนออกกจะบอกคคิ สิวโย สพเพ ในทุกวันนชาว
 สิวราชฏรคล้ายจากอาฆาตประทุษจิต นิชฌนคุดา เมาะ นิทโท-
 สภาว สณณคุดา รู้แล้วว่าพระลูกเจ้าไม่มีผิดหาโทษขมิได้
 จะให้คงคินเข้าเวียงชัยเชิญราชาภิเษกกษัตริย์ จะนิวัต
 นิเวศน์เวียงวัง ยีตา นั ทฏฐมิจุตติ ทั้งพระอิสริยาธิปคิศรี
 สณชัยยิตเรศ ก็มิพระกมลจิตเจตนคอบเคลอนคล้าย ประทุษ
 โทษนนเหือกหาบเห็นรักใคร่ กลับโคกเศร่าสเนหให้หรรษา
 มาตา จ ทพพลา ทสสุส อนังส่มได้พระมารดาครณะศผลคิ
 ทวงอัครเรศราชกษัตริ ก็มิแต่ทรงพระกันแสงโคกพิไรรำพิลาป
 จนพระกมลทพพลาพาพ่างเพียงจะวอควาย ถึงพระกรุณสับ
 สายศรีสุทสวาทเวสสันดร สองพระหัตถ์เชอรัมรันธระช้อน
 ควจะเอนคิ อิริรา จกขุณิ ชัยเร จนพระเนตรนางทงคิเป็น
 กรายคร่ำ ทั้งแต่จะทรงพระพิไรรำปริเทเวศ จนอัสสน้ำ

พระนิยมนเนตรของเข็นธรรมา ถ้าว่าเนิ่นนานเห็นพระโรคาจะ
 เคืองระคาย ถ้ามีท้อมักอภัยจะเข็นหมอกมัว เราคิด ๆ
 แล้วน้ำกลั้วเกลือกไม่หยดยิ่ง เกสาคี ปิทีโก ทูโต ท้าวเธอ
 จงสั่ง ๆ นเฉพาะเรา เห็นว่าเป็นพฤทธิพรหมณเฒ่าแท้มหา
 ชาติ มีตระกูลประกอบด้วยศฤงคารวรวงศ์บุรุษย์ พอที่จะ
 สำเร็จราชกิจทุกกรมกิจการแจ้งเฉลย เจตปุตฺต สุนิหิ เม
 นแน้นายเจตบุตรเขยฟังคำเราว่า เราฉ้อราชสารตราทรง
 มาฉงน หมายถึงไปให้กระตังถึงทพระท้านักไพร ถึงว่า
 ทางจะไกลเท่าไกลก็ไม่คิด จะไปให้สำเร็จราชกิจการรับสั่ง
 ราชปุตฺต นยิสฺสามิ จะไปให้กระตังถึงหิมเวศจะได้เชิญพระศรี
 วิสุทฺธิเมธมกุฏโมลี ให้ลาพระคพิทงส์พระองค์ นำเสด็จจากพง
 ผ่านพระพิชัยเชษฐกร เจ้าเจตบุตรพนจรจงคิดดูให้จงดี ถ้าหา
 เหตุไม่ใครเขาจะมาทนทสัทวราย เราคิดว่าจะอาสาเจ้าให้จน
 ตัวตายตามสุภานิต แต่พอหน้อยนายพรานหลานมีความคิด
 ทริตรองดูให้รอบคอบ จะคิดควรหาความชอบก็จะเป็นไร
 ทาจะไม่ไปทูลสนำเสนอให้หรือความชอบท่าน กลัวแล้วว่า
 จะรวบเรื้อนฝากระกานสองสามสัหาทอง ทงทาสทหารเงินทอง
 ถ้วนทุกสิ่ง ทงยศศักดิ์ก็จะยดบังเป็นเจ้าจอมเจตบุตร ลูก
 หลานก็จะไต่ยงหยดยุ่นจริง ๆ ขย่ำพังศรี กลัวแล้วว่าจะกิน

ข้าพเจ้าเห็นวักขณิกาทิทุกไม่วาย ยทิ ชานาสิ ถ้าเจ้าเจตบุตร
แจ้งใจทางที่จะจริงยังเขาสิ่งขรรวรวงกต จะเป็นทุเรศกำหนด
เนิ่นนานสักเท่าใด ช่วยแนะนำนิเทศให้ไปโดยคลอง ภา
ก็จะช่วยทูลยกย่องอย่าปรามภักดิ์ ว่ามาได้ในไพรพนมเพราะ
พรานย่า สัส เมาะ มคค์ กเถหิ ท่านจงบอกมรรคาให้เรา
ไป เราจึงจะทูลความชอบให้แก่ท่าน นั้นแล

โส ทสฺสํ ทํ มุสาวาทํ สุตฺวา ส่วนนายเจตบุตรพรานป่า
 เมื่อโคพังเข้ามาชราว่างราย ทุกสิ่งสรรพบรรยายเท็จทงนน
 ก็หายประทุษโทษทัณฑ์ที่โทโส โสมนัสสยคุโต ก็ชื่นชม
 โสมนัสประสาทว่าพระจอมกิลกิลลาคเลิกลอกพระลูกเจ้า จะไค้
 คงคนพลพดงเก่ากอบด้วยพระเกษยศ จึงหิยบลกหน้าไม้ค่อย
 เข็ดไกล้นลกลศตสนสายเลือนลงจากคันไก่อ แล้วก็ห้อยไว้
 กยถึงพฤกษา ก็สุมใจเพือนจินตนาณิกกระเน สุนเข พนธิทฺวา
 จึงเอาเครื่องวลยวลมาทำเป็นข่วง บิดเป็นห่วงหั้นกระชั้นชิด
 มุกกระซำกซก จึงใส่ส่วมกรวมคอสนั้ล่าเนื้อไว้ให้หมก
 ปลายเชือกกระลั่นสศสอกลศศวรรคกยกชอญ่า พราหมณ์
 โอตาเรทฺวา จึงจะยิงเข้ามาชราพดมาพงค์ ให้ชยคเขยอน
 ลงที่ละนอย เข้าประคืบประคองแต่ค่อย ๆ พะยุพยุลงย่ำ
 ไค้ยินเสียงกรุก ๆ กรกกทกถามว่าอะไรนะพระเจ้าข้า ตะแกล

ก็กลับกลกพริกกลกกันว่าใส่สารตราพระราชสีห์ เจตบุตรก็ยืนก
 ขกชนทนต์ หว เฒ่ากรองลำทขวรวัยแก่คอบ ๆ ของมันหนัก
 กลกมันชวออย่าเหวี่ยงวางลงให้ร้าย เจตบุตรก็ป้ผาลงกราย ๆ
 นกว่าจริง ให้อ้ายกลกพริกกลกจึงไม่สงสัย เฒ่ากว่า
 เอาให้สาแก่ใจอ้ายคนร้าย มันข่มมันค่านกทุกสิ่งพัน
 แท่ว่าจะยิงให้ตาย เอาให้มันไหวให้จึงหนักหนา ก็แพ้ออเฒ่า
 แสนมารยาแยบเจ้าเล่ห์ สาขาสันธเว นิสัทาเปควา เจตบุตร
 จังเชอเชอเฒ่าชราทิสาชาติให้มันชน ไบไม้ ลาค เป็น อาสน์ป่า
 กระทำสักการะการว่าเรียกว่าศาลง โภชน ทควา เผ่าข่าเรอ
 ข่ารุงด้วยของกินตามเทศแถวถิ่นทางกันการ ปฏิสนธาร
 กโรนโต เมื่อเพอนจะกระทำปฏิสนธาร ตามจิตเจตนใจอง
 โสมนัสก็กล่าววว่า

ขี้ยสุส เม ขี้โย ทูโต	ยุณณปคตัม ททามิ เท
อิทว มอโน ตุมพ	มิตตตถิณ พราหมณ
ทว เท เทสมกขิสต์	ยคถ สมมตติ กามโทติ

พราหมณ ข้าแต่ท่านผู้เป็นพราหมณพร้อมพฤคคิศาตกร
 ไสยตรง คีวาเวทขวรรามวงศ์คฤหัสถ์ไตรศุติ อันว่าท่าน
 อาจารย์มานักกคฤทธิเยกสม ด้วยว่าเป็นพฤคคิพราหมณ
 พรหมพวว่าเสนอนุสนธิ ทูโต เมาะ ทวินัน กิจการสมตโต

สามารถจะนำยุบลทั้งสองข้าง เพราะเหตุเป็นวิสุทธิทศทาง
 ท่วงทั้งพรหมเมศ บั๊โย เมาะ เวสสันดรสุต บั๊โย ก็ระสม
 พระทัยเศรษฐีเกษมโสภทางบิ๊ยปราโมทย์โสมนัส ทุกสิ่ง
 สรรพเจริญสวัสดิ์พระลูกเจ้า จะค่อยประเทืองทุกขับรรเทา
 จากหิมเวศ ด้วยจะเชิญให้ลาพรตบรรพชาเพศผ่านสมบัติ
 ขัยสุต เม บั๊โย อันพระองค์เจ้ากัยหลานเล็กปฏิพัทธภักกัด้วย
 พระบาท โดยเสวกราชสวัสดิ์ข้าสาอัยทันทพิทกษา ททามิ เท
 พอมาพข่านพฤตมาเข้าทันทเรวกระทงทันทจวนจะไป ถ้าจำวัด
 ค้างคนหนงจะไคยงเนอศคให้ฉน พลักขมุลอชนนัชนัขังพอใจ
 นัจวนแล้วก็จะจกแจ่งแ่งให้ไปเป็นเครของเสขัขังกรัง อิทณจ
 มอุโน คุมพิ ทงกระบอกผงพนแต่ไสสคเป็นมจรุสหวานยัง
 ปกภูมิคสคฤ อนิงชาทรายายัยังแ่งละอย่างละอย่างกัน ฉน
 กยนาผงนคณันวิเคษเป็นของบ้ำ ปุณณปคฤ เมาะ อชฌาตย-
 ปุณณคฤ หลานก็จะให้สมปรารธนาเพิ่มอชฌาตย ด้วย
 วยเร็วเร่งจะเอาไปราชการ ช่งหนทางที่ท่านจะไปไม่กัันการ
 เกินไคไม่ลคเลียว เป็นเอกปัททิกทางยทธรผู้เคียวไม่เรียวรก
 หลานก็จะเป็นมคคฤเทศนายกรยเป็นพนังงาน เวสสันดรโร อัน
 ว่าสมเ็จพระบรมจอมจักรพาลพิภพพงศ์เพศ ผ่านพิชิตพิเชต
 พิชัยพระนคร พทอพงศ์เพศยันครดวงกิลกเล็คโลก กามไท

เมาะ สัพพกามสมิทธิโท ให้สำเร็จซึ่งอาโลกพุนมโนรด
 เรืองพระเกียรติปรากฏอวยด้วยพระทานชฌาสัย สรรพยาจาก
 อันจนใจนพิไรว่า กังวาทันกลปพฤกษณิกโคกใจฉ่ำชะชื่นชม
 ยทุก สมมุติ เชอทรงพระภิเนษกรรมณีก่อสร้าง สืบซึ่งพรค
 พรหมจรรยทางสุนทรพิชิตด้วยพระราชบุตรยศครหาเรศ สติค
 ในหิมเวศสักกาทกตียาวาส หว่างพนัสพนมมาศเวียงไพร
 อันท้าวสหัสันยนทิพยจักษเทเวศบริรักษ์เรืองพระเคศา หากใช้
 ให้พระวิสสุกรรมมานิรมิตสถาปสร้าง ในพนัสแถวทางทุเรศแนว
 เนินไศล ณ ทางทิศทิศในพนัสแห่งห้วงหิมวันต์ ตณฯ เท
 เทสมกขิสต์ หลานก็จะพร่ำรำพันไม่อำพราง ตามระยะ
 ย่างทิวทางไกลแต่ละไกล จึงระยทจรเจริญเชิญท่านอาจารย์ไป
 ทํ ปรเทศ สู่ประเทศทนนแล

ชชกปพพิ นิฎจิก

ประคียบด้วยพระคาถา ๗๗ พระคาถา

มหาเวสสันดรชาดก
จุลฉกัณณนา กัณฐี ๒

เอว เจตปโต พราหมณ์ โภเชทวา ฯ

เมื่อเจตบุตรเลี้ยงดุชก จนอมหน้าสำราญ และจักหา
เลี้ยงบงกรงให้พรอมสรรพแล้ว ก็ชหนดทางที่จะไปสู่สำนักพระ
เวสสันดรแก่ชชกคณคช ในชั้นแรกจะลงเขาคันธมาทน์ อัน
เป็นถิ่นทอคุมไปด้วยไม้หอม นานาชนิด ถัดไปจะถึงภูเขาสงแลค
เป็นสัเขียวครามเรียกว่าเขาอัญชัน ในบริเวณนี้มีพันธุ์ไม้มะ
นกลหลายอย่างหลายพรรณ ถัดไปจะถึงป่ามะม่วงใหญ่ ป่าตาล
และป่าไม้คอกต่าง ๆ และเมื่อชชกไปถึงทางเขกปทิกมรรคแล้ว
ก็จะลงทอชพระอิรุทญัช ขอให้ชชกไปหาหนทางจากพระ
อิรุทญัชต่อไป ชชกก็อลาเจตบุตร ทำประทักษิณสามรอบ
แล้วเดินทางต่อไป

จบความย่อกัณฐีจุลฉกัณณ

ประคัษด้วยพระคาถา ๓๕ พระคาถา

มหาเวสสันดรชาดก

มหาวนวันฉณนา กัณท์ที่ ๗

กฤษณโต โส ภารทวาโซ	อทุทส อรุทํ อีส
ทิสฺวาน ทํ ภารทวาโซ	สมโมทอิ อีสินา สห
กจิ นุ โภโต กุสล	กจิ โภโต อนามย
กจิ อุณฺเณน ยาเปถ	กจิ มุลลสา พหุ
กจิ ทํสา จ มกสา	อปปเมว สิริสฺยา
วเน พาฬมิกาภิณฺเณ	กจิ หิสฺวา น วิชฺชติ
กุสลญฺเจว เม พุทฺธเม	อโถ พุทฺธเม อนามย
อโถ อุณฺเณน ยาเปมิ	อโถ มุลลสา พหุ
อโถ ทํสา จ มกสา	อปปเมว สิริสฺยา
วเน พาฬมิกาภิณฺเณ	หิสฺวา มยฺหํ น วิชฺชติ
พหุนี้ วสุสฺสฺสฺยานิ	อสุสฺสเม สมนโต มม
นาภิธานามิ อปปนํ	อาพาธํ อมโนรมํ
สุวาคตนฺเต มหาพุทฺธเม	อโถ เท อทุราคํ
อนโต ปวิสฺส ภทฺทนฺเต	ยาเท ปกฺขาลยสฺสฺสฺส เท
ทิณฺฑกฺกานิ ยียาลานิ	มธุเก กาสมาริโย
ผลานิ ชุทฺทกปฺปานิ	ภุณฺช พุทฺธเม วรํ วรํ

อิทธิ ปานิย์ สัก
 ทโต ชั่ว มหาพुरुเม
 ปฏิกุคคิโก ยัม ทินัน
 สณชยสส สกัม ปุคคิ
 ทมห์ ทสฺสนมากโต
 น ภวฺ เชกิ ปุณฺณทถ
 มณฺเว ภวฺ ปุคคยทิ
 มณฺเว กณฺหาชินิ ทาส
 ขถ วา คโย มาตาปุคฺเต
 น ทสฺส โภคา วิชฺชนทิ
 อกฺขุทฺธรูปาห์ โภโต
 สาทุ ทสฺสนมริยาน
 อทฺธิจฺจุพฺโพ สิวิราชา
 ทมห์ ทสฺสนมากโต

อาภทํ คิริคพฺภรา
 สเจ ทวํ ชลิกงฺขลิตฺติ
 สพฺพสส อคฺคมิยํ กทํ
 สิวีหิ วิปฺปวาสิตํ
 ยทิ ชานาสี สส เมทิ
 สิวิราชสส ทสฺสน
 รณฺโณ ภริยํ ปติพฺพทํ
 ชาลํ ทาสณฺจ อิจฺฉสิ
 ขรณฺณา เนตุมากโต
 ธนธณฺณณฺจ พฺราหฺมณทิ
 นาห์ ยาจิตุมมากโต
 สนนฺนิวาโส สทา สุโข
 สิวีหิ วิปฺปวาสิตโต
 ยทิ ชานาสี สส เมทิ

การทูลว่าไซ้ อันว่าพราหมณชราภรรยาสาวชาติเห็นใจ
 ศาสนาโต ทะแก่กั้ไต่เต้าตามอริญฺญวิถีมี่สำคัญเขาและไม
 อันนายพเนจรเจตบุตรขอกแจ้งแล้วแต่หลัง อทฺทส อิจฺจุ
 ก็ขอประสพพบพระสีทธาราจารย์จอมอิจฺจุใจจงเจริญจรรยาขอก
 โยคิ ก่ออกของกฤษณพิธีกระทำนมีศการ จึงกล่าวปฏิสันถาร

ถ้ามองทุกข์ภัยพยาธิและเหลืดยบย้งรำนรณินโลหิต สรรพ
 ชาติรพียพวกพาฬมฤคร้ายกาจอันจะรยภวน ถ้ามถถนถท
 เทยวแสงหามูลผลาหาร พระสีทธารยเจ้าเง้งเง้งเหตุ
 ว่าสรรพภัยอาเพศไม่พาอากรจะทำร้าย ทั้งมูลผลาหารก็หา
 ง่ายไม่ผิดเคืองชกสน ผลเอมโอชอันจะชบฉนเชญชชี ชำระ
 เท้าเสียให้สิ้นมลในโรงน้ำ กระทำกตทากิจกินผลไม่มีอยู่
 มากครัน ฉิจะฉนจงฉนฉก น้ำฉนเราก็กักไว้ในคุ่มเต็ม
 ตามแต่จะปรารธนา ท่านทุเรศสัญญาจะมาในวัน นาม
 ศิวสวศกพเคษเกษมศานต์ การเจริญย่ำร่งร่งฉนฉก
 นระชชี พระเจ้าข้าพระคุณใจอารีรับจะให้รับประทาน ทรง
 พระคุณหาอันโคปานยมิได้ ข้าทชชาจารย์จะขอรับดำรงไว้ท
 หว่างเกล้า ด้วยข้าเฒ่าอุคสาหะสียเสาะเฉพาะหน้ามา
 ทงน ด้วยมีกมลมุ่งมากมาหมายประสงค์จะใคร่ประสบพบ
 พระองค์อศรบรมทานาธิบดี มีนามพระเพศยันตรอกุลทวง
 ทิลกเลิศกษัตริย์ในสากล ยทิ ชานาสี สัส เม ฌิและพระ
 ฌิเป็นเจ้าเง้งคำยลยพิททตถิตสถาน จงโปรดเกล้า ข้า
 ทชชาจารย์ให้เง้งเหตุสักหน้อย เหม่ ยเฒ่านร่อยถ้อย
 ทรลกษณลลามกขรรมี ไซ้จะมาด้วยหวังสวัสดิคเป็นทางสวรค์
 นนหามิได้ มณเฑ กังกุนนกกแนในใจไม่ผิดเนตร ชะรอย

จะไปขอของค์สมเด็จพระอัครเวศราชชายา ถ้าหาไม่ก็พระชาติ
 แม่ก้นหาทั้งสององค์ เชือกทำวเชอออกมาทรงสร้างแสง
 บุญบำเพ็ญผลเพอผนวชในพนัสถกคอน มีแต่สองลูกรักและ
 สายสมรมิ่งมเหสี เป็นสามสิ่งองค์ด้วยกันแทนเห็นหน้ากัน
 เมื่อกาลไร หรือมทรพยสังโคตงจะโคกคิพระองค์มา มัน
 ช่างไม่คิคอนิจจากี้แก่ใจอย่างไรหนอนะธิ อุกุทธรูปาทำ
 โภโก พระเจ้าข้าพระญาติอย่าเพอมาพาลโกรธ ข้าชิน
 ใช้พราหมณ์โหดหินชาคิเหมือนเช่นว่า ไม่จงหวังทั้งหน้ามา
 ขอทาน กระทำให้เสียจารีตรามราชวิสัยมหาศาลสยประเวณี
 ถึงจะบริภาษพจนเพ่งน ข้านอยกหนักแน่นนกกเกรงไม่
 โกรธตอบ ด้วยตัวตั้งอยู่ในความซอຍไม่แฉกฉิด มาน์หวัง
 จะไคร่ประสยพขยพิตรพุทธพงศ์ทิพากร อันเป็นศรีสวัสดิ-
 สุนทรทางทิศานุทวียธรรมอันอุดม ด้วยได้เคยสโมส
 สมากมคยหา กับพระองค์ผู้ทรงพระปรีชาเชอปราชญ์ไม่มี
 เปรียบประยุรยศอันใหญ่ยิ่ง แต่จากเมืองมาอยู่ป่าในความ
 จริง ข้าพเจ้ายังมิได้พบพระองค์เลย พระคุณเจ้าเอ๋ย
 เชิญลูกเถิดถ้ารู้แห่ง จงช่วยแนะตำแหน่งแนวนิवासสถาน
 ให้แก่ข้าพฤมาจารย์ ณ กาลยคณเด็ก

ทำ สักว่า คาปโล พระอิฐฤๅณ^๕ได้สัคยสารคคัมสาวาท
ธชชาคิทรชนช่างมาบ่นรำพันพดให้เชือกเชือกพัง จึงให้พรหมณ์
ยับยงหยุกนอนอยู่ในอาศรมสันส่วนแห่งราตรี ยังธชเฒ่า
ทลิตกทำให้รับประทานมุลผลาหารของย่า ครันรุ่งสว่าง
เวลาอรโณทัย จึงพาพรหมณ์ไปสถิตที่ตันทางเถอนวิดิ
ยกทักษิณทิศชนชให้ชัชจาระยะมรรคา ก็กล่าวเป็นพระคาถา

เอส เสโธ มหาพुरुเม
 ยศถ เวสฺสณฺตโร ราชา
 ชารนฺโต พุราหฺมณวณฺณ
 จมฺมวาสี ฉมา เสติ
 เอเต นีลา ปทิสฺสนฺติ
 ชุคฺคกา อพฺภฏฺฐาว
 ชวสฺสกณฺณา ชทิวา
 สมฺปเวเชนฺติ วาเทน
 อูปริ ทุมฺปรียาเยสุ
 นชฺชฺฐหา โกกิลลา สงฺฆา
 ชวฺหยนฺเทว คจฺฉนฺตํ
 รมยนฺเทว อากนฺตํ
 ยศถ เวสฺสณฺตโร ราชา

ธารนุโต พุราหุมนวณณิ
 จมฺมวาสี ฉมา เสติ
 กเรวิมาลา วิคตา
 สททลา หริตา ภูมิ
 มยฺยรคฺคํสงฺกาสา
 ทิณานิ นาคิวตฺตุนฺติ
 อมฺพา ชมฺพุ กยฺยจฺจา ฯ
 ปรีโถเคหิ รุกฺเขหิ
 เวฬุริยวณฺณสนฺนิภํ
 สฺสํ สฺสคณฺธิ สลิลํ
 ทสฺสวาทูเร ปกฺขชเร
 ปทฺมปฺปลสฺสณฺณนา
 คิณิ อปฺปลชาตานิ
 วิจิตรนํลानะกานิ
 ไชมาว ตทฺถ ปทฺมา
 กถมฺพเกหิ สณฺณนโน
 อเถทฺถ ปทฺมา สฺสลา
 คิมฺหา เหมนฺติกา สฺสลา
 สฺสวํ สมนฺวายนฺติ

อาสทณฺจ มสฺสชฏฺ
 ชาทเวทํ นมสฺสคฺติ
 ภูมิภาเค มโนรเม
 น ตทฺถทฺธิสฺสเท รโช
 ทลณฺสสฺสมฺปมา
 สมนฺตา จตฺตฺรํคฺลา
 นิเจ ปกฺกา จทฺมพรา
 วณฺณํ รทิวทฺทณฺ
 มจฺลคฺคณฺนิเสวิตํ
 อาไป ตทฺถยํ สนฺทติ
 ภูมิภาเค มโนรเม
 เทวานมฺิว นนฺทเน
 ทสฺมิ สรสิ พุราหุมน
 เสตา โลหิตกานิ จาติ
 เสทโสคนฺธิเยหิ ฯ
 มุจฺจลินฺโต นาม โส สโร
 อปริยณฺทาว ทิสฺสเว
 ชณฺณคฺคมา อปฺปทฺตรา
 วิจิตรา ปฺปสฺสณฺจिता

ภมรา ปุ่ปุณนุชน
 อเลกถ อุตกนตสัม
 กทมพา ปาฏลี ผลลดา
 องโกลา กจจิการา ๑
 วารณาวยหนา รุกขา
 สิริสา เสทปาริสา
 นิคุคณฺหิ สรณิคุคณฺหิ
 ปงฺกุรา พกฺลา เสลา
 เกตกา กณิการา ๑
 อชฺชชฺนา อชฺชชฺกณฺณา ๑
 สมฺปุปฺปิตคฺคา ทิฏฺฐจฺนติ
 เสทปณฺเณ สทฺทปณฺเณ
 ธนฺตกการิปุ่ปุณฺเณ
 อจฺฉิปา สิมฺพลีรุกขา
 เสทคฺเครุตคฺริกา
 ทหฺรา รุกขา วุฑฺฒา ๑
 อสฺสํมํ อุกาโต จฺนติ
 อเลกถ อุตกนตสัม
 มุคฺคทโย กรทโย

สมนฺตามภินาทิตาติ
 รุกขา ทิฏฺฐจฺนติ พุราหฺมณ
 โกวิฬารา ๑ ปุ่ปุณฺธา
 ปาริชณฺณา ๑ ปุ่ปุณฺธา
 มุจฺจลินฺทมฺภโต สร
 ลาธุ วายนฺติ ปทมฺกา
 อสนา เจตถ ปุ่ปุณฺธา
 โสภณฺชนา ๑ ปุ่ปุณฺธา
 กรวรา ๑ ปุ่ปุณฺธา
 มหานามา ๑ ปุ่ปุณฺธา
 ปชฺชณฺเทว กิสฺสกา
 กทลโย กุสุมฺภรา
 สีสฺปา วารณาหิ ๑
 สลฺลทโย ๑ ปุ่ปุณฺธา
 มสิโกฏฺฐกฺกุลาวรา
 อกฺขิตา เจตถ ปุ่ปุณฺธา
 อคฺยาการํ สมฺนตฺโตติ
 พหฺ ชาติตา ฌณฺชชฺกา
 เสวาลํ สีสกํ พหฺ

อุทาปวคฺคํ อุตฺตลฺลิตํ
 ทาสี มกณฺจโก เทตฺถ
 เอลมฺพเกหิ สณฺณนฺนา
 สกฺกตาหํ ธาริยมานานํ
 อุภโต สรวณฺ ฆุจฺจลินฺทํ
 อินฺทิวเรหิ สณฺณนฺ
 ขทฺตมมาสํ ธาริยมานานํ
 นิลปฺปฬิเสตวารี*
 กเลอรุกฺเขหิ^๒ สณฺณนฺ
 สมฺโมทิตเวว คนฺเชหิ
 ภมฺรา ปุပ္ฺผคนฺเชน
 ติณฺนิ กกฺการุชฺชาตานิ
 กุมฺภมฺมตฺตานิ เจกานิ
 ขเถกฺกฺก สาสโป พหุโก
 ขลฺลิตํ ทาลาว คิณฺณจฺนฺติ
 ขปฺปเณชฺชา สฺริยวตฺถลฺลิตํ ๑
 ขโสกา มุทฺตยนฺตํ ๑
 โกรณฺณทมา อโนชา ๑

มกฺกชิกา หิงฺกุชฺชาลิกา
 พหุ นีเจ กลมฺพกา
 รุกฺษา คิณฺณจฺนฺติ พฺราหฺมณ
 คนฺโฆ เทสํ น ฉิขฺชติ
 วปฺปา คิณฺณจฺนฺติ ภาคโส
 วนนฺตมฺปโสภิตํ
 คนฺโฆ เทสํ น ฉิขฺชติ
 ปุပ္ฺผิตา คิริกณฺณิกา
 วนนฺตํ ทลฺลิตํ ๑
 ปุပ္ฺผสาชาหิ ทํ วนํ
 สมนฺตามภินาทิตา
 ทสฺสํ สรลฺลิตํ พฺราหฺมณ
 มุรฺมตฺตานิ วา อุภโต
 นาทียो หริทายุโต
 เฉชฺชา อินฺทิวรา พหุ
 กาลิยา มชฺคนฺธิยา
 วตฺถลฺลิตโก ขุทฺตปฺปฬิโย
 ปุပ္ฺผิตา นาคมตฺถลิกา

รุกขมารุบท ติฏฐนติ
 กเทรหา ปวาเสนติ
 นิลยา สุมนา ภณทั
 ปาฏล สุมททกปฺปาส
 เหมชาลา ทิสฺสนติ
 ยานิ ทานิ ๑ ปฺปณานิ
 สพฺพานิ ทคฺถ ทิสฺสนติ
 อถสฺสา ปกฺขรณียา
 โรหิตา นลเป ลิงฺกุ
 (ปฺปชฺชา ปวฺสา มจฺฉา
 สวฺงกา สทวฺงกา ๑
 มชฺ ๑ มชฺลญฺช ๑
 กุทฺธชา* กทฺทมฺกฺตา ๑
 สฺรวมิรุตฺตรา
 ปทฺมกา นารทา โกฏฺฐา
 หลิทฺทกา คนฺธเสลา
 วิเกทกา โจโรโกฏฺฐา
 (ทิพฺโพสเถหิ สมิชฺฌนติ

ผลฺลา กัสฺสวลฺลโย
 โยธิกา มชฺคนฺธียา
 ไสภทิ ปทฺมกฺทโร
 กณิการา ๑ มฺปฺพิทา
 รุจิรา อคฺคิสิชฺฐปฺมา
 ถลชานุกทานิ ๑
 เหว รุมโม มโหทธิติ
 พทฺกํ วาริโคจฺรา
 กุมภิลลา มกรา สฺสุ
 พลชา มฺณชฺ โรหิตา
 มคฺคฺลา จาบี กจฺฉปฺยา)
 ทาลียา ๑ ยฺยงฺคฺกา
 สทฺทปฺปณา ๑ โลลฺปฺยา
 พทฺกา ทฺงวฺลฺลโย
 ฉามกา ๑ ทเวณฺคา
 หริเวรา ๑ คฺคฺคฺลา
 กปฺปฺรา ๑ กลิงฺคฺกา
 เหว รุมโม ทปฺยวเนติ)

พรหมเม คุกรมหาพรหมณัพรหมบุตรบวชบรรพชาชาติ
 ทิฆงคพิสัย เอส เสโล แลณนัคในเข่งหน้าโนนก็เขา
 ใหญ่ชอกเยียมโพนมอย่างพยับเมฆ มีพรรณเขียวขาวคำ
 แดงคึกเริง ทั้งรายรัตนพนมณัณมน้ำใคร่ชม ครันแสง
 พระศรีประสูติระคม ก็ดูเด่นดังดวงดาววาวแวววาว
 ทเวงวู้ง วิจิตรจำรัสจำรัสรุ่งเป็นสิริรุ่งพุ่งพ่นเพียงคณัมพร
 พน นภาภาค ย่างก็เกิดก่อก่อนประ หลาดคิลาสายแล
 ละเลื่อม ๆ ทั้งออกจาเป็นแสงเืองมกัษะรุ่งมชะ โงกชะง่อนผา
 ทศเคนเป็นแผ่นพุทะเพิงพิก ขางแห่งเล่าก็เหินหักหิน
 เห็นเป็นรอยร้าวรานระคายควรระพิศวง ด้วยธารอตกตก
 ลงเป็นหยาดหยดหยดย่อยเย็นเป็นเหนียวหนาว ในท้องถ้ำ
 สถิตไกรสรราชสถาน ยังเกิดแก้วแก้วประการกาญจนะประ
 กอขกัน ตลอดจนไธสงไปรุ่งปล่องเป็นชั้นช่อวิเชียรฉาย
 ไซคีช่วงชัชวาลสว่างตา แสนสนุกในห้อยเหมศุหาทุกแห่ง
 หนวโหลฐาน เป็นที่เสพอาศัยสำราญแห่งสุรารักษราภโยส
 สรรพพิศามากกว่าหมื่นแสน สะพร่งพฤกษพิมานแมนทั่ว
 ทุกหมู่ไม้บรรดามโนเขานัน ก็ย่อมทรงทศพิศคณัคณัชวร
 ธารจะจับเอาใจเป็นอาภิน คณัมาทโน จึงเรียกนามคิขริน
 คณัมาทนมหิมา เหตุประคัยด้วยพฤกษาทรงสุคณัชาติลีย

ประการมิ เชิญขึ้นเฝ้าตามเชิงเขา ข้างอุทราภิมุข
 งามนึ่งหมายเพียงเห็นช้อย่านอนใจ โนนนาคคือหม่อมมือนอก
 นานาขมิถวัน นิลา แดสล้างล้วนสูงสลอน ย่างก็ออก
 ช่ออรชรผลึกาเกิดกับกิ่งก้าน รกแกมแนม ไวยวิสูตรรัตยง
 เชยวชอุ่มเป็นพุ่มตงกจอนเมฆ มัวเป็นหมอกมูล สรรพ
 ตระกูลสถกษิชากรเกรนรชกยกิ่งรุกขเรยงราย ครนเมอ
 เวลาสมชายรำพายพัด กิ่งก้านก็ไกวกวักสะบัดโยก ต้นลำ
 ยอดเขยอนโยกอยู่ไปมา อิวมาฉวา เหมือนมาฉพเสฟซง
 สุราเมอแรกเริ่มพวงรส ไต่ก็ถูกคมคราวเกยไม่ทันหมกก็
 เมามาย ระตงตรงค้ำรงกายขรกรอกด้วยสุรารายฤทธแรง
 มา ในพนภูมิภาคนนเล้ากแลเลือน ล้วนผลากุ่มหล่นกลุม
 เกลอนทกกลางคันทคายดา สัททลา หริกา พรรณญาแพรก
 กชนสระพรงเขยว กงสรวอยคชณพยุระยลระยยชอนลอลยง
 อย่างสำลัโย ยอดไสวไม่ยาวสันสองคูลมเสมอกันไม่กำเกิน
 ชนหนทางที่จะคีนนสระทวกคาย สบายบาทขจรจรเริญใจ
 ผงไผ่สัสมลิตระของอันละเขยคมิไต่เป็นผ่นพุงเฟองพน ด้วย
 ญาแพรกยุปลงไปเป็นพนภูมิพนัสสถาน เทยรย้อมให้เกิด
 วัฒนาการกำหนดใน กำหนดคนามมิ่งไม่อนมีผล มีอมพพฤกษ์
 เป็นตนกงสำแดงมา ในจุลวันวิณณนอันแล

พุทฺธเม คุกรมหาพราหมณ์ผู้ประพาศพิรตพรหมจรรยา
 เราจะพรรณนาถึงสระศรี อันมีอยู่ที่แทมพระอาศรมคือว่าวาส
 แห่งสมเด็จพระบรมบาทพิตรพิชิตพิชัยเฉลิมชาวเชษฐราช
 ธานี มานามมุลินทสันธุระธานันต์ เหลี่ยมเยียมไปด้วยชลธาร
 ชโลทกท่ายมเทียบไฟทวยจินดาควงคุโสสะฮาก เย็นเยือก
 หยาตอย่างอมฤตวารี นรรวยด้วยกลิ่นไออบขวล ฝูง
 กิณนรคณานางย้อมซักชวนกันมาอาบกิน เกษมคานต์
 แสนสุขาภิรมย์ระว่าเรไรบันเทิงใจในสระนั้น ขฤตถ ปรมา
 ผลลา อำพันด้วยบัวบุษย์เบญจพรรณมีประภาพิจิตรอาจะ
 รัยเอาใจ ท้าวท้าวขาวแข่งไสวสีเศวตวิสุทธิสถสสะฮาก ไชมาว
 ังสุขุม ไชมพัศตร์ลาดแลละลี่ยละลานตา พรรณที่เชียวแดง
 กิตายคาคูญแสดวังระตัยสลบสลอนล้วนเป็นเหล่ากัน พวก
 ขุขลบัวผันและเผื่อนผุกกุสุมลินจงชรายชาน ในคิมหันต์
 เหมันตกาลประกอยเกิดกัณน้ำ กำหนดกันขึ้นเพียงเข้าควร
 ทระปราโมทย์ อันว่า ไกสุมสโรชกัโรยราย่วงรสเรณูवल
 ฌกาเกสร หมู่แมลงมาศภมรก็มิวเมาเอาชาติละของอัน
 ละเอียก เลี้ยกแทรกใช้สรว้อยเสาวคนธ์ขจร หิง ๆ บินวรวู
 ่วอนร่อนร้องอยู่โคยรอมขอบจตุรัสสระ สรรพพืชผักในวารี
 และริมเนินขนอนเนกนัยมากกว่าหมื่นสิ่ง เป็นคันทาสำหรัย

สายตั้งคยคยเค่า เหล่าถ้วเขี้ยวถ้วราชมาษ สรรพพืชพน
 พวรรณผักกาดแกมกระเทียมหอมเห็นใบไสว เค่าแดงแพง
 พักผลใหญ่ยิ่งเท่าเอว วารีโคจรา หม่อมจักษาชาติในสระศรี
 สุกทระว้า คล้าย ๆ ว่ายอยู่คล้า ๆ เข้ากินโคลแล้วเคล้าคู้
 ตะเพียนทองล่องลอยอยู่ท่หลังชล กินเกสรขุบลเป็นนเข้า
 แผงบัวให้บังกาย นวลจันทร์พวรรณเนออ่อนแอยสววยแสง
 วัง นลเปสังคุ กุมภิลลา กรกฏกึ่งกึ่งมังกกรกมลัส ตะโกก
 กาแกมกระคี่ชะโคคูกก็โคคคิน เทยวเล็มล่าหาอาหารกินใน
 ท้องธาร แสนสนุกในสระสนานอนเภา ตั้งสระสวรรค์ต้นนทา
 ทิพยสาโรชโยกขรณ อันมีในตรัยทรงศัตรเนตรสหัสจักษุ
 เทเวศวรินทร์ ทชอยสระนั้นเป็นทรายอ่อนระคนกินคุดสะดาก
 พนพืชคามขนประหลาดล้วนพิเศษสรรพ โอสดทุกสิ่งสมตำรา
 คือพิมเสนเสนียคกฤษณาหนาดโลกทระนง จันทนามหาศค้ำคง
 มะเคือคินคีนาคราช ไกฐกลัมพักเพชรสังฆาตชอนคอกคง
 กายาน ราเชนชเมคหม่มกระวานว่านวิเศษ สหัสคุณเทศ
 ชันทองเทพทาโรราชพฤษภกระเพราแดง พญาสัตบรรณ
 ส้มลแว้งว่านน้าอนกสุททระคณนา ยังเล่าเหล่าพฤษภา
 ทเนนทราย กรายเรยงอยู่ระวน ขนอยู่โคยรอยโรงพิธิ
 ภูณท์ แห้งส้มเก้จอกศิรยคัศุรสรรพเพชญพุทธพงศ์เพศยันตร

มีทั้งยมโคโดยประตูคอกออกสลอนสลัมมะลุ้กระกังงา สลุ้กลีโย
 จ ปรุผีตา กระทุ่มทองแทงทวยกรวยกร่าง จิกแรงคอก
 กระจำงทองช้างนำว กิ่งก้านก่ายกาวเกี่ยวประสาน สรุ้ภ
 พิกุลกาญจน์แก้วเกศกระรณิการ์แกม มหาหงส์ประยงค์แย้ม
 ยี่เข่งเข้ม สายหยุดพุกตานกียานเก็บแก้วล้วนเหล่านุกหลาย
 ทรลยดง รวย ๆ ลำทวนส่งทรงสร้อยสุคนธา หอม
 ประทีนกลิ่นโยทะกาตระการใจ จำปาออกคอกคกไสวเรณู
 นวล ล้วนกาหลงเหล่านูนาค กากะทิงกระดินกลิ่นหอม
 หลากล้วนวิเศษ คุกรธชีเข้ม ชู ชัน ชันนอกนค้ายคนพน
 พฤษภาสูง เหล่ายางbungพะยอมใหญ่ย่อมเยียบยัก อกุฎีลา
 ลำต้นทะละคันฉัตรฉัตรระเหิง ทรงละลือแลสูงสะพรัง พรรณ
 พฤษภเต่งรังร่มเรียงเหียงหาคเห็นเป็นเหล่า ๆ สีมุพล์รุกษา
 หมู่งวังวาวกิ่งออกงามตระหง่าน ปานประหนึ่งว่าช่างหากพิจิตร
 ผจงเข้มน ทั้งคุดช้อยแคคางนางตะเคียนกัคคัย พวก
 ผงกพากันมาจับประจํากระตำรังเจริญรวงมธุรสวารี ทเคย
 ค้อมค้อมคคคกระทคกระทนนกมอยู่มากหลาย กทลโย อนง
 ผลกล้วยกล้วยคิยสุกห่ามทราเมกาคคกนกเคเลขนกลาค ย่อม
 มอยู่มัทยทไกล้พระอาวาสบริเวณวนาศรม แห่งพระผู้อุดมด้วย

ศีล วัตร ขวร พิเศษสืบ สร้างแสงแว่นพศณวชในพนัสแสนกันการ
อันเป็นเขตพระหิมพานต์ นั้นแล

ชเลทถ สี่หา พยคุมา จ

เอณยยา ปสทา เจว

• โกฎัสสุมา สุนโณยิ จ

จามรี จณัน ลงฺขิ

กุกกฏา กตมายา จ

ชคฺคา วาหา นกุลา

มหิสฺสา ไสณฺหา สิงฺคาลา

อาภุจฺจมา ปจฺจาลกา จ

เปลกกา จ วิฆาสาทา

อฏฺฐปาทา จ โมรา จ

จงฺโกรา กุกกฏา นาคา

พกา พลาภา นชฺชฺหา

พยคุมินฺสา โลหณฺนิฏฺฐา

กบฺบิยฺชรา ทิตฺติราโย

มณฺฑาลกา เจตฺเท๒

เจตาวกา ยิงฺคุลาโย

ปฺริสาลู จ หทฺธิโย

โรหิตา สรภา มิคา

คฺลียา นลสนฺนิภา

ฉาปฺปทา มกฺกฏา ยิงฺ

อิกฺกา โคณสีรา พหุ

กาฬเก พหุคฺคโส

จปฺปกา* จ สมนฺคโต

จิตฺกา จาปฺย ทิยฺโย

สี่หา โกกนิสาตกา

ภสฺสรา จ กุกกฏฺจกา

อณฺณมณฺณ ปกฺขชฺชีโน

ทินฺทิกา โกลฺลจ วาทิกา

จปฺปกา ชิวชิวกา

กุลาวา ปฏิกฺกฏฺจกา

ภณฺฑุ ทิตฺติรนามกา

โคธกา องคฺเหตฺกา

กรวิกา ฯ สกฺคา ฯ
 นานาทัศณานิณฺณ
 อเถกฺก สกฺคา สนฺติ
 โมทนฺติ สห ภริยาหิ
 อเถกฺก สกฺคา สนฺติ
 เสทกฺกิชฺฌา* ภาทรกฺขา
 อเถกฺก สกฺคา สนฺติ
 สิชฺฌนํ นลคฺวาหิ
 กุกฺกฏลกา กุลฺล
 กาลเวยฺยา พลยฺกฺขา
 หลฺลิตฺตา โลหิตฺตา เสทา
 วารณา ภิงฺคราชา ฯ
 อุกฺกุสฺสา กุรฺรา หํสา
 จากหํสา อติพลฺลา
 ปาเรวทา รวิหํสา
 วารณาภิรฺฐา รมฺมา
 อเถกฺก สกฺคา สนฺติ
 โมทนฺติ สห ภริยาหิ

อุกฺกฏารว ๑ กุกฺกฏา
 นานาสรณิกฺขุชิตฺตํ
 สาลิกา มณฺฑุภาณิกา
 อณฺณมณฺณํ ปกฺขุชิตฺตํ
 ทิชา มณฺฑุสฺสราลิกา
 อณฺฑาชา จิตฺรเปกฺขุณฺนา
 ทิชา มณฺฑุสฺสรา ลิกา
 กอณฺณมณฺณํ ปกฺขุชิตฺตํ
 กาญฺจนา ปกฺขรสาตกา
 กทมฺพา สฺวาลิกา
 อเถกฺก นลกา พหุ
 กทมฺพา สฺวโกกิลลา
 อาญา ปรีวเทนฺทิกา
 นชฺชฺฐา ชิวชิวกา
 จากวาทา นทิจรา
 อุกฺโก กาลูปกฺขุชิตฺตํ
 นานาวณฺณา พหุ ทิชา
 อณฺณมณฺณํ ปกฺขุชิตฺตํ

ขเถกุธ สกฺขมา สันนํ
 สพฺเพ มณฺชฺรํ นิกฺขุชฺชนํ
 ขเถกุธ สกฺขมา สันนํ
 โมทนํ สห กริยาหิ
 ขเถกุธ สกฺขมา สันนํ
 สพฺเพ มณฺชฺรํ นิกฺขุชฺชนํ
 เขณฺเษยา ปสฺสากิณฺณํ
 นานาถกาทิ สณฺณนํ

ขเถกุธ สามา พหุกา
 สาลิ อกฺขฺยปาโก ๑
 อัมมํ เอกปที เอกิ
 ชุทํ ปิยาสํ อรทํ
 ยกฺธ เวสฺสสันนโร ราชา
 ชาเรนฺโต พุราหุมนวณฺณํ
 จมฺมวาสี ฉมา เสทฺธิ

นานาวณฺณา พหุ ทิชา
 มุจฺจลินฺตมฺภโต สรํ
 กรวิกา นาม เท ทิชา
 อณฺณมณฺณํ ปกฺขุชฺชิโน
 กรวิกา นาม เท ทิชา
 มุจฺจลินฺตมฺภโต สรํ
 นาคสงฺฆมนิเสวิตํ
 กทลิมิกนิเสวิตํ

นิวาโร วรโก พหุ
 อฺจุจฺจุ ทกฺธ ชนปฺปโก
 อฺจุจฺจุ คจฺจุทํ อสฺสสมํ
 ทกฺธ ปกฺโขโต น วินฺทกํ
 สห ปกฺโขเทหิ สมฺมกํ
 ชาสทณฺจ มสฺสณฺชฺชํ
 ชาทเวทํ นมสฺสํกํ

พุทฺธเม คุกรธชฺชาตทิตฺตํคเชอสมหาคาส เถกุธ พุทฺธาวเน
 อนํ ในห้องหิมพานต์ภูมิพนาวัสวีสยสทวสุตทระราพัน พวก
 คณานิกธสทวทงหลายน อนันตอเนกนัยมากกว่าหมื่น
 แสน ย่อมอาศัยในค้ำวแคนดงกันการ ไพรพฤกษาสารสโมสร

สรรพสัตว์คฤศนกรทวิทยาต เป็นต้นว่าสัตว์สรรพสัตว์หชาติสจจำพวก
พาฬผรุสรายราว หนึ่งนามชื่อว่า กิณราชสี่เหล่าซึ่งเดิน
หน้าเป็นอาหาร หนึ่งชื่อว่ากาฬสิงหและยัชชัตมฤคินทร
เสฟซังมังสนิกกินเป็นภักษา สามราชสี่หมีสรรพกายาพยพ
อย่างโคชนพิกลหลากหลาย ๆ กัน พรรณหม่นมอเป็นมันหมกมีก
ทำสำลานเหลืองเลื่อมแลประหลาด หนึ่งนามไกรสรสิงหราช
ฤทธิ์เริงแรง ปลายหางและเท้าปากเป็นสี่แฉงคุดข้อมครึ่ง
พรรณทองนอยมดั่งสีสังข์ใสเศวตวิสูตรสดสะอา้น ประสาน
ลายวิไลผ่านกลางพินปัญฏางค์แดงค้งชูษชาติ อันนายช่าง
ชาญฉลาดกลากลงพนักเขียน เบื้องอรุณนเย็นรอยเวอน
วงทักษิณาวฏ์ เกสรสร้อยคอค้งฝารตกัมพล ย่อมสถิตใน
คูหาเหมโหรณไฟโรจนรัตนผลึกเลื่อมมนในศิลาตาย ครัน
แสงพระสุริยะบคย้ายสันธยาบาท ถัดจากไกรสรไสยาสน์เยยม
ออกมา จากถ้ำแก้วกนกรคนคูหาห้องรโหฐาน เหยียบย
ยนพนประพาฬพรรณประไพแผ่นผลึกเลิศศิลาทอง แล้วเหยียค
หยักสลักลงไขเชิงลมมาน ให้สุรคัพพัทธทานสะเทือนค้งค้ง
เสียงฟ้า วังฉวกเฉวยนวนงไปมาก้วยสามารถ โผนทะยาน
ผาคแผกเสียง พวกพยัคฆ์หมอบเมียงเขม้นหมาย หมู่
มฤคคำรามรนแล้วเร็วร้อง ชั่วมุขก็กระนองพาคณาเทียวใน

เกอนทาง หฤทัย ทั้งฝูงช้างก็ชักโซลงคละคล้ายคล้าเคลอน
 คลาชนจากท่าแล้วลงธาร ทุกแห่งห้วยห้วยละหานเทยวหากิน
 มีสัตว์กินเนื้ออันวอยวงศ์ ทรงศุภลักษณ์พิเศษสารสิทธิ์ระกุล
 เกิดกษยา ทั้งพวกพรรณหม่มามังมงคลลิกษณะหลายอย่าง
 เขยวขาวดำดำแดงคฤไกรรธงหญ่หรรษ์ หม่อมทรายก็ส่งเสียง
 กระสันแซ่แซ่ขรรสถาน ฟานฝูงคณาเนอนิกรกวางคงคนแดง
 ตาย หม่อมละมั่งระมาตระมัตกาย ชะมคณมันหมายเม่นหม
 หม่อมหม่อมกระตังเถอน โคถกเทยวทูลสถาน กาสร์กำเลาะ
 ลานกลยเขาเข้าเคียงคู่ กระจงจามรระระวังชนมิให้เข้ากระคาย
 ทุลียา นลสนุภา กระรอกต่นกระแตก่ายก็ไต่เต้น เหล่าลัน
 และเหี้ยเห็นกระเห็ดหนหาภักษา พวกพรรณเลียงผากผาค
 ผันแผ่นโผน มกุกฎา ฝูงพานรกระโหมโจนทะยานยุคโยน
 โยกยะยวยไม้ หม่อมค่างย่างชนะให้กระโหยหวน เสียงไซมค
 นางไม้เล่าก็คร่ำครวญครครมคราง ปางเมื่อยามย่างเข้า
 สายณหยาขอแสงสหัสภาณมาศ ไคฟังแล้วนั้นก็แว่วหวาควังเวง
 วิเวกวนาสันต์ เลี้ยวสะท้านสะทกพรนเย็นระย้อยเยือกสยค
 สยของ หวัง ๆ เรไรร้องทูลรารุกขะระงมบ้า แจ่ว ๆ จักจนจา
 ประจำคง นานาพิชชฌาภิณณ์ พวกพรรณพิทคหงส์ก็เห็น
 หันเข้าหาคุ คอยคณนางนกแนบในรังเรียง หม่อมบุระก็ส่ง

เสี่ยงกระสันเมฆมากหมายเป็นภักษา ภูตสุรา ๑ กุกกุฏชกา
 สกณกโกแก้วกระหรรคกระเรียนร้องระวังไพโร จากพราก
 เพรยกจับพฤกษาไสวแสงเหยอมาเผอเพอน สัตวาวายภักษ
 เลอนชะลอลม เหล่ากระถึงโกกิลากระลมพโพระโคกโกไผณ
 พวกรพรณพิหคหัสคินและคอกขัว กระตวกระเด็นเค้นเขญจ-
 วรรณ ไนรัสาลิกาคระเวนวันพรณชาข่มกระทาขันกางเขน
 เขา เหล่าล้วนเลิศด้วยชนเขี้ยวขาวต่างคำแคงคประหลาด
 อดุชาชา ทวทชคณานนมชาติเกิดแก่ฟองฟัก เสี่ยงสุโนก
 เสนาเรณักนำใคร่ฟั่ง ย่อมอาศัยทำเรือนรังอยู่โคยรอยชอยจตุร
 สระกระแสดลันธิ์ ช่อมุจินที่สนธิสาโรชโยกขรณิ์ คุกรธช
 อันหนทางที่จะเดินนั้น ไตรกทรงจงออกสำให้ไปอย่ากลัวอด ด้วย
 ป้าอ้อยเขมโธซารสนนมมีเรยคริมมรรคา เวสสันดร ราชา
 อันว่าสมเด็จพระธรรมาธิเบศเวสสันดร กับภักษทริยทั้งสาม
 สโมสตรงพรตเป็นบรมคาสสราษญาธิ์ อาสทญ ๑ มสณชฏ
 ทรงกระหมวดมุ่นพระโมฬีฟ้าเลิศอลังการ แล้วยังเวียคยว-
 สังวาลวิจิตรจันมาภณิ์ ฌมา เสติ กระทำพนพสุชาธรเป็น
 แท่นที่พระศทมทรง น้อมพระองค์ลงถวายกร กอญกญทพิช
 กระทำนมัสการ ยศุด ปเทเส สำเร้งพระธิริยาบถสำราญ
 ในสถานทีใด เชิญธชทังค์จะไปสู่สถานทนนเกิด

ทมกุด ปกาเสนโต สตุดา ฮาห

อิท สุกวา พราหมณพนุ อีส กกวา ปทกฺขิน

อุทกฺคิจฺโต ปกฺกามิ ยตุล เวสฺสนฺตโร อหุติ

ย อตุล อันว่าอรรถอันไฉนยังมีไค้ปรากฏ ในอุณณิ-
 ขทภายหลัง ทอตุล สميع์พระสรพรเพชญพุทธบรมนาถ
 ศาสตาคารย เมื่อจะโปรคประทานอรรถอันนั้นให้แจ้งจงตรัส
 ว่า ภิกฺขเว กุณฺรสงฆ์ผู้ทรงศีลสังวรวินัย ผู้เห็นภัยในสังสาร-
 วัฏโดยพิเศษ พราหมณพนุ อันว่าเฒ่าทีเชศชาติทิชงค
 พงศ์เฒ่าภารทวาชโคตรคนภิกขาจาร สุกวา ครั้นไค้สัคย
 สารพระนักษัตย์สนสงสัยโสมนัสปราโมทย์ น้อมเคียรคิโรคม
 ทัวยมโนภิมยรรณเริง รัยคำพระอิจฺจุตฤณช้องสาธุการ
 สรรเสริญ ปทกฺขิน กกวา เฒ่าก็ค้อมเก็นกระทำประทักษิณ
 สันตติยวาทกำหนด นมัสการประณตประนมตา บ่ายภิมุข
 มุงพฤกษาสำเหนียกเนนไคล ไปโดยอุครทิสถลมารคระมค
 กาย ผู้เคียวเค็นสันโดยกายในแคนกงพงพนัสแสนกันการ
 เห็นแต่ไพรพฤกษาสาณทกยเสอสีหสรวพสค์วนกรอันร้ายกาจ
 เวสฺสนฺตโร อันว่าพระพงศ์ภาณูมากมิ่งมโหดวรยพระเวสสันดร
 ราชฤณ อหุ เมาะ อโหสิ และมี ยตุล ปเทเส ใน

๑๒๘

มหาเวศสันดรชาดก

ชมริน ทรา ธรรม บรม นีวาสน สถาน เทว นิรมิตสถิตประเทศไท
ปกคามิ พราหมณ์กรบรอันสัญจรไปด้วยใจหวัง ทม ปเทศ
สู่ประเทศกันนแล

มหาวนวดมณนา นิฎฐิตา

ประทัยด้วยพระคาถา ๘๐ พระคาถา

มหาเวสสันดรชาดก

กุมารบรรพ กัณฑ์ ๘

ชูชโกบี้อรุณาทาปเสน กถิตมคฺเคน ยาว จตุรสุต-
ไปกฺขรณํทํ ปทฺวา จินฺตสฺสี “อชฺชาคิสาณฺเห อิทานิ
มทฺทํ อรณฺณโค อากมิตฺตํ. มาตุคามํ หิ นาม ทานสุต
อนฺตรายกโร โทติ. เสว ตสุตา อรณฺณคคกกาเล อสุตมปฺทํ
คนฺทฺวา, เวสฺสณฺทํ อปฺสงฺกมิตฺวา, ทารเก ยาจิตฺวา, ทาย
อนาคทาย เวนฺนเต คเหทฺวา ปกฺกมิตฺตํ.”

อสุตโม อันว่าพระอาศรมยรมนิเวศน์วงศ์กต เป็นที่เจริญ
พรตพรหมวิหารแสนสนุกร่มณียรโหฐานทิพพาอาสน์ กิ่ง
ชะลวยอันทุกัมพลศิลาสาครเลิศแล้วมาลอยลง สักยทริยเสด็จ
ดำรงดำรงรวมกิจ ทรงเพศผนวชเป็นนักสิทธิ์สยโยราณ โดย
อุปนิสัยสมภารหน่อพุทธางกูร ท้าวเธอก็สละเสียดละซึ่งมไห-
ศุรย์ศัรวรยางค์ ออกมาก่อสร้างซึ่งพระสมถังสยารมนี้ น้า
พระทัยท้าวเธอไปรุ่งเปรมปรีดิ์ปราโมทย์ ชูชโกบี้อันว่า
เฒ่าหรือโศทหินชาคิทาสเมณฺ คนฺทฺวา ตระแกกมุ่มน่มุ่ง
เขม้นถ่อกายเกินทะเกยกเคิน โดยพนัสแถวเงินทางเฉพาะ
ตามคำพระอริยตะเจ้าเงาะแจ้งคคิ พอล่วงวิถีระยะโยชนถึง

สโรชโยกขจรณเณวพณฺธแนนนหาบารุหง พทฺธิระสริยงเธอ
 เยงรลยทจรเณนยอแสงสงทวฺย ฝูงทิจากรกัรอนรบเษารัง
 เรียง ไคยณเสียงผยาโยงโยงเบ่งกักองรื่องกระหม ผผว
 พมพงชนพอง เสียงชนะรื่องอวยไหญวไววไววิเวกวะทวาม
 ชก พราหมณกหยคยนคนตกตะลงนก ว่าเชรณสุมสะอาก
 มาลงโหนเข้าแล้วดีทว่า เหลยวช่ายแลชวาเห็นช่อฟ้าอวลิบ ๆ
 สองทาคะแกไม่กระพริบเพ่งจ้องเล็งแล ก็หมายแนว่าโน้นแล้ว
 สีนอ้อพระอาศรม อชกแกมมโนภิรมย์ปรารภว่าพังกาลว่า
 อชฺฐชาติส่ายณเฑ เวลาปานฉะนั้นนาคจะมีลุดึงประจู่ใจทศนเจตน
 จัง คว้าสุมเค็จพระอนงค์นางนาฏมทริ พระนางจรลกลีบ
 จากทณแสงหาผลาผล เสด็จรยบันเข้ามายังพระอาศรมสถาน
 หนึ่งก็เ็นคำโฆราณท่านข่อมว่า ว่าข้า ๆ จะได้พริาสองเล่มงาม
 ถ้วนไค้ควยสามผลตามมัทกลิกแพลง มาตุคาโม อกรรมคา
 ว่าสทรนเป็นเกาะแก่งกตกระแสดกศล มิมจลริยะมคมนคชทว
 มาร ยามเมอสามจะท่าทานมัทกลาย คว้าแยกคายคอบ
 คชินคิงเข้าทกทวงให้ทอกทงเสยศรัทธาผล มาตรแม่นและ
 ว่าอาคมจะรุกรันโลกเข้าไปชอ ซึ่งพระขัยมุตกรนอัยหน่อผืนนย
 ชก ทโหนพระนางเออจะยอมยกชงพระขัยมุตกรทานขารม นำ
 ทจะเสยททงสองทาง ฝ่ายพระองค์ผู้ทรงสร้างก็จะเสยศรัทธา

ผล ฝ่ายเราผู้แสนจนก็จะปราศจากลาภความน่าเลวอยู่ดัง
 เสว เฮ! ต่อรุ่งเวลาพรุ่งนี้เลิกสินะ คอยให้พระนางเชอหลัก
 ละครพระเจ้าลูกทูนงค์เข้าสู่ง บึงแห่งคัสมเค็จพระชินวงศ์วรราช
 อุปสงกมิตวา อาตมจะจรลลาลอกละเอารเข้าไปสู่เฉพาะพระ
 เพญพักตร์ จะทูลขอพระขอมครกขั้โยรส ใต้แล้วก็จะบทร
 มุ่งไปหาเมีย เห็นจะไม่เสียที่ทูลอว้างมาหอยรวน คึกแล้ว
 เมาเกินทนทนทานอน พอจะชอกซอนให้พ้นส้วจตุบาท
 เมาเกินทนทนทนทนสนั่นชอนเขา พราหมณ์กนงชัยเขา
 คำนงนก เสด็จสถลธรรณของกกให้หวนหวาด พระพาย
 ชายพคัยปณชาติหอมระรวยมา เมาเกินเหวี่ยงยามละว้างลง
 ค้างหมอน นอนไขว่ห้างทางสำราญมนต์ ตะแคงกรนอน
 ครกครอกบนชอกผา พระพายชายพคมาฉิวเฉอย พราหมณ์
 กนอนหลับเรอเยลสำราญใจ เห็นสิ่งขรเนินไศล นั้นแล
 คัม ปณ รคค ในเมือราชครวชชอนเห็นสิ่งขรขอยเขต
 พระอาวาส ส่วนคัสมเค็จพระนางนาฏมัทรี เสด็จยรรพมทใน
 ห้องพระอาศรมบรรณศาลา ยังมีทนต์จะนิทรรระงับพอหลับพระ
 เนตร ก็อาเพศเป็นลางหลาก ยามเมือจะจำจากพระลกรัก
 ทงสองศรี พระอินทรยเชอสนระรวริก สักคองพระองค์พลิก
 กังไกรผลักให้พลคแพลง เดี๋ยว ๆ สยะแต่ยงยะเยกเย็น

ว่าเธอจะเป็นพิกลฉันทิ์ หรือว่าภยจะบังเกิดมี เธอก็แผ่พระ
 ไมตรีลงสู่ทนต์รารมณย์บรมไธยาสน์ พระนางให้ทวาท ๆ จน
 เพลาปัจจุสมัยจึงมอทยผลอยหลับสนิท เสวยพระสุบินนิมิต
 ผิดประหลาดตามกว่า เอโก ปริโส ยังมีบรมผู้หนึ่งนั้นเคียบโต
 คำล้าสนเห็นพิลึก ผิดกายคำเป็นมันหมกมคคังมหาเมฆ คุ
 น์โลกเกกเก้งฉกาจ ปริทิตฺวา นุ่งผ้าย้อมฝาดคาคกาสาว
 สักกระสันพันเป็นเกลียวเหินยวเหินขร่ง ผืนหนึ่งคาคพุงนุง
 นุ่งงมึงทะมิกทะแม่ง ยัสสนธิทฺวา ทักคอกไม้แดงท่งสองหู
 คุสง่า อารุหฺโกล มีหัตถ์เบี่ยงขวานนถอคาบ คมเขี้ยวเป็น
 มนปลายละเลอมแสง แกว่งกวัดฉวัดเฉวียนวิ่งวุ่นเข้ามาถึง
 ถยทวารคองทลายลง ทชฺเชนฺโต กระทัยเท้าตะคอกขู่คำราม
 ลำราก ลวยชฎานางกระษากฉุดให้หลุดพลัด รวยพระกร
 กระหวัดท่งซ้ายขวาให้พระนางอุตกานภาพ ฟาดด้วยดาบแล้ว
 กเหวี่ยงลงตรงพระพาหา สองซ้ายขวาขาดเป็นสิ้น พระ
 กรกระเด็นคนอยู่แตกาล แล้วมีหน้าข้าแขวะควานควักพระ
 นัยนเนตรท่งสองปลิ้นให้วันหระ อูร์ ธินฺทฺวา เอาคาบ
 ณะเชือกพระทรวงล้วงข้าแหละแหวะหาพระหฤทัยพระนางน
 ทสุสา วิรวนฺทียา ในลักษณะนั้นว่าพระนางเธอมีไค้ต่อเลียง
 แก่ร้อง ๆ จนสุดสิ้นพระสุรเสียงสำเนียงกระกรกกรัด หวัด

วิงวอนขออิกรณโทษ

ชายนั้นกริ้วโกรธเค็ดไค้ดวงหทัย

พระโลหิตไหลทะลุ่มลง

นางก็สะทึงพระองค์ออกพระโอษฐ์

ไหลลลอลพลลลยวาทนพนชนทนท ในขณิมาวาท นนแล

สาปพุชฌณิกวา เมื่อนางพระยาฉวาทนตระหนกตกประหม่า
ไม่มีขวัญ พระทัยพระนางเฮอไหวหวั่นหวัคหวาค เจียนหัวใจ
จะขาดขยู่รอไว้ สำคัญว่าเป็นแม่นแทเหมือนอนควมผัน จึงสอ
พระกรพลวันลูบไล้หา พระกายยังปรากฏ จึงกำหนดแน่ว่า
นิमित เอื้ออัครรรบ์จิตจริงเจียวสืหว่า จึงทรงพระจินตนาโดย
เหตุว่า โอ้อาเพศผิผวนมิยังควรเคยนิमितก็มาวิปริตผิต
ประหลาด จนตกไวนิราศรัตนบุรีเรือนจันทน์ ออกมาโคกคัลย
แสนทรพล เชิญใจนเหลอล้ำยากแล้วมิหน้าซ้ำจะยากไปลง
ไหน จะยื่นหน้าไปหาใครในกลางย่านที่จะเป็นโหรโหรารูทำนาย
ทายทัก ให้แจ้งประจักษ์ว่าร้ายหรือดีไม่มีเนตร เห็นแต่พระ
บันปลกเกศผเอนเชิญ ท้าวเชือกเป็นมิ่งมงคลขรवास คิด
แล้วกลุกขนจากอาสน์โอบอุ้มประคองพระเจ้าลูก ทั้งสองสายสุก
สวาท ประโลมปลอຍให้ไสยาสน์หลยสนิทแล้ว นางแก้วก็
เล็ดจมายังพระอาศรมบรมราชสามี น้อมพระเกศเกศัสมาโนคม
ขออิกรณโทษทางค่านัย ทรงขยับยกพระกรขึ้นเคาะพระทวาร
ทึงกะเกาะกะของกง ศัพทสำเนียงเสียงสนนสนนลงพระกรรณ

ตระหนัก ท้าวเธอจึงตรัสทักออกมาว่า ไก่ เอโส ไกรนั้น
 หน้าไกรนั้นสีหว่า พระพุทธเจ้าข้า เกล้ากระหม่อมฉันมีทร
 ๗ เจ้ามทรเจ้ามาไยเวลาปานฉะนี้พระน้องเชยฉิบเวลากาล
 หรือเจ้าลืมคำปฎิญาณแรกนิมม ว่าไม่คบหาสมาคมกันเป็น
 ๘ เชิงชนฉนฉรवास เวลานั้นก็ฉิบประหลาดอยู่แล้วนะเจ้าเป็นไร
 ๙ เล้าจงลวงมา พระพุทธเจ้าข้า เกล้ากระหม่อมฉันฉนฉนพิกล
 ๑๐ จรงอรนเป็นฉระ ครั้นว่าจะนั่งเฉยเฉยละเกรงว่าจะลืมหลง
 ๑๑ มานหวังว่าจะให้พระองค์ทรงทำนายทายทัก ออกระนั้นคอก
 ๑๒ หรือพระน้องรักเจ้าฉนเป็นประการใด เจ้าอย่าเข้ามาในนี้อยู่
 ๑๓ แทนอก ยอกสุนทรคคเข้ามาเกิดพะช่วยทำนาย สม่เศ้พระ
 ๑๔ มทรเธอทุกถลฉวายพระสุบินฉนทุกประการ แต่พระราชสมภาร
 ๑๕ นนแล

โส โพธิสทุโต ป่างนั้นสมเศ้พระหน่อฉนวงศ์ของค
 ๑ โพธิสค้ว เจยพระโสคคคยอรรคตงแทคฉนฉนฉน กัทรง
 ๒ ทรายค้วยพระอรนมานปฎิญาขารเมคคว่า เสว วันรุ่งพรงฉ
 ๓ จะมีเหคคค้วยปฎิคาหค ยาจกจะมารยัพระราชทาน โอ
 ๔ สงคคค้วยสองพระเจ้าลูกฉนเพื่อนยาก พรงฉนเข้าเจ้าจะ
 ๕ พลคคพรากพราหมณจะพาไปไกลจากอกพระบิดาแล้ว สงคค

รุ่งเรืองจำรัสฟ้า ฝูงสักดาออกหากินขึ้นเกร็นกิ่งของร้องอยู่
 แฉ่ว ๆ พระนางก็ประโลมปลุกพระลูกแก้วทั้งสองราเขาวเรศ
 ว่าเจ้าผดุงนัยนเนตรทองคำของแม่นหน้า คนบรรทมเถิด
 อย่างอนสายพระพักตร์จะหมองศรี เธอจงอ้มแก้วกณหาพ้อชาลี
 ขึ้นสู่กก วัักเขาอารมาโสรรสรง สำอองงคเคียมละของ
 ทรงชโลมขม้นทองประเทืองผิวให้ผ่องผัด มุ่นพระเกศไรรัก
 ร้อยสุมาลี มาสอศแซมพระเกศตามประสาयाก นาพระ
 ชลนัยนเธอไพลลงพราก ๆ แล้วปากก็พว่าเล่า ว่าโอพระ
 ทูลเกล้าของแม่เอ๋ย เมื่อกันพระชนนีนีนมีคณิศประหลาด
 ไปทูลถามพระปิตุราชท้าวเธอตรัสประภาษว่ามีเป็นไร มี
 เป็นไร แต่พระชนนียังไม่ไว้พระทัยเลยนะชาลี พ้ออยู่หลัง
 ระวังน้องให้จงดี พ้ออย่าทักกันฟังแม่ว่า แม็กณหาเอ๋ย แม่
 อย่าหลงละเลิงเลยเล่นไปนักษะแม่ แม่จงเสงี่ยม อย่าทะล
 ทะเลียมชะล่าไปให้ไกลพิ พ้อชาลีเล่าก็อย่าเดินเลื้อยละพระ
 น้องให้เล่นเล่นแต่ลำพัง จงฟัง คำแม่ พว่า สอน พว่า สึง
 ทุกสิ่งอัน เธอกรบมิงรบขวญพระลูกรักทั้งสองรา ว่ามาห
 มาพ้อมาแม่มา มาแม่จะพาเจ้าไปเฝ้าฝากเสียบยงแล้ว ตรัส
 พลาทางกอ้มแก้วกณหา พระกรเบองขวาจงพ้อชาลี มาส
 สำนักพระราชสามแลวกทูลฝาก พระเจ้าลูกผู้เพอนยากทง

สองรา ว่าพระพทเจ้าข้า ไต่ไปรคกระหม่อมฉันด้วย
 ช่วย^๕แผ้ว^๕พระบารมี^๕ปก^๕เกศ^๕ลก เอาพระทัย^๕ผูก^๕ตรัส^๕ประ^๕ภาษ
 เรียก^๕หา ให้^๕เล่น^๕แต่^๕ใกล้^๕พระ^๕บาท^๕าท^๕าท^๕ง^๕พ^๕น^๕อง เจ้า^๕ส^๕ท^๕ร^๕าม^๕ค^๕ระ^๕น^๕อง
 ป^๕อง^๕แต่^๕ท^๕ะ^๕แ^๕่^๕น^๕เ^๕น^๕ล^๕ี^๕ล^๕า^๕ศ^๕ เ^๕ม^๕ี^๕น^๕ไป^๕ค^๕ก^๕ม^๕ฤ^๕ค^๕ร^๕า^๕ช^๕อ^๕น^๕อ^๕น^๕แ^๕
 ค^๕ร^๕น^๕พ^๕ล^๕ค^๕ม^๕่อ^๕ย^๕ู่^๕แต่^๕ล^๕ำ^๕พ^๕ง^๕แ^๕ล^๕ว^๕ ก^๕ั^๕ระ^๕พ^๕าก^๕ัน^๕ ผ^๕า^๕ค^๕เ^๕น^๕ไ^๕น^๕เ^๕น^๕
 ท^๕า^๕ม^๕ป^๕ระ^๕ส^๕า^๕ต^๕์^๕ท^๕ว^๕ ไ^๕ม^๕ร^๕ว^๕า^๕ภ^๕ิ^๕ย^๕พ^๕าล^๕พิ^๕ย^๕ิ^๕จะ^๕มา^๕เ^๕ย^๕ี^๕ค^๕เ^๕ย^๕น^๕เ^๕ม^๕ี^๕
 ป^๕าง^๕ไ^๕ค^๕ ก^๕ร^๕ห^๕ม^๕อ^๕ม^๕ฉ^๕น^๕มี^๕ไ^๕ว^๕ไ^๕เ^๕ม^๕ี^๕น^๕ท^๕ก^๕ค^๕ร^๕า^๕ว^๕ค^๕ร^๕ง^๕ พ^๕ระ^๕ค^๕ณ^๕
 เ^๕อ^๕ย^๕ไ^๕ค^๕ไ^๕ป^๕ร^๕ค^๕ก^๕ว^๕ย^๕ห^๕ว^๕ย^๕ระ^๕ว^๕ง^๕ใน^๕ค^๕ร^๕ง^๕ เ^๕ม^๕ี^๕น^๕ห^๕น^๕ง^๕เ^๕็น^๕แ^๕ก^๕ข^๕า
 พ^๕ระ^๕บ^๕า^๕ท^๕ม^๕ท^๕ร^๕เ^๕ค^๕น^๕ร^๕ว^๕า^๕เ^๕น^๕พ^๕เ^๕น^๕ย^๕าก^๕ พ^๕ระ^๕น^๕าง^๕เ^๕อ^๕ท^๕ล^๕ฝ^๕าก^๕
 พ^๕ระ^๕ล^๕ก^๕แ^๕ก^๕ว^๕แ^๕ล^๕ว^๕ว^๕าย^๕ย^๕ง^๕ค^๕ม^๕ล^๕า^๕ ม^๕า^๕จ^๕ก^๕หา^๕ข^๕อ^๕เ^๕ย^๕ี^๕ม^๕ก^๕ระ^๕เ^๕า^๕ส^๕า^๕น^๕
 น^๕ส^๕ร^๕ก^๕ค^๕า^๕น^๕ข^๕น^๕ไ^๕้^๕พ^๕ระ^๕อ^๕ง^๕ส^๕า^๕เ^๕ก^๕จ^๕ร^๕ น^๕ำ^๕พ^๕ระ^๕ท^๕ย^๕เ^๕อ^๕ข^๕อ^๕น^๕ก^๕ิ^๕ค^๕
 ไ^๕ม^๕ข^๕า^๕ค^๕ เ^๕ก^๕จ^๕น^๕ี^๕ว^๕ท^๕ล^๕ล^๕า^๕ค^๕ค^๕น^๕ห^๕ล^๕ง^๕ ก^๕ล^๕ย^๕มา^๕ท^๕ร^๕ง^๕พ^๕ระ^๕ก^๕ัน^๕แ^๕ส^๕ง^๕
 ส^๕ัง^๕ส^๕อ^๕ง^๕ย^๕ง^๕อ^๕ร^๕อ^๕ก^๕เ^๕า^๕ ว^๕า^๕ท^๕ล^๕เ^๕ก^๕ล^๕ำ^๕ข^๕อง^๕แม่^๕เ^๕อ^๕ย^๕ พ^๕อ^๕ก^๕็^๕อ^๕ย^๕ง^๕ค^๕ิ^๕เ^๕ก^๕เ^๕
 น^๕ะ^๕แ^๕ม^๕น^๕จะ^๕ข^๕อ^๕ล^๕า^๕ น^๕าง^๕ก^๕ิ^๕ย^๕า^๕ค^๕ร^๕า^๕เ^๕า^๕ส^๕ี^๕ป^๕า^๕ระ^๕ห^๕ง^๕ เ^๕เพ^๕อ^๕จะ^๕แ^๕ส^๕ว^๕ง^๕ห^๕า^๕
 ฝ^๕ล^๕า^๕ฝ^๕ล^๕ไ^๕ม^๕ท^๕ใน^๕ค^๕ง^๕ ม^๕า^๕ป^๕ฏิ^๕ย^๕ก^๕ิ^๕ก^๕ษ^๕ท^๕ร^๕ย^๕ท^๕ง^๕ส^๕ำ^๕ม^๕พ^๕ระ^๕อ^๕ง^๕ค^๕ น^๕น^๕แ^๕ล^๕

ไต่ ปาโหว ครนอรุณรุ่งจรัสพระเวหน พฤตมาเฒ่า
 หลับกรนอนอยู่ในซอกฝา ไต่ยินเสียงสกุณโกกิลาประเพรียก
 ร้องก้องพนาเวศ เฒ่าก็สังเกตว่าเฮะเพลานรุ่งแล้วกรรมัง
 ลุกขึ้นยืนหยกคักคักหลังอยู่เคียวก ๆ บิดขี้เกียจขยอขยอก คว้า

ยามละว้าสลักขัณฑ์ในไล่ไหล่   หมายถึงไปพระอาศรมบรม
 ศิวาวาส บทร่มมากโดยมรรคา   ธต มหาสคฺโท ปางนั้น
 สมเด็จพระมหาสคฺทวเสด็จออกนั่งหน้าพระอาศรมบท   งาม
 ปรางกุรปรปทของทั้งแท่ง   อันบุคคลแก่งหล่อแล้วมาตั้งไว้
 จินฺเทสิ มีนาพระทัยว่าพึงหายาจรมารบพระราชนาน   สุรา-
 โสณฺโท   ยี่มป่านประหนึ่งว่านกเลงสุรายานคอยหาเจ้าเหล่า
 ปุทฺธายี   แม้อันว่าพระโอรสเจ้าทั้งคู่เล่นอยู่มีไค้ทางพระบิฑฺเฑ
 ส่วนพระโพธิสัตว์ทชกพระเนตรเห็นอชกชนชม   เชื้อเชื้อ
 ภิรมย์เรียกพราหมณ์ทวยความปริทว่า   เอหิทิ   วกุทพฺโพ
 พราหมณ์เอ๋ย   เชิญท่านผู้เป็นมหาโมกฺคสิมิต   อันจะนำเรา
 ไปยังทิศพระนิพพาน   เชิญเถิดพฤตมาจารย์   มาช่วยเรายก
 บิฑฺเฑทรทานบารมี   เมื่อท้าวเชอจะตรัสเรียกพระชาติออกไปรับ
 พราหมณพฤตมา   ก็กล่าวเป็นบาทพระคาถาดังนี้

อุฏฺเฐหิ	ชาติ	ปติฏฺฐ	ไปราณํ	วีย	ทิสฺสติ
พฺรหฺมณํ	วีย	ปสฺสสามิ	นนฺทิโย	มาภิภิเรติ	
อหฺมึ	คาค	ปสฺสสามิ	โย	โส	พฺรหฺมว
อตุลโก	วีย	ธายาติ	อติถิ	โน	ภวิสฺสคฺคิ

คาค   พ่อเอ๋ย   พ่อชาติศรีสุริยบริพัตรทัยของพระบิดา
 เจ้าทรงยืนชนทรงหน้าโน้นพราหมณ์หรือไร   ไปราณํ   วีย

เหมือนเมื่อเราอยู่ในพระพารา หม่อมวิพทวาทิศมารับพระ
 ราชทานของน้อง ทั้งแต่จากเมืองมาอยู่ไพร่เชื่องใจไร
 ทรพยแสนทว มาพบขมนนิตธรรมชาติ ก้มใจประสาธ
 ทรรษา เหมือนหนึ่งนำพระทัยของบิดาในครองนี้ ฝ่ายพระ
 ชาลแม็กฉหา ปรจกคนทว ถวายบังคมลาออกไปก่อน
 ตอนรับพราหมณ์ ครนฉงจึงไต่ถามตามประสาเด็กแต่โดยคิ
 ว่าลุงเจ้าชาคุณตาเจ้ามาแต่ทางไกล ลุงได้ไม้เท้าสิ่งใด
 หนัก ส่งมาเถิดหลานรักจะช่วยรับไป เหม่าจัญไรสันดาน
 พยาย เห็นสองครณภาพเข้าวนัน เหม่าสำคัญมันหมาย
 ว่ากุมารหญิงชาชนแน่แล้วสิหว่า ที่จะเป็นพ่อชาลแม็กฉหา
 ทงถอยคำวาจาฉลาดเหลือเจ้าเล่ห์ ถ้ามันขอได้สมกระเน
 จะใช้ต่างทาส จะฉลาดเกลโกโกงเอาๆ จำจะขี้เสียให้ร้าย
 ปรายเสียแต่เดิมที อย่าให้ออชาลเหลาะแหละลามเลยม
 เข้ามา อจลว ปรหิตว เหม่ากักคนวมอคงทะถยทะถย
 ร้องคำทักด้วยวาจาว่า อเปหิ ข้าชายเถกนอยถอยชยาย
 เสอรายจะเดินทาง อย่าเข้ามาขวางจิงหะทำไว้ว เหม่!
 ขอนหนักหนา ซิดาไม่กระพริบเลย ว่าแล้วสียังเคยค้อถอยญ
 เหวียง เข้าด้วยไม้เท้าเจ้าประคุณ ให้อึงวุ่นไปเถิด กระมัง
 เทว กุมาร ส่วนพระทองรอยซึ่งทงคู้ พิศดูเห็นบุรุษโทษ

สืบแปดประการ เกิดในสันตทานเฒ่ายักษี พ้อชาลิกนั่งไว้
 ในพระทัย ส่วนเฒ่าจัญไรตะแบกไค้ช่อง ตะแบกเหยาเย่อง
 ขอบกายหมายมิมุขหมอมือประนม ถวายบังคมพระเวสสันดร
 ธิชอนโธษรูถวายพระพรศรัทธาผล ทูลถามถึงกังวลแต่วัน
 ท้าวเชอนิราศพระราชา มาผนวชในพนาวาส ก็กล่าวเป็น
 ขาทพระคาถาว่า

ภรฺจิ นุ โภโต กุสฺลํ
 ภรฺจิ อุณฺเณ ยาเปถ
 ภรฺจิ ทํสา จ มกฺสา
 วเน พาฬมิกาภิณฺเณ
 กุสฺลณฺเจว โน พุรฺทฺเม
 อโถ อุณฺเณ ยาเปม
 อโถ ทํสา จ มกฺสา
 วเน พาฬมิกาภิณฺเณ
 สกฺกต โน มาเส วสฺสํ
 ชิตฺยํ ปจฺมํ ปสฺสุสามิ
 อาทาย เวฬุวํ ทณฺฑํ
 สุวาคทนฺเต มหาพุรฺทฺเม
 ธนฺโต ปวิสฺส ภาทฺทนฺเต

ภรฺจิ โภโต ธนํมยํ
 ภรฺจิ มุลฺลผลา พหุ
 อปฺปเมว สิริสฺสา
 ภรฺจิ หิสา น วิชฺชติ
 อโถ พุรฺทฺเม ธนํมยํ
 อโถ มุลฺลผลา พหุ
 อปฺปเมว สิริสฺสา
 หิสา มยฺหํ น วิชฺชติ
 อรณฺเณ ชีวิโสณิ
 พฺราหฺมณํ เทวณฺณิ
 อคฺคิหุคฺคํ กมณฺฑลํ
 อโถ เท อทฺรารคํ
 ปาเท ปกฺขาลยสฺสุ เท

ทินทุทานิ ยีชาลานิ
 ฌลานิ ชุตฺตกปฺปานิ
 อิทํ ยี ปานํ ยี สัก
 ตโต ยีว มหาพฺรหฺเม
 ธถ ทฺวํ เกน วณฺณเณ
 ธนุปรคฺคโตสิ พฺรหฺมณฺณ
 ยถา วาริวโห ปุโร
 เชนํ ตํ ยาจิตาคณฺฐ
 ททามิ น วิกรมฺปามิ
 ปาโต คทา ราชปฺตํ
 เขกรคฺคํ วลีทฺวาน
 ทสฺสํ นหาเต อปรสฺสํ
 เขกรคฺคํ วลีทฺวาน
 นานาปรุปรุเสหิ สณฺณน
 นานามูลลลาภินฺ
 น วาสฺมณฺโรจามิ
 ธนฺตราโยยิ เม อสฺส
 น เททา ยาจโยคิ น

มชฺเช กาสมาโร
 ภูมฺช พฺรหฺเม วรํ วรํ
 ธาถํ คิวกพฺรหฺรา
 สเจ ทฺวํ ธนิกงฺขสฺสํ
 เกน วา ปน เทคฺนา
 ตํ เม ธกฺขาหิ ปฺรคฺคโตสิ
 สพฺพกาสํ น ชียติ
 ปฺตํ เม เทหิ ยาจิตอ
 อสฺสโร นย พฺรหฺมณ
 สยํ ธณฺณาโต เทหิ
 ปาโต คณฺฐสิ พฺรหฺมณ
 ธถ เน มาธธาริเน
 ปาโต คณฺฐสิ พฺรหฺมณ
 นานาคณฺเธิ ภูสิเท
 คณฺฐสฺสํ ทาย พฺรหฺมณ
 คมนํ มยฺหิ รุจฺติ
 คณฺณณฺณเว รเถสภ
 ธนฺตรายสฺส กาวิยา

ชิตุติโย มนุฑ์ ชานนุติ
 สทฐาย ทานํ ททโค
 ธนุตรายํยิ ส่า กยิรา
 อามนุคยสฺส เต ปุคฺเต
 สทฐาย ทานํ ททโค
 อามนุคยสฺส เต ปุคฺเต
 มาทิสฺสสฺส ธนํ ททฺวา
 สเจ ทวํ นิรุณเส ทฏฺฐํ
 ขยฺยกสฺสยิเม เทหิ
 อิเม กุมารเ ทิสฺวาน
 ยิตฺติโค สุมโน จิตฺโต
 ขรุณฺเณทนฺสฺส ภายามิ
 ราชทณฺฑาย มํ ทชฺชา
 ฉินฺโน ธนญฺ ทาเส จ
 อิเม กุมารเ ทิสฺวาน
 ธมฺเม จิตฺโต มหาราชา
 สทฐา ยิตฺติโสมนสฺส
 นาหนคฺยิ กริสฺสามิ
 ทารเก ว ธนํ เนสฺส

สพฺพิ คณฺหนฺติ วามโต
 มา สมทกฺขิ มาทริ
 คจฺจุณฺณเวยว รเถสภ
 มา เท มาตรมทฺทสฺส
 เอวํ ปุณฺณํ ปวชฺฌมฺหิ
 มา เท มาตรมทฺทสฺส
 ราช สคฺคํ คมิสฺสสฺสทิ
 มม ภริยํ ปติพฺพคํ
 ชาลิตฺวา กณฺหาชินา จูโก
 มณฺชฺเร ยียภาณินเ
 พหุํ ทสฺสทฺธิ เท ธนฺนํ
 ราชปุคฺค สฺสโนหิ เม
 วิกกิณฺเอยฺย หนฺเอยฺย วา
 คาเรยฺยสฺส พุทฺธมฺพนฺธยาติ
 มณฺชฺเร ยียภาณินเ
 สิวินํ ฏฺฐจฺจทฺทมนเ
 พหุํ ทสฺสทฺธิ เท ธนฺนํ
 ยํ มํ ทวํ ธนุสสาสสิ
 พุทฺธมฺณิยา ปริจาริเกติ

แนวท้อธาร ไหลสระ ๆ ชานสระเขาโสม เสียงระ ๆ ระโรม
 ไครมครนครน พลกลั่นบนล่อห่อฤาหรรม ย่างกเลียวลคคค
 คนชลาไหล บ่าไปส้อยบงขางน้อยใหญ่่น้อยเนกอนันต์ เป็น
 คลนหมนมหนคมให้ไหลฟุ้งชานสุดทระพรรณนา ย่อมเป็น
 ทอาคยทวไปแก่งปลานานาสรพสทว ในภมพนจหวทมงคล
 ทวป ฟุ้งชนโตเสียงชฟกชมชน ถึงจะรวักตักทวงทุกคำ
 คนทิวาวน ถึงจะทกทอระหัดหันเขาทุ่งนาป่าและดง น้าใน
 สาคูระนอยลงก้าหามไค เสมอนหงน้าพระทยทลกระหม่อม
 แก้ว อนินยาจกมาถงแล้วไม่เลือกหน้า ตามแต่จะปรารณา
 ทุกยวคยาน กาญจนอลงกตรถรัตนอศัศวสรพสสารพคพิพิธิ
 โภโคย จนกระทั่งถึงภายในขัณุมหาขริจาค อันเป็นยอด
 ยากยิ่งทานไม่ท้อถอย ด้วยพระองค์หมายมั่นพระสร้อย
 สรรพเชณญญาณ พระคุณเจ้าเอ๋ย ข้าพระสมภารนเป็นคนจน
 ทพพลภาพสุกเชณ จะหาเช่าไคกินเย็นกทงยาก ครวงน
 อุตส่าห์ย้ายยากยกย้ายผ้าพงพนัสแสนกนคาร หวังจะรับพระ
 ราชทานพระชาลภณหาไปเป็นทาสาทาสาทาส ขอพระองค์จง
 ทรงยกยอชดชียยตรทานขารม ให้แก่ข้าราชันเด็ก

โส โฬธิตโต ปางนั้นสมเด็จพระบรมนราพิสุทธิ
 พุทธานุกร ไคฟังพราหมณชียายทูลขอสงกุมาร มานา

พระทัยชานเขียบอวยด้วยกศลลาอันเลิศฟ้า อุปมาเหมือน
 ขรรษอันยากไร มีผู้นำทรัพย์มานับให้พินาศลงถึงมือแล้วเมื่อ
 ไค นำพระทัยท้าวเธอที่ปราโมทย์เหมือนคนนั้น เมื่อจะรับ
 เขาวงกตให้บนลิลิตนภัมปนาท ท้าวเธอจึงตรัสประภาษว่า
 พราหมณ์เอ๋ย ท่านมาออกปากขอสองกุมารพระลูกรักเรา
 คงดวงตา เราก็จะตัดห้วงเส้นหาให้แก่พราหมณ์เฒ่า แต่
 ทว่าเราขอทูลเอาเลื่อนสักราตรี พอให้ท่านพระมัทรีเธอกลับมาก
 ค่อยพรั่งเงงไปเกิดหรือไรในพระฤมาจารย์ พราหมณ์จึงทูล
 คอยสารคดี ว่าพระพททเจ้าข้า พระองค์จะให้ช่วยทำพระมัทรี
 ขอนจวนจะกรายลา อติอุโย มนต์ ขันขอว่ามารยาหญิง
 แสนแบบ ก็แต่ว่าจะคิดแคบเสียกายของ เคยครอบครอง
 ภรมขรณ คอยแต่ว่าจะรวมริบยากที่จะยกหยิบเอาออกนบนเป็น
 ยอดทาน ขอว่าสามานย์มีจริยะเกิดกันกันกุศล หมนแสน
 จะไต่ค้แต่ละคนนทั้งยาก สทุบาย ท่าน ททไค พระองค์จึง
 ตรัสเรียกพระลูกแก้วมาพระราชทาน กระหม่อมฉันจะพาไปใน
 วนนี้ อย่าให้ท่านพระมัทรีเธอกลับมาก พราหมณ์เอ๋ย อันพระ
 มัทรีนั้นจะเหมือนอย่างท่านว่าหาไม่ได้ ท่านไม่ชอบใจอย่าทำ
 แล้วทำเนา จึงพาสองกุมารเจ้าเข้าไปสู่สำนักพระอัยกา ให้
 ท้าวเธอทราบ ว่า พระ นกคทา ดวง สวาท เข้าไป สู่พระ ราชธานี

ท้าวเธอก็จะไต่พระราชทานเงินทองของดี ๆ หลากเหลือหลาย
 ทงวักวายช้างม้าเข้าใช้สอยศฤงคารเครื่องบริโภคนั้น ตะแคง
 มีโซ่ครวญคลุ่ยเสียอีกน่ะชั้ พราหมณ์ก็ทูลทอษคดีในทันใด
 ว่าไม่ให้ไม่ให้พระพุทธเจ้าข้า ซึ่งโซ่ครวญนั้นก็จะคิดว่ากลัวว่า
 เสียทสมีเป็นการ พุดหน้าเป็นหลัก ความกลัวใช้พอก
 ท้าวเธอก็จะลงเฝ้าว่าสนธิ์ลูกพระราชนัดดา ตัวก็จะครองราช
 อาชญา ไม่เห็นหน้าเมีย ลากก็จะเสีย เมื่อก็จะว่า ผิดชอบ
 พาไปเมืองกลองครายฎฐ์ ให้นางอมิตตดาใช้ต่างทาสทาสา
 นแล้วแล

เท กุมารา ควรจะส่งสารเฝ้าด้วยพระชาติแม่กนิหา
 สุกุมา เมื่อไคพัง ผรุสวณ ซึ่งถ้อยคำอันหยายช้า ภา
 เจ้าก็สะอึกตระหนกตกพระทัยไหวหวั่นขวัญไม่มี ทั้งไปตก
 มฤคชนอันแอ ไต่ขึ้นเสียงพโยกคัมภีรารามแผ่เร้งตระหนกหน
 ปลายิตวา เจ้าก็พาพระน้องจวลลาศลงจากอาสน์พระอาศรม
 เข้าไปซ่อนอยู่ในสมมทพุ่มพรมอันรกชัฏ ยังกลัวว่าจะ
 ไม่มีคพราหมณ์จะเห็น อกใจหรือเท็นอยุ่ทกทก พระพักตร
 สองกุมารเผือกผ้น พระกายสีนระรวริกดังตปลา พระชาติ
 จังกระซิบบอกแก่กนิหาว่า กนิหาเฝ้าเจ้าค่อยย่อ ครน
 เหยียบบดองโยไม้ไผ่กริบ เจ้าขบิบตาให้แก่กนิหาหมอบ

โศ โหสิศกโศ ปางนั้นสมเด็จพระบรมโพธิสัตว์ ใต้
 ทรงพังพราหมณ์บริภาษ กมฺปมาโน ทกพระทัยไหวหวัค
 ไปยังพระองค์ ทรงพระจินตนาในเหตุว่าสองพระครุณเียวเรศ
 นกฉวย จึงตรัสประภาษไปว่าพราหมณ์เอ๋ย อย่าเพ่อน้อยใจ
 แก่เราก่อน เราจะพาสองกุมารยังอรมาให้จงได้ ตรัสแล้ว
 ก็เสด็จไปมีนาคามรอยขทวลัญชาสองกุมารจนถึงสถานโยก-
 ขรณ ก็แจ้งว่ากณหาชาลีอยู่ในสระสงฆ์ เมื่อพระองค์จะตรัส
 เรียกพระลูกยา ก็กล่าวเป็นสวาทพระคาถา ดังนี้

เอहि ทาท ยียยุตฺต	ปูเรถ มม ปารมี
หทยํ เมภิสฺสญฺเจถ	กโรถ วรณํ มม
ยานนาวาว เม โหถ	อจลา ภวสาครา
ชาติปาริ ทริสฺสุสามิ	สนฺตาเรสุสฺสํ สเทวกนฺติ
เอहि อมฺม ยียา อิทา	ยียา เม ทานปารมี
หทยํ เมภิสฺสญฺเจถ	กโรถ วรณํ มม
ยานนาวาว เม โหถ	อจลา ภวสาครา
ชาติปาริ ทริสฺสุสามิ	อทุทริสฺสุสฺสํ สเทวกนฺติ

ทมฺมกฺโข ปกาเสณฺโต สตฺถา อาห

ทโต กุมारे อาทาย	ชาลี กณหาชีนา ชุโก
พราหมณสุส อทา ทานํ	สีวัน วัฏฏชวทฺธมโน

ทโต กุมารเ อาทาย

พราหมณสัส อทา จิตโต

ททาสี ยัม ภัสสนัก

ยัม กุมารเ ปทินนมหิ

ททาสี ยัม ภัสสนัก

ยัมปณชลิกโต ราชา

พราหมณสัส อทา ทานัม

ชาลี กณหาชีนา รุโ

ปุตตเก ทานมุตตมัม

ททาสี โลมหัสสนัม

เมทนี สมกมฺปด

ททาสี โลมหัสสนัม

กุมารเ สฺขวจริเท

สีวัน รฏฺชวาทมโนติ

ทมกฺถัม ปกาเสณโต สกฺถา อาห

ทโต โสพราหมโณลฺลทโต

ลทาย หตฺถเก พนฺธิทฺวา

ทโต โส วชฺชมาทาย

อาโกฏฺชนโต เก เนติ

ลทํ ทนฺเตหิ ฉินฺทีย

ลทาย อนฺนมชฺชด

ทณฺฑมาทาย พราหมโณ

สีวีราชสฺส เปกฺขโตติ

ทมกฺถัม ปกาเสณโต สกฺถา อาห

ทโต กุมารเ ปกฺกามัม

อสฺสสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺสฺส

เวอมสฺสสฺสฺสฺสฺสฺสฺส

ยิตฺ ปาทานิ วณฺทิตฺวา

พราหมณสฺส ปมฺมณฺเจย

ยิตฺร โส อุกฺกชฺชติ

ยิตฺ ปาทนิวนทติ

อิตฺ วณฺณมพฺรวิ

อมฺมา ๑ ทาท นิกฺขนฺตา
 ยาว อมฺมํยํ ปสฺสเสมฺ
 อมฺมา ๑ ทาท นิกฺขนฺตา
 มา โน ทวํ ทาท อททา
 ททายํ พฺราหฺมโณ กามํ
 พลงฺกปาโท อทฺธนฺโห
 ทิโฆทฺทโรฏฺฐโห ๑ปโต
 กุมฺภโร ภาคฺคปฺยฺจ
 โสทมสฺส หริทเกโส
 ปิณฺดโล ๑ วินฺโท ๑
 อชินานํยํ สนนฺทโห
 มนฺสฺโส อุตฺทาหุ ยกฺโข
 คามา อรณฺณ อาคมฺม
 นิยมานา ปิสาเจน
 อสฺมา นฺน เท หทยํ
 โย โน พนฺเช น ชานาสี
 อจฺจาปิเกน ลุทฺเทน
 อิว อจฺจกํ กณฺหา
 มิคฺว ชีรสมฺมตฺตา

ทวณฺ ๑ โน ทาท ทสฺสสิ
 ธโน โน ทาท ทสฺสสิ
 ทวณฺ ๑ โน ทาท ทสฺสสิ
 ยาว อมฺมํยํ เอติ โน
 วิกกิณฺหาตุ หนาทุ วา
 อโธ โสพทฺธิยฺณฺทโก
 กฬาร ภาคฺคนาสโก
 อโธ วิสฺมจฺจโก
 วลันํ ทิลกาหโค
 วิกฺโข ๑ พฺรหาชโร
 อมนฺสฺโส ภายานโก
 มิสฺโสหิตโกชโน
 ธนํ ทํ ทาท ยาจติ
 กิณฺนุ ทาท อฏฺฐิณฺส
 อยสา ทฬฺหพนฺธนํ
 พฺราหฺมณฺน อเนสินา
 โย โน คาโว สุมฺภติ
 น สา ชานาติ กิสฺมิณฺจ
 ยถา หินา ว กณฺทกิตฺติ

น เม อิทิ ทถา ทกขั
 ยณจ อมมํ น ปสฺสสามิ
 น เม อิทิ ทถา ทกขั
 ยณจ ทาทํ น ปสฺสสามิ
 สํ นน กยเณ อมมา
 กณฺหาชินํ อปสฺสสนฺทํ
 โส นน กยเณ ทาทโต
 กณฺหาชินํ อปสฺสสนฺโท
 สํ นน กยเณ อมมา
 กณฺหาชินํ อปสฺสสนฺทํ
 โส นน กยเณ ทาทโต
 กณฺหาชินํ อปสฺสสนฺโท
 สํ นน กยเณ อมมา
 อททตฺตวทเทว รทเท วา
 โส นน กยเณ ทาทโต
 อททตฺตวทเทว รทเท วา
 อิม เท อมพุกา รุกขา
 วิวิชานิ รุกฺขชาตานิ
 อสฺสทถา ปนสา เจเม

สพฺภา หิ ปมฺนา อิทิ
 ทํ เม ทกฺขทวํ อิโต
 สพฺภา หิ ปมฺนา อิทิ
 ทํ เม ทกฺขทวํ อิโต
 จิรํ รททาย รุกฺขิ
 กุมาร จารุทสฺสํ
 จิรํ รททาย รุกฺขิ
 กุมาร จารุทสฺสํ
 จิรํ รุกฺขิ อสฺสเม
 กุมาร จารุทสฺสํ
 จิรํ รุกฺขิ อสฺสเม
 กุมาร จารุทสฺสํ
 จิรํ รททาย รุกฺขิ
 นทวํ อวสฺสสฺสํ
 จิรํ รททาย รุกฺขิ
 นทวํ อวสฺสสฺสํ
 เวทิสํ สีนฺวาริทา
 ทานิ อชช ชหามฺหเส
 นิโครธา จ กปิตฺถนา

วิวิธานี ผลชาติตานี

อิมะ ภิญฺชนฺติ อาราม

ยทฺถสฺส ปุพฺเพ กิฬาม

วิวิธานี ปุณฺณชาติตานี

ยานสฺส ปุพฺเพ อาราม

วิวิธานี ผลชาติตานี

ยานสฺส ปุพฺเพ ภูมฺมชาม*

อิมะ โน หตฺถิกา อสฺส

เยหิสฺส ปุพฺเพ กิฬาม

ทมฺมกถํ ปกาเสนฺโต สทฺธา ชาห

นินฺยมานา กุมาร

อุมํ อาโรคฺย วชฺชาลี

อิมะ โน หตฺถิกา อสฺส

ตานี อุมาย ทชฺชาลี

อิมะ โน หตฺถิกา อสฺส

ตานี อุมมา อทิกฺชนฺติ

คาค พ้อเชย เจ้าชาลีศรีสุริยวงศ์เขาวเรศ

นียฺยปุกฺก

เจ้าก็เกิดในมกุฏเกศกรุงสัรวราชบุรี ไยพ้อไม่องอาจข่มข่อ

ตานี อชฺช ชหามฺหเส

อํ สัตฺตทกา นท

ตานี อชฺช ชหามฺหเส

อสมํ อปริปฺพเพ

ตานี อชฺช ชหามฺหเส

อสมํ อปริปฺพเพ

ตานี อชฺช ชหามฺหเส

พลฺลพฺพทา ฯ โน อิมะ

ตานี อชฺช ชหามฺหเส

ยิถํ เอตมฺพรวุ

ทวณฺจ คาค สฺส ภาว

พลฺลพฺพทา ฯ โน อิมะ

โสภณฺเทหิ วิเนสฺสตี

พลฺลพฺพทา ฯ โน อิมะ

โสภํ ปฏฺวิเนสฺสตี

สมอคำมาล่อล่อนอยู่ฉ่าง ๆ ไยทรงอยู่คว้าง ๆ แล้วแกว่งกวัด
 พระพายชายพัดคึกไยชน ถ้าทำตนหนักมุ่งมอง ทั้งเข้เมื่อง
 กล้องสลัก โดยกำหนดชนคิระเนหมาย นายท้ายก็ยกย้าย
 ย้ายเขียงเลียงแล่นออกซเลลิกแลไม่เห็นฝั่ง ยังเกิดลมสลา
 คนตงคเป็นลูกคลื่นอยู่ครนเครง ลำเภาโก้โคลงเคลงไปตาม
 คลื่นตนเด่น เสากระโถงหักกระเด็นกระดานแตก คลื่น
 ใหญ่โยนกระแทกกระแทกกระทั้นผิงผาง ลำเภาโก้ขย้างลง
 ในท่ามกลางซเลหลวง ผิงมณุษย์ทั้งปวงไม่หลอเหลลอลวน
 เป็นเหยื่อแก่เต่าปลา คว้าเป็นโลกยนาว่าไม่จริงเลย พระลูก
 เอ๋ย พอเห็นแต่หน้าเจ้าพระพนของทั้งสองรา เจ้าจงมาเป็น
 มหาลำเภาของธรรมชาติ อันนายช่างชาญฉลาดจำลองทำ
 ด้วยกงแก้วประจำตรึงด้วยเพชรแน่นหนา แก้วประพาฬแผ่
 เป็นคาบฟ้าฝาระบุระเบิกเบื้ช้องน้ำ แก้วไพฑูรย์กระทำเป็น
 ราโทโมราประทัยสลัปลัก กรอบลายรายคอรักเณวรัตน์
 ฉลุลลักเป็นรูปสัตว์ภาพเพชรนิลแนม แกรมหงส์วิหคกระหนก
 คาบถคารค มังกรกตักอดแก้วเกยวเป็นก้านขดคุศโล ไครน
 สำเริงลำเภาแล้วเมื่อใดไ้พระพิชัยมงคล พระบิดาจะทรง
 เกรวคันมิงคพิชัยสำหรับกษัตริย์ ทั้งจะเอาพระสมบัค
 กระหวัดทรงเป็นสร้อยสังวาลอยู่สรรพเสร็จ จะเอาพระชนค

ทางพระขรรค์เพชรอันคมกล้า สุนทรจะย่างเยื้องลงสู่ที่นั่งท้าย
 เภตราสูงระหง แล้วไปท้วงทวนของเศวตฉัตร วายูวิเวก
 พัดอยู่เฉื่อยฉิว ลำเภาทองก็จะล่อลัวไปตามลม สรรพสัตว์
 ก็จะชื่นชมโสมนัส ก็จะเกิดลมกาฬพาทระพ้อพัดคอโลโกล
 ่ก็จะโกลั๊กแค้นโกล้งกเป็นลูกคลื่นอยู่ครนโครมโถมกระแทก
 ลำเภาอันมีไควอกแวกวาวหวนไหว ก็จะแล่นรวเรือบเฉื่อย
 ไปจนถึงเมืองแก้ว อันกล่าวแล้วคือพระอมตมทานครนฤพาน
 พระลูกเขยเจ้าจะนั่งนานอยู่ใยในสระศรี ขึ้นมาสั้นพ้อมาแม่มา
 มาช่วยพระบิดายกยอชดช้ยบุตรทานขารมี แท้ในครั้งเกือบวันเด็ก

ชาลี กุมารโวย แม้อันว่าพระชาลีสราชกุมาร เมื่อได้
 สักขีวโรงการพระบิดาราช จึงคิดว่าอาตมจะเป็นลูกกษัตริย์
 ชดช้ยชดช้ย อะไรจะมานั่งนิ่งให้พระบิดาเรียกถึงสองคำมิ
 ยิงควรวน ก็ว่าเฒ่าทรลักษ์จะตกต่ำเสียก็ตามเด็ก ก็คิด
 แล้วเธอก็เปิดใบไม้จากเคียวเกล้าขึ้นมา ถอดพระบาทของชวา
 พระบิดาทรงพระกันแสงเศร้า ท้าวเธอตรัสถามว่าพระน้อง
 อยู่ไหนเล่าพ่อชาลี เธอก็กราบทูลคดีโดยคำกลาง ว่าพระ
 พุทธเจ้าข้า อีเม สักกาทา เบี่ยงอย่างสักท่วงหลาย ภัยจะ
 มาถึงกายย่อมเอาตัวหนี ท้าวเธอก็ทราบคดีด้วยยรีชา จึง
 ตรัสเรียกแก้วกณหาบุตรสหายพระชาลี พระเจ้าน้องคิดแล้ว

เหมือนพระพี่เลี้ยงเพียร^๕ ขนมาชบพระเคียวรถพระบาท^๕
 ของชายสมเด็จพระบิดา^๕ เท^๕ กุมาร^๕ ควรจะส่งสาร^๕ เชิญ^๕
 ด้วยสองครุฑทราตรักน้อย^๕ ๗^๕ ทง^๕ คุ^๕ พิศแลศุนัข^๕ นก^๕ แล้ว^๕ ก^๕
 แกะ^๕ ร้อง^๕ ให้^๕ นำ^๕ พระอัสสฬ^๕ ชลน^๕ ยัน^๕ เสด็จ^๕ ไหลลง^๕ หล่ง^๕ ๗^๕ ทก^๕ ค^๕ ค^๕ ค^๕
 หล่ง^๕ พระบาท^๕ พระบรมราช^๕ ฤา^๕ ษี^๕ ผล^๕ ล^๕ ปร^๕ ทุ^๕ ม^๕ วิ^๕ ย^๕ ก^๕ ก^๕ ล^๕ ย^๕ บ^๕ ย^๕ ม^๕ มา^๕ ล^๕
 ป^๕ ทุ^๕ เม^๕ ศ^๕ มา^๕ เค^๕ ย^๕ ส^๕ อ^๕ ร^๕ อ^๕ ง^๕ ร^๕ ย^๕ น^๕ า^๕ ช^๕ เ^๕ น^๕ ทร^๕ พระ^๕ เจ^๕ ้า^๕ ล^๕ ูก^๕ ท^๕ ้า^๕ ว^๕ เ^๕ อ^๕ ไ^๕
 ส^๕ ่วน^๕ ส^๕ ม^๕ เ^๕ ก^๕ ั^๕ พระ^๕ น^๕ ร^๕ าช^๕ ป^๕ ไ^๕ ท^๕ ย^๕ พ^๕ิ^๕ ส^๕ ุ^๕ ท^๕ ิ^๕ ช^๕ิ^๕ น^๕ ว^๕ ง^๕ ค^๕ ท^๕ ้า^๕ w^๕ เ^๕ อ^๕ ก^๕ พ^๕ ล^๕ อ^๕ ย^๕ ท^๕ ร^๕
 พระ^๕ ก^๕ น^๕ แ^๕ ส^๕ ง^๕ ให้^๕ จ^๕ น^๕ พระ^๕ อ^๕ ส^๕ ส^๕ ุ^๕ ช^๕ ล^๕ น^๕ ย^๕ น^๕ ไ^๕ หล^๕ ลง^๕ ว^๕ น^๕ ๗^๕ ไ^๕ ช^๕ ม^๕ พระ^๕ พ^๕ัก^๕ ั^๕ ร^๕
 ท^๕ ก^๕ ค^๕ อ^๕ ง^๕ พระ^๕ ป^๕ ญ^๕ ฆ^๕ าว^๕ ฑ^๕ พระ^๕ ล^๕ ูก^๕ ร^๕ ก^๕ ท^๕ ง^๕ ส^๕ อ^๕ คุ^๕ จ^๕ แ^๕ น^๕ ั^๕ ก^๕ ระ^๕ ค^๕ าน^๕ ท^๕ อ^๕ ง^๕ มา^๕
 ร^๕ อ^๕ ง^๕ ร^๕ ย^๕ ไ^๕ w^๕ ท^๕ ง^๕ คุ^๕ ก^๕ ม^๕ ป^๕ มา^๕ น^๕ ไ^๕ ส^๕ ไ^๕ น^๕ ำ^๕ พระ^๕ ท^๕ ย^๕ เ^๕ อ^๕ ห^๕ อ^๕ ห^๕ อ^๕ ห^๕ ย^๕ น^๕ ส^๕ ล^๕ ค^๕ ล^๕
 บ^๕ ม^๕ ป^๕ ระ^๕ ห^๕ น^๕ g^๕ ว่าจะ^๕ ค^๕ ำ^๕ ร^๕ ง^๕ พระ^๕ ท^๕ าน^๕ ย^๕ าร^๕ ม^๕ น^๕ ไ^๕ w^๕ ม^๕ ไ^๕ ค^๕ ไ^๕ ป^๕ ร^๕ าม^๕ ส^๕ น^๕ ไ^๕ ทุ^๕
 เ^๕ อ^๕ จ^๕ ย^๕ ก^๕ พระ^๕ ก^๕ ร^๕ ล^๕ ย^๕ หล^๕ ง^๕ พระ^๕ ล^๕ ูก^๕ แ^๕ ก^๕ w^๕ แ^๕ ล^๕ w^๕ ั^๕ ร^๕ ย^๕ ช^๕ ว^๕ ญ^๕ ก^๕ ม^๕ พระ^๕ ก^๕ ร^๕
 พระ^๕ ล^๕ ูก^๕ ร^๕ ก^๕ ท^๕ ง^๕ ส^๕ อ^๕ ง^๕ น^๕ n^๕ ไ^๕ ห^๕ ั^๕ ร^๕ g^๕ ย^๕ n^๕ ป^๕ ระ^๕ ก^๕ิ^๕ ช^๕ ู^๕ าน^๕ พ^๕ ล^๕ าว^๕ ป^๕ ระ^๕ ไ^๕ ฒ^๕ m^๕
 ป^๕ ล^๕ อ^๕ ย^๕ บ^๕ ย^๕ ก^๕ มา^๕ r^๕ ท^๕ ง^๕ ส^๕ อ^๕ ง^๕ w^๕ พระ^๕ ล^๕ ูก^๕ เ^๕ อ^๕ ย^๕ ย^๕ n^๕ ช^๕ น^๕ เ^๕ ก^๕ ิ^๕ น^๕ ะ^๕ เจ^๕ ำ^๕ พ^๕ ัง^๕ บ^๕ ค^๕ ำ^๕ w^๕ ว่า^๕
 แม่^๕ ก^๕ ั^๕ ณ^๕ ห^๕ า^๕ เ^๕ อ^๕ ย^๕ เ^๕ ย^๕ ห^๕ น^๕ a^๕ ช^๕ n^๕ เ^๕ ก^๕ ิ^๕ น^๕ ะ^๕ แม่^๕ แ^๕ ล^๕ ะ^๕ ห^๕ น^๕ ำ^๕ พระ^๕ บ^๕ ิด^๕ ำ^๕ เ^๕ ล^๕ ย^๕ ย^๕ g^๕
 แ^๕ ล^๕ w^๕ ไ^๕ ห^๕ ช^๕ n^๕ ม^๕ n^๕ เจ^๕ ำ^๕ จะ^๕ ส^๕ ะ^๕ ร^๕ อ^๕ ก^๕ ส^๕ ะ^๕ อ^๕ n^๕ ไ^๕ p^๕ ไ^๕ n^๕ ะ^๕ พระ^๕ ล^๕ ูก^๕ เจ^๕ ำ^๕ จะ^๕ ก^๕ i^๕ n^๕
 n^๕ ำ^๕ ต^๕ ำ^๕ n^๕ ำ^๕ ม^๕ ุก^๕ ไ^๕ w^๕ ำ^๕ ไ^๕ พระ^๕ บ^๕ ิด^๕ ำ^๕ m^๕ ห^๕ ร^๕ อ^๕ ห^๕ ำ^๕ ไ^๕ m^๕ เจ^๕ ำ^๕ ก^๕ ย^๕ อ^๕ ม^๕ แ^๕ จ^๕ ัง^๕
 อ^๕ ย^๕ u^๕ แ^๕ ก^๕ ำ^๕ เจ^๕ ำ^๕ t^๕ ง^๕ ส^๕ อ^๕ ง^๕ m^๕ มา^๕ t^๕ r^๕ w^๕ ำ^๕ ถ^๕ ำ^๕ ย^๕ ต^๕ ำ^๕ n^๕ m^๕ เ^๕ จ^๕ i^๕ n^๕ แ^๕ ะ^๕ t^๕ o^๕ n^๕ g^๕ เ^๕ ำ^๕ เ^๕ ก^๕ i^๕ r^๕ a^๕
 พ^๕ ่อ^๕ m^๕ i^๕ ไ^๕ ห^๕ ส^๕ อ^๕ ง^๕ g^๕ ำ^๕ พ^๕ ำ^๕ ำ^๕ ค^๕ อ^๕ ง^๕ r^๕ ะ^๕ เ^๕ ห^๕ i^๕ n^๕ r^๕ ะ^๕ ห^๕ k^๕ t^๕ k^๕ ไ^๕ p^๕ ำ^๕ ไ^๕ ทุ^๕ เ^๕ ล^๕ y^๕ n^๕ ะ^๕ ล^๕ ูก^๕ เ^๕ อ^๕ ย^๕

ครั้นพระบิดามาไต่สวนไต่เสี้ยมที่สุด เห็นแต่หน้าพระบิณฑุตรเจ้า
 ทั้งสอง ก็ดูยิ่งกว่าเงินและทองไต่ร้อยเท่าพันทวี พระบรม
 ราชญาธิเธอจึงคาคำสองกุมารเหมือนนายโคบาลอันสันตัก
 คาคำโค ไต่ กิร ปุ่กโต จึงตรัสว่าพระลูกเอ๋ย เจ้าจง
 จำคำของบิดาไว้ สเจ ฤๅชชีสุโต มาตราว่าเจ้าอยู่มีไต่ระใคร
 พันทาสวิสัยของอชชี พ่อชาลิ่งเพียรพยายาม หาทองทุน
 ทรัพย์ตามให้ถวนถึงนบคำลงไต่พันเท่า อันเป็นพิกัดแห่งทวี
 เจ้า ยังกัณหาพระน้องเจ้าอย่าลืมหนา หกฤตินาภิเศกน วา
 จำบิดาจะคาคำแกวกัณหาไว้มิไต่น้อย สิ่งละร้อยละร้อยทั้ง
 โคคาวิ อุตสาหราชทาสทาสาทาสีรัตนพาหนาลงกตคชสารม้ามัง
 ครอบทุกสิ่งสิ้นสุวรรณทองพันคำลง ขนให้ถมอชชีแล้วเมื่อไต่
 กัณหาพระน้องเจ้าจึงจะไต่เป็นไทยชนเมื่อนั้น อย่าไต่กคัลลย
 เสร้าสร้อยน้อยพระทัยเลขนะ พระลูกเอ๋ยอย่าว่าบิดานลาเอียง
 รักลูกเล่าไต่ไม่เที่ยงเสมออัน ไต่กระนั้นคอกหนาพ่อชาล
 พระบรมราชญาธิเธอจึงตรัสประโลมเล้าว่าพระลูกเอ๋ย มาเถิก
 นะเจ้าอย่าช้านักพราหมณ์จะคอย เอิอกพาพระลูกน้อยเข้าสู่
 อรณัญญิกาวาส นิ่งเหนอยถลงกอาสน์หน้าพระอาศรม ทรง
 พระเท้าอันอุดมเต็มด้วยวารี จึงตรัสเรียกชชีชราจารย์ว่า

เอชีกิ วุฑฑุโพ พราหมณ์เอ๋ยจงมารับพระราชทานสองกุมาร
แต่โดยคิ เอชีกิหล่อหลองอุทกवारลงในมือพราหมณ์ ทั้ง
พระทัยไวโให้งามคังดวงแก้ว แล้วก็ออกพระอุทานวาจาอันแจ่ม
ใส ว่าพราหมณ์เอ๋ย ลูกทั้งสองของเรานี้เรารักคังดวงใจ
นัยนเนตร เหตุว่าเรารักพระโพธิญาณยิ่งกว่าสองกุมารไ้ร้อย
เท่าพันทวี อิทํ ทานํ เกษผลทานในครั้นจงสำเร็จ แต่
พระสร้อยสรพชฌญพุทธรัตนอนาวรณญาณ ในอนาคตกาล
โน้นเกิด

ภิกขเว ทูกรสงฆ์ผู้ทรงศีลสมาธิปัญญา เวสสันดรโ
ราชา อันว่าพระมหาเวสสันดรอุคคดวงกิลก เมื่อพระองค์ทรง
ขอยกขัยบุตรทานมีทนต์ชา จึงหลอหลองอุทกวารให้ตกลงเห็น
มือชช ชคจรรยักบนตาลบงเกิดมี อัม มหาปจวิ อันว่า
ภาคพนพระอิริณอนหนาแน่นไ้สองแสนสี่หมื่นโยชน์ เฝียง
อุโฆษครนครนคังไฟบรรลัยกัลป์ประผลาญโลกให้ทำลายวายวินาศ
ฝูงสัตว์จตุบาททวิบาทกคนเดินแผ่นโผนโจนคน ประหนึ่งว่าขี้ถฟิน
จะพลิกควาพลาแพลงให้พลิกหงาย อกนางพระอิริณจะแยะแยก
แตกกระจายอยู่รอน ๆ สะเทอนสะท้านเลือนลั่นอยู่ครน ๆ กุ
ทนต์วายนสัณสนคมากจะหน้าชาอยู่เปรี๊ยะ ๆ เฝียงฉะฉาค
ฉาน ทั้งพญาคชสารชาติคทนต์ ทะลงถลนรูงระแหง ๆ

ประเปร้แปร้นแล่นทะลวงจงคว้างาหงายเงย ประหนึ่งว่าจะ
 สอยเสยเอาดวงดาวเหิมหัวกระเหิมตกมันอยู่ซัก ๆ ทั้งว่า
 ใครมายุแยงแกลงผกพานเคียดทะยานอยู่ซักซัก สร้อยเข้าได้
 แทนเงาอยู่ผดุงผลัง ไม่ไล่พังผะผางโผงล้มพินาศ ทั้งพญา
 พาฬมฤคธาตเสือกโคร่งคระครางครมกระเหิมเสยงสำเนียงกอง
 ร้องประเปรี้ยปี่ ถิ่นทะยานย่องแบกเขี้ยวเคี้ยวฟันตัวสั้นอยู่รัก ๆ
 ประหนึ่งว่าจะธาโถมโถมจิกจยเอาสัตว์ในไพรวัน มาคาบคน
 กินเสียบคำเคี้ยวเป็นภักษา ทั้งพญาภาสรวักล้ากลัยเขาไชยค
 โลกทองเชิง เรืองฤทธิ์ไกรไล่วิกคววอยู่นาน ๆ ประหนึ่ง
 จะคว้านควักให้ตกกิน สีนรุยพพพตราชา ทั้งพญาเขาพระ
 สู่เมรุเกเอนอ่อนอยู่ทยเทา แก้วเก้านาวรคนแสนสัตว์คน
 เรืองรองช่องสารการอยู่ของม สาคโร ทั้งพระสมุทรสาค
 วัจวน บนคาตนาฟงเป็นฝอยฝน พญานาคฤทธิรณเล็กฟงพาน
 สลอลอยอยู่ไปมา ทั้งพญาครุฑราชขัฎฐากโผผินบนชนวน
 เล่นลมบนอยู่ลิ่ว ลมหมอกปลิวอยู่เกลื่อนกลาด บน
 อากาศกวิกลเป็นหมอกกลุ่มอมพรชรอมอับชลวนชลเวง เสยง
 กระทบเครงครนครน ฟาฝนสรวรรคกเฟื่องฟงเป็นฟองฝอย
 เมฆลาเหาะลอยล่อแก้วอยู่แวววับ รามสูรขยิบขยิกขย แสง
 สายมณเฑาะวาววาวสว่าง อสุรกีว้างขวานประหารอยู่เปรี้ยง ๆ

เสียงสนั่นสนั่นโลกวิจิตรลางดล เทพเจ้าในเมืองยบก็เขื่อนยิต
 นิรมิตกาย ชูเคียวรถวายสักการบูชา เทพคานิกนัยโกฏิ
 น้อมเคียวศรีโรคม้อยไสว ยกพระกรไหว้อยู่ขมิ้ม ว่าเจ้าประคุณ
 ของสัตว์ผิวยากเขย ยากทวยบุคคลผู้ใดเลยจะทำได้ เว้นไว้แต่
 หน่อพระชนีศรี อินทรสงครามพระบารมีมามากแล้ว ขอให้
 พระทูลกระหม่อมแก้วจงสำเร็จ แก่พระวิสุทธิธรรมาธิราช
 พุทธอัครอนาวรรณญาณ ในอนาคตกาลโน้นเถิด

ภิกขเว ทูกรสงฆ์ผู้ทรงศีลสมาธิปัญญา โส พราหมโณ
 อันว่าเฒ่าชราทมิฬชาติ เมื่อได้รับพระราชทานสองกุมารได้
 แล้ว เฒ่าใจแกล้วก็ผลลากกระซางสองกุมารมา เขกโต
 พนัชว่า ผูกพันพระพ้องสองกระสันเข้าให้มั่นคงมอ ปลาย
 เชือกข้างหนึ่งนั้นถนัดตามคอคอนสองข้างอรมาค่อหน้าสมเด็จพระ
 บิดาไม่ปรานี ฝ่ายพระชาลจึงกราบบังคมทูล ว่าข้าแต่ทูลเรศ
 สมเด็จพระบิดาเจ้าข้าเอ๋ย กระไรเลยไม่ปรานี ว่าพระแม่
 มทรเป็นเพื่อนยาก เมื่อเข้าพระแม่เจ้าจะจากไปสู่ย่า ก็พา
 ลูกทั้งสองรามาฝากฝัง ทรงพระกันแสงสั่งแสนทวย ครอบ
 และห่อพระบิดาเรศมานั่งไว้ ให้เฒ่าจัญไรตระแกลมาค้ำไปค่อ
 หน้าพระทนต์ ฝีมือกระไรคงอยู่ควยเคียววเสียวแสนแทบจะ
 บรรลือ เจ้าประคุณของลูกเขย ลูกนัยกมอชนไหว้ตะแ

ยิงโกรธ ลกร้าง ๆ ขอโทษตะแกยั้งที แดกทุกทีทุกทีทุก
 ฝไม่ เลื่อนคนไหลลงหยดย่อย พระบิดาเจ้าเอ๋ยโปรดทอดพระ
 เนตรหลังลูกน้อย ๆ นบาย ถูกทชตทชวางตะแกช่างไม่คึกเลย
 เจ้าประคุณของลูกเอ๋ย สักทลูกนจะกลนจะทนพันกำลังแล้ว
 แท้คอย ๆ พระชนนจะรวแววมามากหามิได้ พระบิดาเจ้าเอ๋ย ช่วย
 โปรดห้ามพราหมณ์ไว้ให้สงขยอย่าพราหมณ์มา ทังเวลานี้เล่า
 ก็บายก็ร้ายพระแม่เจ้าจะมาทัน เชนนี้สียงวันนอยอกไซ ยาว
 อมมายี เอติ โน โอเวลาปานฉนั้น พระแม่มีทรจะมีกลัยมา
 แล้วและหรือถึงกลางทาง แม้นพระบิตรงค์ทรงพระกรุณาแย้ม
 พระโสมขูโปรดประภาษย่างก็จะยังชั่ว ตะแกจะได้เกรงได้กลัว
 พระราชอาชญา ถึงจะค้ำจะค้ำจะอชฉฉสย น้ตะแกทำเล่นทำ
 ตามอำเภอใจของตะแกเอง พราหมณ์จะกลัวจะเกรงใครมีเล่า
 ค้วยพระทูลเกล้ามานั่งเฉย ก็นหาพระน้องเอ๋ยจะเอาพระคุณ
 ของผู้ใดมาปกเกล้า จะพึงพระบิดาเล่าก็หลากแล้ว เจ้า
 ประคุณทูลกระหม่อมแก้วของลูกเอ๋ย มีโปรดข้าชาติเล็ก
 ทำเนา จงโปรดเกล้าแต่เจ้ากณหา พระน้องของข้ายังเยาว์
 นึก ทราวมรักพราหมณ์ มีได้ทรงพระกรุณาทำนั้งขง คุ
 แผ่นกระดานตรงกระหน้านั้นมิได้หวัคไหว ทูลพลางทาง
 พิไร้องว่ากณหาพระน้องเอ๋ย ที่ไหนเลยจะได้กลัยมาเห็น

พระพิภพวิมลมุนีเจ้าพระมิตาและมาตุเรศ จะครองทนทุกข์ทรมานมอญ
ม้วยด้วยอาชญาของอริชชรวานแล้วแล

เมื่อพระชาลศิริราชโอรส ทรงพระกำสรดทูลพระบิทรราช
ท้าวเธอทั้งสามมิขยัสถมิไคตรสจ้านรรจา สังสารพระชาล
เหลียวมาทพระน้องแก้วกัณหา แล้วก็ทรงพระโคกาทิไรว่า
ว่า กณฺเฑ คุกรเจ้าแก้วกัณหาเอ๋ย หญิงชายผู้ใดเลยเกิด
มาในห้วงมหรธพภพสังสาร ยังมีดวงซึ่งพระนิพพานทรายโค
กัยอมค้องทุกซ์โพยภยประหาร ปานประหนึ่งว่าควรวานะเจ้าพิ
ตลา ทุกซ์ ทุกซ์ทงนกมทุกซ์เทอดงทุกซ์พระแม่เจ้าจะกลบเข้
มาแต่ขี้ จะมีไคเห็นหน้าเราพี่น้องแล้วก็จะทรงกันแสงให้ ด้วย
ว่าลูกเพื่อนไรมาจากอก จะทรงพระปริวิตกมิวายเลย พระคุณ
เอ๋ย พระคุณเคยไคไชยชมแก้วกัณหาชาลทุกเวลา กปณา จะ
เป็นกำพร้าพลัดพระลูกแล้วนะพระแม่เจ้า ไส นูน กปโณ คาโค
สมีเคจพระบิทรนทรบันเกล้าของเรา อยสฺสฺนโต เมื่อมิไค
เห็นเจ้าแก้วกัณหา แล้วก็จะพลอยทรงพระเศร้าโคกาทิรารก
ร่าให้ เมื่อพระแม่เจ้าเสด็จมา อิเม โน ทกฺติกา อสฺสา โอ
คคชนมากินาเสยคาย แต่รปลสทวทงหลายคคกระต่ายโคโคถิก
เถอน ไส้อสลาเกลอนเขยอนนิน พระบิทรกขัรจรงขันให้เรา
เล่น โอทนจะนานเห็นเมื่อไคจะไคกลั้มมาเล่นของเราอีกเล่า

ภักตยาเชยเรพาฬนังนังตังแต่ว่าจะโคกเค็รว่า ไปเป็นข้าพฤตมาจารย์
ชาทรมานในมรรคากันการ นั้นแล

ทมกุด ปกาเสนโต สตุถา อาห

ทโต เวสฺสณฺทโร ราชา

ปณฺณสาธํ ปวิสฺสิตฺวา

กนฺวชฺชชฺฌาตา ทสฺสีตา

สาธํ สํเวสนาภาเล

กนฺวชฺชชฺฌาตา ทสฺสีตา

สาธํ สํเวสนาภาเล

กถนฺนํ ปถํ คจฺจนฺติ

สนฺตา สฺสเนหิ ปาเทหิ

กถนฺนํ โส น ลชฺเชยฺย

อทุสฺสานํ ปุคฺคานํ

โยยิ เม ทาสฺสทาสฺส

ทสฺสสาธิ สฺสูหิณฺสฺส

วาริชฺสเสว เม สโต

อกโกสฺสทิ ปหริ

อาทุ จาปี คเหทฺวาน

อาเนยฺยามิ สเก ปุคฺคเต

ทานํ ททฺวาน ชคฺคิโย

กลฺหํ ปริเทวยฺตี

อุปรจฺจุณฺณทิ ทารกา

โก เน ทสฺสสฺสทิ โภชนํ

อุปรจฺจุณฺณทิ ทารกา

อมฺมจฺจุณฺณทฺมหา เทถ โน

ปคฺคติกา อนฺนปาทนา

โก เน ททฺเถ คเหทฺสฺสทิ

สมฺมุชา ปหริ มม

อลชฺชชี วก พฺราหฺมโณ

อลฺลโณ วา ปน เปสฺสิโย

โก ลชฺชชี ปหริสฺสทิ

พนฺธสฺส กุมฺมิโน มุเช

ยิเย ปุคฺคเต อปสฺสสฺสโคติ

ชคฺคํ พนฺธิทฺวา วามโต

ปุคฺคานํ หิ วโธ ทฺกฺโข

อัญชันเมค* ทุกขรูป
 สทณฺ ฐมมมณฺดาบ
 สจฺ จิเรวมาหํสุ
 ยสฺส นตฺถิ สกา มาตา
 เอहि กณฺเห มริสฺสาม
 ทินฺนมหาสิ ชนินฺเทน
 อจฺจายิกสฺส ลุทฺทสฺส
 อิมเ เท ชมฺพุกา รุกฺขา
 วิวิธานิ รุกฺขชาตานิ
 อสฺสทฺธา ปนสา เจ เม
 วิวิธานิ ผลชาตานิ
 อิมเ ทิวฺจฺนฺติ อารามา
 ยทฺดสฺส ปุพฺเพ กิฬาม
 วิวิธานิ ปุพฺผชาตานิ
 ยานสฺส ปุพฺเพ อารม
 วิวิธานิ ผลชาตานิ
 ยานสฺส ปุพฺเพ ภูณฺชาม

ยํ กุมารา วิทณฺเเว
 โก ททฺวา ธนุตฺตปฺปทิตฺติ
 นรา เขกฺขจฺยา อธิ
 ยถา นตฺถิ ทเถว โส
 นทฺดทฺโถ ชีวเตน โน
 พฺราหฺมณสฺส ธเนสิโน
 โย โน คาโวว สุมฺภทฺติ
 เวทิสฺสา สินฺธุวาริทา
 ตานิ กณฺเห ชหามฺหเส
 นิโครธา จ กยฺยฺกณฺนา
 ตานิ กณฺเห ชหามฺหเส
 อยํ สักยทฺธา นทฺติ
 ตานิ กณฺเห ชหามฺหเส
 อสฺมึ อปฺริ ปพฺพเท
 ตานิ กณฺเห ชหามฺหเส
 อสฺมึ อปฺริ ปพฺพเท
 ตานิ กณฺเห ชหามฺหเส

อีเม โน หตุถิกา อสุสา พลิตพทุทา จ โน อีเม
 เขหิสสุสุ ปุพเพ กิฬาม ตานิ กณฺเห ชหามฺหเสติ
 ตมกถํ ปกาเสนโต สกถา อาห

นัยมานา กุมารรา เท
 เทน เทน ปฐาวิสุ

พุราหุมนสุต ปมฺญิย
 ชาลิ กณฺหาชิโน รุโภติ

โศ โปธิสทุโต ปางนั้นสมเด็จพระบรมโพธิสัตว์ ครัส
 ไรได้ทรงฟังพระลูกน้อยทรงกันแสงทูลละห้อยวันนั้น กลั้นพระโคก
 มิได้ละอายพระทัยแก่เทพดา ปณณสาธิต ปวิสีตวา เสด็จ
 เข้าสู่ภายในพระบรรณศาลา ชบพระพักตราทรงพระกันแสง
 สอนให้ ว่าโอเจ้าเพื่อนเชษฐาใจของพ่อเอ๋ย เจ้าเคยกระทำ
 กรรมไว้เป็นไฉน จึงมาตกเชษฐาใจไร้ยากอนาถาให้พราหมณ์ชรา
 ร้างรายกาจ ทะแกลมาทำสีหนาทโทยโทยดี โอเวลาปานฉะนี้
 ก็สายฉะนี้ คนทั้งหลายเขาเรียกกันกินอาหาร บ้างก็เล่าโลม
 ลูกหลานให้อายน้ำแล้วหลบนอน แต่สองยังอรของพ่อฉัน ใคร
 จะปรานไ้หม่นน้ำ ก็ระทรากตรำลำบากใจ ที่ไหนจะเกินได้
 ด้วยพระบาทเปล่า ทั้งใจแค้นจะแตกเผื่อให้พ่ออง จะชอกช้า
 คล้าเป็นหนองลงลามไหล สองสุริยวงศ์ตั้งแควว่าจะทรงกันแสง
 ให้ สุกอาลัยของพ่อแล้วทจะทักตาม จะย้ายหน้าไปหาพราหมณ์
 เมื่อยามเย็น เฒ่าจัญไรไหนเลยจะเห็นด้วยสองเจ้า มีแต่จะ

รุกเร้าคำรามคึก ธิชเอยักระไรเลยไม่เกรงขามเราข้างเมื่อยาม
 วน จะคิดก็ข้างเป็นไรว่าลูกทั้งสองคนคู่ชีวิตมัย ยังทักใจ
 ให้ชาติมิให้เสียประโยชน์ แต่ก่อนโตคำสั่นไถ่สยมาลงสัช
 ฌอนรักเกรงกลัวไม่ทำได้เหมือนพราหมณ์ผืน วาริชสุเสว เม
 สโต เสมือนหนึ่งพราณเข้คมาทปลาทหน้าไซ บรรดาปลาจะเข้า
 ไปให้แตกฉาน ตัวเราผู้ทำทานเหมือนตัวปลา พระโพธิญาณ
 ในภพหน้านั้นคือไซ ประราณจะเข้าไปจึงยกพระลูกให้เป็น
 ทานขารมัย พระลูกทั้งสองศรีดังกระแสดินธิ พราหมณ์
 ประมาทหมิ่นมาคาคี เสมือนกระตุ่มวารีให้ปลาคน น้า
 พระทัยท้าวเธอถอยคนจากอุเบกษา ยังเกิดวิชขามาท่อหุ้ม พระ
 ษัญญานนกลักกลุ้มไปทวยโมโหให้ลุ่มหลง โตโตเข้าซ้าส่งให้
 ยังเกิดวิหิงสาขันทนท ว่าอุเหม่! อุเหม่! พราหมณ์ผืนนอาของ
 ทะนงหนอ มาคัลลทอหน้าพ่อไม่เกรงใจ ธิชเอยัมาอยู่ย้า
 เปลาเมื่อไร ทงพระขรรค์ศัลย์ชยกลดมา ธนจำป คเหทว
 ภัทรวงพระแสงธนศรกระเด็นมนกยมิธ มาพราหมณ์ผืนเสียเถก
 หริธ เธอก็ชกหืออยู่แต่ในพระทัย ภายหลังจึงตั้งจิตพิจารณาใน
 พระอริยประเพณีหน่อพทธางกร กิรว่าอาคมะเนเพิ่มพูนมหา
 ษุคตบริจาคเจียวสัหว่า เมื่อพระษัญญาบังเกิดมัย พระบรมราช
 ฤาษเอยังตรัสสอนพระองค์เอง ว่า โภ เวสสันดร คุกร

มหาเวสสันดร ออย่าอาวรณ์ไว้เวทำเนาเขา ข้ากับเจ้าเขาจะ
 ตักกันไม่ต้องการ ให้ลูกเป็นทานแล้ว ยังมาสอศแค่นี้เมื่อ
 ภายหลัง ท้าวเธอก็ทรงพระสมาธิระงับกับพระวิโยค กลั้นพระ
 โคกสงขแล้ว พระพักตร์ก็ผ่องแผ้วแจ่มใส คุงทองอุไรทั้ง
 แท่ง อันบุคคลแกล้งหล่อแล้วมาวางไว้ในพระอาศรม ดังแต่
 จะเสวยชมพระขัณฑ์ทรทานขารมี แห่หน่อพระชินศรีเจ้านนแล
 เมื่อชชกพฤตมาจารย์พาสองกุมารไปวันนั้น เมาอาธรรม
 ลมแล้วลุกขึ้นไต่ ลอยไต่เร็วไวไม่ไล่ตักอนสองยังอรมาท้อ
 หนาพระทนต์สมเด็จพระบิดาไม่ช้าที่ ควรจะส่งสารเย็บด้วย
 พระชาลศรีครุณเภาวลกษณณ์ ผันพระพักตร์มาทูลลาพระ
 มาตเรศอยู่แล้ว ๆ แล้วก็ทรงพระกันแสงละห้อย ทรง
 ปรกษาแก่น้องน้อยกนิษฐา ว่า กณฺเห คุกรแก้วกณฺหาอ้อย
 พไคยน์เนอความท่านเล่าสับกันมา ว่ากำพร้าสองประการ
 สืบสันดานโดยประเพณี นรา เอกจุริยา กุมารกุมารไคโร
 นิราศปราศจากพ่อยังแต่แม่ผู้เดียว ก็พอแลพอเหลียวขอว่า
 อยู่พร้อมทั้งบิดาและมารดา ทารกา ทารกผู้ไคโรนิราศ
 ปราศจากแม่ยังแต่พ่อผู้เดียว ก็เปล่าเปลี่ยวไคขอว่าคนยสน
 ทงบิดาและมารดา ดึงจะประโลมเลี้ยงรักษาเล่าก็ไม่ถึงใจ
 ดึงจะไคทุกขภัยสักรอยสิ่ง อันบิดาแล้วก็นิ่งไคไม่นำพา อัน

คุณของพระมารดาท่านพรรณนาไว้ว่าเป็นที่ยัง สัจ คำที่ว่า
 มานักจริงสมอยู่แล้วพระน้องแก้วกัณหา เหมือนหนึ่ง
 อกราทองส่องราในครั่งน พระชนนีไม่อยู่ อ้ายพราหมณ์
 มั่นจข่มขู่เคียวเขี้ยวกระทำโทษ นกขุติโล ชิวเคน โน
 โอระประโยชน์อันใด กบด้วย ชิวติเรานันทนาพระน้องเอ๋ย
 กัณหาเจ้าพญเพื่อนไร่ จะอยู่ไปใบให้ทนทุกข์ทรมาน มาได้
 ความรำคาญเคืองแค้น พราหมณ์ตะแบกให้เล่นเล่นลำยาก
 ยากแก่น้อย ๆ นมนิกน้ำหน้อยหนึ่งก็มีไค้เสวย กัณหาพระ
 น้องเอ๋ยมาเถิดคนเจ้า มาเราจะล้อมสอศอกอดคอกันเข้าให้
 มั่นกลืนใจกาย เสียให้พ้นแค้นร้ายนเถิด

เมื่อชุกชกพฤตมาจรรยพาสองกุมารมาเค็มพก ถึงทาง
 ตะกุกตะกักกันคีลา เฒ่าชราเค็นทะเลทุทะเลดเหี้ยบ
 พลากล้มผลุง เครือเถาสะกุงหลุดออกจากข้อพระกร สอง
 บงชรกวงมาสู่สำนักพระยิกา เฒ่าชราฉวยไค้เร็วไวไม้ไล่
 ขยพัน ผุดลากกระชากรันด้วยโทโส อากทุมนโต เสมือน
 หนึ่งจะเชือดเนื้อหนึ่งกินเสียทั้งเป็นเห็นเวทนา เข้าผุดคร่า
 พาลากสำรากขู่ ว่าคุดเค็กน้อย ๆ ทงคูนรแก้วจะหนี ครน
 พราหมณ์ทลิวพราหมณ์ราย เอ็งสิมาร้ายไปก่อนพราหมณ์
 นนไม่ว่า ตะแบกเหลียวมากพระชาลเขาคาผาง แล้วก

เลี้ยวมาคานางกณหาให้รับขอยกรกรรคหวคหวาคทเวทนา ควร
 จะส่งสารเอ๋ยก้วยแก้วกณหา พระชลดนางผอช ๗ สมัย
 แลดูไมโทพราหมณ์ค แล้วกตงแต่จะทรงกันแสงโคกให้พระ
 บิคาช่วย ว่าชีวิตลูกกันจะม้วยเสียจริงแล้ว เป็นไฉนพระ
 ทูลกระหม่อมแก้วจงนงเฉยเสียโคในครองน โอนาเวทนาก้วย
 นางแก้วกณหากมารี เธอทรงพระโคกกันแสงให้ นำพระ
 ชลดนัยไหลลงหล่ง ๗ พลากร้องทูลสิ่งอยู่แจ้ว ๗ ว่าเจ้า
 ประคุณทูลกระหม่อมแก้วของลูกเอ๋ย ทักลูกเสียแล้วหรือจ
 นงเฉยเสียโค ปล่อยให้พราหมณ์จัญไรแกคาคำคร่ำไปท่อน้ำ
 พระทง ๗ เร ๗ ซาค ๗ ทงว่าข้าครอกเกิดในเรือนเขย โยยค
 ขรรคาเสียสูกกำลัง น จาย พราหมโณ มีใช้พราหมณ์แล้ว
 หนพระพ่อเจ้า เคว้นทำไม้ตะแกจรวายกาจ ยกโ ชะรอย
 ว่าคัจฉาจมนแกล้งแปลงมาชอทาน ค้ประจานให้เจียใจจะชาค
 ชุค่อนควาคกระทำเชญ จะฉีกเนอลูกกันเสียทงเป็นนนมโค
 จงแกล้งคคก้วยผ ไม่ไปให้ลขพระเนตรพระบิทุเรคเจ้าแล้ว ก็
 จะหักคชลูกแก้วลงกลางกิน จะฉีกเชือกส้วยเลืคกกันเป็นภักยา
 พระพุทธเจ้าข้าไม่ไปรคแล้วลูกแก้วจะชอลา พระบิคาอย่าไค
 น้อยพระทัยเลบ พระคุณเอ๋ย พระคุณเจ้าเอ๋ย เจ้าประคุณของ

ลูกเขี่ยย่ำว่าลูก^ขน^ขล^ข่ง^ขมา^ขด^ขล^ขก^ข ท^ขจะ^ขไ^ขก^ขล^ขย^ขมา^ขเ^ขน^ขพ^ขอ^ขล^ขก^ขน^ขส^ขย^ข
 ไ^ขน^ขน^ขอ^ขย^ขา^ขส^ขง^ขส^ขย^ข ท^ขว^ขย^ขว^ขา^ขก^ขร^ขร^ขก^ขแ^ขล^ขเ^ขอ^ขค^ขเ^ขน^ขอ^ขจะ^ขเ^ขน^ขเ^ขย^ขอ^ข
 ของ^ขค^ขา^ขพ^ขร^ขา^ขห^ขม^ขณ^ข ล^ขก^ขน^ขร^ขา^ขย^ขท^ขล^ขค^ขว^ขา^ขม^ขล^ขก^ขเท^ขา^ขไ^ขเท^ขา^ขไ^ขค^ขอ^ขเ^ขน^ขเ^ขย^ขอ^ข
 เ^ขล^ขย^ข ก^ขร^ขร^ขม^ขเ^ขย^ขก^ขร^ขร^ขม^ข ช^ขะ^ขร^ขอ^ขย^ขว^ขา^ขก^ขร^ขร^ขม^ขก^ขณ^ขห^ขา^ขน^ขอ^ขย^ขน^ขไ^ขค^ขะ^ขร^ขท^ขา^ขไ^ขว^ข
 แ^ขก^ขะ^ขชา^ขค^ขิ^ขห^ขล^ขง^ข จ^ขึง^ขไ^ขห^ขเ^ขล^ขเ^ขอ^ขญ^ขพ^ขร^ขะ^ขพ^ขอ^ขเจ^ข้า^ขซ^ขิง^ขซ^ขิง^ขไ^ขม^ข่^ขค^ขุ^ขห^ขน^ข้า^ขมา^ขเ^ขน^ขเ^ขย^ข
 ไ^ขอ^ขก^ขร^ขร^ขม^ขเ^ขย^ขเ^ขน^ขจะ^ขส^ขัน^ขว^ขา^ขส^ขน^ขา^ขของ^ขแ^ขก^ขว^ขก^ขณ^ขห^ขา^ขน^ขเ^ขย^ขจ^ขริง^ข ๆ พ^ขร^ข
 ล^ขก^ขห^ขญ^ขิง^ขข^ขอ^ขด^ขว^ขา^ขย^ขย^ขัง^ขค^ขม^ขล^ขา เ^ขน^ขไ^ขป^ขา^ขม^ขเว^ขร^ขา^ขน^ขเ^ขน^ขแ^ขล^ขว^ขเ^ขด^ข

ทมทุถ์ ปกาเสนโต สตุถา อาห

ทโต โส ราชสุมาทาย

ทณฺฑมาทาย พุราหุมโณ

อาโกฏยนโต เท เนติ

สีวิราชสฺส เปกฺขโตติ

ทมทุถ์ ปกาเสนโต สตุถา อาห

ทํ ทํ กณฺหาชีนาโว

อํ มํ ทาท พุราหุมโณ

ลญฺจียา ปฏฺโฏโกฏฺเฐติ

ณเร ชาทว ทาสี

น จาญํ พุราหุมโณ ทาท

อุมฺมิกา โหนฺติ พุราหุมณฺ

ยกุโข พุราหุมณฺวณฺเณน

ชาทิตุํ ทาท เนติ โน

นียมานา ยีสาเจน

กิณฺณุ ทาท อฏฺธิกฺขสฺสิติ

อิมเ โน ปาทุกา ทุกฺขา

ทํโฆ จทฺธา สุกฺกคโม

นิเจ โวลมฺพเก สฺริเย

พุราหุมโณ ว ทเวติ โน

โถกนุทามุเส ภูตานี
 สรสุส สิริสา วนทาม
 ทิณา ลตา ๑ โฮสโถย
 อมมัม อาโรคย์ วชฺชาด
 วชฺชนกฺ โภณโต อมฺมณ
 สเจ อนุปฺปติตฺตกา
 มาย อญฺเฏยํ อญฺเฏ
 ตเมว อนุปฺปเตยฺยา
 ส อโห วท เร ชญฺี
 สญฺญํ ทิสฺวาน อสฺสํ
 อภิเวถํ นุน อมฺมา
 ย น โพนฺธ น ชานา
 ทิ อจฺจาเยเกน ลุทฺเท
 น อปชฺช อมฺมํ ปสฺส
 สมุทฺตา อมฺมา พุรา
 หุมณฺสสฺส ททายํ
 อาสฺมิโต ฉาโต
 สฺส ๑ วท โน ปา
 ทา อิติ ททถ วิธยฺ

ปพฺพทานิ วนานิ ๑
 สฺสฺสฺสฺส ๑ อาปเก
 ปพฺพทานิ วนานิ ๑
 อญฺ โน เนติ พุรา
 หุมณฺสสฺส มทฺทํ
 อสฺสํมากมาทํ
 อญฺ ปิ อนุปฺปเต
 ยฺยา โน อญฺ คจฺฉ
 ทิ อสฺสํ อญฺ ปิ
 ปสฺสเสสิ โน ลหุ
 วนมฺมณฺสสฺส ทท
 ทนฺเต ททขํ ภา
 วิสฺสฺสฺส อญฺ ฉา
 ลทฺทํ อนุปฺปํ
 พุราหุมณฺสสฺส
 อนฺนินา โย โน
 คาโวว สฺสํ
 อญฺ ฉาโต อา
 คทํ ฉลํ ชุทฺเท
 น มิสฺสํ น พ
 พฺทํ ทรเยยฺยา
 โน พพฺทํ ท
 ทิ พุราหุม
 ญฺ กุมารมา
 ทคฺคิทธิโน
 ทิ

โศ โภชิตฺโต ส่วนสมเด็จพระบรมโพธิสัตว์ ทรัส
 ไททรงฟังพระสุรเสียงแก้วกัณหา เลี้ยวพระศกสกายาขึ้น
 ระย่อ เสร้าสลดกระตักที่พระหฤทัยเช็ดถอยหลัง พระนาสิก
 ชกตงอัสสาสขัสสาส น้ำพระเนตรเอ้อไหลหยาดหยดเป็น
 สายเลือก ไม่เว้นวายหายเหือกขังโคก จังเอาพระขัณณู
 วิญฉัยเข้ามาชมโคก ว่าบุตรวิโยคทั้งนึ่งเกิดมีเพราะความ
 รัก จำจะเอาอุเบกขาเข้ามาประหาณหักให้เลื่อมหาย ท้าว
 เอากลับสุขเกษมเปรมสบายพระกายก็โศสท กังพระจันทร์
 ทรงกลด นนแล

ศิริทวาริ อสมปฤตา เมื่อพราหมณ์ชุกชราพาสอง
 ทรณลำพาพงศ์ เกือบจะออกประตูทองพระหิมเวศ ควรจะ
 ส่งสารเชียวนางกัณหากมาเรศเอาทรงพระ กันแสงจนสทสน
 กำลั้งแรงระหวายอ่อน เจ้ากัศธอกธอนอ่อนนอนพระเพยา ว่า
 ข้าแต่พระเชษฐาชาลของน้องเอย นึ่งนหิวอ่อนควยอกนม
 วงเวียนเจียนจะล้มเสียจริงแล้ว พระชาลจึงปลอยแก้วกัณหา
 ว่ากัณหาเอ๋ยออกส่าห์เคินเคียนแม่ อย่าระย่อท้อแททางนก
 ยังไกล ใครจะช่วยเราได้ไม่มีเลย เจ้าเพอนยากของพเอย
 มาครว่าพระน้องเจ้าจะวอควาย ทวพนกจะชอทายไปตามเจ้า

จะออกไปโดยเล่าให้ทันทุกขัตถมาน ควรจะส่งสารเชื่อก้วยสอง
 กุมารพราปรักษากัน ว่าเราจะอภิวันทนไหว่ไว้แก่เทเวศ สักให้
 ช่วยบอกเหตุตลอดพระมารดา ว่าพลาททางก็แฉยพระองค์
 ษยพระเคียรถวายค่างประทีปอุปเทียนปทุมชาติ พระพน้อง
 กักร้องประกาศด้วยวาจา ว่า โภณโต เทวสงฆาโย ข้าแต่
 เทพดาเจ้าทั้งหลายเอ๋ย อันคักกัศทอสลิตทเควระหญาลดาวลย
 อันทรงทิพยภรณ์และทิพเนตร ไต่ไปรคเกศเกล้ากระ-
 หม่อมฉันด้วยช่วยบอกพระมารดา ว่ายังมีพราหมณ์ชราบุรุษ
 ไทย พาลูกทั้งสองโสดมาทางนี้ ชื่อว่ากณหาชาลไต่ส่ง
 ความ ให้พระมารดาเร่งติดตามมาให้จงได้ โดยมีรรคา-
 ลยไฟระเหิง ตรงตลอดทอศเคียวกระทั้งถึงประตูป่า แต่
 พอลูกไต่เห็นหน้าผาพระบาท อโห วก เว ชญัน โอพระชนน
 ศรัศุมมาตของลูกเอ๋ย เวลาปานฉะนี้แล้วมิตามมา เออ
 เกือบจะพ้นประตูป่าไปแล้ว ที่ไหนเลยจะได้เห็นหน้า
 พระลูกแก้วทั้งสองรา มาคฤทธิโน โอส่งสารเชื่อก้วยสอง
 ตรุณทราวมสวาท เมื่อนิราศร้างห่างพระมารดา พราหมณ์
 ชราตะแบกพระน้อง เทพเจ้ากักร้องหวาดไม่เว้นองค์ ครน
 พราหมณ์ตะแบกพระพลง เจ้ากักร้องอยู่กรัด ๆ เทพเจ้า

ร้องหวนชวนพรหมกันเสียดสนันทุกอกสั้ว วาญวิเวกพักมา
 เณชยฉิว ไชยพฤษยาปลิวร่วงระรยุเป็นทุกเส้นหญ้า พอโพธิ์
 เพ็ญพลบคำย่ำสนชยเศ พราหมณ์กพาตองตรุณยาวเรศลย
 ถ่วงประทุษำ อิติ เมาะ อิมินา ปกาเรน โดยปการะก้งแสง
 มาฉนแล

กุมารปพพิ นิฏจิก

ประทับทวยพระคาถา ๑๐๑ พระคาถา

มหาเวสสันดรชาดก

มทร กณทท ๙

ยี่ ปณ รณณา มหาปจว อุนนาเททวา พราหมณสุส
ขียปุทุเทศุ ทินเนสุ ยาว พุทฺหมโลกา เอกโกลาหล์ ชาคํ,
เทนาบี ภิชชิตททยา วีย หิมวณทวาสิโน เทวคาโย เทส
พราหมณณ นียมานานํ ทํ วิลาปํ สุทฺวา, มนุคยัสสุ, สเจ มทฺท
สกาลสุเสว อสฺสํ อากมิสฺสติ, สํ ทคฺถ ปุทุเท อทิสฺวา,
เวสฺสณทวํ ปุณฺณิตฺวา, พราหมณสุส ทินฺนภาวํ สุทฺวา,
พลวสิเนเหเน ปทานุปทํ ชาวิทฺวา, มหนทํ ทุกฺขํ อุนฺนเวยฺยาติ.

ยี่ โกลาหล์ อันว่าโกลาหลอันใดเป็นวิสัยแสนกัมปนาท
รณณา เมาร เวสฺสณทเรน อันพระมหาบุรุษราชาชาติอาชาไนย
ชชชินวงศ์ ทรงบำเพ็ญเพิ่มโพธิสมาการ ท้วยเดชอำนาจ
ทานโพธิสัตว์ เป็นปัจฉิมปรมัตถบารมีอันหมายมั่น ทํ
โกลาหล์ ก็ยังเกิดมหัศจรรย์ ในไตรภพขจรพรหมเมศ
ทินเนสุ ปางเมื่อท้าวเชอ ยก สอง ครุณ เยาวเรศผู้ยอกรัก
ราว กระว่า จะแขวะ ควัก ชั่ง ควงเนตร ทง สองข้าง วางไว้ในมือ
พราหมณณ์ เฒ่าก็พาสองกุมารพะงางามไปในทางกันการ

ควรจะส่งสารแสนอนาถอนาถา ด้วยพระลูกเจ้าเป็นกำพร้า
 พรากรพระชนน^๕แค้น^๕ขอย^๕ ๗ ยังไม่วายนม พราหมณ^๕ยัง^๕ข่ม^๕
 เช่นเขย^๕คว่ำ^๕ราม^๕คัก^๕คอน^๕ให้^๕คว่น^๕เค็น ตาม^๕บ่^๕าร^๕กระ^๕หกระ^๕เห็น^๕
 หอย^๕หิว^๕แล้ว^๕ให้^๕โหย มี^๕แค่^๕เสียง^๕เธอ^๕ โอ^๕โ^๕โย^๕ ส^๕ระ^๕น^๕ร^๕อง^๕
 รำ^๕พัน^๕ ส^๕่ง^๕ ท^๕ก^๕ เ^๕็น^๕ ห^๕ญ^๕่า ก็^๕ ห^๕วัน^๕ ๗ ว^๕ัง^๕ เว^๕ง^๕ วิ^๕เว^๕ก^๕บ^๕่า^๕พระ^๕หิ^๕ม^๕
 พาน^๕ค^๕ เ^๕ล^๕ล^๕ ลา^๕ล^๕ย^๕ค^๕ ส^๕ุ^๕ท^๕ว^๕า ฝ่าย^๕ผ^๕่ง^๕เท^๕พ^๕ท^๕ก^๕ส^๕ถ^๕าน^๕พ^๕ิ^๕มา^๕น^๕
 ไม่^๕ไ^๕ศ^๕ล^๕เก^๕ร^๕็น^๕เน^๕็น^๕น^๕ว^๕พ^๕นา^๕ว^๕าส^๕ ไ^๕ศ^๕ค^๕ค^๕ย^๕ค^๕ำ^๕ป^๕ระ^๕กา^๕ศ^๕ส^๕อง^๕ก^๕ุม^๕าร^๕
 ท^๕ร^๕ง^๕ พ^๕ระ^๕ ก^๕ัน^๕ แ^๕ง^๕ ส^๕่ง^๕ค^๕ำ^๕ส^๕ัน^๕ จ^๕น^๕ ส^๕ุ^๕ค^๕เส^๕ียง^๕ ก^๕ึง^๕ ท^๕ิ^๕ย^๕พ^๕ิ^๕มา^๕น^๕ จ^๕ะ^๕
 เอน^๕เอย^๕ง^๕อ^๕อน^๕ด^๕ง^๕ซ^๕อ^๕ย^๕ซ^๕ค^๕ เท^๕พ^๕เจ^๕ำ^๕ก็^๕เค^๕ร^๕ำ^๕ส^๕ล^๕ค^๕พิ^๕ลา^๕ย^๕เหล^๕ย^๕ว^๕
 มา^๕แล^๕ค^๕ค^๕มิ^๕ไ^๕้ ภิ^๕ษ^๕ิ^๕ห^๕ท^๕ยา^๕ วิ^๕ย^๕ บ^๕ั^๕ม^๕ป^๕ระ^๕ห^๕น^๕ง^๕ว^๕ำ^๕ค^๕ว^๕ง^๕ห^๕ท^๕ย^๕
 จ^๕ะ^๕ป^๕ระ^๕ท^๕ุ^๕ระ^๕ล^๕ุ^๕น^๕ละ^๕เอย^๕ค^๕อ^๕ก^๕ท^๕ก^๕อ^๕ก^๕อง^๕ค^๕ ด้วย^๕ท^๕ร^๕ง^๕พ^๕ระ^๕อา^๕ล^๕ย^๕
 น^๕น^๕ไ^๕ห^๕ญ^๕์^๕ห^๕ล^๕ว^๕ง^๕ ก็^๕พ^๕าก^๕ัน^๕ก^๕ุม^๕ก^๕ร^๕ข^๕อ^๕น^๕ท^๕ร^๕ว^๕ท^๕ร^๕ง^๕พ^๕ระ^๕ก^๕ัน^๕แ^๕ง^๕โ^๕ค^๕ก^๕
 อ^๕ย^๕ซ^๕บ^๕เ^๕ชา^๕ จ^๕ึง^๕ป^๕ร^๕าร^๕ว^๕ำ^๕ชา^๕ว^๕เร^๕า^๕เอย^๕จะ^๕ค^๕ิ^๕ค^๕ไ^๕น^๕ค^๕ิ^๕ ถ้า^๕เ^๕ม^๕ัน^๕
 ส^๕ม^๕เ^๕ก^๕ะ^๕พ^๕ระ^๕ม^๕ท^๕ร^๕เอย^๕กล^๕ย^๕เ^๕ำ^๕มา^๕แ^๕ท^๕ก^๕าล^๕ย^๕ง^๕ว^๕ัน^๕ม^๕ิ^๕ท^๕น^๕เ^๕็น^๕ อ^๕ท^๕ิ^๕สุ^๕ว^๕า^๕
 เม^๕อ^๕ท^๕ำ^๕ว^๕เอย^๕มิ^๕ไ^๕ค^๕เ^๕็น^๕พ^๕ระ^๕เจ^๕ำ^๕ล^๕ก^๕เอย^๕ก็^๕จะ^๕ท^๕ล^๕ถ^๕า^๕ม^๕ คร^๕ว^๕ัน^๕แ^๕ง^๕
 ค^๕ว^๕า^๕ว^๕ำ^๕พ^๕รา^๕ห^๕ม^๕ณ^๕พ^๕า^๕ไ^๕ย^๕ น^๕าง^๕ก็^๕จะ^๕อา^๕ล^๕ย^๕โ^๕ค^๕ค^๕เ^๕น^๕ไ^๕ป^๕ตาม^๕ค^๕ิ^๕ค^๕
 ไม่^๕ค^๕ิ^๕ค^๕ค^๕า^๕ย^๕ ม^๕ห^๕น^๕ค^๕ิ^๕ ท^๕ก^๕ข^๕ิ^๕ ค^๕ิ^๕ค^๕ไ^๕ป^๕ค^๕ิ^๕ค^๕ไ^๕ป^๕แล้ว^๕ไ^๕ห^๕า^๕ย^๕เ^๕็น^๕น^๕ำ^๕
 น^๕ำ^๕ท^๕า^๕ท^๕ก^๕ ว^๕ำ^๕ไ^๕ไ^๕อ^๕อ^๕ก^๕ม^๕ท^๕ร^๕เอย^๕ จ^๕ะ^๕ส^๕ว^๕ย^๕พ^๕ระ^๕ท^๕ก^๕ข^๕เ^๕ท^๕ย^๕ด^๕ัง^๕
 ข^๕ิ^๕ว^๕ิ^๕ท^๕ะ^๕ป^๕ล^๕ิ^๕ค^๕ป^๕ล^๕ง^๕ ด้วย^๕พ^๕ระ^๕ล^๕ก^๕ร^๕ก^๕ทั้ง^๕ส^๕อง^๕พ^๕ระ^๕อง^๕ค^๕ัน^๕แล้ว^๕แล^๕

ทมทณั ปกาเสณโต สกฺกา อาห

เทสํ ลาลยํ สกฺวา
 สโห พยคุโณ ๑ ทิย ๑
 มา เหว ใน ราชปุตติ
 มา เหวมหากํ นิพฺโงเค
 สโห เจ น วิเหเจยฺย
 เนว ชาลิกุมารสฺส
 อุกฺเขเนว ชียเยถ
 ชณฺฑิกํ เม ปตฺติ
 อผลา ผลโน รุกฺขา
 ทสฺสา สายณฺหาลมฺหิ
 อตฺตงฺกตมฺหิ สฺริเย
 นิเจ ไวลมฺพเก สฺริเย
 ยณฺ ๑ เนสํ อโตะ หาสํ
 โส นฺน ชตฺติโย เอโก
 โตเสณโต ทารเก ฉาเท
 เท นฺน ปุตฺตกา มยฺหิ
 สายํ สํเวสนากาเล
 เท นฺน ปุตฺตกา มยฺหิ

ตโย พาฬา วเน มิกา
 อิทํ วจนมพฺรวิ
 สายํ อุนฺนาโต อาคทา
 เหชปิตฺถ วเน มิกา
 พยคุโณ ทิย ๑ สกฺขณํ
 กุโต กณฺหาชีนา สียา
 ปตฺติปุตฺเต ๑ สกฺขณาทิ
 ทกฺขณิก ๑ ฌนฺตติ
 สพฺพา มยฺหนฺติ เม ทิสา
 อสฺสํมาคมนํ ปตฺติ
 พาฬา ปนฺเถ อปฺปจฺหุ
 ทเว ๑ วต อสฺสโม
 ทนฺเต ฤณฺเชยฺย โภชนํ
 ปณฺณสาลาเย อจฺฉติ
 มมํ ทิสฺวา อนายคํ
 กปฺปณาย วราภียา
 ๕ ๕
 ชวิ ปตาเว อจฺฉเว
 กปฺปณาย วราภียา

สายัณห์ สัณเฑาะพนาเถ

เท ญฺญ ปุตุตถกา มยหิ

ปรจุคฺคทา มํ ทิฏฺฐจันติ

เท ญฺญ ปุตุตถกา มยหิ

ปรจุคฺคทา มํ ทิฏฺฐจันติ

เท ญฺญ ปุตุตถกา มยหิ

ปรจุคฺคทา มํ ทิฏฺฐจันติ

เขกายโน เขกปโถ

อณฺเฏ มคฺคํ น ปสฺสสามิ

มิกา นมตฺถ ราชาโน

อุมเมเน ภาทโร ไทล

อวรุตฺตสฺสํ ภาริยา

ทณฺเฑหา นาคิมณฺเฑหามิ

ทุมเห จ ปุตุตฺเต ปสฺสเสถ

อหณฺเฑ ปุตุตฺเต ปสฺสเสยฺยํ

พหุณฺเฑจิทํ มุลลฉลํ

ทโท อปฺปทุมํ ทสฺสสามิ

ราชปุตุตฺถิ จ โน มาตา

อุมเมเน ภาทโร ไทล

วารี ปิตาว อจฺฉเร

กปณาย วราภิยา

วจุฉา พาลาว มาตรํ

กปณาย วราภิยา

หิสาวิปริปฺปลสฺสเถ

กปณาย วราภิยา

อสฺสสมสฺสํ วิทฺฐโร

สรา สฺสพฺภา จ ปสฺสโต

เยเน คจฺฉเยยฺย อสฺสสมํ

กานนฺตํ มหพฺพลา

มคฺคํ เม เทถ ยาจิตา

ราชปุตุตฺตสฺสํ สิริมโต

รามํ สิตาวณฺณพฺพลา

สายัณห์ สัณเฑาะพนา ปติ

ชาลี กณฺหาชินํ จ โภ

ภกฺโข จายํ อนปฺปโก

มคฺคํ เม เทถ ยาจิตา

ราชปุตุตฺโต จ โน ปิตา

มคฺคํ เม เทถ ยาจิตา

ภิภุชเว คุกรสังฆมุทรังคัลสังวรญาณ เทวสังฆาโย
 ฝ่ายฝูงเทพทุกสถานพิมานไม้ไผ่พนม มีอารมณ์อันรอนเฝ้า
 ส่วนเทพเจ้าจอมสากล จึงมีเทวบาลขึงคืบ แก่เทพอันคืบ
 ทั้งสามองค์ อันทรงมหิทธิฤทธิ์ศักดิ์กาว่า ท่านเอ๋ยจงนิรมิต
 ยิกเขื่อนกายกลายอินทรีย์ เป็นพยุคณ ราชสัทธ สองเสื่อ
 สามสัทวส์กักหน้านางพระยามัทรีไว้ ต่อที่พากรคลาไคล
 คลอเบยเน่นเห็นดวงพระจันทร์ชนมาอยู่ร้าง ๆ ท่านจงลกลัก
 หนทางให้แก่นางงาม ทโย เทวปุกุทา ส่วนเทพเจ้าทั้งสาม
 ก็อาลาลลาคผาดแผดแสง จำแลงเป็นพญาไกรสรราชผาด
 แผลกเสี่ยงสนั่น กังสาขอสั่นลนกลอคืบป่า องค์หนึ่งเป็น
 พยุคณพญาเสื่อโครงค้ำารนรอง องค์หนึ่งเป็นเสื่อเหลือง
 เนืองครนของย่องหยดสัรยคืบยาท ค้างองค์กกระท่าสัหันาท
 นำพลกแลสียงชน ก็พากันจรดลไปนอนค้อยทช้องแคบขวาง
 มรคา ทพระนางเออจะเสก้จมา สู้พระบรรณคาลานันแล
 ส้า มทุทที่ ปางนั้นส่วนสมเค็จ พระมัทรี ศรี สุนทรเทพ
 ภิญญา จำเคิมแก่พระนางเออลลาล่วงลยพระอาวาส พระ
 ทยนางให้หวนหวาคพระวงหลัง กังพระทยเป็นทุกขถอง
 พระเจ้าลูกมีลมเลย เกินพลาทางทางเสวยพระโคกพลาาง
 พระ นัยนเนนทง สอง ข้างไม้ ซาก สาย พระ อัสสัชล พลาาง

พิศดูผลในกลางไพร   ทนทางเคยไค้อาศัยทรงสอยอยู่
 เป็นนิตยผลสังเกตุ   เหตุไฉนไม่ทมิผลเป็นพุ่มพวง   ก็กลาย
 กลายเป็นคอกทองเคียรตาชอนาถเนตร   แฉวโนนก็แก้วเกตุ
 พิกุลแกมกับกาหลง   ถิ่นนกก็สายหยกประยงค์และยมโดย
 พระพายพัดกรว่งโรยราย คอก ลง มน มอง   แม้ยังไค้เก็บ
 เขา คอก มา ร้อย กรอง ไป ฝาก ลูกเมอ วัน วาน   ก็เพี้ยนผิด
 พิศการเป็นพวงผล   ผิดวิกลแต่ก่อนมา   สัพพา มยุหฺนที
 เม ทิสำ ทงแปดทิศก็มีคิมิwmทนทุกหนแห่ง   ทงชอยพาก
 คาคแดงเป็นสายเลือก   ไม่เว้นวายุหายเหือดเป็นลางร้าย
 ไปรอยช้าง   ทกขินกขิ   พระนัยเนตรก็พร่าง ๆ อัยพราย
 พร้อย   ในจิตใจของแม่มิยังนอยอยู่นิคเคียว   ทงชนทริย
 ก็เสียว ๆ สันระวรวิก   แสรงคานยันตาลพลิกพลัดลงจาก
 พระองค์   ทงชอนอยในหัตถาที่เคยถือ   ก็เลื่อนหลดลง
 จากมือไม่เคย เป็น เห็น อนาถ   เอะ ประหลาด หลากแล้วไม่
 เคยเคย   โอ้ออกเยี่ยมหัตถ์จรวยจริง   ยิ่งคึกก็ยิ่งกริ่ง ๆ กรอม
 พระทัยเป็นทุกของค์   พระ ลูก รัก ทง สอง คน   เค้น พลงนางก็
 รวยเกษผลาผลแต่ตามไค้   ใต้กระเชาสาวพระบาทยทรรคุม
 เดินมาโดยค้วน   พยประจวบจวนพญาพาฬมฤคราช   สะกั้ง
 พระทัยไหวหวาดระหวัค้วนแหวเข้าข้างทาง   พระทรวง

นาง สัน ระวี วิก เค้น คึง คี ปลา ทรง พระ กันแสง โศกา ให้
 พิไรว่า ว่ากรรมเอ๋ยกรรม ๗ ของมัทรี โอเวลาปานนั้น
 พระลูกน้อยจะคอยหา อนึ่งมรคาทช้องแคบหว่างคร เป็น
 ทรอก น้อย รอย วัด ทเฉพาะ จร ทั้ง สาม สัตว์ก็ มา เนอง นอน
 สกกดหนา ครนจะลลาหลกกลกตกเคาไปทางใดก็เหลือเกิน
 ทั้งสองข้างเป็นไซคเขินชอบคนชนกันไว้ น้เจ โวลมพเก
 สรีเย ทั้งเวลาก้เย็นลงเย็นลงไร ๗ จะคำแล้ว ยังไม่เห็น
 หน้าพระลูกแก้วของแม่เลย ออกเอ๋ยจะทำไฉนก็ จังจะไค
 วิธ ทางทระ ครรไล พระ นาง จึง ปลง หาย คอน ลง วอนให้
 แล้วอภิวาทน ข้าแต่พญาพาฬมฤคราชอันเรืองเดช ท่าน
 ก็เป็นพญาสัตว์ในหิมเวศวนาสนชก จงผนพกตรปริมณฑล
 ทั้งสามรา มารับวันทนนานฮมไปด้วยทศนชเบญจางค เม
 เมาะ มยา แห่งของนางนามชอวามทร ราชปฤก นองกเป็น
 กถยาณหนอกษครียมัททราชสรียวงศ์ อนึ่งนงเป็นเอกองค์
 อัครบริจาริกากร แห่งพระเวสสันดรราชญาฮ อนิจาจากพระบุรี
 มาอยู่ไพร นองนกตงใจสรวิตกคตามมาก้วยกเวท อนึ่งพระ
 สรียศรภักษาสันธยาสาธณห์แล้ว เป็นเวลาพระลูกแก้วจะชอยาก
 นมกำหนดแล้ว พระพเจ้าของนงเอ๋ยทั้งสามรา ขอเชิญ

โอหાય ปุ่ทุเท นิกขมม
 ทุยชช ปุ่ทุเท น ปัสสัสามิ
 (อิทัง เนสํ ปรกกนทํ
 จิตกา ปรีกัณเณโย
 ทุยชช ปุ่ทุเท น ปัสสัสามิ
 วาตุกายะ โอกัณเณ
 สมนตตามภิชาวนุติ
 เข มํ ปเร ปจจุเทนุติ
 ทุยชช ปุ่ทุเท น ปัสสัสามิ
 ฉลิลว มัคคิ ฉาปา
 ทเว มํ ปฏิวโธเกนุติ
 อิทญะ เนสํ กัปปิ
 ทุยชช ปุ่ทุเท น ปัสสัสามิ
 ฌนา จ มยหิเม ปุรา
 ทุยชช ปุ่ทุเท น ปัสสัสามิ
 อจุฉงเก เม วิจันนุติ
 ทุยชช ปุ่ทุเท น ปัสสัสามิ
 ยสัสา สายณหสมยํ
 อจุฉงเก เม วิวคฺคณุติ

สัหิวิมัสสิทฺธิ
 ชาลั กณฺหาชินํ จุโ
 นาคานมิว ปพฺพเต
 อสฺสสมสฺสวาทุโร
 ชาลั กณฺหาชินํ จุโ
 ปุ่ทุทกา ปัสสักฺกณฺจิทา
 เท น ปัสสัสามิ ทารเก
 อรณฺเณ ทูรมายคิ
 ชาลั กณฺหาชินํ จุโ
 ปจจุคฺคณฺทฺวาน มาตริ
 เท น ปัสสัสามิ ทารเก
 ปตฺติคํ ปณฺทเวสฺส
 ชาลั กณฺหาชินํ จุโ
 อุโร จ สมฺปทาตคิ
 ชาลั กณฺหาชินํ จุโ
 ฌนา เอกาว สมฺพตฺติ
 ชาลั กณฺหาชินํ จุโ
 ปุ่ทุทกา ปัสสักฺกณฺจิทา
 เท น ปัสสัสามิ ทารเก

อภัย โส อสฺสโม ปุพฺเพ

สมชฺชโช ปฏฺฐากิ มํ

ทฺยชฺช ปุทฺเฏ อปฺสฺสนฺทฺยา

ภมฺเม วีย อสฺสโม

กิมิทํ อปฺปสทฺโทว

อสฺสโม ปฏฺฐากิ มํ

กาโกถาปิ น วสฺสนฺติ

มทา* เม นฺน ทารกา

กิมิทํ อปฺปสทฺโทว

อสฺสโม ปฏฺฐากิ มํ

สกุณายํ น วสฺสนฺติ

มทา เม นฺน ทารกา

กิมิทํ ทฺวหฺมิทฺถุโถสฺสิ

อปี รทฺเทว เม มโน

กาโกถาปิ น วสฺสนฺติ

มทา เม นฺน ทารกา

กิมิทํ ทฺวหฺมิทฺถุโถสฺสิ

อปี รทฺเทว เม มโน

สกุณายํ น วสฺสนฺติ

มทา เม นฺน ทารกา

กจฺจิ น เม อหฺมยปฺปทฺ

มิกา ขาทิสฺส ทารเก

อรวณฺเณ อิริเณ วิวเน

เกณ นิตา เม ทารกา

ชาทฺฐ เท ปหิตา ทฺฐา

ชาทฺฐ สุตฺตา ยีวทา

ชาทฺฐ พหิ โน นิทฺทมนฺตา

จิตฺททาสุ ปสฺสทา น เท

เนวาสฺส เกสา ทิสฺสนฺติ

ทกฺกปาทา จ ชาลโน

สกุณานญจ โอปาโต

เกณ นิตา เม ทารกา

ทโย เทวปฺปทฺ

ส่วนเทพเจ้าทั้งสามองค์ได้ทรงฟัง

พระเสาวนีย์ พระมัทรีเชอให้วอนขอหนทาง พระพักตร์นาง

นองไปคัวยน้ำพระเนตร เทพเจ้าก็ตั้งเวรในวิญญาน ก็พากัน
 อุฐาการคลาไคลให้มรคาแก่นางพระยามัทรี พอแจ่มแจ้ง
 แสงสัคคิธร นางก็ยกหยาบคอนขึ้นใส่ย่า เปลืองเอาพระภุชญา
 มาคาตพระณให้มันคง วังพลางนางทรงกันแสงพลาง ยะ
 เหยาะเหย้าทุกฝ่ายไม่หย่อนหยุด พักหนึ่งกลึงทศกัณฐะบริเวณ
 พระอาวาส ทพระลกเจ้าเคยประพาธเล่นเล่น ประหลาดแล้ว
 แลไม่เห็นก็ใจหาย คังว่าชีวิตนางจะวางวายลงทันที จึงตรัส
 เรียกว่า แก้วกนิหภาพุชาลของแม่เอ๋ย แม่มาถึงแล้วเหตุไฉน
 ไยพระลกแก้วจึงมีมาเล่าหลากแก่ใจ แท้ก่อนแต่ไรสิพร้อม
 เพียง เจ้าเคยวงวรรณเรียงเคียงแฉ่งกันมาคอยรับพระมารดา
 ทรงพระศรรวลำวรารวรรณเรียงรับเอาชอกาน แล้วกพา
 กันกรายกรานพระชนนี พุชชาลเจ้าเลือกเอาผลไม้ แม่
 กนิหภาพุชาลอันชวนให้ว่าจะเสวยนม ผทมเห็นพระเพลาพลาง
 นอเกาะแนบทาง ๆ ตามประสาทารกเจริญใจ วรดา พาลาว
 มาตร มีอุปไมยเสมือนหนึ่งลูกทรายทรายตามค่นอง ปองทว่า
 จะชมแม่เมื่อสายณห์ โอพระจอมขวัญของแม่เอ๋ย เจ้ามีเคย
 ไต่ความยากอย่างเท่าลงเหยียบกิน รนก็มีไต่ไต่ไรก็มีไต่ค่อม
 เจ้าเคย ฟังแต่ เสียงพี่ เสียง เขา ขับ กล่อม ขำ เรอ คัวย ตรียางค์
 ยาม บรรทม ชูลี ลม ก็ มีไต่ พัด มา แล่ว พาน แม่ผู้พยายาม

บำรุงเจ้าแต่เยาว์มา เจ้ามิไ้ห่างพระมารดาสักหายใจ โอ
 ความเชียวใจในครุณนเหลือนขาด สันสมบัติพลักญาที่ยังแต่ตัว
 ต้องไปหามาเลี้ยงลูกและเลี้ยงพ่อทุกเวลา แม่มาสละเจ้าไว้
 เป็นกำพร้าทั้งสององค์ หัสนาว เสนอนหงส์ลูกหงส์เหิรราช
 บัณเฑาะว์ ปราศจากมธุรสไปตกคลุกในโคลนหนอง สันสืบทอง
 อันผ่องแผ้ว แม่มกลยเข้ามาถึงแล้วโคเชยชมชนสยาย ท
 เหนอยยากก็เสียมหายคลายทุกขทุเลาลง สันสมบัติทวงศา
 ในวังเวียง โอแต่ก่อนเคยแม่เคยไ้ยินแต่เสียงเจ้าเจรจา
 แฉ่ว ๆ อยู่ทรง นีก็ ปทวลญช นันกรอยเทพอชาลี นก
 ยทศร์แม่มกลหาพระมารดาบังแลเห็น . ไ้่นันก็กรวดทรายเจ้า
 ยิงรายเลนเป็นกอง ๆ สิ่งของทั้งหลายเป็นเครื่องเล่นยังเห็นอยู่
 น ทิสฺสเร แต่ลูกรักทั้งไ้ไปอยู่ไหนไม่เห็นเลย อยู่ ไ้
 สดฺสโม โอพระอาศรมเจ้าเย็นนาคีจรรยไ้ แต่ก่อนคนสูก
 ไ้สควยสืบทอง เสียงเนอนกนราร้องสำราญร่งเรียกคู่คชชน
 ทงจกนพรณตองไ้เรไ้ร้องอยู่หรง ๆ ะเรอยโรย ไ้
 ลำเนียงกิ่งเสียงสังคคชขัประโคมไพร โอเหตุไ้คนเหงาเงย
 เมื่อยามน ทงอาศรมกั้หมองครึ้มนอนหงส์วาระเค้ราโคก
 เอยชะรอยว่าพระเจ้าลูกจะวิโยคพลั้พราไปจากอกพระมารดา
 เสียจริงแล้วกรรมังในครุณน นางก็กลยเข้าไปทูลพระราชส้าม

ด้วยสงสัยว่า พระพุทธเจ้าข้า ประหลาดใจกระหม่อมฉัน
 อันสองกุมารไปอยู่ไหนไม่แจ้งเทอ หรือพากันไปเที่ยวด้วย
 พระเนตรนอกตำแหน่ง สิ่งสัตว์ทวาทายแรงคนองฤทธิ มา
 พานพชชกคคคชีวิตพระลูกข้าพาไปกินเป็นอาหาร ถึงกระนั้น
 ก็ระพพานซังกเลวระร้าง มิเลือกกินอะไรเหลืออยู่อย่างสัก
 สิ่งอัน แต่พ่อแม่ได้รู้สำคัญว่าเป็นหรือตาย สักพ่อแม่จะ
 มุ่งหมายสักประมาณแล้ว จึงตรัสว่าโอเจ้าแว่นแก้วสองสว่าง
 ออกของแม่เอ๋ย แม่เคยได้รับขวัญเจ้าทุกเวลา เป็นไรเล่า
 เจ้าจึงไม่มาเหมือนทุกวัน มตา หรือว่าพระลูกเจ้าอาสัญคุณ
 สิ้นพระชนมมาน อยู่ในป่าพระหิมพานต์แล้วแล

อิทํ ทโต ทุกขคร

ทุชชช ปุตุเต น ปสฺสํสามิ

อิทํปิ ทุกฺขิํ สลฺลํ

ยณฺจ ปุตุเต น ปสฺสํสามิ

อชฺช เจ เม อิมํ รกฺขํ

มณฺเฑ โอภกฺกนฺตสฺสทํ มํ

นนุ มทฺธิ วราโรหา

ปาโต คทาสิ อชฺญา

นนุ ทวํ สทฺทมสฺสโสสิ

สลฺลวิทุโธ ยถา วโณ

ชาลํ กณฺหาชินํ จูโภ

กมฺเปติ หทํ มม

ทวณฺจ มํ นาภิภาสสิ

ราชปุตุก น สํสสิ

ปาโต ทกฺขสิ โน มทํ

ราชปุตุกิ ยสฺสสิณิ

กิมิทํ สายมากทา

เย สรํ ปาทุมาคทา

สีสัส วิณฑนตัส
 อาหุ ปุพฺพนิมิตฺตํ เม
 ชณฺฑิตุโธ เม หฤดา ปติโธ
 (อญฺญตฺตํ เม การณํ
 ตทาหํ พุทฺธจิตฺตา ภาตา
 สพฺพา ทิสฺสา นมสฺสีสัส
 มา เหว โน ราชปฺตฺโต
 ทารกา วา ปรามญฺชา
 สีสโห พุทฺธโณ จ ทัฬฺหํ จ
 เท มํ ปริยารุ มคฺคํ
 อหํ ปติณฺจ ปฺตฺเต จ
 อญฺญจิตฺตา ทิวารทฺธํ
 อชินานิ ปรีทิตฺวา
 วิจรามิ ทิวารทฺธํ
 อิทํ สวณฺณหาลิตฺทํ
 รุกฺขปฺกานํ จาหาส
 อิทํ มุฬาลิวดฺดกํ
 ญฺช ชฺชเทน สยฺยตฺตํ
 ปทฺมํ ชาลโน เทหิ

พุทฺธมฺสส จ นิภูชิตํ
 วิจรณฺตยา พุทฺธวเน
 อุกฺกัณฺณเจยฺยํ อํสโต
 ทกฺขิณกฺขิ จ ฌนฺตฺติ)
 ปุณฺณ กตฺวาน อณฺชลิ
 อยิ สโตติ อิตฺโต สียา
 หโต สีนฺน ทัฬฺหํ
 อจฺฉโลกตรุณฺณ
 ทโย พาฬฺวา วเน มิคา
 เทน สายมฺหิ อาคตา
 อาจริยมิว มาณโว
 ชญฺญิํ พุทฺธมฺจารินํ
 วณฺณผลหาริยา
 ตุมฺหํ กามา หิ ปฺตฺตกา
 อาภทํ ปณฺชเวฬุ
 อิเม โว ปฺตฺตกํ ฬนา
 สาลกํ ชินฺชโรทกํ
 สห ปฺตฺตเทหิ ชฺชตฺติย
 กุมฺทํ ปน กุมาริยา

มาลินี ปัสส นจันเต

ตโต กณหาจีน่า ยาคี

มณชุตัสสวราย วคคยา

สमानสชทุกขมหา

อปี สิวิปุเท ปัสเสสิ

สมณเ พรหมณเ นน

อหิ โลเก อภิสส

กฤษช ปุเท น ปัสสามิ

สิวิปุทานิ อวุหย

นิสาเมหิ รเถสภ

อสุสมิ อูปคจณคิยา

รฐจา ปพพาชิตา อูโ

ชาล กณหาจีนิ รุโ

พรหมจริยปราชเน

สัสวเน เท พหุสสุเท

ชาล กณหาจีนิ รุโ

เมื่อสมเเพพระมทร เขอกราบทูลพระราชาสามีสกเทไค

ท้าว เขอ มีไค ครัส ปราชริยจันรรจา นางยังกลุ้มกลก

ชคอรณะผาวรอน ชอนพระทรวงทรงพระกันแสง ว่าเจ้า

แม่เอ๋ย แม่มิเคยไคเคองแคนเหมอนหนงครน เมอจากบร

ทเรศมา กพรอมหนาทุ่งลกผวเป็นเพอนทกข สำคณว่าจะ

เป็นสชประสาชากเมอยามจน ครนลกหายทงสองคนกสนคค

ยงคมทลพระสามกมไคครัสปราชนแคสกันคสกหนอยหนง ท้าว

เขอกชงชงตงพระองค คุเหมอนทรวงพระชคเคองเคมเคอค

ก้วยอนไค นางก็เควราสริยสสคพระทย กงเอาเหล็กแดง

มาแทงใจไหเจยจิกนเหลอทน อุปมาเหมอนคนไขหนกแถว

มิหน้า ยังแพทยเฮยาพิษมาวางเข้าไหเวทนา เห็นชวาน

คงจะไม่รอดไปสักกวัน พระคุณเข้เมือแรกจากโอศวรรย์
 มาอยู่ตงก็ปลงจิตมีโคกคเป็นจิตสอง หวังว่าจะเป็นเกือก
 ทองฉลองขวทยคลทงคแห่งพระคุณผัว กว่าจะสิ้นขญทวทาย
 ตามไปเมือองผัว อนิจจาเอียวาสนามทรไม่สมคระเนแลว พระ
 ทลกระหม่อมแกวจงชิงชังไม่พทจา ทงลกรกคแกวตาก
 หายไป ชกเอ็ยจะอยู่ไปโยให้ทันเวทนา อุปมาเสมอนหนึ่ง
 พฤกษาลคาวลยขอมจะสาส์นลงเพราะลกเป็นแท้เทียง ถ้า
 แม้นพระองค์ไม่ทรงเลียงมทรไว้ จะนงมยสถคเคยอโยไม่
 ไปรคข้าง ก็จะเห็นแท้กเลวระว่างซาคศพของมทร อันโทรม
 ทายกายกลองอ่กกลางคอง เสียเป็นมันคกงนแลวแล

อด มหาสทโท สม่เด็จพระราชสมภาร เมือได้สัทข
 สารพระมทรเือแสนวิโยคโคกคัลยส์ทกกำลัง ถ้าแม้นจะมี
 ทรสแก่นางม้งจะมีเป็นกร จำจะเอาโหวการทงเข้ามาหัก
 โศกให้เสอมลง จงเชอนโองการทรสประภาษว่า นน มททิ
 ทกรนางนาฏพระนอกรก ภทเท เจ้าผมพกทรอนผคผองเสมอน
 หนึ่งเอนาทองเข้ามาทาทยประเทองผัว รวากะว่าจะลย
 ลวเลือนลงจากฟ้า ใครไคเห็นเป็นขวญคาเต็มหลงละลวยทกข
 ปลกเปลืองธารมณชาบให้เชยชน จะนงนอนเอนบนกคอง
 อย่าง วราโหวหา พร้อมค้วยเบญจางคกรทฎพำเรญโฉม

ประโลมโลกหล่อแหลมวิไลลักษณ์ ราชปตฺตี ประกอบไปด้วย
 เชือกคักคสมมทวงศัพทกษตรา เออกรเมอเขาเจาะเขาขาน่า
 สงสารปานประหนึ่งว่าจะไปมิได้ ทำรังให้ฝากลูกนิกรแล้ว
 ครนคลาตแคลวเคลอนคลอชเข้าสัง ปานประหนึ่งว่าจะ
 หลงลมลูกสละผว ทอคมคมวงงกลยมา ทำเนนยขนาคาทอก
 ว่าลูกหาย ใครจะไม่ร่แยบคายความคึกคึกหญิง ถ้ามั่นเจ้า
 อาลยอญด้วยลกรจริง ๆ เหมือนนาวา ก็ระยกลยเข้ามาแคว่น
 ไม่ทันรอน เออนเจ้าเทวพเนรอนตามสนกใจ ชมนก
 ชมไม้ในไพรวัน สารพันทระมี ทงญาษสัททวทยาอรรคนอรรพ
 เทพารกษ ฝม พกตรอน เจริญ เห็น แล้วก็น่าเพลิด เพลิด
 ไม่เม็นได้ หรือเจ้าประผลไม่ประหลาครสสคสทรามเสวยไม่
 เคยกิน เจ้าควยชิมชอยลนกหลังฉนชยงช้า อุปมาเสมือน
 หนึ่งภมรินบินระว่อน เทวชบชยเขาเกสรสคนธมาเลศ พย
 คอกไม่อนวเคษคองประสงคหลังเคลาคลจรสจณลมรัง เข้า
 เกอนเจ้าลมพราโคหนาแลวลมหลังไม่แลเหลียว เทวทอค
 ประทัยมากกลางทาง ชนว่าพระยานางสีเป็นหน่อกษัตริย์ จะ
 ไปไหนก็เคยมีแต่กลกกัน พานจะเกรงแสงพระสริยน์ไม่
 คลาเคลอน เจ้ารกเกินควยแสงเคอนชมดาวพลาง ไค่นาคาง
 กลางคนชนอารมณสมคเน พอมาดงกทาเสชนเสียงเลียง

เลี้ยวพาโลว่าลูกหาย เอนใจมีหมายว่าใคร ๆ ไม่รู้ทัน
 กระนั้นกระมัง หรือเจ้าเห็นว่าพนเป็นข้อจืดจืดอันจริง ทง
 พยศอกอารมณ์เสีย เจ้าเป็นแต่เพียงเมียควรหรือมาหมั้นได้
 ถ้ามั่นพอยในกรงไกรเหมือนแต่ก่อนเก่า หากว่าเจ้าทำเช่นนั้น
 ภายของมทรกระชาดสะบนลงทนตา กว๊วยพระกรเบี่ยงขวา
 ของชาตมานแล้วแล

สา มทุก ส่วนส้มเคี้ยวพระยอกมึงเขามาเลยมทร เมื่อ
 ไปสกับคำพระราชสามีบริภาษฉานาง ทศความโคกก็เสื่อม
 สร้างสงขจิตเพราะเจ็บใจ จึงก้มพระเคียวลงกรายไหวแล้ว
 วันทนาพลาถ นางจึงทูลสนองพระราชบัญชาว่า พระพุท
 ธเจ้าข้า ควรมีควรสักแต่แต่จะทรงพระกรุณาโปรด ทโทยาน
 โทยเป็นฉันทเกล้า กว๊วยข้าพระพุทธเจ้ากลับมาเวลาค่ำทง
 เพราะเป็นกระต๊อชในไพรวัน พฤกษาทกสิ่งสารพันก็แปรปรวน
 ทกประการ ทงพนข้าพหิมพานตกลผลฉนวนไหวชยวง
 เวียน เปลียนเป็นพยอมคไม่เหินหน ข้าพระบาทนรอนรนไม่
 หยคหย่อนแต่สักข้าง แต่เกินมากยิ่งเกิดประหลาดกลางชน
 ในกลางพนาลี พบพญาราชสีห์สองเสือกทงสามสควสกก
 หน้าไม่มาใด ทอสนแสงอโหมทงจิงโคกคลาเคลอน ไซ้จะ
 เป็นเหมือนพระองค์การนกกหาไม้ได้ พระพุทธเจ้าข้า ทงแต่

เกล้ากระหม่อมฉันตกมาเป็นชานอัย พระองค์เห็นพระอริราช
 ราชาราวรานทศกรโหน ทศกพระเนตรสังเกตุไว้แต่ปางก่อน
 จึงเคืองเคืองด้วยคำหยาดขอกใจเจ็บจิตเหลือกำลัง พระคุณ
 เอ๋ยจะคิดคุมเป็นไรเล่า วามทรนเป็นข้าเก่าแต่ก่อนมา
 คงเงาตามพระบาทากเหมือนนก นอกว่านนทนแนอนคือน
 นางโหนอันสนธิชิตใช้แต่ก่อนกาล ยังจะคิดตามพระราช
 สัมภารมาอย่างละหริอ ไทแต่มทรทแสนคณเคียวคอก ไม่
 รุกปล้นปลอกพลิกไพล่เอาควหน มทรสศขาสวามภักตกรก
 ผวเพียงยดากว่าไท ถึงจะยากเป็นเชษฐใจก็ตามกรรม
 วนมุตผลหารยา อุตสาหระระกรากครครำเครกเทวหาผลา
 ผลไม้ ถึงทโหนจะรกรเรววกชอกซอนอุตสาหเทวไม่ถอย
 หลง จนเนอหนงชวนชาคเป็นรวรอย โลหิตไหลย้อยทุก
 หย้อมหนาม อารามจะใครไค้ผลผลไม้มาปฏิกิฏกขำรุง
 ผว ถึงกระไรจะคุ้มดวงทั้งยากนำหลากใจ ชกของใครจะ
 ขากพยบพกดเหมือนอกของมทรโมเมเนตร นาทจะส่งสาร
 สึงเวชไปรคปรานวามทรนเป็นเพอนยากอยู่จริง ๆ ช่างคือน
 ถึงปริภาณณาไค้ลงคณไม่คิดเลย พระคุณเอ๋ยถึงพระองค์
 จะส่งสยักนำใจของมทรนกกเวท เป็นไมเทากาวเข้าสัททาง
 ทศแทน ราม สศดาวนพพตา อุปมาเหมือนสศกอนภัก

ต่อสามิรามบัณฑิต ปานประหนึ่งว่าศิษย์กับอาจารย์ พระ
 คุณเฮ้ยเกล้ากระหม่อมฉนทำผิดแต่เพียงนี้ เพราะว่าล่อง
 ราชรังมีโทษ ขอพระองค์จงทรงพระกรุณาโปรด ชั่งโทษา-
 นุโทษกระหม่อมฉนมทริ แต่ครั้งเคยวนเจ็ด

อิเม เท ชมพุกา รุกขา

วิวิธานิ รุกขชาติตานิ

อัสสัฏฐา ปนสา เจเม

วิวิธานิ ผลชาติตานิ

อิเม ทิฏฐันติ อารามา

ยถาสัสส ปุพเพ กิฬิสฺส

วิวิธานิ ปุพฺผลชาติตานิ

ยานัสส ปุพเพ ชาริสฺส

วิวิธานิ ผลชาติตานิ

ยานัสส ปุพเพ ภณฺณชิสฺส

อิเม โน หตฺถิกา อัสสัฏฐา

เยหิสฺส ปุพเพ กิฬิสฺส

อิเม สามา สโสลูกา

เยหิสฺส ปุพเพ กิฬิสฺส

อิเม หัสสา จ โกณฺจา จ

เวทิสสา สันธุวาริทา

เท กุมาราน ทิสฺสัฏเฐ

นิโครธา จ กยิตฺถนา

เท กุมาราน ทิสฺสัฏเฐ

อภัย สัตฺตทกานํ

เท กุมาราน ทิสฺสัฏเฐ

อัสสมิ อปริ ปพฺพเท

เท กุมาราน ทิสฺสัฏเฐ

อัสสมิ อปริ ปพฺพเท

เท กุมาราน ทิสฺสัฏเฐ

พลีพททา จ โน อิเม

เท กุมาราน ทิสฺสัฏเฐ

พหุกา กถลิมิกา

เท กุมาราน ทิสฺสัฏเฐ

มยุรา จิทรเปชฺฌา

เบยีสัส ปุพเพ กัฬัส
 อีมา ทา วณฺณคุมฺพาโย
 ยถุถสัส ปุพเพ กัฬัส
 อีมา ทา ไปกฺขรณํ รมฺมา
 มณฺฑาทเกหิ สณฺณนนา
 ยถุถสัส ปุพเพ กัฬัส
 น เท กฏฺฐานิ ภินฺนานิ
 อคฺคิยํ เท น ทาสีโต
 ยํโย ยํเยน สงฺกมฺม
 คฺยชฺช ปฺกฺเต น ปสฺสํมํ
 น โข โน เทว ปสฺสํมํ
 กาโกลาปํ น วสฺสํนฺติ
 น โข โน เทว ปสฺสํมํ
 สกฺกณํ น วสฺสํนฺติ

ตมฺมถํ ปกาเสนฺโต สกฺกตา ชาห

ส่า ทคฺถ ปรีเทวีกฺวา
 ปุณฺ เทวสฺสํมํ คนฺทฺวา
 น โข โน เทว ปสฺสํมํ
 กาโกลาปํ น วสฺสํนฺติ

เท กุมารานํ ทิสฺสเร
 ปุปฺปิกา สพฺพกาลิกา
 เท กุมารานํ ทิสฺสเร
 จกฺกฺวา กุปฺปชฺชิกา
 ปทฺมปุปฺปเกหิ จ
 เท กุมารานํ ทิสฺสเร
 น เท อุตฺตมาภัก
 ภินฺนํ มนฺโทว ฉายสี
 สโมหํ พุยฺยพฺลฺลวฺติ
 ชาลํ กณฺหาชฺฉิํ จ โภทิ
 เยน เท นีหิตา มตา
 มตา เม นฺน ทารกา
 เยน เท นีหิตา มตา
 มตา เม นฺน ทารกาติ

ปุพฺพทานิ วณฺณิ จ
 สํมิกกฺสํนฺติ โรทฺธิ
 เยน เท นีหิตา มตา
 มตา เม นฺน ทารกา

น ไช โน เทว ปัสสามิ	เยน เท นิหตา มตา
สกุณายี น วสฺสนฺติ	มตา เม นุน ทารกา
น ไช โน เทว ปัสสามิ	เยน เท นิหตา มตา
วิจฺรณฺทํ รุกฺขมฺลេสุ	ปพฺพเตสุ คุหาสุ จ
อิติ มทฺทํ วราโหหา	ราชปฺกฺกํ ชสฺสฺสฺสํ

พาหา ปกฺกคฺยหุ กฺนทิตฺวา ตทฺถเวย ปติทา ฌมาติ

เมื่อสมเด็จพระยอชฌมิงเขาวมาลัยมทรี กราบทูลพระ
 ราชสามีสักระไรทุกประการ ท้าวเธอจะได้ปราศรัยกับไม่มี พระนาง
 ยิงหมองศรีโคกกำสรวตสระออกสระอน ถวายบังคมคนออกมา
 เทยวแสงหาพระลูกกรกทุกหนแห่ง กระจ่างแจ้งด้วยแสง
 พระจันทร์ส่องสว่างพนอมพรประเทศวิถ นางเสกขจรรล
 ไป หยุด ขึ้น ใน ภาค พน ปริ มณฑล ไต่ต้นหว้า จึงตรัสว่า
 อีเม เท ชมฺพุทฺธา รุกฺขา ควรจะส่งสารเอยกับต้นหว้า
 ใหญ่ใกล้ธาราม งามด้วยกิ่งก้านประหวัดกัน ใบช่อม
 ประชุมช่อเป็นฉัตรชั้นคังฉัตรทอง แสงพระจันทร์คนส่อง
 ทองนาคางทงให้ไหลลงหยดย้อย เหมือนหงษ์นำพลอย
 พรอย ๆ อยุ่พราว ๆ ทั้งกับแสงกรวดทรายทไต่ต้นหว้า
 วามวาวเป็นวงแวว ทั้งบุคคลเขาแก้วมาระเนงแก่งมา
 ปรายไปรยโรยรอยปริมณฑลก็เหมือนกัน งามทั้งไม้ป่าวิชา

ในเมืองสุวรรณภูมิมาปลูกไว้ ลูกรักเจ้าแม่เอ๋ย เจ้าเคย
 มาอาศัยนั้นนอน ประทับร้อนตำราญรุ่มวัน ๆ ตำรวลเล่น
 เบ็นสยาย พระพายรำเพยพัดมาฉิวเฉื่อย เรไรรรรเรื่อย
 ร้องอยู่หึ่ง ๆ แต่ลูกรักของแม่ทั้งชายหญิงไปอยู่ไหนไม่
 เห็นเลย มหานิโครชชาห์ อนิจจา ๆ เอ๋ยเห็นแต่ไทรทองถัก
 กันไป กิ่งก้านใบรากห้อยย่นระย้า เจ้าเคยมาห้อยโหนโยน
 ซึ่งซ้าชวนกันแกว่งไกว แล้วเล่นไล่ยักตาหาเร็นแทยหลัง
 บริเวณพระอาวาส อีมา ตา ไปกุชรณี รมมา เจ้าเคยมา
 ประพาสตรงสนามในสระศรี โบกขรณี ตำแหน่งนอกพระ
 อาวาส นางเสด็จลลาคไปเที่ยวเวียนรอบ จึงตรัสว่าน่าเอ๋ย
 เคยมาเขย่มขอบเป็นไรจึงซอกซนลงชั้นหมอง พระพาย
 เจ้าเอ๋ยเคยมาพัดของกลีบขอบล พากลิ่นสคนธัชรธรรมารวย
 วน เป็นไรจึงเสอมหอมหายชนไม่เฉื่อยฉ่ำ ผ่องปลาเอ๋ย
 เคยมาผกคล้ากำแผ่ฟอง บ้างกชนล่องว้ายอยลลยเลื่อน
 ชมแสงเกอน้อยพราว ๆ เป็นไรจึงไม่ว้ายเวียนวง นกเจ้า
 เอ๋ยเคยบินลงไล่จิกเหยื่อทุกเวลา วนนแปลกแปลาคาแม่
 แลไม่เห็น พระลูกเอ๋ยเจ้าเคยมาเที่ยวเล่นแม่แลไม่เห็นแล้ว
 โอ้แลเห็นแต่สระแกว้อยข้างว่างวังเวงใจ นางก็เสด็จครรไล
 ล่วงตำบลดเที่ยวค้นหาพระลูกตามลำเนาเนินป่า ทุกสุขุมทุกพุ่ม

พฤกษาบำสึงขงยางใหญ่ไพรรหง พนัสแคนดงเย็นยะเยือก
 เงยบสึงกเหงา ไคยีนแถ่เสียงคุเหว่าละเมอร้องกองพนาเวศ
 พระกรรณเธอ สึงเกทว่าสองครณเยาวเรศเจ้าร้องชานอยู่
 แว่วๆ ให้หว่าคว่ำสำเนียงเสียงพระลูกแก้วเจ้าชานรับพระ
 มารดา นางเสด็จลึลลเข้าไ้หาค เห็นหมูลักขฤชชากกลาก
 กลุมเข้าสูมนอน นางกียังสะทอนนอนพระทัยทวษครวญ
 เส็จจก่วนๆ คระคุมเดินเมิลมึงละเมารไม้มองหมอย แต่ย่าง
 เหยียบยเกรียบกรอยกเหลียวหลัง พระโศคพังให้หว่าคว่ำว่า
 สำเนียงเสียงพระลูกแก้วเจ้าชานอยู่มๆ พมไม้ครมเป็นเงาๆ
 ชะโงกเงอม พระเนตรเธอแลเหลือบให้ลายเลอม เห็นเป็น
 รูปคนตะคุ่มๆ อยู่คล้ายๆ แล้วหายไป ส้มเค็จอรทัยเธอ
 เทวตะโกนกกัก้อง พระพิภตรเธอฟมฟองนงไปคว้นา
 พระเนตรเธอโศกา จงตรสว่าโอโอเวลาปานฉะนเอษจรมค
 คน จวนจะสิ้นคนค่อนรุ่งไปเสียบแล้วหรือกระไรไม่วะเลย พระ
 พายราเพยพคमारเรอชยชเฉอชฉว ออกแมนให้ออนหัวสคละ
 ห้อย ทงทาวเคอนกเคลชนคชชลงลยไม สคทแม่จะกค
 ตามเจ้าไปในยามน ผงลึงค่างย่างชะนทอนหลย กกลง
 กลยเกลชกทวอยยวเยย ทงนกกทกทงเวยเหงาเงยบทก
 รวงรัง แต่แม่เทวเซชงเสาะแสวงทุกแห่งห้องหิมเวศ ทว

ประเทศทกรว้า สุกสานยันที่แม่จะตามไปเลี้ยงแล สุก
 โสคแล้วทแม่จะชบทรายฟ่งสำเนียง สุกสุรเสียงทแม่จะร่า
 เรียกพิไรร้อง สุกตเถาทแม่จะเขื่องของยกอย่างลงเหยียบ
 คิน กัสสุสนสุกขัญญาสุกหาสุกคั้นเห็นสุกคิก จะไต้พาน
 พยประสยรอยพระลูกนอยแต่สกันคไม่มีเลย จังตรสว่าเจ้า
 ทวงมณฑาทองทงคองแม่เอ๋ย หรือว่าเจ้าทงขวางวางจิตไป
 เกกอน เหมอนแม่ผนเมอคนนแล้วแล

ภิกขเว คุกรสังฆมทรวงพรหมจารี เมอสมเด็จพระมทร
 ทรวงกำตรกแสนกัมปนาท เพียงพระสันดานจะชาकरคัยคัย
 ปรีเทวิฑา นางเสวยพระอาศูรพุนเทวมในพระอร่า น้าพระ
 อัสสุชลนาเออ! โหลนของคลองพระเนตร ทรวงพระกันแสงแสน
 เทวมพิไรว่า ตั้งแต่ประณมยามคำไม่ห้อยนหยุกแต่สักโมงยาม
 นางเสด็จไ้เฝ้าทศตามทุกตำบล ละเมาะไม้ไพรสณฑ์ชีวิน
 ทุกห้วยธารละหานหินเหวหุบห้องคหาวาส ทรวงพระพิไรร้อง
 ก้องประกาศเกรนสำเนียง พระสุรเสียงเออเยือกเย็นระยือทุก
 อกสทว พระพายว้าเพยพคทุกกังกาน ขุนยงกเขิกขานผกากร
 รัศมีพระจันทร์กัมวหมองเหมือนหนึ่งจะเคร่าโคกแสนวิปโยค
 เมื่อยามปัจจุสมัย ทังรัศมีพระสุริโยทัยส่องอยู่ราง ๆ ขึ้นเรือง

๔
 ฟา เสียงชนะเห็นขวไม่ให้หาละห้อยโหย พระกำลัง
 นางก็อุกโรยพิโรธร้อง พระสุรเสียงเธอกู่ก้องกังวานตง
 เทพเจ้าทุกพระองค์ก็อุกพระหัตถ์ถึงพระโสทรศกยสาร พระ
 เยาวมาลัยเธอเทยวหาพระลูก พระนางเธอเสวยทุกขแสนเชญ
 ตงแต่ยามเป็นจนรุ่งเช้าก็สูกสันทระเทยวคน ทุกตำแหน่งแห่ง
 ละตามหนเธอเทยวหา ปณเฑรสโยชนมุกค์ ถ้าจะคลคลาย
 ขยายมรคาก็ไคสียห้ายสนโคยนิยม นางจึงเซซังเข้าไปสู่
 พระอาศรมยังคมบาทพระภัสสศา ประหนึ่งว่าขวจะวางวาย
 ทำลายลวง สองพระกรเธอซ้อนทรวงทรงพระกันแสง ครวญ
 คร่ำแล้วร่ำพันว่า โอเจ้าดวงสุริยจันทร์ท่งค้ของแม่เฮ้ย
 แม่ไมรู้เลยว่เจ้าจะหนีพระมารดาไปสู่พาราไคไมรู้ท หอจะ
 ข้ามนททะเลวนหิมเวคประเทศทิศแดนไค ถ้าเร่งประจักษ์ใจ
 แม่ก็จะตามเจ้าไปจนสุดแรง นกเหลอทแม่จะเทยวแสงสย
 เสาะหา เมื่อเข้าแม่จะเข้าไปสู่ป่า พ่อชาลแม่กณหายังทูล
 สิ่ง แม่ยังกลับหลังมาโถมลยจรกระหม่อมจอมเกล้าทงสองรา
 กลนยังรยนาสาอยุรยรณ โอพระลูกขานจะไม่ค่นเสียแล้ว
 ภาระม่งในค้รงนี้ กณหาชาลลกรกแม่ นยวนแต่ว่จะแลลย
 ล่วงไปเสียแล้วและหนอ ใครจะอุกพระศอเสวยนมนมทค้วย
 แม่เล่า ยามเมื่อแม่จะเข้าทบรรจถรณ เจ้าเคยเคียงเรียง

หมอนนอนแนยข้างทกราทร^๕ แต้นแม่จะกล่อมใครให้^๕นทรา
 ใ^๕แม่^๕ม^๕ทอง^๕ประ^๕คอง^๕เค^๕ยง^๕เล^๕ยง^๕เจ้า^๕มา^๕ก^๕ห^๕มา^๕ย^๕มัน^๕ สำ^๕ค^๕ญ^๕ว่า
 จะ^๕ใ^๕ค^๕อ^๕ย^๕ุ^๕เ^๕น^๕เพ^๕อ^๕น^๕ย^๕า^๕ก^๕ะ^๕ผ^๕า^๕ก^๕ผ^๕ง^๕ล^๕ก^๕ท^๕ง^๕ส^๕อ^๕ง^๕ค^๕น^๕ มี^๕ร^๕ว^๕า^๕จะ^๕ร^๕ก^๕ล^๕ย^๕
 วั^๕ช^๕ค^๕พ^๕ล^๕ค^๕พ^๕ร^๕าก^๕ไ^๕ม่^๕เ^๕น^๕ผ^๕ล^๕ใ^๕ห^๕า^๕เ^๕ค^๕ค^๕ิ^๕ค^๕ป^๕ระ^๕มา^๕ณ^๕ เจ^๕า^๕เ^๕า^๕แ^๕ก^๕ห^๕ว^๕ง^๕
 ส^๕ง^๕ส^๕า^๕ร^๕น^๕ห^๕ร^๕อ^๕มา^๕ส^๕ว^๕ม^๕ค^๕ล^๕อ^๕ง^๕ ใ^๕ห^๕เ^๕น^๕ค^๕ค^๕ค^๕อ^๕ง^๕ช^๕อ^๕ง^๕อ^๕ย^๕ว^๕ัย^๕อ^๕า^๕ล^๕ย^๕
 เจ^๕า^๕ท^๕ง^๕ช^๕อ^๕แ^๕ล^๕เ^๕ด^๕ม^๕ไ^๕ว^๕ใ^๕ห^๕เ^๕ล^๕า^๕อ^๕ก^๕ใ^๕ว^๕ิ^๕ญ^๕ญ^๕า^๕ณ^๕ เ^๕ม^๕เ^๕า^๕เ^๕า^๕แม่^๕จะ^๕
 เ^๕า^๕ใ^๕ป^๕ส^๕ั^๕ย^๕า^๕ย^๕ง^๕ไ^๕เ^๕น^๕ห^๕น^๕า^๕เ^๕า^๕อ^๕ย^๕ห^๕ล^๕ก^๕ ๆ^๕ ค^๕ว^๕ร^๕แ^๕ล^๕เ^๕ห^๕ร^๕อ^๕มา^๕ส^๕ล^๕ก^๕
 เ^๕น^๕ไ^๕ว^๕ เ^๕ห^๕ม^๕อ^๕น^๕จะ^๕เ^๕อ^๕น^๕ใ^๕ห^๕เ^๕น^๕บ^๕ร^๕ร^๕ล^๕ย^๕เ^๕ด^๕ย^๕จ^๕ร^๕ง^๕แ^๕ล^๕ว^๕ ค^๕ว^๕ร^๕จะ^๕
 ส^๕ง^๕ส^๕า^๕ร^๕เ^๕อ^๕ย^๕ค^๕ว^๕ย^๕น^๕าง^๕แ^๕ก^๕ว^๕ก^๕ล^๕ย^๕า^๕ณ^๕ น^๕อ^๕ม^๕พ^๕ร^๕ะ^๕เ^๕ก^๕ค^๕ล^๕ง^๕ท^๕ล^๕า^๕ม^๕ห^๕ว^๕ง^๕
 จะ^๕ค^๕ค^๕ค^๕า^๕ม^๕พ^๕ร^๕ะ^๕ล^๕ก^๕ร^๕ก^๕ท^๕ง^๕ส^๕อ^๕ง^๕ร^๕า^๕ ก^๕ร^๕า^๕ย^๕ฉ^๕ว^๕า^๕ย^๕บ^๕ง^๕ค^๕ม^๕ล^๕า^๕ล^๕ก^๕เ^๕ล^๕อ^๕น^๕
 เ^๕ย^๕เ^๕อ^๕น^๕ย^๕ก^๕พ^๕ร^๕ะ^๕บ^๕า^๕ท^๕เ^๕ย^๕อ^๕ง^๕ย^๕า^๕ง^๕ พ^๕ร^๕ะ^๕ก^๕า^๕ย^๕น^๕าง^๕ใ^๕ห^๕เ^๕ด^๕ย^๕ว^๕ส^๕ัน^๕ห^๕ว^๕น^๕ไ^๕ห^๕ว^๕
 ใ^๕ป^๕ท^๕ง^๕อ^๕ง^๕ค^๕ ค^๕ุ^๕จ^๕า^๕ย^๕อ^๕ง^๕อ^๕น^๕ท^๕อ^๕ง^๕ก^๕ำ^๕ล^๕ง^๕ล^๕ม^๕อ^๕ย^๕ล^๕ว^๕ ๆ^๕ ส^๕ัน^๕พ^๕ร^๕ะ^๕ร^๕แ^๕ร^๕ง^๕
 ร^๕อ^๕ย^๕เ^๕อ^๕ไ^๕ห^๕ย^๕ห^๕ี^๕ว^๕ระ^๕ห^๕ว^๕ย^๕ท^๕ร^๕ว^๕ง^๕ พ^๕ร^๕ะ^๕ค^๕อ^๕เ^๕อ^๕ห^๕ง^๕ย^๕ง^๕ว^๕ง^๕ค^๕ว^๕ง^๕พ^๕ร^๕ะ^๕พ^๕ัก^๕ค^๕ร^๕
 เ^๕อ^๕เ^๕ค^๕ค^๕เ^๕ค^๕เ^๕อ^๕ใ^๕ห^๕เ^๕แ^๕ย^๕ร^๕เ^๕น^๕ จะ^๕ท^๕ล^๕ส^๕ง^๕ก^๕ย^๕ง^๕ม^๕ท^๕น^๕ท^๕ว^๕า^๕จะ^๕ท^๕ล^๕เ^๕ย^๕ แ^๕ก^๕เ^๕พ^๕อ^๕
 ค^๕ร^๕ส^๕ี^๕ว^๕า^๕พ^๕ร^๕ะ^๕ค^๕ณ^๕เจ^๕า^๕เ^๕อ^๕ย^๕ ค^๕ำ^๕เ^๕ก^๕ย^๕ว^๕เ^๕ท^๕า^๕น^๕น^๕ก^๕ห^๕า^๕ย^๕เ^๕ด^๕ย^๕เ^๕ย^๕ง^๕พ^๕ร^๕ะ^๕ก^๕า^๕ย^๕
 ย^๕ำ^๕ย^๕ค^๕ี^๕ร^๕อ^๕เ^๕พ^๕ร^๕ุ^๕ณ^๕ พ^๕ร^๕ะ^๕เ^๕น^๕ค^๕ร^๕ห^๕ล^๕ย^๕ห^๕ั^๕ย^๕พ^๕ร^๕ะ^๕โ^๕อ^๕ม^๕ร^๕ุ^๕ล^๕ง^๕ท^๕น^๕ท^๕ี^๕ วิ^๕ส^๕ณ^๕ญ^๕
 ห^๕ท^๕ว^๕า^๕ น^๕าง^๕ก^๕ด^๕ง^๕ว^๕ิ^๕ส^๕ณ^๕ญ^๕ส^๕ล^๕ย^๕ล^๕ง^๕ค^๕ร^๕ง^๕ห^๕น^๕า^๕ณ^๕ ย^๕ำ^๕น^๕ป^๕ระ^๕ห^๕น^๕ง^๕ว^๕า^๕
 พ^๕ม^๕ค^๕ิ^๕ค^๕ร^๕ท^๕อ^๕ง^๕อ^๕น^๕ค^๕อ^๕ง^๕ส^๕ำ^๕ย^๕อ^๕ส^๕ัน^๕ฟ^๕ำ^๕ค^๕ ช^๕า^๕ค^๕ระ^๕เ^๕น^๕เ^๕น^๕แ^๕ล^๕ว^๕ก^๕ล^๕ม^๕ล^๕ง^๕
 ค^๕ร^๕ง^๕ห^๕น^๕า^๕พ^๕ร^๕ะ^๕ท^๕น^๕ง^๕เจ^๕า^๕น^๕น^๕แ^๕ล^๕

อด มหาสตุโท ปางนั้นสมเด็จพระเวสสันดรกุลครอง
 กษัตริย์ ครุสัทศกพระเนตรเห็นพระอัครเสด็จวสีญญาพล
 ลงวณน พระทัยท้าวเธอสำคัญว่าพระนางเธอวางวาย สัก
 พระทัยท้าวเธออินจามทรเจ้าพ่อเอ๋ย บุญพนนชัยแล้วนะเจ้า
 เพอนยาก เจ้ามาตายจากไปไว้ในวงวัด เจ้าจะเอาข้าขึ้น
 หรือมาเป็นข้า ข้า จะเอาพระบรรณศาสดานหรือเป็นบริเวณพระ
 เมรุทอง จะเอาแต่เสียงสาลิกาหรือนราร้องนหรือมาเป็นกลอง
 ประโคมใน จะเอาแต่เสียงจกจกและเรไรหรือนราร้องนหรือมา
 ต่างแตรสังข์และพิณพาทย์ จะเอาแต่เมฆหมอกในอากาศน
 หรือมากนเป็นพศาน จะเอาแต่ขยงขยงในป่าพระหิมพานต์มา
 ต่างฉัตรเงินและฉัตรทอง จะเอาแต่แสงพระจันทร์อันสุดช่อง
 มาต่างประทัยแก้วงามโอภาส อินจามทรเอ๋ย มาตายอนเ
 ษนาใดไฉนกลางดง ครนท้าวเธอค่อยคลายลงทีโลกศัลย
 ังฝนพระพักตร์มาพิจารณากรว้างไม่อาสญ จึงเข้าไปยังพระ
 คนอภุชยเอาคนทอนเทมไปด้วยนำมาทนใด ทั้งแต่พระองค์
 ทรงพระผนวชไพร่มาไค้คงเจ้เคเอนปลาย จะไค้ทอง
 พระกายนางมทรกหามใด เมศความทุกข์พนวสยมีอาทิจจะ
 กำหนด ว่าอาคมนี้เป็นคายสฤณ ยกเศียรพระมทรชนใส่

ตักวักเขาวารมาโสรัสรงตงที่พระมัทรี หวังว่าจะให้ชุ่มชื้น
 พนัสมปฏักคนมา แห้งนางพระยานันแด

ตมตถ์ ปกาเสนโต สตุถา อาห

ตมชช ปกตฺ ราชปฺกตฺ

อสุสตุถํ นํ วิทิตฺวาน

อาทียเนว เท มทฺทิ

ทลิตฺโต ยาจโก วุตฺโต

ทสฺส ทินฺนา มยา ปฺกตา

มํ ปสฺส มทฺทิ มา ปฺกเต

ลขฺตาม ปฺกเต ชีวนตา

ปฺกเต ปสฺสว ฌณฺณว

ทชฺชา สยฺปริโส ทานํ

อนโมทาหิ เม มทฺทิ

อนโมทามิ เท เทว

ทควา จิตฺตํ ปสาเทหิ

โย ทวํ มจฺเจรญฺเตสฺ

พฺราหฺมณสฺส อทา ทานํ

นินฺนาทิกา เท ปจฺวี

สมนฺตา วิชฺชุกา อาคฺ

อฺทเกนาภิสฺสิจฺฉ

อถ นํ อฺทมพฺรวิติ

ทกฺขํ นกฺขาตฺมิจฺฉิสฺ

พฺราหฺมโณ ฌรมาคโต

มทฺทิ มา ภายิ อสุสส

มา พาฬหิ ปรีเทวยิ

อโรคา จ ภวามฺหเส

ยว จ ฌณฺณ ฌเร ชนํ

ทิสฺวา ยาจกมาคเต

ปฺกตเก ทานมฺกตมนฺติ

ปฺกตเก ทานมฺกตมํ

ภยฺโย ทานํ ทโต ภว

มนสฺเสสฺส ชนาธิป

สวีนํ ฏฺฐจวาทฺมโนติ

สทฺโท เท ทิทฺวญฺคโต

คิริณํ ปฏิสฺสฺสทาติ

ทศส เท อนโมทนคติ

อุโภ นารทปพพทา

อินโท จ พุทฺธมาจ ปชาปทีจ, โสโม ยโม เวสฺสวณฺโณ จ ราชา

สพเพ เทวานโมทนคติ

ทาวคัสสา สอินทกา

อิติ มทฺที วราโรหา

ราชปฺกฺติ ยสฺสสินี

เวสฺสสันดรทศส อนโมทิ

ปฺกฺตเก ทานมฺกฺตมฺนฺติ

ภิกฺขเว คุกรภิกฺขสงฆมฺหฺตฺรจฺฉลวสฺสทิสฺสิกา เมอสมเภา
 พระมฺหฺตฺรเชอไคสมปฏฺกคณมา นางพระยาเจ้าละชายแก่เทพกา
 นิก กัวยักวามานอนอยฺยนตักพระรชสามีมียังควร อญฺชาຍ
 วจฺจญฺชาการโดยกัวนเลอนพระองคฺลงจากตักพระรชสามี พระ
 มฺหฺตฺรจฺฉทลถามว่าพระพฺทธเจ้าข้า พระลฺภรทกทั้งสองราไปอย
 โทนนะผาพระยาท ท้าวเชอจฺจทฺรสฺสประภาษว่าคฺกรเจ้ามฺหฺตฺร
 อันสองกุมารนพไคเป็นทานแก่พราหมณฺญ์แคว้นวานนฺแล้ว พระ
 นื่องแกวเจ้าอย่าโคกคฺลย จงทงจฺทชองเจ้านนไคให้โสมนสฺศรทธา
 ในทางอันก่อกฤดาภินิหารทานขารมี ลจฺฉถาม ปฺกฺตเก ชีวนฺทา
 ถ้าเราทงสองนยังมิชวคฺสยไป อันสองกุมารนไชรกคฺงจะไค
 พยกันเป็นมนมฺแนม ถึงแสนสฺกพิชรคณเคฺรองอลงการชงพระ
 รชทานไปนนั้น เราก้จะไคคัวยพระทฺยทวํ ทชฺชา สยปริโส
 ทานํ มฺหฺตฺรเชอ อันอริยสฺกคฺขรเห็นปฺยานคํทวพฺลระน ถึงจะมี
 ชีวของสฺกเทวไค ๆ ทิสฺวา ยารกมากเท ถ้าเห็นยารกเข้า

ท้าวเธอเล่าสนมมหัสจรรย์อันมีอยู่ในกณท์กุ่มารบรรพ กลย
มาเล่าให้พระมทรฟังแต่ในกาลหนหลังนแล้วแล

สา มทที ส่วนสมเด็จพระมทรศัทรสุนทรบวรราชธิคามหา-
สมมุติวงศ์วิสุทธิสยสันดานมา วราโรทา ทรงพระพักตร์ผิว
ผ่องกระจ่างนอทองไม่เทียมสี ยสสุสัน มีพระเกียรติยศอันโอฬาร
ถ้าเลศวิไลลักษณะยอภคยศวิย อันทรงพระศรัทธาโสมนัส
นย่นวประณมนม่อมพระเคียรเคียรพทาน ท้าวเธออีกชนยาน
บริสุทธิด้วยยบยตรมิ่งมกฏทานอันพิเศษ ฝ่ายฝูงอมรเทเวศทก
วิมานมาคมนนุเทียรทุกหมู่ไม กยมนแย้มพระโอษฐ์ด้วยพระหัตถ์
ชยู่ฉาภาน ร้องสาธุการสรรเสริญเจริญทานบารมี ทง
สมเด็จพระอมรินทรเจ้าพาสราลย อันเป็นใหญ่ในดาวคงส์สวรรค์
ก็มาไปรยปรายทิพยขุปผาภกรของ ทงพวงแก้วและพวงทองก็โรย
ร่วงจากกลีบเมฆกระทำสักการบูชา แก่สมเด็จพระนางพระยามัทรี
ท้าวเธอทรงกระทำอนโมทนาทาน เวสสันดรสุต แห่งพระ
เวสสันดรราชฤษีผู้เป็นพระภักดา อิติ เมาะ อิมินา ปกาเรน
ด้วยประการดังนี้แล้วแล

มททีปพพ์ นิฎจิก

ประทับด้วยพระคาถา ๔๐ พระคาถา

มหาเวสสันดรชาดก

ศึกกบรพ กณทท ๑๐

เขเวนเตสุ อณณมณณ สมนโมทนียํ กถํ กณนเตสุ ฯ
ท้าวสักกเทวราช ทรงดำริว่า สองกุมาร พระเวสสันดร ก็
ประทานให้ชุกไปแล้ว ภายหลังหากมีผู้มาทูลขอพระมัทรี พระ
องค์คงจะประทานให้เสียอีก จะทำให้ข้าตผู้ปฏิบัติรักษาศีล กงน
จิงนมิตของคเป็นพราหมณ เขาไปทูลขอพระมัทรี เพอว่าเมอ
ประทานให้แล้ว ก็ระอวายนให้พระนางไค้อยู่ปฏิบัติรักษาศีล
พระสวามีค่อไป ทงประสงค์จะให้พระเวสสันดรไค้ย่าเพญการ-
ทานขารมีควย

พระเวสสันดรมีพระทัยสไมนสทจะบำเพญชอกทานขารมี
น และพระมัทรีก็มีไคชคพระราชประสงค์ เมอท้าวสักกเทวราช
หยงทราบพระอริยาศัยของสองกษัตริย์ ก็ตรัสอนโมทนายุตร
การบริจาคของพระเวสสันดร ขออวายนพระนางมัทรี แล้ว
กลายร้างจากพราหมณเป็นท้าวคักรินทร เหาะลอยชอยุ่น
นภากาศ ตรัสอนุญาตให้พระเวสสันดรขอพร ๘ ประการ พระ
เวสสันดรก็ขอพร ๘ ประการกงน

๑. ขอให้พระเจ้ากรุงสญชัยพอพระทัยในความประพฤติ
ของพระองค์ และเชิญเสด็จกลับพระนคร

๒. ขอให้ทรงสามารถแก้ไขผู้ที่ได้รับโทษ ถึงตายให้
รอดชีวิตไปได้

๓. ขอให้พระองค์ทรงเป็นทพฟ้านกของชนทุกเพศทุก
วัย

๔. ขอให้ทรงมีความสนิทยุเฉพาะพระราชาของพระ
องค์ ไม่นิยมยินดีในภรรยาของผู้อื่น

๕. ขอให้พระองค์มีโอรสสืบสันตติวงศ์ และขอให้
พระโอรสมีพระชนมายุยืนนาน สามารถขยายอาณาเขตออกไป
กว้างใหญ่ไพศาลโดยอาศัยบรรพบุรุษ

๖. เมื่อเสด็จกลับเขาสันครุฑแล้ววันหนึ่ง ขอให้ให้มี
อาหารทิพย์เกิดขึ้น เพื่อจะได้ทรงบริจาทาน

๗. เมื่อทรงบริจาทานไปเท่าใด ๆ ก็ให้ ขอบำให้
พระราชทรัพย์ที่มีอยู่หมดไป และขอให้มิมีพระทัยเลื่อมใสใน
การบริจาทานอยู่เสมอ ขอบำให้กลับยังเกิดความโศกเศร้า
ในเมื่อพระราชทรัพย์สิ้นศูนย์ไป

๘. เมื่อสิ้นพระชนม์แล้วขอให้ไปสู่สวรรค์ และให้

ให้สลักในชั้นสูงขึ้นไปทุกท่อนจนถึงชั้นยอด ขออย่าให้กลับตกต่ำ
ลงมาอีก

ท้าวศักรินทร์ก็ประสาทพรให้ทั้งพระราชประสงค์ทุก
ประการ

จบความย่อฉันทสลักขรรพ

พระคัมภีร์พระคาถา ๔๓ พระคาถา

มหาเวสสันดรชาดก

มหाराช กัณฐก ๑๑

เฮว โพิสฺสโก โ ฆ มทฺที ฆ สมฺโมทมานา ฯ

ชูชกพาสองกุมารเดินทางรอนแรมไปตามขี้ เทพเจ้าก็
คอยช่วยอภิบาลรักษาคุ้มครองกันจนกระทั่งล่วงเลยเวลา เมื่อ
ถึงเวลาเช้าชูชกผูกพระพาหาสองกุมารไว้กับกอไม้ ปล่อยให้
บรรทมบนพนักดิน ส่วนตนเองขึ้นขึ้นไปนอนบนค้ำคย เทพบุตร
เทพธิดาก็จำแลงร่างเป็นพระเวสสันดรและพระมัทรีมาปลุกเจ้า-
วลยทผูกพระกุมารออก แล้วสร้างนาแท่งทัวให้ใหม่ จัดอาหาร
ทิพย์ให้เสวย และขับกล่อมจนบรรทมหลับไป ครั้นรุ่งเช้า
เทพเจ้าขึ้นศาลให้เจ้าวลยรศพระพาหาไว้ดังเดิม แล้วขึ้นคร-
ุฑานหายไป เทพเจ้าได้ช่วยอภิบาลสองกุมารถึงนกลอคมาเป็น
เวลา ๑๕ วัน เมื่อชูชกเดินทางมาถึงทางสองแพร่ง ทางหนึ่งไป
นครสัฬ อีกทางหนึ่งไปกลิงคราษฎร์ เทพเจ้าก็คล้อยให้ชูชก
พาหลงทางไปนครสัฬ

ในคืนนั้น สมเด็จพระเจ้ากรุงสัฬชัย ทรงพระสุบินนิมิต
ว่า ขณะที่พระองค์ประทับอยู่ท่ามกลางเสวกลาภคัยยาทมฤติการ
มีชายผู้หนึ่งรูปร่างหน้าตาน่ากลัว นำดอกบัวคู่หนึ่งมาถวาย

ยวคอกหนึ่งเพงแถมกลีบ และอีกคอกยังคุมอยู่ ทรงรับมาทัก
ไว้เห็นพระกรรมช้ายชวาค้วยความโสมนัสยิ่ง ^๕ พระโหร
ราชบุโรหิตทูลทำนายว่า พระประยูรญาติที่จากไปนานจะเสด็จ
กลับมาสู่พระนครในวันรุ่งขึ้น

ครั้นรุ่งขึ้นขณะเสด็จประทับหน้าพระลาน เทพเจ้าก็กล
ใจให้ชูชกพาสองกุมาร ทักหน้าลาน ผ่านมาตรง หน้าพระ ทนง
โดยห่มอำมาตย์ราชบริพารมิได้ห้ามปรามอย่างไร พระเจ้า
กรุงสมัยชยทอดพระเนตรเห็น จึงตรัสใช้ให้อำมาตย์ไปพาชูชก
และสองกุมารมาเฝ้า ชูชกก็ทูลตามความจริง เหล่าอำมาตย์
ราชเสวกพากันติเตียนพระเวสสันดร พระชาติไม่พอพระทัย
จึงทูลพระอัยกาว่าไม่ควรปล่อยให้ห่มอำมาตย์มาก่อนและทูลหมิ่น
พระราชบิดา การที่ทรงบริจาคนิยบครทานก็เพราะทรงยากไร้
ไม่มีพระราชทรัพย์อื่นใดอีก แล้วทูลความหลังให้ทรงทราบ
ตลอดจนการ ที่ไม่ขึ้นประทัย ร่วมอาสน์ กับพระอัยกาตั้งเช่นเคย
นั้น ก็เพราะยังเห็นทาสชูชกอยู่ โดยพระบิดาคำคำทักไว้ว่า
พระชาติมีค่าควพันค่าลงทอง และพระกนิษฐาผู้มีสวัญญาณก-
ทรพิย ๖ สิ่ง ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐ ๑๐๑ ๑๐๒ ๑๐๓ ๑๐๔ ๑๐๕ ๑๐๖ ๑๐๗ ๑๐๘ ๑๐๙ ๑๑๐ ๑๑๑ ๑๑๒ ๑๑๓ ๑๑๔ ๑๑๕ ๑๑๖ ๑๑๗ ๑๑๘ ๑๑๙ ๑๒๐ ๑๒๑ ๑๒๒ ๑๒๓ ๑๒๔ ๑๒๕ ๑๒๖ ๑๒๗ ๑๒๘ ๑๒๙ ๑๓๐ ๑๓๑ ๑๓๒ ๑๓๓ ๑๓๔ ๑๓๕ ๑๓๖ ๑๓๗ ๑๓๘ ๑๓๙ ๑๔๐ ๑๔๑ ๑๔๒ ๑๔๓ ๑๔๔ ๑๔๕ ๑๔๖ ๑๔๗ ๑๔๘ ๑๔๙ ๑๕๐ ๑๕๑ ๑๕๒ ๑๕๓ ๑๕๔ ๑๕๕ ๑๕๖ ๑๕๗ ๑๕๘ ๑๕๙ ๑๖๐ ๑๖๑ ๑๖๒ ๑๖๓ ๑๖๔ ๑๖๕ ๑๖๖ ๑๖๗ ๑๖๘ ๑๖๙ ๑๗๐ ๑๗๑ ๑๗๒ ๑๗๓ ๑๗๔ ๑๗๕ ๑๗๖ ๑๗๗ ๑๗๘ ๑๗๙ ๑๘๐ ๑๘๑ ๑๘๒ ๑๘๓ ๑๘๔ ๑๘๕ ๑๘๖ ๑๘๗ ๑๘๘ ๑๘๙ ๑๙๐ ๑๙๑ ๑๙๒ ๑๙๓ ๑๙๔ ๑๙๕ ๑๙๖ ๑๙๗ ๑๙๘ ๑๙๙ ๒๐๐ ๒๐๑ ๒๐๒ ๒๐๓ ๒๐๔ ๒๐๕ ๒๐๖ ๒๐๗ ๒๐๘ ๒๐๙ ๒๑๐ ๒๑๑ ๒๑๒ ๒๑๓ ๒๑๔ ๒๑๕ ๒๑๖ ๒๑๗ ๒๑๘ ๒๑๙ ๒๒๐ ๒๒๑ ๒๒๒ ๒๒๓ ๒๒๔ ๒๒๕ ๒๒๖ ๒๒๗ ๒๒๘ ๒๒๙ ๒๓๐ ๒๓๑ ๒๓๒ ๒๓๓ ๒๓๔ ๒๓๕ ๒๓๖ ๒๓๗ ๒๓๘ ๒๓๙ ๒๔๐ ๒๔๑ ๒๔๒ ๒๔๓ ๒๔๔ ๒๔๕ ๒๔๖ ๒๔๗ ๒๔๘ ๒๔๙ ๒๕๐ ๒๕๑ ๒๕๒ ๒๕๓ ๒๕๔ ๒๕๕ ๒๕๖ ๒๕๗ ๒๕๘ ๒๕๙ ๒๖๐ ๒๖๑ ๒๖๒ ๒๖๓ ๒๖๔ ๒๖๕ ๒๖๖ ๒๖๗ ๒๖๘ ๒๖๙ ๒๗๐ ๒๗๑ ๒๗๒ ๒๗๓ ๒๗๔ ๒๗๕ ๒๗๖ ๒๗๗ ๒๗๘ ๒๗๙ ๒๘๐ ๒๘๑ ๒๘๒ ๒๘๓ ๒๘๔ ๒๘๕ ๒๘๖ ๒๘๗ ๒๘๘ ๒๘๙ ๒๙๐ ๒๙๑ ๒๙๒ ๒๙๓ ๒๙๔ ๒๙๕ ๒๙๖ ๒๙๗ ๒๙๘ ๒๙๙ ๓๐๐ ๓๐๑ ๓๐๒ ๓๐๓ ๓๐๔ ๓๐๕ ๓๐๖ ๓๐๗ ๓๐๘ ๓๐๙ ๓๑๐ ๓๑๑ ๓๑๒ ๓๑๓ ๓๑๔ ๓๑๕ ๓๑๖ ๓๑๗ ๓๑๘ ๓๑๙ ๓๒๐ ๓๒๑ ๓๒๒ ๓๒๓ ๓๒๔ ๓๒๕ ๓๒๖ ๓๒๗ ๓๒๘ ๓๒๙ ๓๓๐ ๓๓๑ ๓๓๒ ๓๓๓ ๓๓๔ ๓๓๕ ๓๓๖ ๓๓๗ ๓๓๘ ๓๓๙ ๓๔๐ ๓๔๑ ๓๔๒ ๓๔๓ ๓๔๔ ๓๔๕ ๓๔๖ ๓๔๗ ๓๔๘ ๓๔๙ ๓๕๐ ๓๕๑ ๓๕๒ ๓๕๓ ๓๕๔ ๓๕๕ ๓๕๖ ๓๕๗ ๓๕๘ ๓๕๙ ๓๖๐ ๓๖๑ ๓๖๒ ๓๖๓ ๓๖๔ ๓๖๕ ๓๖๖ ๓๖๗ ๓๖๘ ๓๖๙ ๓๗๐ ๓๗๑ ๓๗๒ ๓๗๓ ๓๗๔ ๓๗๕ ๓๗๖ ๓๗๗ ๓๗๘ ๓๗๙ ๓๘๐ ๓๘๑ ๓๘๒ ๓๘๓ ๓๘๔ ๓๘๕ ๓๘๖ ๓๘๗ ๓๘๘ ๓๘๙ ๓๙๐ ๓๙๑ ๓๙๒ ๓๙๓ ๓๙๔ ๓๙๕ ๓๙๖ ๓๙๗ ๓๙๘ ๓๙๙ ๔๐๐ ๔๐๑ ๔๐๒ ๔๐๓ ๔๐๔ ๔๐๕ ๔๐๖ ๔๐๗ ๔๐๘ ๔๐๙ ๔๑๐ ๔๑๑ ๔๑๒ ๔๑๓ ๔๑๔ ๔๑๕ ๔๑๖ ๔๑๗ ๔๑๘ ๔๑๙ ๔๒๐ ๔๒๑ ๔๒๒ ๔๒๓ ๔๒๔ ๔๒๕ ๔๒๖ ๔๒๗ ๔๒๘ ๔๒๙ ๔๓๐ ๔๓๑ ๔๓๒ ๔๓๓ ๔๓๔ ๔๓๕ ๔๓๖ ๔๓๗ ๔๓๘ ๔๓๙ ๔๔๐ ๔๔๑ ๔๔๒ ๔๔๓ ๔๔๔ ๔๔๕ ๔๔๖ ๔๔๗ ๔๔๘ ๔๔๙ ๔๕๐ ๔๕๑ ๔๕๒ ๔๕๓ ๔๕๔ ๔๕๕ ๔๕๖ ๔๕๗ ๔๕๘ ๔๕๙ ๔๖๐ ๔๖๑ ๔๖๒ ๔๖๓ ๔๖๔ ๔๖๕ ๔๖๖ ๔๖๗ ๔๖๘ ๔๖๙ ๔๗๐ ๔๗๑ ๔๗๒ ๔๗๓ ๔๗๔ ๔๗๕ ๔๗๖ ๔๗๗ ๔๗๘ ๔๗๙ ๔๘๐ ๔๘๑ ๔๘๒ ๔๘๓ ๔๘๔ ๔๘๕ ๔๘๖ ๔๘๗ ๔๘๘ ๔๘๙ ๔๙๐ ๔๙๑ ๔๙๒ ๔๙๓ ๔๙๔ ๔๙๕ ๔๙๖ ๔๙๗ ๔๙๘ ๔๙๙ ๕๐๐ ๕๐๑ ๕๐๒ ๕๐๓ ๕๐๔ ๕๐๕ ๕๐๖ ๕๐๗ ๕๐๘ ๕๐๙ ๕๑๐ ๕๑๑ ๕๑๒ ๕๑๓ ๕๑๔ ๕๑๕ ๕๑๖ ๕๑๗ ๕๑๘ ๕๑๙ ๕๒๐ ๕๒๑ ๕๒๒ ๕๒๓ ๕๒๔ ๕๒๕ ๕๒๖ ๕๒๗ ๕๒๘ ๕๒๙ ๕๓๐ ๕๓๑ ๕๓๒ ๕๓๓ ๕๓๔ ๕๓๕ ๕๓๖ ๕๓๗ ๕๓๘ ๕๓๙ ๕๔๐ ๕๔๑ ๕๔๒ ๕๔๓ ๕๔๔ ๕๔๕ ๕๔๖ ๕๔๗ ๕๔๘ ๕๔๙ ๕๕๐ ๕๕๑ ๕๕๒ ๕๕๓ ๕๕๔ ๕๕๕ ๕๕๖ ๕๕๗ ๕๕๘ ๕๕๙ ๕๖๐ ๕๖๑ ๕๖๒ ๕๖๓ ๕๖๔ ๕๖๕ ๕๖๖ ๕๖๗ ๕๖๘ ๕๖๙ ๕๗๐ ๕๗๑ ๕๗๒ ๕๗๓ ๕๗๔ ๕๗๕ ๕๗๖ ๕๗๗ ๕๗๘ ๕๗๙ ๕๘๐ ๕๘๑ ๕๘๒ ๕๘๓ ๕๘๔ ๕๘๕ ๕๘๖ ๕๘๗ ๕๘๘ ๕๘๙ ๕๙๐ ๕๙๑ ๕๙๒ ๕๙๓ ๕๙๔ ๕๙๕ ๕๙๖ ๕๙๗ ๕๙๘ ๕๙๙ ๖๐๐ ๖๐๑ ๖๐๒ ๖๐๓ ๖๐๔ ๖๐๕ ๖๐๖ ๖๐๗ ๖๐๘ ๖๐๙ ๖๑๐ ๖๑๑ ๖๑๒ ๖๑๓ ๖๑๔ ๖๑๕ ๖๑๖ ๖๑๗ ๖๑๘ ๖๑๙ ๖๒๐ ๖๒๑ ๖๒๒ ๖๒๓ ๖๒๔ ๖๒๕ ๖๒๖ ๖๒๗ ๖๒๘ ๖๒๙ ๖๓๐ ๖๓๑ ๖๓๒ ๖๓๓ ๖๓๔ ๖๓๕ ๖๓๖ ๖๓๗ ๖๓๘ ๖๓๙ ๖๔๐ ๖๔๑ ๖๔๒ ๖๔๓ ๖๔๔ ๖๔๕ ๖๔๖ ๖๔๗ ๖๔๘ ๖๔๙ ๖๕๐ ๖๕๑ ๖๕๒ ๖๕๓ ๖๕๔ ๖๕๕ ๖๕๖ ๖๕๗ ๖๕๘ ๖๕๙ ๖๖๐ ๖๖๑ ๖๖๒ ๖๖๓ ๖๖๔ ๖๖๕ ๖๖๖ ๖๖๗ ๖๖๘ ๖๖๙ ๖๗๐ ๖๗๑ ๖๗๒ ๖๗๓ ๖๗๔ ๖๗๕ ๖๗๖ ๖๗๗ ๖๗๘ ๖๗๙ ๖๘๐ ๖๘๑ ๖๘๒ ๖๘๓ ๖๘๔ ๖๘๕ ๖๘๖ ๖๘๗ ๖๘๘ ๖๘๙ ๖๙๐ ๖๙๑ ๖๙๒ ๖๙๓ ๖๙๔ ๖๙๕ ๖๙๖ ๖๙๗ ๖๙๘ ๖๙๙ ๗๐๐ ๗๐๑ ๗๐๒ ๗๐๓ ๗๐๔ ๗๐๕ ๗๐๖ ๗๐๗ ๗๐๘ ๗๐๙ ๗๑๐ ๗๑๑ ๗๑๒ ๗๑๓ ๗๑๔ ๗๑๕ ๗๑๖ ๗๑๗ ๗๑๘ ๗๑๙ ๗๒๐ ๗๒๑ ๗๒๒ ๗๒๓ ๗๒๔ ๗๒๕ ๗๒๖ ๗๒๗ ๗๒๘ ๗๒๙ ๗๓๐ ๗๓๑ ๗๓๒ ๗๓๓ ๗๓๔ ๗๓๕ ๗๓๖ ๗๓๗ ๗๓๘ ๗๓๙ ๗๔๐ ๗๔๑ ๗๔๒ ๗๔๓ ๗๔๔ ๗๔๕ ๗๔๖ ๗๔๗ ๗๔๘ ๗๔๙ ๗๕๐ ๗๕๑ ๗๕๒ ๗๕๓ ๗๕๔ ๗๕๕ ๗๕๖ ๗๕๗ ๗๕๘ ๗๕๙ ๗๖๐ ๗๖๑ ๗๖๒ ๗๖๓ ๗๖๔ ๗๖๕ ๗๖๖ ๗๖๗ ๗๖๘ ๗๖๙ ๗๗๐ ๗๗๑ ๗๗๒ ๗๗๓ ๗๗๔ ๗๗๕ ๗๗๖ ๗๗๗ ๗๗๘ ๗๗๙ ๗๘๐ ๗๘๑ ๗๘๒ ๗๘๓ ๗๘๔ ๗๘๕ ๗๘๖ ๗๘๗ ๗๘๘ ๗๘๙ ๗๙๐ ๗๙๑ ๗๙๒ ๗๙๓ ๗๙๔ ๗๙๕ ๗๙๖ ๗๙๗ ๗๙๘ ๗๙๙ ๘๐๐ ๘๐๑ ๘๐๒ ๘๐๓ ๘๐๔ ๘๐๕ ๘๐๖ ๘๐๗ ๘๐๘ ๘๐๙ ๘๑๐ ๘๑๑ ๘๑๒ ๘๑๓ ๘๑๔ ๘๑๕ ๘๑๖ ๘๑๗ ๘๑๘ ๘๑๙ ๘๒๐ ๘๒๑ ๘๒๒ ๘๒๓ ๘๒๔ ๘๒๕ ๘๒๖ ๘๒๗ ๘๒๘ ๘๒๙ ๘๓๐ ๘๓๑ ๘๓๒ ๘๓๓ ๘๓๔ ๘๓๕ ๘๓๖ ๘๓๗ ๘๓๘ ๘๓๙ ๘๔๐ ๘๔๑ ๘๔๒ ๘๔๓ ๘๔๔ ๘๔๕ ๘๔๖ ๘๔๗ ๘๔๘ ๘๔๙ ๘๕๐ ๘๕๑ ๘๕๒ ๘๕๓ ๘๕๔ ๘๕๕ ๘๕๖ ๘๕๗ ๘๕๘ ๘๕๙ ๘๖๐ ๘๖๑ ๘๖๒ ๘๖๓ ๘๖๔ ๘๖๕ ๘๖๖ ๘๖๗ ๘๖๘ ๘๖๙ ๘๗๐ ๘๗๑ ๘๗๒ ๘๗๓ ๘๗๔ ๘๗๕ ๘๗๖ ๘๗๗ ๘๗๘ ๘๗๙ ๘๘๐ ๘๘๑ ๘๘๒ ๘๘๓ ๘๘๔ ๘๘๕ ๘๘๖ ๘๘๗ ๘๘๘ ๘๘๙ ๘๙๐ ๘๙๑ ๘๙๒ ๘๙๓ ๘๙๔ ๘๙๕ ๘๙๖ ๘๙๗ ๘๙๘ ๘๙๙ ๙๐๐ ๙๐๑ ๙๐๒ ๙๐๓ ๙๐๔ ๙๐๕ ๙๐๖ ๙๐๗ ๙๐๘ ๙๐๙ ๙๑๐ ๙๑๑ ๙๑๒ ๙๑๓ ๙๑๔ ๙๑๕ ๙๑๖ ๙๑๗ ๙๑๘ ๙๑๙ ๙๒๐ ๙๒๑ ๙๒๒ ๙๒๓ ๙๒๔ ๙๒๕ ๙๒๖ ๙๒๗ ๙๒๘ ๙๒๙ ๙๓๐ ๙๓๑ ๙๓๒ ๙๓๓ ๙๓๔ ๙๓๕ ๙๓๖ ๙๓๗ ๙๓๘ ๙๓๙ ๙๔๐ ๙๔๑ ๙๔๒ ๙๔๓ ๙๔๔ ๙๔๕ ๙๔๖ ๙๔๗ ๙๔๘ ๙๔๙ ๙๕๐ ๙๕๑ ๙๕๒ ๙๕๓ ๙๕๔ ๙๕๕ ๙๕๖ ๙๕๗ ๙๕๘ ๙๕๙ ๙๖๐ ๙๖๑ ๙๖๒ ๙๖๓ ๙๖๔ ๙๖๕ ๙๖๖ ๙๖๗ ๙๖๘ ๙๖๙ ๙๗๐ ๙๗๑ ๙๗๒ ๙๗๓ ๙๗๔ ๙๗๕ ๙๗๖ ๙๗๗ ๙๗๘ ๙๗๙ ๙๘๐ ๙๘๑ ๙๘๒ ๙๘๓ ๙๘๔ ๙๘๕ ๙๘๖ ๙๘๗ ๙๘๘ ๙๘๙ ๙๙๐ ๙๙๑ ๙๙๒ ๙๙๓ ๙๙๔ ๙๙๕ ๙๙๖ ๙๙๗ ๙๙๘ ๙๙๙ ๑๐๐๐

ไว้ และยังแถมพระราชทานประจักษ์ปราสาทเจ็ดชั้นแก่ชูชก

เป็นรางวัลอีก แต่ชชกขบริโลกอาหารเกินขนาด เลยถึงแก่
ความตาย ครั้นทำฌาปนกิจศพแล้วให้ย้าวรชิงหาวงศ์ญาติมา
รับมรดก ก็ไม่มีผู้ใดมารับ จึงรบสั่งให้ชนทรพยเข้าทูลขอพระ
คลังคลังเดิม

เมื่อสมโภชพระนคคาทองสองแล้ว ก็ตรัสถามถึงพระ
โอรสและพระสนิสา พระชาลิตลเถาถึงความลำบากทั้งสอง
กษัตริย์ใครรับให้ทรงทราบ พลังศกพอพระอัยกา พระเจ้ากรุง
สนธิชัยไปรคให้พระชาลิตไปรับเสด็จพระเวสสันดร แต่พระชาลิต
ทูลขอให้พระอัยกาเสด็จไปรับเอง จึงมีรับสั่งให้ตระเตรียมพล
โยธายกไปยังเขาวงกต ขณะนั้นชาวเมืองกลิงครายภูร นำช้าง
ขัณฑ์มาถวายคน ก็ไปรคให้พระชาลิตทรงช้างขัณฑ์
เป็นทัพหน้ายกไปก่อน พระองค์เองเป็นทัพหลวงยกตามไป
พระผสุกและพระกัณหาภิโทยเสด็จด้วย

จบความย่อถกนิทานมหาเวสสันดร

ประพันธ์ด้วยพระคาถา ๖๘ พระคาถา

มหาเวสสันดรชาดก

ฉกษัตริย์ กณทท ๑๒

ชาลิกมาโรยี่ มจลินทสรีเร ชนธาวารี ฯ

เมื่อพระชาลิกทพหนามาถึงสระมจลินท์ ก็ให้หยุดทพ
สร้างพลับพลาครอบรับเสด็จพระอัยกา เลี้ยงม้ารถชพลึง
สนั่นทวนไทรไปลงเขตเขาวงกต พระเวสสันดรตกพระทัย
สำคัญว่าชาลิกยคนครสัพทไค ปลงพระชนม์พระราชบิดาแล้ว
ยกกองทัพมาเพื่อจะประหารพระองค์เสียด้วย จึงทรงพาพระมเหสี
ไปซ่อนเร้นอยู่บนภูเขา เมื่อพระมทรรทศพระเนตรเห็นกองทัพ
ก็แนพระทัยว่าเป็นทพ ของพระเจ้ากรุง สญชัย ยกออก มารับ สัม
กัษฏาพรททาวศกรินทร์ประสาทให้ จึงทูลเตือนพระราช
สามิ พระเวสสันดรก็กลับไคพระสทิ เสด็จคนมายังบรรณ
ศาลาตั้งเดิม

สมเด็จพระเจ้ากรุง สญชัยตรัส ปรีกษา กับพระ มเหสี ว่า
พระองค์จะเสด็จไปสัพระอาศรมก่อน ท่อจากนั้นพระผุสคและ
สองกุมารจึงคอยเสด็จตามไปเป็นลำดับ เพราะทรงเกรงว่าถ้า
เสด็จเข้าไปพร้อมกันจะบังเกิดความเคว้าไคกมากชน เมื่อพระ
เจ้ากรุงสญชัยเสด็จไปลง สองกษัตริย์ก็ทรงกระทำจุคมนา
การ พลาทูลให้ทรงทราบถึงความทุกข์ยากท่งปวง แล้วทูล

ถามถึงทุกข์สุขของพระมารดา ข้าวยกราวของพระโอรสธิดา
 และความเย็นไปในนครสัฟ พระเจ้ากรุงสัญชัยก็ตรัสเล่าความ
 ให้ทรงทราบโดยตลอด ต่อจากนั้นพระผลึกก็เสด็จไปถึง
 สองกษัตริย์กัทรังกรกระทำบำเพ็ญคุณการ ครั้นเมื่อสองกุมารเสด็จ
 ถึงพระอาศรม พระมัทรีทอดพระเนตรเห็นกัทรังกรพระกันแสง
 พระวรกายสั่น ผวาเข้าหาพระโอรสธิดาทันที สองกุมารก็วิ่ง
 เข้ากอดพระชนนีสามกษัตริย์ทรงกันแสงจนสลบไป เมื่อพระ
 เวสสันดรและพระชนกชนนีทอดพระเนตรเห็นเช่นนั้น กัทรัง
 กรก็แสงจนสลบไปด้วย บรรดาพระสนมและมุขมนตรีทั้งปวงก็
 ร้องไห้จนสลบตามกันสิ้น ยังเกิดแผ่นดินไหวทั่วพินพิภพ สม-
 เสด็จพระอมรินทราธิราชทรงทราบเหตุ ก็ขึ้นศาลให้ฝนโยกขร-
 พรวนตกลงมาในทันใด ทำให้หูกษัตริย์และเหล่าราชบริพาร
 ต่างพินคนล้มลุกตอถอน บรรดาเหล่าเสนาพศุมาค้ายพากัน
 สยบคสของเกรงกลัวบารมีพระเวสสันดร จึงทูลขอพระราช-
 ทานไทยทไค้มีมาแล้วแต่หนหลัง และทูลขอให้ทรงลาผนวช
 กลับเข้าครองราชสมบัติดังเก่า

จบความย่อกัทรังกรกษัตริย์

ประคัมภ์ด้วยพระศากา ๓๖ พระศากา

มหาเวสสันดรชาดก
นครกณฑ์ กณฑ์ที่ ๑๓

ที่ สุกุม มหาสกุโท ยีถรา สกุธิ สลลปนโท ฯ

เมื่อพระเวสสันดรสยกับคำวิงวอนของชาวสัพ พงทูลถาม
พระราชบิดาว่า ครังก่อนพระองค์ได้ปกครองไพร่ฟ้าประชาชน
ด้วยทศพิธราชธรรม แต่พระราชบิดาและชาวสัพก็พร้อมกันให้
เนรเทศพระองค์เสีย ครันยคนจะกลับมามีบุญใหญ่ให้เสด็จมาถึง
ฉนวนราชสมบัติอีก ก็ไม่ยั้งควรแก่เหตุ พระเจ้ากรุงสญชัย
ก็ตรัสปล่อยโยนขอลโทษ แท้จริงพระเวสสันดรก็มีพระทัยปรารถนา
จะกลับขึ้นครองราชสมบัติอีก จึงได้ทูลขอประทานพรจากท้าว
ศกรินทร์ แต่ที่ไม่ทรงรับคำอาราธนาทันทีนั้น เป็นเพราะทรง
เกรงชาวสัพจะหมิ่นว่าพระทัยเขาไม่หนักแน่น ครันเมื่อพระ
ชนกตรัสอ่อนน้อมเป็นครั้งที่สอง ก็ทรงรับอาราธนา รวมเวลา
ที่ทรงบำเพ็ญพรตอยู่ ณ เขาวงกตนานถึงเก้าเดือนก็สิ้นหาวัน

ครันทรงลาผนวชแล้วก็กระทำพระราชพิธีราชาภิเษกเป็น
พระราชาครอบครองกรุงสุวรรณภูมิแทนพระชนกสยไป มี
รับสั่งให้นำอาสนันตเถรี ไปดียวประกาศแก่ประชาชน ใน
บริเวณ เขาวงกต ว่าพระองค์ได้กลับขึ้นครองราชสมบัติดังเดิม

ประทัยขยทเขาวงกตอกเคอนเคมกเสกขยททพลบสันเวลา ๒
 เเคอนเจงถงพระนคร รวมเวลาทพระเวสสันดรเสกขยออกจากพระ
 นคร ๑ ปี ๑๕ วัน จึงได้เสกขยกลับทงครองราชสมบัติทงเกา

เมือพระเวสสันดรเสกขยถงพระนคร กรบยสั่งให้ทอนันท-
 เกรยบ่าวร้องประชาชน ให้ปล่อยสัตว์ทกทกขิงไว้เสีย ครนเวลา
 กลางคนทงประวิคกว่าจะไคพระราชทรพทไทนมาพระราชทาน
 แก่ขากในวันรุ่งขึ้น ความทรายถงท้าวสกกเทวราชขยนกาล
 ให้หาฝนสัทรคน ไคแก่สุวรรณ หิริญ มกคา ไพทรมย์ วิเชียร
 มณี และแก้วประพาฬ ทกทวพระนครเป็นมหัศจรรย์ จึงบ่าว
 ประกาศให้ราษฎรมาขนเขาไป ส่วนทที่เหลือขยนเข้าทงพระ
 คลังหลวง พระเวสสันดรทงครองราชสมบัติ จนพระชนมายุ
 ๑๒๐ พรรษา จึงสิ้นพระชนม์ ไปขงเกิดเป็นสันตุสิทเทวราช
 ในสวรรค์ชั้นคสิท

สมเกาพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทงนำเรองฝนโยกขรพรม
 ททกในครั้งเสวยพระชาติเป็นพระเวสสันดรมาทวัดเทคนาขยถง
 แล้วทงประมวดมาขงชกทชากกว่าบรรดาณัทมขยทอยในครั้ง
 นั้น ไคกลับชาติมาทงน คอ ชูชก กลับชาติเป็นพระเทวทัต
 นางอมิตทากกลับชาติเป็นนางจิณฺฆมาณวิกา พรวนเจกขุคร
 เป็นพระณันเธร พระอจุฏกาศยสเป็นพระสาริบุตรอัครสาวก

เอลองขา ท้าวสักกเทวราชเป็นพระอนุรุธ พระเวสสุกรรมเป็น
 พระมหาโมคคัลลาน อัครสาวกเบื้องซ้าย เทพคาคินรมิกเป็น
 พญาราชสีห์เป็นพระอุบาลี เทพคาคินรมิกเป็นเสือโคร่งเป็น
 พระสีมพล เทพคาคินรมิกเป็นเสือเหลืองเป็นพระรัตนาค เทพคา
 คินรมิกเป็นพระเวสสันดรเป็นพระมหากัจจายน เทพคาคินรมิก
 เป็นพระมัทรีเป็นนางวิสาขา ช้างขัณฑ์เป็นพระมหากัสสป
 นางช้างแม่ขัณฑ์เป็นนางกิสสาโคกมี พระราชบิดาแห่งพระ
 นางมัทรีเป็นพระยามหานามคากยราช นายนักการที่น่าอัปผา-
 ชนียกรรมไปกราบทูลเป็นพระอนนทเถร อำมาตย์ผู้แข็งแรง
 สักกักมหาทานเป็นอนาถปิณฑิกเศรษฐี สมเด็จพระเจ้ากรุง
 สญชัยเป็นพระเจ้าสิริสุทโธทนะ พระนางผุสดีเป็นพระนาง
 สิริมหาเมธา พระมัทรีเป็นพระนางยโสธราพิมพา พระชาลี
 เป็นพระราหุล พระกัณหาเป็นนางอุบลวรรณาเถรี สหชาติ
 หกหมื่นเป็นพทเวไนยทั้งหลาย และพระเวสสันดรก็คบสมเด็จ
 พระสืมาสัมพทเจ้า.

สมเด็จเจ้าของอุดรสง่า

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ตรัสภา

นายกำจร สัตถกุล ผู้พิมพ์และโฆษณา

๑๘ ธันวาคม ๒๕๐๐